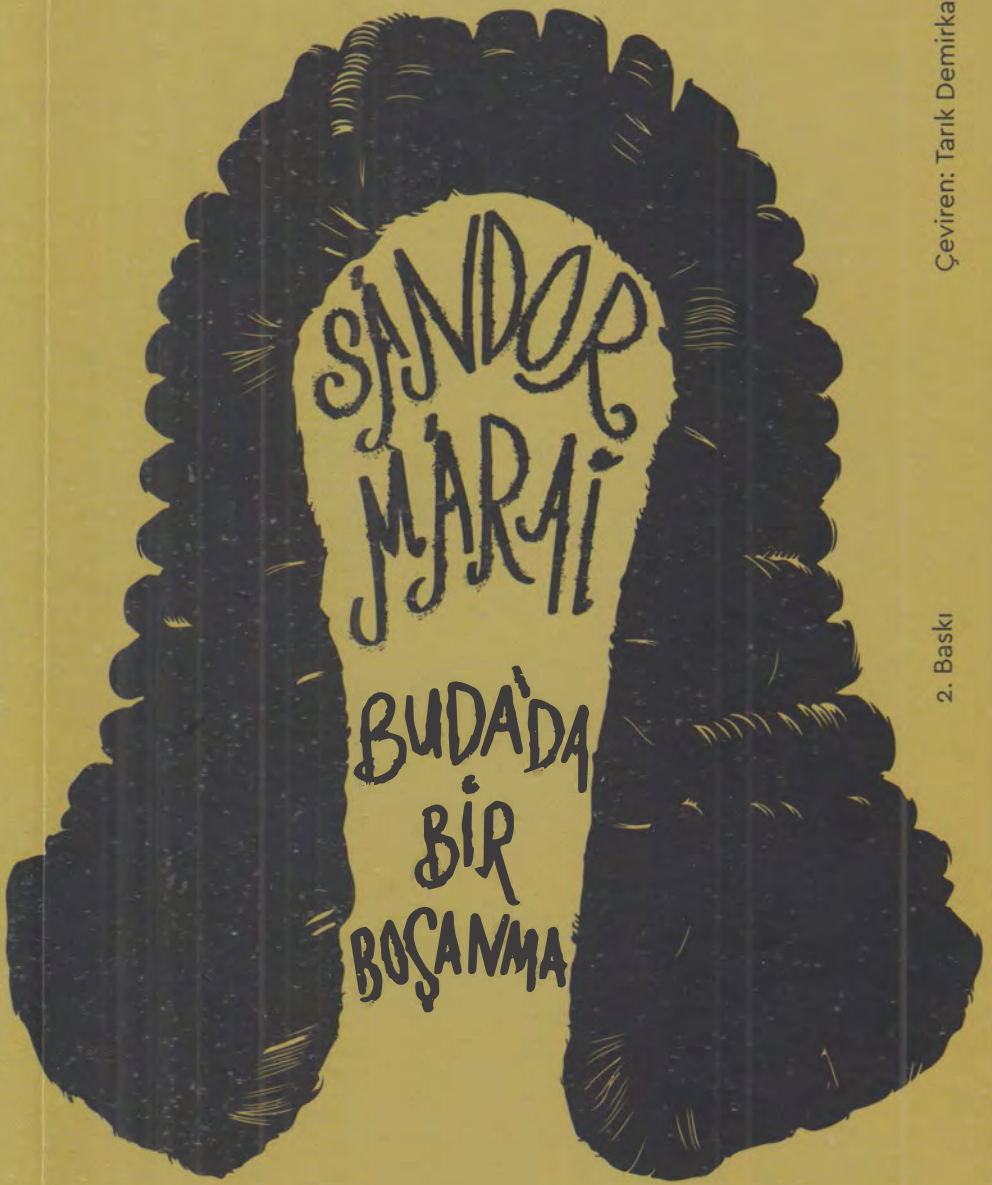
MODERN KLASİKLER

Çeviren: Tarık Demirkan

2. Baskı

YKY
YAPI KREDİ YAYINLARI

BUDA'DA BİR BOŞANMA

Sándor Márai 1900'de dönemin Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nda, bugünkü Slovakya'da doğdu. 1928'e kadar çeşitli Avrupa şehirlerinde gazeteci olarak çalıştı. Kafka hakkında yazan ilk eleştirmenlerdendir. 1928'de Budapeşte'ye döndü. Ancak önce faşist rejimle, sonra da komünist rejimle uzlaşamadığı için 1948'de Macaristan'ı terk ederek ABD'ye yerleşti. Karısının ölümünün ardından 1989'da intihar edene kadar da bu ülkede yaşayıp Macarca yazmaya devam etti. Elliden fazla roman kaleme almıştır. Bunların çoğu ölümünden sonra belli başlı Avrupa dillerine çevrildi ve ona 1990'da Macaristan'ın en saygın ödülü olan Kossath ödülünü kazandırdı.

Başlıca kitapları: *Parma Kontesi*; *Yürek Yangını*; *Eszter'in Mirası* (YKY, 2009); *Buda'da Bir Boşanma* (YKY, 2011); *İşin Aslı, Judit ve Sonrası* (YKY, 2019).

Tarık Demirkan Gazeteci, yazar, çevirmen. Çocuklar için "masallar", büyükler için "meseller" yazdı, yazılanları Türkçeye çevirdi. *Her Güne Bir Masal, Dünya Hayvan Masalları, Dünyanın En Güzel Masalları* çocukların çok sevdiği kitaplar oldu. *Macar Turancıları, Bitirilmemiş Devrim, Devrim Devrim Diye Diye* gibi telif eserlerinin yanı sıra, *Hunlar ve Attila, Doğu Avrupa'da Özelleştirme, Doğu Avrupa Devrimleri, Doğu Avrupa Halk Demokrasileri Tarihi, 1913 Anadolu* gibi kitapları da Türkçeye kazandırdı. Budapeşte Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünü bitirdi, Dünya Ekonomisi bölümünde doktorasını sundu. Televizyonculuk, radyoculuk, gazetecilik yaptı.

1957 yılında Karadeniz'in küçük bir kasabası olan Bartın'da başladığı yaşam macerasını, sırasıyla İzmir, Budapeşte, Londra ve İstanbul'da sürdürdü. Şu an Budapeşte'de yaşıyor, serbest gazetecililik yapıyor, BBC Radyosu Türkçe yayınlarına ve CNN Türk'e yaşadığı bölgeden haberler aktarıyor, bir Macar radyosunda *Orient Express* adıyla Doğu-Batı kültürel ilişkilerini ele alan ve Türk müziğini tanıtan bir program hazırlayıp sunuyor. Evli, hayatının en güzel masalı olarak tanıttığı bir kızı var.

Sándor Márai'nin
YKY'deki kitapları:

Eszter'in Mirası (2009)
Buda'da Bir Boşanma (2011)
İşin Aslı, Judit ve Sonrası (2019)

SÁNDOR MÁRAI

Buda'da Bir Boşanma

Roman

Çeviren
Tarık Demirkan

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 3329
Modern Klasikler - 112

Buda'da Bir Boşanma / Sándor Márai
Özgün adı: **Válás Budán**
Çeviren: **Tarık Demirkan**

Kitap editörü: **Dürrin Tunç**
Düzelti: **Ömer Şişman**

Kapak tasarımı: **Davut Yücel**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **Merve Çakıroğlu**

Baskı: Sena Ofset Ambalaj, Matbaacılık Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.
Maltepe Mah. Litros Yolu Sk. 2. Matbaacılar Sitesi B Blok
Kat: 6 No: 4NB 7-9-11 Topkapı - Zeytinburnu / İstanbul
Tel: (0212) 613 38 46
Sertifika No: 45030

Çeviriye temel alınan baskı: Helikon Kiadó, 2005
1. baskı: İstanbul, Nisan 2011
2. baskı: İstanbul, Haziran 2022
ISBN 978-975-08-5389-0

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2008, 2022
Sertifika No: 44719
© Heirs of Sándor Márai, Csilla Gaal (Toronto)

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 Faks: (0 212) 293 07 23
http://www.ykykultur.com.tr
e-posta: **ykykultur@ykykultur.com.tr**
facebook.com/**yapikrediyayinlari**
twitter.com/**YKYHaber**
instagram.com/**yapikrediyayinlari**

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

Gündüz bina ettiğin, gece yıkılır

Szekely halk balladı

1

Eylül ayı kavurucu sıcaklarla birlikte gelmişti. Mevsimin artık sonbahara döndüğü bir akşamüzeri, gündüz sıcağının bunaltıcı etkisi henüz tam olarak kaybolmamışken, genç yargıç Kristóf Kömives bürosunda elindeki boşanma davalarını inceliyordu.

Davalardan biri yargıcın özellikle ilgisini çekmişti. Çünkü davanın taraflarını, uzaktan da olsa, tanıyordu. Üç gün sonra gerçekleşecek olan duruşmada karısının boşanma davası açtığı genç koca, başkentin ünlü hastanelerinden birinin laboratuar şefiydi. Genç doktor, bir zamanlar Kömives'in okul arkadaşıydı. Ortaokulun ilk sınıflarını birlikte okumuşlardı. Daha sonraları da üniversite yıllarında, balolarda, toplantılarda zaman zaman karşılaşmışlardı. Yargıç bu alçakgönüllü ve uysal okul arkadaşına hep nedensiz bir sempati beslemişti. Şimdi dosyalarına bakarken, doktor çok net bir şekilde gözlerinin önünde canlanıyordu: Büyük bir otelin görkemli salonundaki artık modası geçmiş üniversite balolarından birindeki haliyle, yirmi iki yirmi üç yaşlarında... Yüzünde sıkılgan bir gülümseme ve bu sosyete hayatının parlak ışıklarına bir türlü alışamamış olmanın çekingenliğiyle çevresindeki beyefendilerin, iyi niyetli, ama bir o kadar da üstenci sorularına yanıt verme gayreti içindeydi. O zamanlar henüz mesleğe yeni başlamış olan kendisi de grubun içindeydi. Uzun yıllar görmediği, ama burada karşısına çıkıveren, bu çok da yakından tanımadığı eski okul arkadaşına karşı içinin sempatiyle doluverdiğini duyumsamıştı. Birden ortaya çıkan ve nedeni belli olmayan bir duyguydu bu. Ama ardından da sanki aralarında tanımlanması ve aşılması güç bir engel varmış gibi, âdet yerini bulsun diye söylenilen birkaç nezaket cümlesinin ardından, kibar gülümsemelerle birbirlerinden ayrılmışlardı. Bu garip buluşmalar ve yakınlaşma girişimleri değişik yerlerde tekrarlanmıştı; bazen sokakta karşılaşır ve birbirlerine nasıl sevindiklerini gösteren tebessümler gönderirlerdi; ama bunu yaparken, bu buluşmadan da bir şey çıkmayacağını gayet iyi bilirlerdi. Birbirlerinin elini hararetle sıkar, çok da rahat olmayan bir ifadeyle bir şeyler mırıldanırlardı;

evet sanki hep "başka bir şeylerden" konuşur gibiydiler! Başka bir şey mi? Peki ama ne? Yargıç düşüncelere daldı. Yerinden kalkıp pencerenin önüne gitti.

Tutukevinin bahçesinden yola çıkan bir yük arabasının tekerleklerinin sesi açık pencereden içeri süzülüyordu. Gardiyanların komutları yükseldi, ardından bazı ağır nesnelerin, büyük bir olasılıkla çuvalların yere düşüşü ve insanların onların çevresindeki hareketleri duydu. İşyerindeki odasının penceresi, yandaki tutukevinin, üzerinde yer yer gözetleme delikleri olan yüksek duvarına bakıyordu. Kariyerinin henüz çok başlarında, terfi merdiveninin henüz en alt basamaklarındaki bir memurdu. İşyerinde bu çok da konforlu olmayan, yazın boğucu, kışın da hele öğleden sonra kapkaranlık olan bu odaya layık görülmesi normaldi. Sokak tarafındaki ferah ve geniş odalar elbette kendinden daha kıdemli yargıçlara ayrılmıştı. Aslına bakılırsa bu durum onun için de gayet normaldi. Aşağıdaki avluda mahkûmlar bir arabadan indirdikleri çuvalları sırtlarına yüklüyor, sonra da tek sıra halinde mahzenin kapısından girip kayboluyorlardı. Yargıç üç yıldır bu odada çalışıyordu ve her gün birkaç dakika tutukevinin avlusunda olup bitenleri izlemeyi âdet edinmişti. Mahkûmlar burada havalandırmaya çıkarılıyorlardı. Görüşme günlerinde tutuklular ya da mahkûm yakınları bu avludan geçerlerdi. İfadesi alınacak ya da mahkemeye çıkarılacak tutukluların adliyeye geçiş güzergâhı da burasıydı. Bu manzarayı artık en ince ayrıntısına kadar tanıyordu. Bu kederli dünya onun için bir yenilik taşımasa da, paydos öncesi şurada durup biraz aşağıyı seyretmediği gün neredeyse yok gibiydi. Pürdikkat aşağıya bakardı. Sanki bir şeyi bilincine kazımak ister gibiydi. Tutukevinin bahçesinde her an, fabrikayı andıran bir sistemlilik de olurdu. Her gün dakikası dakikasına aynı şeylerin tekrarlandığı bir hayattı bu. Aşağıda yaşananlar, buna yabancı olanların sandığı gibi, ürkütücü ve korkunç da değildi. Belki sadece ümitsiz ve kederliydi... Tutukevinin tam karşısındaki duvarı ve avluyu, işte her gün bu duygularla seyrederdi.

"Imre Greiner, Doktor Greiner" diye ismi tekrarladı kendi kendine. Boşanmak üzere olan doktorun adıydı bu. Biraz önce bu eski okul arkadaşının dosyasındaki bilgileri dikkatlice okumuş, hafızasında ortak anılar aramıştı. Doktor Greiner, Felvidék* bölgesin-

* Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Slovakya'ya verilen bölge. (ç. n.)

dendi. O bölgede yaşayan Alman azınlıktandı. Dosyayı incelerken, doktorun kendisinden altı ay kadar büyük olduğunu fark etmişti. Haziran ayında otuz sekizini doldurmuştu. Okulda aynı dönemden olmalarına rağmen, kendisi aralık ayında otuz sekizine basacaktı. Bu durum, nedendir bilinmez biraz moralini bozdu. Ama daha da ilginci karısının yaşıydı. Bayan Greiner, kızlık adıyla Anna Fazekas otuzunu geçmişti. Bir yandan yıl hesabı yapıyor, bir yandan düşünüyordu. Dosyadaki silik veriler yerine şimdi karşısında hayat dolu canlı insanlar duruyordu. Onları düşünürken birden aklına bundan dokuz yıl önce çok sıcak bir yaz günü yaşananlar geldi. O gün bir tenis sahasında Anna Fazekas'la karşılaşmıştı. Genç kız büyük bir ihtimalle daha doktor Greiner'i tanımıyordu. En azından Kömives onların nişanlı olduğunu duymamıştı. O gün yaşadıkları gözlerinin önünde yeniden canlandı: Tenis kortlarının bulunduğu adadan köprüye doğru yürüyorlardı. Genç kızın tenis raketini de o taşıyordu. Yol artık alacakaranlıktı, kızın üzerinde mavili beyazlı yazlık bir elbise vardı ve bir Tuna gezisi üzerine konuşuyorlardı. At çiftliğinin de bulunduğu yolun başındaki durağa geldiklerinde, sokak lambasının ışığında bir an kızın yüzüne bakmıştı. Kız yüzünü ona doğru çevirmişti, gülümsüyordu. Işığın vurduğu yüzünde ve sesinin tonunda ilginç bir yumuşaklık vardı. Ama kim bilir, ses tonundaki bu ipeksi yumuşaklığı, insanın konuşurken bazen sesine yansıttığı ikircimli kararsızlığı belki de daha sonra o düşlemişti. Yolda dört kişiydiler; Anna Fazekas'ın bir kız arkadaşı, kızın babası ve yaşlıca bir bey daha. Anna Fazekas'ı daha önce sadece iki ya da üç kez görmüştü. Onun hakkında tek bildiği, babasının bir zamanlar taşrada eğitim müfettişi olduğuydu. Emekli olmasının ardından da Budapeşte'ye taşınmışlardı. Ama kız daha önceleri de Budapeşte'de bir okula devam etmişti. Anna artık evlenme çağındaydı ve son zamanlarda daima balolara gidiyordu. O gün neler konuşmuşlardı? Hiç hatırlamıyordu. Ama kızın ses tonu şimdi bile kulaklarındaydı. Bir süre hiç konuşmadan alacakaranlık yolda yürümüş, bir dönemeçte durmuşlardı. Kız da sanki bir şeyler söylemek ister gibi, hemen ona doğru dönmüştü. Şu an onun yüzünü kendisine doğru çevirmesini o kadar net hatırlıyordu ki! Sonra da köprüye ulaşmışlar ve sessizce ayrılmışlardı. Ertesi gün artık izne çıkmıştı. Avusturya'daki kaplıcalardan birine gitmiş ve dört hafta kalmıştı. Karısıyla da işte o tatilde tanışmıştı, ama evlenmeleri bir

yıl sonra gerçekleşecekti. Flört ederek geçen o bir sene içinde, aslında yarı resmi nişanlı gibiydiler, ama buna rağmen o sene, Budapeşte jargonunda "kızlı evler" olarak bilinen ailelerin misafir günlerine gitmeye devam etmişti. Ama, Budapeşte'de anneler ve evlenme çağındaki kızlar arasında var olan esrarengiz istihbarat ağının bir sonucu olarak onun artık nişanlı olduğu çabucak yayılmıştı. Bu toplantılarda Anna Fazekas'la da karşılaşmıştı. Kızın son derece düzgün bir vücudu vardı. Hatta güzel bile denilebilirdi. Güzel miydi? Yargıç, birini arar gibi aşağıya bir göz attı. Yük arabası artık boşaltılmıştı. Gardiyan son iki çuvalı götüren mahkûmlara eşlik ediyor, onları demir kapıya doğru yönlendiriyordu. Kömives, Anna Fazekas'ın yüzünü hatırlayamadığını fark etti.

Dosyayı yerleştirdi. Davanın hazırlık evrakları tamamdı, her şey yasalara uygundu. Evliliğin tarafları, altı aydır ayrı yaşadıklarını kanıtlamışlardı. Boşanma başvurusunun gerekçesi "terk etmek"ti. Oturduğu koltuktan eğilerek masanın alt çekmecesini açtı, oradan el yapımı ucuz tütünle doldurulmuş bir paket sigara çıkardı. İşlemeli deri tabakasına yerleştirdi. Diğer çekmeceden de özel dükkândan aldığı sigaralardan bir paket çıkardı. Bunları daha çok misafirlerine ikram etmek için bulundururdu. Kendisi, evde hazırladıkları ucuz sigaraları içerdi. Tütününü Hertha ya da yardımcı kadın hazırlardı. Ama şimdi misafirliğe gidiyordu, kim bilir, belki de birilerine sigara ikram etmesi gerekecekti. Bunun için tabakaya ucu altın sarısı sigaralardan da bir miktar yerleştirdi. "Misafir" işi sigaraları özenle kutunun bir yüzüne yerleştirirken, bir taraftan da bu tür ufak ama gösterişli giderlerinin aylık gelirinin hiç de küçümsenemeyecek bir kısmını alıp götürdüğünü düşünüyordu. Kim bilir, eğer bu giderleri olmasa, hayatı, hatta sadece onun da değil, çevresinde ona bağlı olarak yaşayan insanların hayatı biraz daha rahat, konforlu geçebilirdi. Hatta daha ekonomik yaşamayı gerçekten de arzuluyordu. Ona ucuz tütün, daha mütevazı kıyafetler, daha basit konut yeterdi. Toplumsal hayatın daha alt düzey koşullarıyla idare edebilirdi. "Altın uçlu" sigaralar, onun dış dünyaya karşı sorumluluğu gibiydi. Bu konuları defalarca düşünmüştü. Şimdi, yani misafirliğe giderken, kendini kötü de hissetse, bu tür akşam oturmalarında "gösteriş" yapmanın bir zorunluluk olduğu aklına geldi. İçini çekti ve acı acı gülümsedi. Çünkü hayatını ve kendi hayatı içinde var olan bir dizi toplumsal zorunluluğu, sırtına

bindirilmiş anlamsız bir yük gibi hissediyordu. Acı acı gülümsemesinin nedeni ise bu durumun nasıl olsa değişmeyeceğine olan inancıydı. Dosyaları güzelce topladı. Kalan sigaraları alışkın hareketlerle çekmecelerdeki yerlerine yerleştirdi. Masasının üzerindeki bazı özel eşyalarını; dolmakalemini, pertavsızını, minik şişedeki yeşil mürekkebini de masanın gözlerine yerleştirdi. Bu mürekkebinin rengini pek severdi. Kendi unutkanlığıyla, ya da yardımcısının ihmaliyle şişe açık kalır da mürekkep kurursa çok üzülürdü.

Anahtarları cebine yerleştirirken kafası hâlâ "Anna Fazekas ve Imre Greiner"le meşguldü. Saat altı buçuğu geçmişti. Bu saatlerde adliye binası artık iyice ıssızlaşırdı. Masanın üzerinde şimdi sadece dört boşanma dosyası duruyordu. Birini eline aldı, üzerindeki isme baktı sonra da diğerlerinin yanına itti. Anna Fazekas'la son kez nerede ve nasıl karşılaştıklarını düşünüyordu. Ama son olarak nerede bir araya geldiklerini hatırlayamıyordu. Yargıç son bir yıl içinde bu tür akşam misafirliklerini seyrekleştirmişti. Bunun nedeni bir yandan ailesel yükümlülükleri, öte yandan da maaşının fazla olmayışıydı, şurası kesindi ki, iş ve ev arasında mekik dokuyordu. Bu konuda kafa yormaya çok istekli değildi, çünkü bu işi kazımaya başlarsa alttan, yüzleşmeyi çok istemeyeceği konular çıkabileceğini hissediyordu. Anna Fazekas'ın evlendiğini gazete haberlerinden öğrenmişti. Sonra da yıllar boyunca ona dair hiçbir şey duymamıştı. Şimdi aklına evlilik haberini duyduğu an geldi: Şaşırmıştı! Imre Greiner'le, o çocukluk arkadaşı olan ve üniversite yıllarında hakkında hep iyi şeyler düşündüğü gençle evlenmişti. Hep buluşmak, görüşmek, konuşmak istediği, bazen tesadüfen karşılaştıklarında ise iki laf bile edemedikleri bu genç, sonunda onun da tanıdığı bu kızla evlenmişti. Onun da tanıdığı bu kız... bu noktada durakladı. Gerçekten kimdi Anna Fazekas? Bu kızla olan ilişkisi onun açısından sıradan, genellikle yüzeysel, alışılagelmiş toplumsal ilişkilerden daha fazla bir anlam ifade ediyor muydu? Evet, evlilik öncesi iki üç kez tenis kortunda karşılaşmışlardı. Evet, evlendikten sonra da bir yerlerde ayaküstü karşılaştıklarından emindi. Ama bu görüşmeleri, tanıdığı, ama isimlerini bile tam bilmediği bir sürü hanımla ya da genç kızla olan karşılaşmalarından farklı mıydı? Yine de, bir gün akşamüzeri tenis kortundan beraber dönerlerken durup bir şey söyleyecekmiş gibi anlamlı bir şekilde onun yüzüne bakan ve susan Anna Fazekas'la tam da Imre Greiner'in evlenmesi

onun için sürpriz olmuştu. Şimdi ise kızlık adı Anna Fazekas olan Bayan Imre Greiner'in dava dosyası masasının üzerinde duruyordu. Hayat işte böyle, insanlar oyunlar oynar, diye geçirdi kafasından, ve bu sıradan tespiti nedeniyle kendi kendine güldü.

Boşanma davasını kadın açmıştı. Kocası Imre Greiner'in birlikte oturdukları evi terk ettiğini iddia ediyordu. Masasının üzerinde duran diğer üç dosya da evi terk etme iddiasıyla açılan boşanma davalarıydı. Yargıç sıkıntıyla dosyalara baktı. Eğer bu bir ceza davası olsaydı, mutlaka davanın kendisine verilmesine karşı çıkardı. Bir zamanların okul arkadaşlığı gibi, böyle uzaktan da olsa, tanıdık birilerinin davasına girmesi uygun olmazdı. Ama bu bir boşanma davasıydı ve evraklar tam olarak hazırdı. Ötesi ise formaliteydi. Eğer olağanüstü bir gelişme olmazsa ve barıştırma girişimleri sonuçsuz kalırsa yarın öğlen saatlerinde Imre Greiner ve karısı, yani kızlık adıyla Anna Fazekas yasalara göre artık boşanmış olacaklardı. Bu durumda, ayrılmak için mahkemeye başvuran iki kişiyi tanıyor olması, davanın başkasına verilmesini talep etmek için yeterli bir neden değildi.

Masasının üzerinde her şey artık yerli yerindeydi. Saat de iyice ilerlediği için kalktı ve tutukevinin avlusuna son bir kez göz attı. Orada artık kimsenin olmadığından iyice emin olunca da şapkasını eline alıp, uzun ve dönemeçli koridorlarını artık çok iyi bildiği bu binadan çıkmak için yavaş adımlarla yola koyuldu. Binanın ana kapısında yaşlı kapıcı, saygılı, ama biraz da yakınlık hissettiren bir ifadeyle, babacan bir şekilde selam verdi. Kapıcının davranışlarındaki bu gerekçesiz samimiyeti dışarıdan gören biri asla hissetmezdi. Ama yargıç ne zaman binaya gelse, ya da akşam iş çıkışı kapıcının bu tuhaf davranışı hep dikkatini çekerdi. Bu samimi tavır aslında onun açısından biraz onur kırıcıydı. Oysa bu davranışın gerisinde iyi niyet yatıyordu. Kurum içinde hiyerarşi açısından aşağılarda bir yerlerde olan bu yaşlı kapıcı, yargıcı kendine yakın hissediyor, onunla övünüyor, kendine pay çıkarıyor ve bu sebeple böyle selam veriyordu. Aslen köylü olan yaşlı adam, bu davranışıyla, aynı karmaşık camianın üyeleri olduklarını yargıca hissettiriyor ve bununla gurur duyuyordu... Büyük giriş kapısında durdu, kol saatini adliye binasının giriş koridorundaki saate göre ayarladı. Tutukevinin avlusunu gözlerinin önüne getirdi, masasındaki dosyaları, bu bina içindeki o sıcak atmosferi düşündü. Bu

binada çalışan insanlar, yargıçlar, amirler ve memurlar arasında mesafeli ama yine de insanın yüreğini ısıtan ve kendini güvende hissettiren bir sıcaklık vardı. İşte bu duygularla, işini bitirip binadan çıkmak zorunda kalmanın verdiği neredeyse hüzünle kapıdan çıktı. Ayinini tamamlayıp kiliseden ayrılan bir rahibin kederli görünümüyle, sokağa adımını attı. Mesaiden sonra en geç eve gidenler arasındaydı. O an içinde bulunduğu bu duyguyu çok tanımlayamasa da, bunun bir şekilde içine düştükleri dünyanın bilinmezliğinden korkan yabancıların yaşadıkları paniğe benzediğini hissediyordu. Merdivenlerden inerken bir an durdu. Kapıcı onun arkasından kalın meşe kapıyı kilitlemişti bile.

2

Davet, çay saatiyle akşam yemeği arasında, şehir sosyetesinin kendi arasında, nükteli bir şekilde "kahvüstü" adını verdiği türden bir buluşmaydı. Davetliler akşam yemeğinden daha erken bir saatte, yediyle sekiz arasında gelirlerdi. Ev sahipleri de konukları, çay, kahve, şarap, kanepe ve jambon türlerinden oluşan ikramlarla ağırlarlardı. Küçük masalardaki yemek eşliğinde rahat sohbetler, bazen gecenin geç saatlerine kadar devam ederdi. Böylesi davetler, geleneksel yemekli davetlere göre ev sahipleri için elbette daha rahat bir ortamı mümkün kılar, zamandan ve paradan tasarruf anlamına gelirdi. Artık tek hizmetçiyle yaşayan orta sınıfların, giderek azalan maaşlarıyla geçinmeye çalışan gururlu temsilcileri toplumsal saygınlıklarını bu şekilde korumaya çalışıyor, kendilerini yüksek mevkiden sayan, yoksullaşmalarına rağmen sınıf bilinçlerinden taviz vermemeye kararlı orta sınıf aileler işte böyle önlemlerle başlarını dik tutuyorlardı. Amaç elbette toplumsal hayatın giderek zayıflayan ilişkilerini yeniden inşa etmekti. Kömives ailesi de eş dostlarını artık eski şaşaalı yemekler yerine, modernlik etiketi altına gizlenen bu tür mütevazı "kahvüstü"lerde ağırlıyordu. Bu davetler kuşkusuz hem daveti verenler hem de onların yanlarında çalışan hizmetkârlar açısından daha az paraya ve emeğe mal oluyordu. Yargıç son yıllarda toplumsal yaşamın ne kadar hızla dağılmaya yüz tuttuğunu düşünüyordu. O, kendisinin de bir üyesi olduğu bu mütevazı orta-üst sınıfları iyi tanıyor, hatta seviyordu. Onun gözünde bu katman kocaman yekpare bir aile gibiydi. Bu ailenin gelenekleri vardı, alışkanlıkları, zevkleri ona da uyuyordu. İş hayatında ve özel hayatında bu sınıfın güvenliğinin ve mutluluğunun sürmesi için elinden geleni yapmaya hazırdı.

Yavaş adımlarla köprüye yöneldi. Karşıya, Buda tarafına geçecekti. Şapkasını eline almış, ellerini de arkasında kavuşturmuştu. Hızlı hızlı bir yerlere koşuşturan bunca insan arasında onu böyle, yani biraz öne eğilmiş, gözlerini yere dikmiş ağır ve düşünceli adımlarla yürürken görenler, olduğundan çok daha yaşlı sanabi-

lirlerdi. Kristóf Kömives'in saçları erken ağarmıştı. Son yıllarda, hele bu adliye sarayında çalışmaya başlayalı beri bütün günü artık neredeyse masasından hiç kalkmadan geçiyordu. Bu da ister istemez vücudunu daha da heybetli yapmıştı. Vücudundaki bu irileşme onu rahatsız ediyordu. Düşünsel olarak tembelleşmek en nefret ettiği şeylerin başında gelirdi. Bedeninin tembelleşip şişmanlamasından bu yüzden tiksiniyordu. Az tüketimle geçen bir yaşam onun için daha idealdi. Vücudu güçlendirmeye ve formda tutmaya yönelik zamane modalarına sempatiyle bakıyordu. Ona göre bedenlerinin rahatı ve talepleri için fazla zaman ve kaynak ayıranlar eninde sonunda ruhsal olarak da gevşerler, düşünsel dinamizmlerini de kaybederlerdi. Aslına bakılırsa henüz şişman sayılmazdı. Yeme içme sefalarında, abartıya kaçmazdı. Ama birkaç yıldır bu rehavet onun bedenini de fethetmeye başlamıştı. Gevşeklik onun da ruhunu ele geçiriyordu. Zaman zaman bunu fark ediyor, büyük kararlar alıp, hayat tarzını değiştirerek bu süreci durdurmaya gayret ediyordu. Elbette, seviyeyi zamane modası perhizlerden birine başlayacak kadar düşürmemişti. Bu tür perhizleri kadınlara uygun görür, kendisi açısından onur kırıcı sayardı. Ama son zamanlarda bu durum yani bedenindeki değişiklikler onu açıkça rahatsız ediyordu. Olduğundan daha yaşlı görünüyordu. Kırklı yaşlarında, orta yaşlı kalantor bir beydi sanki. Saçları, özellikle şakakları iyice beyazlamış, üstelik kayda değer bir göbek de salmıştı. Bazen, samimi ortamlarda yakın arkadaşlarıyla vücudundaki değişiklikler üzerine konuştuğu olurdu. Elbette şaka yollu. "Göbek saygı uyandırır" derdi dostları. Elbette bunu o da anlıyordu. Bir zamanlar yaptıkları gibi, gençliğin toyluğunu vücudunun görünüşüyle dengeleyip prestijli görünmenin kolay yoluydu bu. Tavır ve davranışlarıyla, konuşmasıyla, hayat şekliyle toplumun önde gelen bir vatandaşının ve yargıcının saygınlığını dile getirmeye çalışıyordu. Evet, bu böyleydi, ama kendi kendine de itiraf ettiği gibi son zamanlarda biraz tembelleşmişti. Aslında bu süreç göründüğünden çok daha karmaşıktı ve yargıç bu konu üzerine çok düşünürdü. Şişmanlamaya meyilliydi ve bu durumu "şaka konusu" yapıp geçiştirmek istemiyordu. Vücudundaki bu değişiklikler kaçınılmazdı belki, ama bu döneme, zamanından önce ulaştığından endişe ediyordu. Hayattaki diğer dönemeçlere, kariyerinin ilk basamaklarına; ailesel sorunlara; artık gençliğin

aşıldığı kişiliğin ağırlaştığı dönemlere de o kendi emsallerine göre daha hızlı girmişti. Acaba bu acelenin ardında ne vardı? Huzursuz ve endişeli olduğu anlarda gerideki bu dürtünün ölüm olduğunu düşünmekten kendini alamazdı. Belki de bilincinin derinliklerinde, herkesten gizlediği ve besbelli çok da "etik" olmayan bir ölüm özlemi ya da ölüm korkusu yatıyordu. Bir süredir bu iki duygunun aynı şey olduğunu düşünmeye başlamıştı. Bu "bir süredir" kavramı onun özel hayatının ilginç takviminde somut bir olayla başlayan bir süreçti. İlk kez bundan iki yıl önce, iki duruşma arasında tuhaf bir şekilde başının döndüğünü hissetmişti. Bu baş dönmesi değişik ve beklenmedik zamanlarda tekrarlamaya başlamıştı. Ürkütücü, aynı zamanda da dehşet ve utanç vericiydi. İnsanı aşağılayan bir yanı da vardı. Bir yargıca, toplumun önde gelen bir şahsiyetine yakışmıyordu sanki. Aslında için için kendine de kızıyordu. Elbette elinden gelen bir şey yoktu, ama işte... Muayene için gittiği doktor "geçici bir fenalaşma, vücudun teklemesi, yorgunluk" kavramlarını kullanmıştı. İlk krizin ardından, kısa bir süre sonra ikinci, hatta üçüncü baş dönmesi de bastırmıştı. Her ikisinde de kriz, kendini gayet iyi hissettiği gezi esnasında gelivermişti ve şehirden eve arabayla dönmüştü. Ardından da Kömives doktora gitmişti. Birçok kez tekrarlanan kontrollerde bir hastalık çıkmamıştı. "Ciddi bir sorununuz yok" demişti doktorlar. Kalbinde de bir sorun yoktu. Hem anne hem de baba tarafından ataları uzun ömürlüydü. Aşırı bir hayatı da yoktu. Bunun nedeni gerginlik ve yorgunluk olmalıydı. Bu teşhis onu rahatlatmıştı. Birkaç aydır sigaraya karşı da temkinli olmaya başlamıştı. Aslında tek kötü alışkanlığı sigaraydı. Sigarayı bırakamıyor, belki de bırakmak istemiyordu. Azaltmaya başladıktan sonra gerçekten de kendini daha iyi hissetmişti. Ansızın gelen bu çarpıntılar, birkaç saniye süren ve sanki baygınlık yaratan mide bulantıları son bir yıl içinde tekrarlanmamıştı. Ya da en azından o kadar belirgin ve insanı aciz düşüren bir şiddette bastırmamıştı. Evet, şimdi artık kendini çok daha iyi hissettiğini söyleyebilirdi. Aşırılıklardan uzak bir hayat, azaltılan sigara ve puro, daha az iş, daha fazla hareket, belki hafif bir spor, mesela yürüyüş –ki birkaç aydır bunu uygulamaya başlamıştı, evden işe ve işten eve yürüyerek gelip gidiyordu– tüm bunlar durumunu düzeltmiş olmalıydı. O kendini aşağılanmış hissettiren kötü duygu, yani her an başına kötü bir şey gelebileceği duygusu, kendine dair hiç de arzulamadığı

bir gerçeğin ortaya çıkabileceği paniklemesi artık geride kalmıştı. Ama bu kötü duygunun tortusu sanki hâlâ bilincindeydi.

Evet, bilinç önemliydi. Şu aralar herkes "sinirli"ydi. Kömives biraz da ahlaksızlık gibi gördüğü bu sinirli olma halini anlayamıyordu. Elbette bu düşünce kafasında bu kadar net değildi. Sadece bir sezgi olarak görüşü böyleydi; saygıdeğer ve onurlu bir insan sinirli olmamalı, diye düşünürdü. Elbette eğer birinin yapısında, daha doğarken beraberinde getirdiği böyle bir zayıflık varsa, o başkaydı. Ama bunun dışında her duruma uygun bir şekilde kullanılan bu anahtar kelimeyi kabul etmiyordu. Bunu çağın, olur olmaz başvurulan bir gerekçesi olarak görüyordu. Karmaşık ve önemli bir sorumluluk duygusunu sırtından kolayca atmak isteyen insanların başvurduğu bir mazeretten başka bir şey değildi. İnsan ya "hasta" olurdu ya da "sağlıklı" ama "sinirli" olamazdı. Böyle düşünüyordu ve bu düşüncesini yargıç kürsüsünden de dile getirmekten geri kalmıyordu. Sinirli, sürekli yakınan, istek ve taleplerini aralıksız haykıran sorumsuz bir dünyaydı bu – ve o bu dünyanın "modern" ve sinirli evliliklerinden kaçmak için bir an önce soluğu yargıcın önünde alan kadınlarına ve erkeklerine dayanamıyordu. Yargıcın önüne çıkıp, bir zamanlar, çocukluklarında kendilerine yapılan haksızlıkları bahane gösteren, kendilerini temize çıkarmaya çalışan insanlara kızıyordu. Suçu işlemelerini iradelerine hâkim olamamakla ya da suça yatkın olmakla açıklamaya çalışan bu "sinirli" suçluları açık bir şekilde küçümsüyordu. Kömives "iradeye hâkim olamama" gibi bahanelere inanmazdı. Hayat bir sorumluluktu ve insanın bu sorumluluğu yerine getirmesi gerekiyordu. Elbette sıradan bir sorumluluk değildi bu, karmaşık ve hatta zaman zaman insana yük olan bir zincirdi. Demek ki, insan gerekirse fedakârlık yaparak bunu taşımayı bilmeliydi. Böyle düşünüyordu. İnsanlara acıyabilir ya da benzer duygularla onları anlayabilirdi, ama onların sorumluluklarından kurtulmalarına yardımcı olamazdı. O, iradenin gücüne inanıyordu. İrade her şeydi! Ona göre irade, gönüllü olarak kabul edilen itaat demekti. Ya da başka türlü söyleyecek olursa kaderine boyun eğmek, insana hayatta karşılaşabileceği dayanılmaz –ki bu tanımlamayı da fazlasıyla modern hayatın bir abartısı olarak görüyordu– ya da dayanılması zor bunalımlardan çıkış yolu sağlardı. Dayanılmaz mı? Bu tanımlama üzerinde bir kez daha düşündü. Kelimelerin, kavramların ağırlıklarını ölçmeyi

severdi. Konuşurken ağzımızdan çıkıveren kelimelerin aslında nasıl bir anlam taşıdığı üzerine düşünürdü. Özellikle de bu tür, yani "dayanılmaz" gibi, şüpheyle karşılanması gereken kelimelere hep geri dönerdi. Bunlar, aklın kontrolü olmadan, konuşurken laf arasında söyleniveren türden sözlerdi. Hayat dayanılmaz mıydı? Kömives için çevresinde ışıklarıyla gürültüleriyle akıp giden bu uygarlık tedirgin edici değildi. Bu hayatın kısıtlayıcı yanını hissediyor ve bireyler üzerinde sansür yaratan etkisini de fark ediyordu. Öte yandan bu modern çağda, bireyin bazı tutkularını açığa vurmadan rahatça var olabileceğini düşünüyor, bu çağdaş toplumların içlerinde ilginç bir gizli düzen taşıdıklarını biraz da övgüyle tespit ediyordu. Evet, bu sansürün bir bedeli olacaktı elbet, ama başka türlüsü mümkün müydü? Uygarlığın dikte ettiği bu disipline karşı isyan eden tutkuları dizginlemek ise işte onun, yani yargıcın göreviydi. Şu huzursuz zamanlarda adalete her zaman olduğundan daha çok iş düşüyordu: Toplumu korumak ve eğitmek gerekiyordu. Kömives bu misyonu ta içinde hissediyor, bütün gücüyle ve varlığıyla bunun gereğini yerine getirmeye çalışıyordu. Yargıç için söz konusu olan sadece suçluyu cezalandırmak, masumu korumak değildi. Tehdit altında olan toplumun ta kendisiydi! Uygarlığın, toplumsal barışın esirgenmesi gerekiyordu. Esrarengiz eller tarafından parçalanmaya çalışılan o bütünü bir araya getiren parçaların koruması gerektiğini hissediyor, bunun için de görevinde her an müdahale etmeye hazır bekliyordu. Ama acaba bu uygarlık böylesi bir korumaya değer miydi? Masum muydu? Bu her şeyi motorlarla halletmeye çalışan, dünyanın tadını çıkarmaktan başka bir şeye gayret etmeyen bu uygarlık nasıl bir ahlaki içeriğe sahipti? Şu zaman zaman bastırıveren ve sinirlerin garip, ama aynı zamanda biraz da aşağılayıcı isyanı olduğunu iyi bildiği hafif baş dönmesi acaba neden kaynaklanıyordu? Bunun, biraz da içinde bulunduğu çağın ahlaki bir içeriği olabileceğinden duyduğu kuşkuyla ve bu kuşkunun vicdanında yarattığı tepkiyle ilgisi olabileceğini düşünüyordu. Aslında bu soruları duruşma kürsüsünde başkasından duysa derhal reddedeceği kesindi: Ama bunlar işte bu çağın çok önemli sorularıydı. Ruhunun derinliklerinden bazen ortaya çıkıveriyorlardı ve Kömives de yanıt bulmakta zorlanıyordu. Pembe bir toplum tablosuna artık inanmıyordu. Bu toplum yeni hayat biçimleri arıyordu. Bir yargıç olarak onun görevi ise, bilerek ya da bilmeyerek, korkaklık, irade

zayıflığı ya da kişilik zaafları nedeniyle bu toplumun sansürüne isyan edenlere karşı dikkatli olmaktı.

Daha gençliğinde kendince bir yöntem bulmuştu; görünüş itibariyle bir yargıç olmaya başladığında, içsel olarak da mesleğine uygun bir ruhsal yapı yaratmış ve kendi inançlarını ya da şüphelerini bunun içinde hapsetmeyi başarmıştı. İnançlarını dört dörtlük bir incelemeyle kendince gözden geçirir, ancak vardığı sonuçları başkaları için dile getirirdi. Onun görevi korumak ve kollamaktı. İnşa etmek denilen devasa sorumluluğu ise başkalarına bırakmıştı. Özel hayatında ya da iş çevrelerinde kafasındaki kuşkuları başkasına anlatmazdı. Bunun korkaklıktan ya da kendi işini kolaylaştırma isteğinden kaynaklanmadığını iyi biliyordu. İç dünyasında, aile ve iş çevresinde kuşkularıyla baş başa kalmış bir insandı ama kimse onu umursamazlık veya korkaklıkla suçlayamazdı; mesleğinin, devletin ve toplumun dayatmalarına kolay kolay boyun eğmeyen Kömives özerkliğinin ve mesleki üstünlüğünün tüm sorumluluğunu derinden hissederek kuşkularını asla göz ardı etmez, onlarla yüzleşmek, onlara kafa tutmak için var gücüyle çabalardı. Onun işi karar vermekti! Gerekirse acımasız bir şekilde ve elbette yasalarda yazıldığı biçimde. Bazen zamanın girdaplarına göz attığında, yasaların bu hızla akan zamanın ardında kaldığını görmüyor değildi. Yasalar toplumun içinde bulunduğu bu çürümeyi öngörememişlerdi. Bir zamanlar kaya gibi sağlam görünen temeller bu akıntının gücüyle artık sarsılıyorlardı. Yasalar ise çoğu kez zamanın bu keyfi temposu karşısında cılız ve güçsüz kalıyorlardı, bunu açıkça hissediyordu. O bir yargıç olarak kâğıt üzerindeki yasayı, çağa uygun bir içerikle doldurmak zorundaydı! Böyle düşünüyordu. En uyduruk, sıradan davaların gerisinde bile o bütünün insana ürküntü veren aksaklıkları sırıtıyordu. Yeni bir şey inşa edeceğini haykıran bir kuşak, var olan şeyleri insafsızca yıkıyordu. Bazen, çık kürsüye ve mahkûm et onları, diye geçiriyordu içinden. Ama her defasında karar verirken de yasaları, kâğıt üzerinde nasılsa, aynen öyle uyguluyordu. Bu nasıl garip bir meslek, diye de kızıyordu bazen. Ama her defasında kendini topluyordu. Onun mesleği onurluydu. Yaptığı işin insanın dayanma gücünü sınayacak kadar zor, ama yine de insani olduğuna karar veriyordu. Acaba çevresini alan bu mesleki yapı da onun gibi mi düşünüyordu? Bu mekanizma içinde insanlar bu yapının minik

vidaları gibiydiler. Yanlarında olgunlaştığı yaşlı yargıçlar arasında bazen çağın ruhunun gerektirdiği sorumluluğu üstlenmeye hazır olanlar da çıkıyordu. Onlar da, şimdi artık söz konusu olanın, bazı alanlar değil, "bütünün tamamı" olduğunun bilincindeydiler. Bu yüzden de şimdi artık kâğıt üzerindeki yasaların ya da adalet mefhumunun ötesinde, burada söz konusu olanın artık bertaraf edilmesi gereken somut bir tehlike olduğunu onlar da anlamışlardı. Hem de bu tehlike bizzat hayatın içinden gelen bir tehlikeydi. Toplumun kendisinin korunması gerekiyordu; sadece toplumsal yapının ya da onun parçalarının değil, bizzat toplumun özünün, insanların, çocuk ruhlarının, yetişkinlerin hayatının, iki oda bir mutfak küçük evlerin, üç oda bir salon büyük evlerin, memurların ay başında aldıkları maaşların, tüccarların prestijinin, yani her şeyin korunması gerekiyordu. Acaba meslektaşları bu konuları konuşuyorlar mıydı? Bazen mahkeme kararlarına göz atarken, aklına bu soru takılırdı.

Köprünün ortasında durmuş, korkuluklara dayanmış bunları düşünüyordu. Her akşam evine giderken geçtiği köprüydü bu. Köprünün ortasına geldiğinde biraz durup dinleniyor, miyop gözlerini kırpıştırıp sıcakta buharların yükseldiği nehir kıyısındaki şehrin siluetini süzüyordu. İşte köprünün altında yüzyıllardır akan nehrin solunda, kıyıda uzanan yeni, parlak renklere boyanmış kiralık evlerin ses geçiren ince duvarları arasında modern çağın sürekli sinirli insanları yaşıyordu. Bu evlerin kadınları, küçük balkonlarda minik kaktüsler yetiştirirlerdi. Bu evlerin dar yatak odalarında çizgili kumaşlardan imal edilmiş yataklar bulunurdu. Kanepelerin hemen üstüne kitap rafları yerleştirilirdi. Bu kitaplar yeni dünyanın gerekliliğini ilan ederdi sanki; kuşku yaratan, huzursuzluk yayan, bir şeyleri açıklayan ya da acımasızca telkin eden kitaplar. Bazen savcılar da bu kitaplarla ilgilenirdi. Bazen de bir yargıç olarak kendisinden de görüş istenirdi. Bu kitapları okuyup elbette görüş belirtmeye çalışıyordu, ama bir taraftan da kitapların kendi ruhunun sükûnetini bozmasından da endişe ederdi. Nehrin sol tarafında çimentodan dökülmüş dev beton binalarıyla yeni şehir duruyordu. Bu taştan çölde para peşinde koşan, huzursuz insanlarla, kuşkularla doluydu. Hırsla, türlü heyecanla, dizginleyemedikleri arzularıyla kamçılanan ruhları onları farklı kılıyordu. Sevgileri ve inançları farklıydı. Başka türlü konuşuyor, başka türlü

susuyorlardı. Hastalıkları ve sağlıkları bile ötekilere benzemiyordu. Mutlulukları ve mutsuzlukları da tuhaftı. İşte tüm bu insanlarla ilgili olarak sonunda onun karar vermesi gerekiyordu. Acaba onları yeteri kadar tanıyor, amaçlarının en gerisinde yatan hırsı yeterince biliyor muydu? Hayatın bu parlak renklerle bezenmiş, yüzü makyajlı şekli ona o kadar yabancıydı ki! Modern hayatın bu "yeni" biçimleri, "nesnel olma" sloganıyla kendine yer ediniyordu. Ama bunca sahte bir nesnellik, ardında var olan kargaşa ve güvensizliği nasıl saklayabilirdi? Hayatın temel kurallarına karşı, ruhlarının en saklı noktalarına kadar duyulan bir güvensizlik onlara özgüydü işte. Kömives yüzünü avucuna dayayarak şehri süzmeye devam etti. Para peşinde koşan, hayatın zevklerini, iktidarı ve gücü eline geçirmeye çalışan bu büyük, bu suçlu, bu hastalıklı şehre baktı. Hem ne kadar tanıdık hem de ne kadar meçhuldü bu şehir! Bir yandan düşünce, moda, bilim, ticaret ve ekonomi kanallarından Batı'yla sıkı bir ilişki içindeydi. Orada hep yeni biçimler keşfediyor, bu yeni tarzları beraberinde getiriyor, özümsemeye çalışıyordu. Bunu biraz başarıyor, biraz da başardığını sandığı halde üzerine tam oturtamıyordu. Bir yandan pejmürdeydi, diğer yandan ise Avrupa'daki son modaya göre takıp takıştırıyordu. Şehre bakıyor ve bu şehri kendine yabancı hissediyordu. Her atardamarında müthiş bir gerginlik içeren ve artık yabancı zevklere göre şekillenen bu şehir hızla ve garip bir biçimde büyüyordu. Her gün her sabah, evinden çıkıp bu güzergâhtan mahkemeye doğru yürürdü. Her sabah bu şehrin pislikleri hakkında karar vermeye, onları mahkûm etmeye giderdi. Ve her defasında da sabahları, bir zamanlar üniversiteye başlamak için taşradan başkente henüz geldiği gün, tren garında ayağını yere bastığı anki duyguları depreşirdi. O gün bu şehirde yaşayan insanların konuşmalarını bir şekilde anlayamadığı hissine kapılmıştı. Yine aklına o gün geldi, gülümsedi.

Sonra yavaşça yüzünü şehrin nehrin sağ kıyısında kalan yakasına doğru çevirdi. Bu tarihi yüzü içi memnuniyetle kabararak seyretti. Sanki evine, memleketine dönmüş gibi bir duygu yeşerdi ruhunda. Şehrin sağ yakası tarihin geride kalan dönemlerinden bugüne uzanan bir sergi gibiydi. Kutsal emanetler, tarihten bugüne kalmış, korunması gereken harabeler parlak sonbahar güneşi altında şakıyordu. Buda yakasının siluetini neredeyse duygulanarak seyretti. Kale bölgesinin altındaki parkın renk cümbüşüne baktı,

nehir kıyısındaki kestane ağaçlarında göz gezdirdi. Bu yakadaki tarihi yapılar son derece onurlu bir şeyleri koruyor ve ifade ediyorlardı. Kömives için bu sadece bir gelenek ya da geçmişten bir anı değildi. Aynı zamanda insanın ruhunun en derinliğinden gelen samimi bir aile sıcaklığı ve asaletti. Taç giyme törenlerinin gerçekleştiği kilisenin muhteşem çatısına bakınca içi gururla kabardı. Etrafında iskeleler kurulmuş bu kilisenin çevresindeki bir zamanların şövalye kaleleri model alınarak yapılmış asil binaların çatılarını süzdü. İşte tarih karşısındaydı; taşlardan oyulmuş, heykellerle biçimlenmiş bir şekilde önünde duruyordu. Onun gerisinde ise sessiz, alçakgönüllü mahalleler geliyordu. Oralarda meslekler, bir zamanlar orada oturanların adlarını sokak adları olarak bugünlere kadar taşımışlardı. Bütün bunlar ondan soruluyordu. Bunun sorumluluğunu benliğinin derinliklerinde hissediyordu. Bu önündeki kale bölgesinin biraz da kibirle ilan ettiği bu tarihsel perspektifin artık sonunun geldiğini asla kabul edemezdi. Onun bir yargıç olarak durduğu gibi, eğer herkes hayatta yerli yerinde kalırsa, eğer herkes sorumluluğunu ve görevlerini yerine getirirse, işte o zaman belki de kendisinin de ait olduğunu hissettiği aileyi korumak mümkün olabilirdi. O büyük aile, korumak için ant içtiği o büyük birliktelik yok olmayabilirdi. Miyop gözleriyle şehrin iki yakasını bir kez daha süzdü. Bu "yerli yerinde kalmak" ve "sorumlulukları ve görevleri yerine getirmek" sözleri onun için çok basit ve yerine getirilmesi hiç de zor olmayan şeyler ifade ediyordu. Biz büyük aileye mensubuz düşüncesi sıradan, ama bir o kadar da derin bir mana içeren bir düşünceydi. Peki, nasıl bir sorumluluktu burada söz konusu olan? Romanlardaki gibi kahramanca duygular uyaran türden değil, sıradan, günlük hayattaki sorumluluktu. Var olanı korumak ve ona sahip çıkmaktı! Geleneklere bağlılıktı! Sıradan hayat tarzlarını sürdürmeyi becermekti. Birlikte yaşamanın kurallarının bozulmamasını sağlamaktı. Var olan ve kanıtlandığı bilinen şeyleri muhafaza etmekti. Hayatın kendisine, duygulara, topluluğun ortak iradesine ve ortak hafızasına el sürdürmemekti! Kuşkuları, var olanı yıkmaya yönelik talepleri, hırsa dayalı arzuları ve bireysel sorumsuzlukları reddetmekti! Onun açısından "tevazu göstermek" ve "feragat etmek" gibi özellikler en eski ve en güçlü anlamlarıyla hâlâ geçerliydi. Dini kurallardan daha güçlü ve daha doğrudandı etkileri. Çünkü aşağılarda bir yerlerde, aile hayatların-

da ve yeni kuşakların bilinçlerinde alttan alta filizlenen bir şeyler olduğunu sezinliyordu. Sanki insanlar memnun olmadıkları bir şeyleri ortaklaşa dile getirmenin yollarını arıyor gibiydiler. Ailelerin en genç kuşakları aşırılıkların yarattığı uçurumların kıyısında dans ediyorlardı. Onları bir araya getiren ortak nokta, bu toplumsal huzursuzluğun eski kuşakların önlemleriyle ortadan kaldırılamayacağıydı. Eski kuşaklar, bir lütuf gibi sundukları, ama artık etkisiz kalan sözümona iyiliksever yardımlarıyla bu yükselen dalgayı önleyemeyeceklerdi. Yukarıda olsun aşağıda olsun bir yerlerde, burjuva evlerinin bulunduğu apartmanlarda gençler bir şeylerin hazırlıklarını yapıyorlardı. Bundan emindi! Emin olduğu bir başka nokta da şuydu: O artık kendini hiç mi hiç genç hissetmiyordu.

3

Kristóf Kömives bambaşka iki dünyayı ayıran sınırda, yüzyılın başında, acı verecek denli istisnai bir tarihsel anda doğmuştu. O tarihlerde burjuvazi sahip olduğu her şeyi kolayca elinde tutabileceğini sanıyordu. Ülke henüz parçalanmamıştı ve doğal coğrafi sınırlara sahip bu memleket henüz sınıfları ve ırkları bir arada tutabiliyordu. Bu cennette yaşayan mülk sahipleri, yaklaşan tehlikeyi sadece yeraltı hareketlerinin zaman zaman bir şimşek misali çakan uyarılarıyla sezinleyebiliyorlardı. Ama bu işaretlere kim dikkat edecekti? Hayat sanki hep pazar günlerinin neşeli eğlencelerinden ibaretti. Kristóf barışın son on yılının eşiğinde dünyaya gelmişti. Ailesi de asil sınıfından orta halli bir memur ailesiydi. Annesi, ülkenin kuzeyine yerleşmiş Alman azınlıktan bir ailenin kızıydı. Herhalde sahip olduğu yumuşak mizacı, hayatta bir şeylerin sanki henüz tamamlanmamış olduğu duygusunu, "görünmeyeni" ve kolayca "hissedilmeyeni" algılayabilme yetisini de annesinden almıştı. Ama annesinden miras kalan bu eğilimler baba tarafından gelen az konuşma, dine biraz mesafeli olma ve sert mizaçla dengelenmişti. Babası Gábor Kömives tanınmış ve köklü bir yargıç ailesinden geliyordu. Dedesi olan Kristóf Kömives, ülkenin yedi kişilik hâkimler kurulu üyesiydi. Ailede yargıçlık babadan oğula geçen bir gelenek, bir miras haline gelmişti. Kömives ailesinde erkekler yargıç olurdu, sadece dede değildi adalet mekanizmasında görev yapan, dedesinin babası da bir dönem avukatlık yapmış, ardından da kraliyet mülklerinin idaresinde çalışmıştı. Bu aile bir biçimde sanki kendini hukuka ve adalete adamıştı. Adalet için çalışıyorlardı ve adalete olan bağlılık sanki genlerine işlemişti. Aile kuşaktan kuşağa karmaşık Latince deyimleri günlük hayatta kullanan ve sıradan hayatını da hukuka göre yaşayan avukatlarıyla ün salmıştı. Aile tarihinde hâkimlik görevini, bir geçim kapısı olarak değil, bir hayat biçimi olarak gören yargıçlar vardı. Kimse bu görevden varlık sahibi olmayı düşünmezdi. Bu onurlu görevi üstlendiğinde, yargıç cübbesini sırtına geçirdiğinde varlıklı olan, ama görevi

şerefiyle tamamladığında yoksul kalanlar da çıkmıştı aileden. Pek çok benzer eski asil ailede olduğu gibi bu ailede de birbirini takip eden kuşakların fertleri hep hukuka, yasaya özel bir bağlılıkları olduğunu hissetmiş, bu mesleği seçmişlerdi. Sanki eski kuşakların Latince bilgileri, Latin kültürüne yatkınlıkları, farkında bile olmadan yeni kuşakların mirası haline gelmişti. Ünlü bir yargıcın oğlu olan Kristóf Kömives işte böyle bir düşünsel ortamda büyümüş, disiplin içinde, ama hümanist ilkeler temelinde eğitim almıştı. Babası iki kere evlenmişti. Kristóf bir Késmark'lı doktorun kızıyla olan ikinci evliliğinden doğmuştu. Baba o tarihte artık elli yaşını da geçmişti. Kariyerinin zirvesinde bir hukukçuydu. Duyguların ve herhalde cazibenin etkisiyle ortaya çıkan bu ikinci evlilik aile geleneklerinde asla eşine rastlanmayan, talihsiz bir biçimde sona ermişti; ikinci eş, evliliğin sekizinci yıldönümünün hemen ardından, oğlu altı yaşına bile girmeden evi terk etmişti. Ardından da şehirdeki bir mühendisle hayatını birleştirmişti. Kristóf bu olayın esrarını, annesinin tavrındaki bu isyanı ve akıl almaz keyfiliği bir türlü çözememişti. Bu ayrılık babasını yatağa düşürmüştü. Herhalde annesinin bu isyanı, insanın bu dünyadaki varlığını sabitleştiren merkezinde hasara yol açmıştı. Dengesini kaybetmişti. Annesi de bu ayrılığın getirdiği yıpratıcı etkilerin üstesinden gelememişti. Belki de, evliliği sona erdirip erdirmeme tereddüdü ve ayrılmaya geç karar vermesi dayanma gücünü yitirmesine yol açmıştı. Yeni evliliğinin üzerinden üç yıl bile geçmeden, doğum esnasında yakalandığı bir hastalıkta hayatını kaybetti. Hastalıklı bir çocuk olan üvey kardeşiyle Kristóf hiç tanışamadı. Üvey kardeşi, olup bitenler karşısında şaşkına dönen ve ruhen çöken babasıyla şehri terk edecekti. Baba, Kristóf'un daha sonraları öğreneceği gibi hiç de maceracı ve çapkın bir insan değildi. Tam tersine ürkek ve yumuşak mizaçlı bir erkek olmalıydı. Anlaşılan bu genç adam, hayatını değiştirmek isteyen kadının cazibesine dayanamamıştı. Üvey kardeşi sonra savaşta ölmüştü. Cephede kahramanca savaşırken de değil. Bir kışlanın askerlik bürosunda soğukta üşütüp hastalanmış ve yakalandığı zatürreeden kurtulamamıştı.

Bu talihsiz evliliğin ardından baba Gábor Kömives hayatının geri kalanını yalnız geçirmişti. Bu yıllarda artık başkente taşınmıştı. Yargıçlık kariyerinde, kendini ülke çapında ünlü kılan mesleğinin son yirmi yılını başkentte geçirecekti. Yalnızlık onu mesleğindeki

olgunluğa taşıyacaktı. Belki kariyer basamaklarındaki zirve yürüyüşü, bazı hırslı ve kariyerist meslektaşlarınınki kadar hızlı değildi –çünkü ancak meslek hayatının sonunda temyiz mahkemesi başkanı olarak görev yapmıştı–, ama hem daha önceki sıradan mahkeme başkanlığı hem de temyiz mahkemesi başkanlığı esnasında adı halk arasında hayranlık ve saygıyla anılan bir hukukçu olarak ün yapmıştı. Onun ismi anıldığında akla, mahkemeye işi düşen insanların yüreklerini, kurnazlıklarını bilen bir yargıç gelirdi. Yasa maddelerini çok iyi bilen ve yorumlayan birisi olarak ün yapmıştı, yani hata yaptığına asla inanılmazdı. Efsanevi tarafsızlığı toplumsal uyumun ve dengenin sembolüydü sanki. Genç yargıçların örnek aldıkları kişiydi. Onun uysal, sessiz, gösterişsiz, ama saygı uyandıran tavırlarını taklit etmeye çalışırlardı. Gábor Kömives bakışlarıyla ve tavırlarıyla disiplini sağlardı. Duruşma salonunda insanları heyecanlandıran durumlarda bile, hafif başını eğerek, ya da gözlerindeki biraz şaşkın ve soğuk ifadeyle otoriteyi sağlamayı başarırdı. Asla ne avukatlarla, ne zanlılarla ne de tanıklarla tartışırdı. Yanına yaklaşılamayacak bir havayla salona girerdi. Onu gören kimse etkisinden kurtulamazdı. Hukuk camiasında adı etrafında yaratılan hayranlık halesi, onu bir usta, ya da ekol yaratan bir efsane mertebesine yükseltmişti. Elbette Gábor Kömives'in aklına bir an olsun "ekol yaratmak" gibi bir iddia gelmemişti. Mesleğinde başarılı insanların, çevrelerini, bir birey olarak bu kadar olağanüstü bir şekilde etkileyebilmelerinin yolu elbette, bu tanımlanması güç duyguları kendiliğinden yaymalarından geçiyordu. Kömives'in mahkeme kürsüsünde oturuşunda bile, bu kürsüden çevresine özgür bir şekilde adalet dağıtan bir efendi havası vardı. Sanki pagan dönemlerde köleleri arasındaki tartışmalarda karar verip, barış sağlayan bir kabile reisi gibiydi. Anjou krallar dönemine kadar takip edebildiği soyağacındaki asil atalarının jestleri vardı ellerinin hareketlerinde. Kimse mahkeme kürsüsünde bir totem gibi oturan, sessiz ve vakur tavırlarıyla asla yanına kimsenin yanaşamayacağı izlenimini veren bu insanın ruhunun derinliklerinin aslında on yıldır bomboş olduğunu bilemezdi. Ölüm döşeğindeki bir hastadan da zavallıydı aslında. İçi kuşku ve acı doluydu. İnsanüstü bir gayretle saklamaya çalıştığı bir çaresizlik içindeydi. Babasının ruhundaki bu çöküşü Kristóf da yıllar sonra, ancak yetişkin döneminde fark edecekti.

Şurası gerçekti ki, ikinci karısını çok sevmişti. Kendisine bir kız çocuğu doğuran birinci eşini çok fazla bir trajedi yaşamadan toprağa vermişti. Ama bu ikinci, başkaydı, acı veriyordu. Onu inciten, karısının kendisinden gitmesi değil, böylesine "kurallara aykırı" bir şekilde kendini terk etmesiydi. Kömives sülalesinin mesleği açısından bakıldığında alışkanlıklara, geleneklere, yasalara, insan olmanın kurallarına uymayan bir isyanla gitmişti! Elbette yaşadığı acı zamanla kabuk bağlamıştı, ama gururlu ruhu uğradığı hakareti sindiremiyordu. Böyle açıklamaya çalışsa da, ruhundaki acının tek kaynağı gururlu kişiliği değildi. Gitmesini hazmedemiyordu, çünkü o kadını seviyordu. Aralarında acaba ne geçmişti? Kristóf bunu asla öğrenememişti. Babasının ölümünün ardından bir sürü çekmecesi de bulunan çalışma masasının diplerinde siyah bir kurdeleyle bağlanmış bazı evraklar bulmuştu. Bunlar babasının ve ikinci karısının daha nişanlı oldukları dönemlerdeki mektuplaşmalarıydı. Utangaç, mesafeli, ürkek bir samimiyetle yazılmış mektuplardı. Birçok defter de bulmuştu. Annesinin alışveriş notları, elyazısıyla not alınmış yemek tarifleri, makbuzlar, kurşunkalemle hızlıca çiziktirilmiş mesajlar... Babası, anlaşılan, annesinin elinin değdiği ya da birlikte geçirdikleri günlerin anısını taşıyan her şeyi –mesela evliliklerinin ilk döneminden Çek topraklarında bir kaplıca konaklama faturasını– toplamış, özenle korumuştu. Hayat bu kadardı işte! Hayatın babasına verdiği iyi ve kötü şeyler bundan ibaretti. Kristóf bu masum mektupları bir süre içi huzursuz bir şekilde okumuştu. Bir ara asla nedeni ortaya çıkarılamayan bir trajedinin delilleri gibi gördüğü bu mektupları sahte bir şövalyelikle okumadan yakmayı bile kafasından geçirmişti. Ama bu mektuplar, ona hayat bağışlayan iki insanın yazışmalarıydı! Bu sırları okumaya hakkı yok muydu? Sonra mektupların hiçbir sırrı ortaya çıkarmadığını fark etti. Nazik ve utangaç yazılardı bunlar. Böylesini ancak birbirine yabancı insanlar yazabilirdi. El yordamıyla birbirini tanımaya çalışan bir kadın ve erkeğin mektupları. Kâğıda döktüğü her kelimede karşısındakini incitmekten korkan ürkek iki insanın tedirginliği yansıyordu satırlardan. Annesinin, nikâhtan bir süre önce yazdığı mektuplardan biri şu satırlarla sona eriyordu: "Senin güvenini kazanabilmek için elimden gelen her şeyi yapacağım." Kristóf mektupları kaldırıp bir yere koymuş ve bir daha da elini sürmemişti. Ama bu okuduğu son cümle, çare-

siz bir çığlık gibi uzun bir süre daha kulaklarında yankılanmıştı. Bunu ancak bir başka insanın güvenini kazanmaktan korkan biri yazabilir, diye düşünmüştü. Sonra da, hayatının son anına kadar sırrını korumayı başaran babasını anlamaya çalışmıştı. Babasının bu kadını ne kadar sevdiğini, ne olursa olsun onu affetmeye hazır olduğunu o an anlamıştı. Kaçmak, ihanet etmek, ne biçim kavramlardı bunlar, eğer insan bir kere sevmişse! Tüylerinin diken diken olduğunu hissetti.

Çocuklar yatılı okullarda okumuşlardı. Bayramlarda ya da yaz tatillerinde dünyanın üç ayrı yöresinden aile yuvasına dönerlerdi. Ama "aile yuvası" artık sadece başkentin bir binasının ikinci katındaki bir kira eviydi. Felvidék'teki eski evi babaları satmış ve başkente taşınmıştı. Ev işlerini üstelenen kâhya kadın biraz uzaktan da olsa akrabalarıydı. Hani şu, zengin akrabaların gölgesinde yaşayan yoksul ve ürkek akrabalardan. Dolayısıyla bir anne vekilinin otoriter ses tonunu çocuklara karşı bile asla kullanamamıştı. Kristóf'un küçük erkek kardeşi askeri okula verilmişti. Kız kardeşi Emma taşrada rahibelerin okulunda yatılıydı. O ise babasının evine yarım saatlik mesafede bulunan bir papaz okulunda yatılı okuyordu. Evde beraber geçirdikleri her tatil dönemi gerginliklerle dolu olurdu. Sanki yapılması zorunlu olan bir konuşmanın ya da itirafın hep ertelendiği hissiyle geçerdi her birliktelik. Oysa bu konuşmanın gerçekleşmesi halinde her şeyin basitleşeceğini, hayatın kolaylaşacağını hissederlerdi. Hani, birbirlerinin boynuna sarılıp ağlaşma koklaşma düzeyinde olmasa da, bu yüzleşmenin aralarındaki gerginliği yok edeceğini düşünürlerdi. Elbette bu konuşma hiçbir zaman gerçekleşmedi. Kristóf uzun bir süre böylesi bir konuşmanın erkek kardeşinin girişimiyle başlayacağını umdu. Kardeşinin anne şefkatine, sıcak aile yuvasına olan özlemini, askeri okulun sert disiplini bile tamamen söndürememişti. Kız kardeşine gelince; insanı şaşırtacak kadar sakin ve kayıtsız, çok az şeyle yetinebilen biriydi. Sanki can sıkıcı bir rüyadan henüz uyanmış ve başlayan günden de bir şey beklemediğini ifade eden bir yüz ifadesiyle dolaşırdı hep. Kristóf beklediği türden konuşmaların hayatta hiçbir şeyi değiştirmeyeceğini çok geçmeden anlamıştı. Hayatın gerçeklerini sözlerle etkilemek imkânsızdı. Hayatın çıkarıp önümüze koyduğu durumlar, tarihöncesinden kalma kaya kütleleri gibi sert ve hantaldı. Aile fertlerinin birbirine karşı ilişki-

lerinin değişmesini beklemek de yersizdi. Belki bir deprem ya da benzer bir afet bu durumda bir değişikliğe neden olabilirdi. Ama işte Kristóf'un çocukluğunda hep büyük bir arzuyla beklediği ve hayatında değişiklik yapacağını umduğu bir "konuşma" nasıl olanaksızsa, bir afetten medet ummak da aynı şekilde hayaldi. Belki babasının ölümü bu durumu değiştirebilirdi. Ama artık kardeşlerin kemikleşmiş ilişkilerinde ölümün bile etkisi olamadı. Çocukluğunun yaz tatili dönemlerinde ya da bayram tatillerinde, yani tüm kardeşlerin baba evinde bir araya geldikleri dönemlerde öğleden sonraları bu durumu değiştirebilecek bir gelişmeyi nasıl heyecanla beklediğini anımsıyordu. Öğle ve akşam yemekleri esnasında Kristóf heyecandan yerinde duramaz, sabırsızlıkla birinin nihayet konuşmaya başlamasını beklerdi. Şimdi babası ya da küçük kardeşi elindeki çatalı tabağının yanına bırakacak, konuşmaya başlayacak ve nihayet bir şeyler değişecekti. Ama işte hiçbir şey değişmiyordu. Babaları aradan geçen her yıl daha sert ve disiplinli bir kişi haline geliyordu. Evde bir araya geldikleri tatillerde ya da yatılı okula yaptığı veli ziyaretlerinde, baba her geçen yılla birlikte daha bir "otoriter baba" haline geldiğinin işaretlerini veriyordu; söylediklerine itiraz edilemez, sorularına tam yanıtlar verilmesi gereken biriydi, sanki biraz doktor, ya da... Evet, biraz da kürsüden soru soran bir yargıç gibiydi. İçinde bir şeyler zedelenmişti. Ve yaralanan biri için bu tavır artık sadece savunmaydı; yanına yaklaşılmasına izin vermeyen, çünkü acı çeken bir insanın savunması. Kristóf çok uzun süre babasının bu tavrını üstesinden gelemediği bir soğukluk olarak algılamıştı. Ama babasının davranışlarında, hayatın trajik çöküşünün enkazını paravanın ardına saklayan bir insanın çaresizliğini sezdiğinde, on yıllardır kimseden yardım istemeden, şikâyet etmeden gözlerden uzak, öylece kıvrılmış yatan insanı keşfettiğinde içini derin bir vicdan azabı bürümüştü. Onlar, yani çocukları babalarını acımasızca bu sefalette yalnız bırakmışlardı. Bu yaşanan "sefalette" gurur ve kibir de vardı ve Kristóf uzun süre bunun erkekçe bir tavır olduğunu sanmıştı. Ama daha sonraları bu "erkekçe" tavır üzerine görüşünü değiştirmişti. "Erkeklik" dayanılması güç bir şey karşısında çöküp gitmek değildi. Bir çözüm bulmak, uzlaşmaya varmak, hayatın dayatması karşısında "sonuçlar çıkarmak", gerekirse kendimizi küçük düşürmekten korkmadan, yaralarımızı ortaya koymak, herkese göstermek belki daha erkekçe

bir davranıştı. Belki erkeklerin egemen olduğu bir kulübün kuralları başka türlüydü, ama olması gereken buydu. Bunların ayrımına vardığında artık çok geçti. Babaları, kendisine yaklaşmayı mümkün kılan tüm yolları çoktan kapatmıştı.

Savaştan üç yıl sonra ölmüştü. Acılar çektiren uzun bir hastalığa da insanüstü bir gayretle ve onurla direnerek hayata veda etmişti. Örselenmiş ruhu, bedeninin artık bu dünyaya vedasına sanki olur vermiş gibiydi: "Tamam, gidebilirsin, şimdi artık zamanıdır." Ülkenin parçalanması ve komünist rejim değişikliği bu ruha indirilen son darbe gibiydi. Çağın indirdiği darbelere artık ruhen dayanamamıştı. Özel hayatının acılarını hayatı boyunca beraberinde sürüklemeyi başarmıştı, ama ülkesinin, bu büyük ailenin sefaletini artık kaldıramazdı. İşte o yıllarda aynı karakterden, bu kuşaktan çok insan böyle hayatını yitirdi ve onlar toplumun iyi evlatlarıydılar. "Vatan" kavramı babası için aile mefhumunun biraz daha genelleştirilmiş şekliydi. Ona göre bir aile içinde olduğu gibi, vatan kavramı içinde de üyelerin, özellikle de yukarıdakilerin birbirine karşı sorumlulukları vardı. Vatana indirilen darbeler onun ruhunda ve bedeninde derin yaralar açıyordu, sanki bir aile üyesi parçalanıyordu. Vatana karşı girişilen onursuz saldırılar bir aile üyesinin gözleri önünde onursuzlaştırılması gibi dayanılmaz ve affedilmez bir girişimdi. Ölüm döşeğindeki can çekişmesi bir tür hesaplaşmaydı onun için. İşte şimdi kendi sorumluluklarının farkına varıyor ve bunun bedelini kendince ödüyordu. İşte o bir baba olarak, kendi kuşağındaki diğer babalarla birlikte yenilgiye uğramıştı! Bu yenilginin hesabını ondan kimse sormuyor olsa da, oğullar bu yenilgiyi fark etmeseler de bu böyleydi. Hesap vermek ertelenebilirdi, bir süreliğine gözlerden uzaklaştırılabilirdi, ama bunun bedeli de dayanılmaz olacaktı. Hasta yatağında aylarca sabırla dayandı. Son hafta artık çok tedirgindi. Son saatlerindeki can çekişme anlarında yatağından kalkıp, çalışma masasına kadar kendini sürükledi. Çekmecelerinin birinden çıkardığı bir tabancayla hayatına kıymaya çalıştı. Ama başaramamıştı. Elinde tabancayla masasının yanında, arka duvardaki aile fotoğraflarının altında yığılıp kalmıştı. Orada bulduklarında baygındı. Birkaç saat içinde de can çekişmeye başladı. İşte Kristóf babasının kendi yok oluşunu hızlandırmaya çalıştığı bu tabancayı ve duvardaki birkaç aile fotoğrafını kendine baba mirası olarak seçti. Fotoğraflar arasında,

ona kalan bir resim daha vardı; annesiyle birlikte çektirdikleri ve daha sonra fotoğraf stüdyosunda renklendirilmiş bir resim. Annesi, kucağına aldığı bir yaşındaki Kristóf'la kameraya bakıyordu. Üzerinde siyah tokalı bir bluz ve gözlerinde de şu ifade vardı: "Ben haklıyım, öyle değil mi? Bunu kim inkâr edebilir?" Kristóf bu resmi daha sonra çalışma odasına, babasının portresinin tam karşısına yerleştirecekti.

4

Dini eğitim veren yatılı okullarda geçirdiği yıllardan güzel anılar kalmıştı aklında. Kömives derin bir şekilde dindar bir insandı. Dindarlığını aslında eğitime de borçlu değildi. Baba, dinin kurallarını kendine özgü bir şekilde yerine getirirdi. Önemli bayramlarda kiliseye giderdi. Paskalya törenlerinde ayinde rahiplerin kutsamasını kabul ederdi. Ama Kristóf babasının mesela düzenli olarak günah çıkartıp çıkartmadığını bilmezdi. Onu kendi halinde dua ederken, ya da dinin gereklerini yerine getirirken hiç görmemişti. Çocuklarının din bilgileri hakkında hiç soru sormamış, evlatlarının ruhlarındaki bu karmaşık duyguların şekillenmesi üzerine onlarla hiç konuşmamıştı. Her yıl sadece bir kez olmak üzere, yılın son gününde öğleden sonra çocuklarını yanına alır ve şehir merkezindeki kiliseye giderdi. Yarı karanlık kilisede arka sıralardan birine otururlardı. Yılın son gününün bu saatlerinde kilise çok kalabalık olurdu. İnsanlar genellikle bütün bir yıl boyunca tanrının mekânına uğramazlar ve sonra işte bu son gün, yani bir yılın muhasebesinin yapıldığı gün korkudan, vicdan azabından, ümit ya da ümitsizlikten telaşa düşerek buraya gelirlerdi. Buraya, yani "Bilinmeyenin" yanına koşarlardı. O herkesi dinler ve yanıt vermezdi ve elbette soru da sormazdı. İşte insanlar böylesi bir huşu içinde kilisenin sıralarında oturur, ya da diz çökerlerdi. Kristóf babasının da bu yıl sonu dini bütünlerinden biri olduğunu düşünürdü. Her yılın son günü, bayram kıyafetlerini giyerek bu loş ve nemli kiliseye giderlerdi. Son sıralardan birinde ve mutlaka aynı sırayla dizilirlerdi. Babanın sağında Emma olurdu, onu Kristóf takip ederdi. En sonda da sırtında üniforması ve belinde tören kılıcıyla Karoly olurdu. Kristóf kendince "son öğleden sonra" adını taktığı bu kilise ziyaretinden korkar ve babasına acırdı. Her ailenin, her insanın kendince bir dini takvimi olurdu. İnsanlar yanıtlayamadıkları güçlere karşı bir şekilde saygı gösterisinde bulunurlardı; mesela ölüm yıldönümleri ya da oruç günleri işte bu tür, insanın kendisine özgü törenlerdi. Babaları da kendince hayatı ve ölümü düşüneceği gün olarak işte

yılın bu son gününü seçmişti. Yanında hiç ses çıkarmadan dizilir ve babalarının ne yapmak istediğini çözemezlerdi. Normalde insan kiliseye pazar günü ya da önemli bayramlarda giderdi. Bazıları hafta içinde ya da bir tanıdıkları hayatını kaybettiğinde de giderdi. Dinin kuralları böyle buyuruyordu. Babalarının bu yıl sonu kilise ziyaretlerinde ise tanımlanması güç ve ürkütücü bir yan olduğunu sezerlerdi. Her yıl bu ziyarete sanki bir cenaze ya da yas törenine gideceklermiş gibi hazırlanırlardı. O gün yemek büyük bir tören havasında ve hiç konuşulmadan yenilirdi. Babaları o gün daha sabahtan itibaren törenlerde giydiği siyah elbiselerini giyinmiş olurdu. Kiliseye gittiklerinde dirseklerini dizlerinin üzerine yerleştirip avuçlarıyla yüzünü kapatırdı, Kitab-ı Mukaddesi okumazdı, istavroz çıkarmazdı. Bu şekilde bir buçuk saat kadar otururlardı. Sonunda çocuklar soğuktan titremeye başlarlardı. Ardından kiliseden çıkar ve şehrin merkez çarşısında dolaşmaya başlarlardı. Vitrinlerin önünde durup bakınırlardı. Babaları ne istediklerini sorardı. O gün arzuladıkları her şey gerçekleşirdi. Ama o ana kadar olanlar, evdeki kederli hava, soğuk kilise ve hepsini etkileyen hüzünlü ortam yüzünden bir şey "arzulamaya" cesaret edemezlerdi. Kardeşler bu konuyu kendi aralarında hiç konuşmamışlardı, ama konuşmadan da mutabık kalırlar, o gün korkak ve ezik bir tavırla babalarının cömertliğinden yararlanmak istemezlerdi. Babaları ne istediklerini sorduğunda "yararlı" şeyler sıralarlardı; eldiven, okul malzemeleri gibi aslında hiç de sevinç uyandırmayacak şeyler sıralarlar ve babaları da hemen istediklerini alırdı. Kendi aralarında bu konuyu hiç konuşmamış olsalar da, babalarının bugün neden bu kadar eli açık olduğunu aslında sezerlerdi. Baba için, yaşanan o gün, bir anlamda günah çıkarma günüydü. Acaba bununla neyi telafi etmek istiyordu? Bunları bilmiyorlardı elbet. Konuşmuyorlardı da. Ama suskunlukları bile çok şeyi ele verir türdendi. Eğer o gün çocuklardan biri "gereksiz" bir hediye –mesela bir oyuncak, kozmetik ürün ya da şekerleme– istemiş olsaydı, herhalde babaları çok şaşıracaktı. O zamanlar henüz küçük olan kardeşi Karoly yılın bu son günü yapılan alışverişleri hep gözleri yaşlı tamamlardı. Herhalde arzularını dile getiremiyor olmasıydı bunun nedeni. Babalarının ona aldığı hediyeleri, mesela kurşun kalemleri, ya da pergeli yol boyunca sıkıca elinde tutar, eve gelir gelmez de dolapların alt çekmecelerinden birine tıkıştırır ve bir daha asla da oradan

çıkarmazdı. Kristóf üç çocuk arasında babasına özgü "terbiye" yöntemlerine aralarında en zor dayananın Karoly olduğunu çok çabuk fark etmişti. Tatil için eve geldiklerinde de küçük kardeşi hep mahzun olurdu. Bu günlerde hep suskun ve iştahsızdı. Ağabey olması nedeniyle Kristóf kardeşiyle ilgilenir, onu neşelendirmeye çalışırdı. Geceleri de karanlıkta hıçkırdığını duyardı.

Büyük erkek kardeş olarak o dini okula çabuk alışmıştı ve evini de özlemiyordu. Yatılı okuldaki öğrenciler arasında kendisi gibi olan çok çocuk vardı. Onlar da eve gitmelerine imkân veren tatil günleri geldiğinde, kederli bir yüzle okullarını, yatakhanelerini terk ederler, Noel tatilinden ya da uzun yaz tatilinden de bir an önce geri gelmeye çalışırlardı. Okula döndüklerinde gergin ama sevinçli olurlardı. Sanki evlerinde, ailelerinde yaşadıkları gerginliği bir an önce üstlerinden atabilmek için, pabuçlarını giyip, öğrenci arkadaşları, öğretmenleri arasında olmaya ihtiyaçları vardı. Bu yatılı okul da, anne babalarının evlerine göre biraz daha büyük ve yabancı olmakla birlikte, onlar açısından belki de daha sıcak bir aile yuvasıydı. Yani yatılı okulda bir yuvaya kavuşan sadece Kristóf değildi. Burası çok sıcak bir aile yuvası olarak tanımlanamasa da yine de bir yuvaydı. Evet belki çok sıcak bir yuva değildi, her tarafı da eşit sıcaklıkta olamıyordu, ama yine de insan üşümüyordu. Çocukların çoğu, tatillerde gittikleri evlerinden içleri titreyerek dönerlerdi. Sakinleşmeleri ve eski huylarına yeniden dönmeleri için birkaç haftanın geçmesi gerekebilirdi. Burası herkesin ait olduğu bir yerdi. Burada insanların birbirleriyle ilişkisini kişinin karakteri ve davranış biçimleri belirlerdi. Evlerinde onları etkisi altına alan ruhsal ortamdan, okula geri dönmelerine rağmen haftalarca kurtulamazlardı. Evlerinde hissettikleri güvensizlik, kıskançlık ve korkular kolay kolay geçmezdi. Çocukların çoğu, aynen onun gibi parçalanmış ailelerden geliyordu. Elbette başka türlü çocuklar da vardı okulda. Mesela yatılı olmayan öğrenciler arasında kendine güveni tam, neşeli, etrafına mutluluk ışıkları yayan öğrenciler de olurdu. Onların yansıttıkları havadan, mutlu bir aile yuvasından çıkıp geldikleri hemen anlaşılırdı. Bu yastıklı, yorganlı, sıcak ve güvenli bir aile ortamını hatırlatırdı öteki çocuklara. Kristóf etraflarına sıcaklık yayan bu tür çocukların cazibesine kapılır, onlara yaklaşmak isterdi. Ama kendi ailesiyle özlediği gerçek aile arasında ne fark olduğunu bir türlü bilemezdi. Tamam, onların ailesinde

anne yoktu, ama yatılı okulda, hem annesi hem de babası olan ve yatılı okula iyi bir eğitim almaları amacıyla verilmiş çocuklar da vardı. Ve bu çocuklar arasında da, aynen Kristóf gibi tatil için gittiği evinden, sevinçle okulun dost sıcaklığına geri dönen ve yatılı olmayan bazı çocukların çevrelerine yaydıkları sıcak ailevi ilişkileri çılgınca arzulayan öğrenci sayısı da az değildi. Çok sonra, Kristóf Kömives artık kendisi de aile ve çocuk sahibi olduğunda yatılı okulda geçirdiği yılları düşünecek ve bu yıllara dair içinde hiçbir burukluk, şikâyet ve acı olmadığını anlayacaktı. Şanslı olduğunu düşünecekti, çünkü annesiz, sıcak bir aile yuvasının koruyuculuğundan mahrum olmasına rağmen ayakta kalabilmişti ve bunu Rahip Norbert'e borçluydu.

Rahip Norbert ona çoğu kez bir annenin, bir ailenin, kardeşlerin bile kolayca veremeyeceği bir şeyi vermişti; eğitim hayatının bu dâhisi, o farkına bile varmadan, onu insan toplumunun bir parçası haline getirivermişti. İnsan bir topluluğun parçası olmalıydı, işin özü buydu. Kristóf Kömives daha sonraları bu konu üzerinde çok düşünecekti; acaba o kendi çocukları için aile içinde sığınabilecekleri, kendilerini ait hissedebilecekleri bir yuva yaratabilecek miydi? Modern eğitim teorilerini çok ciddiye almıyordu. Hayatının ileri aşamalarında, yani çok insan tanıyıp çok deneyim edindikten sonra ulaştığı bir sonuç vardı: Hayatta bir denge içinde yaşayan, koşullara direnebilen insanların çoğu, aslında çok da talihli sayılabilecek aile ortamlarından gelen insanlar değillerdi. Ya yoksul koşullarda ya da çok kalabalık aile ortamlarında yaşamışlardı. Parasızlık, kıskançlık ve farklı tutkular aile fertlerinin ruhlarında derin yaralar açmıştı. Ama buna rağmen aileyi bir arada tutan ruhsal bütünlük çökmemişti. Bunun nedeni neydi? Bu insanların ruhsal dünyasına ne destek olmuştu? Son zamanlarda ruhsal sorunların analizi modaydı. Hali vakti yerinde ailelerin çocukları psikologlar tarafından izleniyor, korunup kollanıyordu. Modern eğitim uzmanlarına göre, ana babaların çocuklarını azarlaması, bir şeyi yasaklaması yasaktı. Buna göre çocuğa söz konusu şey anlatılmalı, izin verilmeli ve çocuk aydınlatılmalıydı. Kömives, bu yeni moda eğitim ilkelerine pek itibar etmese de kendisini saygıdeğer bir baba olarak görüyordu. O, ailenin bir bütün olarak nasıl bir ortam yarattığının önemli olduğu kanaatine varmıştı. İyi bir aile olabilmek için, aslında ailenin nasıl olduğu belirleyiciydi. Yani aile

üyeleri anne baba, çocuklar arasında, onları birbirine doğru iten bir çekim mevcut muydu? Eğer böyle bir çekim varsa, gerisi önemli değildi; anne baba sürekli kavga etmiş, çocukları azarlamışlar ya da anne çocukları tokatlamış, baba kaba saba olmuş ya da ailede kimseye para koklatmamış önemli değildi. Aile her şeye rağmen bir arada bulunabilir, çocuklar şefkat yokluğundan titremezler ve arada sırada yüzlerinde patlayan bir iki tokat yüzünden ruhsal bunalıma girmezlerdi. Anne ve babanın birbiriyle olan ilişkisi son derece şefkatli de olsa, veya tam tersine şiddet de içerse hiç fark etmezdi. Sonuçta bu aile içinde olup biten bir şeydi. Doğum ve ölüm gibi, veya evde reçel hazırlamak ve yaz temizliği yapmak gibi aile hayatının bir parçasıydı. Bunların hepsi bir bütünlük oluşturmaktaydı. Çocuk "otoriter" babasının yanında da kendisini sıcak aile yuvasında hissediyordu. İşte genç bir çocuğun hayata bakışının böyle oluştuğunu düşünüyordu. Çocuğun hayatta sahip olacağı aile duygusunun kökenleri buradaydı. Bu birlikte olma duygusuna, bu iyiyi ve kötüyü her ne olursa olsun beraber durarak geçiştirme hissine dayalı, bireysel zaaflarla da iç içe geçmiş aile hayatı elbette tüm bunlar samimi bir şekilde yapılıyorsa değerliydi. İçerdiği değerler aşısından bir aile hayatının nasıl olduğuna kim karar verebilirdi? Kristóf Kömives mesela kendi ailesinde herkese karşı içten davranmaya bilinçli olarak gayret ediyor, karısının ve çocuklarının önüne yüzünde maske olmadan çıkmaya çalışıyordu. Ama işte bir ailede çocukların kişiliğini de belirleyecek olan ortak aile duygusunu, o havanın var edilmesini mantıkla yaratmak mümkün müydü? Mahkemede polis tutanaklarıyla karşılaştığında yaptığı gibi, içini bir rahatlık ve güven duygusu kaplıyordu; onun ailesinde "her şey yolundaydı", her şey olması gerektiği gibiydi.

Peder Norbert çocukluk yıllarında onu sevgiyle kabul etmiş ve ruhsal dengesi için gerekli olan bir şeyler sunmuştu. Bu sanki anne sütünün yerine verilen başka ek gıdalar gibiydi ve bir o kadar da gerekliydi. Bu tedavi yararlı olmuş, Kristóf kendini toparlamıştı. Rahip, ünlü yargıcın oğlu onun eğitim alanına dahil olduğunda herhalde ellili yaşlarındaydı. Onun için her öğrencisi özeldi ve her bir çocuk için şahsa özel eğitim programı hazırlardı. Çocukların geldikleri aile ortamlarını itinayla incelerdi. Kristóf için de böyle olmuştu. Ailesinin durumunu çok kısa zamanda öğrenmişti. Öksüzlüğünü, bir kazada bir uzvunu yitiren biri gibi algıladı. Ba-

basıyla da tanışmıştı. Birkaç kez gerçekleşen ve muhtemelen çok dolu geçen karşılaşmalarının ve konuşmaların ardından babasının ruhundaki yaralarla ilgili Kristóf Kömives'in bütün hayatı boyunca öğrenebileceğinden daha fazla bilgi sahibi olmuştu. Kristóf'u eşsiz bir sevgiyle kendine çekmişti. Eğitim kurumunun *Spiritus rektor'u* yani ruhsal ve ahlaksal anlamda yöneticisiydi. Bu nedenle tüm öğrencilere karşı sevgisini eşit olarak göstermeye çok dikkat ederdi. Peder Norbert'in iltimas gösterdiği özel öğrencileri yoktu. Ama buna rağmen elbette, çevresinde toplanan, onunla daha fazla ilişkide bulunan bir grup öğrenci vardı. Bu tür gruplaşmaların okul ve kurumlarda önüne geçmek mümkün değildir. İnsan bunu istese de engelleyemez. Kişi istediği kadar tedbirli olsun ve çevresindeki insanlara eşit mesafede yaklaşmak istesin, eninde sonunda duygular bu sınırlamaları aşıyordu. Sonunda çobanın sürüsü siyah ve beyaz koyunlardan oluşan bir sürü haline geliyordu. Peder Norbert, Kristóf'u seviyordu. Ama ailesindeki eksikleri ailenin yerine geçerek doldurmak da istemiyordu. Babayla oğlunun arasına girmiyordu. Şefkatini biraz utangaççа ve biraz da insani duygularla ortaya koyduğundan, çocuk açısından hem arkadaş olabiliyor ve hem de buna rağmen prestijini korumayı başarabiliyordu. Ellili yaşlarında, yani erkeklerin büyük bunalımlarını yaşadıkları yaşlarda ansızın hastalandı ve Kristóf bu dönemde yine tek başına kaldı. Ama Peder'in yakınında bulunduğu o üç yıl, onun çocuk ruhunu, hayatını belirleyecek elektriklenmelerle ve güçlerle doldurmaya yetmişti. Kristóf bu üç yıl içinde biriktirdiği şeylerle çok uzun bir süre idare etti. Kristóf Peder'i aslında bir türlü tam olarak çözememişti. Bu insanın ruh dünyasında önemli bir güç olduğu, duyguların esrarlı bir karmaşası tarafından beslendiği açıktı. Bir sırrı var mıydı bilmiyordu, ama varsa da bunu anlayabilmek imkânsızdı. Kristóf yaşlandıkça Peder'in "sırrını" daha da anlaşılmaz bulmaya başlamıştı; sürekli gülümsemesi, dışarıya da yansıttığı ruhsal ahengi ve hiçbir nedeni olmadan bile yaşam karşısındaki sevinci... Ailesi yoktu ve açıkçası yoksulluk içinde yaşıyordu. Rahiplerin yoksul olma ilkesini korumayı başarmıştı. Kristóf'un hayatta tanıdığı en yoksul insandan da daha yoksuldu, daha doğrusu mülksüzdü. Birkaç kıyafet, birkaç kitap; işte hayattaki tüm serveti bundan ibaretti. Toplantılara, eğlencelere katılmazdı, dini yaymak gibi militanca amacı da yoktu. Kendi kapalı hayat

alanı içinde yaşar, değerler yaratır ve farkına bile vardırmadan eğitirdi. Bir şekilde onun yanına yaklaşanlar, etkisine girer ve bu insanın şaşırtıcı bir şekilde hayatın içinde olduğunu kavrarlardı. Kuralların ve yasaların arasında dağılıp gitmezdi, gülümsemesi yüzünden hiç eksik olmazdı. Sağlığıyla pek ilgilenmez, doktora gitmezdi. Erkekler için kritik yaşlar olan ellili yaşlarına gelip de kalbi teklemeye başladığında yıllarca kimseye bir şey söylemeden, şikâyet etmeden, doktora görünmeden bu hastalıkla yaşamıştı. Sorunlarından ne sevgili öğrencilerinin ne de diğer rahiplerin haberi oldu. Hayatın her alanında ölçülüydü; tutkuları yoktu, sigara gibi kötü alışkanlıkları olmamıştı, içkiye de zaaf duymamıştı. Az uyur, çok çalışırdı. Ama iş de onda bir tutku haline gelmemişti. Hastalıklı bazı ruhların, yoğun iş ve çalışma temposuna kaçıp orada huzur bulmaları gibi saplantıları da olmamıştı. "İş" dediğimiz şey, yani bu isimsiz ve büyük eğitmenin günlük hayatını doldurduğu tavırların, duyguların ve de amaçların koordinasyonuyla ortaya çıkan süreç bir şekliyle elini sürdüğü her şeyden kendiliğinden doğuveriyordu. Hayata katı, köşeli, çerçeveli bakan bir insan değildi. Hayatın dışında kalmadı, ama içinde olmak için özel bir çaba da sarf etmedi. Bir rahipti, öz itibariyle yalnızdı, ama yaşamı hastalığının ortaya çıktığı o ana kadar bir denge içindeydi. O denge insan vücudunun bilinmeyen nedenlerle ve bilinmeyen bir anda bir şeyleri protesto ettiği, kendisi için yeni bir düzen, yeni bir hayat biçimi talep ettiği ana kadar sürdü.

Hastalığını "kahramanca" göğüslemedi. İnsan tavrıydı onunki; bazen şikâyet ederek, bazen tevekkülle karşıladı. O anlarda sanki artık bir şeyleri acı çektiği için anlar gibiydi. Sanki şimdi kavramaya başladıklarını "önceki hayatında" alçakgönüllü ve çalışkan olduğu yıllarda görememişti. Dindarlığı teklifsizdi, samimiydi ve açıktı. Bitkilerin ve hayvanların hayata olan bağlılığı gibi tarife gerek duymayan ve kendiliğinden anlaşılabilir bir şeydi. Peder Norbert kendi üzerinde de baskı kurmazdı, eğer hayatın temel ilkeleri üzerine kuşkuları doğuyorsa, bunlara karşı savunmaya geçmezdi. Eğitim için kendisine teslim edilen gençlere karşı tavrı da buna benzerdi; asla kimseden çevresindekileri küçümseyecek bir hırsla inanç sahibi olmasını talep etmezdi. Herhalde kendisi de farkındaydı ki, gerçek inancın ruhsal tezahürü kendiliğinden oluşurdu. Acıma duygusu ve dini anlamda merhamet varsa, gerisi

kendiliğinden gelirdi. İnsanın ruhuna huzur yerleşirdi. Ruhun silik, belirsiz yanları ne olduğu tam da tanımlanamayan bir ışıkla aydınlanırdı. Hayır, bu insan ruhunu ansızın ele geçiriveren acımasız bir Saulus ışığı değildi.* Olsa olsa insan ruhunu, farkına bile varılmadan dolduruveren samimi ve uysal bir parıltıydı. Bu ana hazırlanmak gerekirdi. Ama önemli bir tarihe, bir bayrama hazırlanır gibi değil. Sadece sürekli hazır olmak lazımdı, bunun koşulu ise alçakgönüllülük ve merhametti. Bir defasında Kristóf'a şöyle demişti: "Kendimizi savunmamak bile yeterli olabilir." O zaman biraz utangaç ve alçakgönüllü gibi görünen bu nasihati çok sonraları, yıllar ve yıllar sonra hayatın sessiz ama derin krizlerini yaşadığı anlarda hayatın dayattığı sorunlara gerçek bir yanıt olarak algılayacaktı. Evet, belki de işin sırrı burada saklıydı, belki de insanın kendisini savunması gerekmiyordu. İnsanoğlunun karakterinin en belirgin en haykıran yanıydı bu; emirlerin yanından sağır gibi geçip gitmek gerekmiyordu. "Korunmaya, savunmaya çalışmamak" neredeyse aktif bir tavır olarak algılanabilirdi. Tembel ve korkak olduğumuz için bir türlü yapamadığımız şeyi gerçekleştirmek. Yani başkasının iradesine gönüllü olarak boyun eğmek, ki bunu yapmamızı engelleyen bilincimizin belirgin bir yanı da değildi. Olsa olsa kişiliğimizin en içsel, en karşı çıkılmaz yasasıydı bizi buna iten. İşte Peder Norbert, koşulsuzca "ötekinin" iradesine "tamam" diyebilme özelliğine sahipti ve ruhunun bu asil yanını terbiye verdiği ve çok sevdiği gençlere de aşılamaya çalışıyordu. Kristóf çok uzun bir süre bu sesi benliğinde duyarak yaşamıştı. Sonra bir gün ses sustu. Yerini derin ve ruhunu okşayan bir sessizlik aldı. Uzun bir süre aile ortamında böyle yaşadı, böyle çalıştı, kararlar aldı, hükümler verdi. Ama tüm bunlar olurken de içten içe savunmada olduğunu biliyordu. Sessizliğin gerisinde bir ses oralarda bir yerlerde kendisine farklı emirler gönderiyordu. Bu, sanki bir yarı uyku haliydi. Uykudan uyanmaya başladığımız, ama henüz bilincimizin tam yerine gelemediği an. Sesleri duymaya başladığımız, ama ne söylendiğini henüz anlayamadığımız an. Henüz rüyalarımızın ayrıntılarının silikçe de olsa çevremizde dolandığı, artık her an uyanabileceğimiz, gerçeğin tüm yönleriyle birlikte yüzümüze çarpacağı an. Bazen bu yarı uyku halinin yıllarca

*Hıristiyanlığın ilk azizlerinden, [illegible] sahibi olan ve daha sonra Paul adını alan Saulus'a atıf (ç. n.)

sürdüğü ve gerçekliği sakladığı da olurdu. Kömives bu ruh halini iyi tanıyordu ve bu nedenle de buna karşı artık kendini savunmuyordu. Artık hiçbir direnç göstermeden, dünyanın hakkını dünyaya teslim etmek yanlısıydı. Diğer yasalara, yani dünyevi yasalara göre yaşanacaktı, mahkemelerde hükümler verilecekti ve var olan statü savunulacaktı. Bunun yapılması gerekiyordu. Ama çok bilinçli olmasa da, gerideki o yarı bulanık bilinç halinde bile farkındaydı ki, bu dünyevi itaat duygusu yeterli değildi. Ama daha fazlasının nasıl olabileceği üzerine de bir fikri yoktu. Bu dünya için sonuçta bu kadarı da yeterliydi.

Peder Norbert bundan daha fazlasını biliyor olmalıydı. Ama artık anılarında onu silik de olsa bir resim gibi bile netleştiremiyordu. Ondan geriye kalan, çok eski bir yazılı metne benziyordu; yazılı olarak kaleme alınmış düşüncelerdi sanki. Silik ve iyi okunmayan bu sayfalar çok ender olarak karşısına çıkıyordu. (Bazen de bir düşünce olarak bile değil, sadece duygu dünyasında beliriyordu: "Evet, işte o da artık yaşamıyordu.") Sanki Peder'in erken gelen ölümü, utanılması gereken bir gerçeği aydınlatmış gibiydi. Ölümü, nedenini anlamadığı öfke dolu duygular uyandırıyordu, ama o bu duygularını asla yakından incelememişti. Daha sonra mahkemelerde çok insanla karşılaşmıştı; yargıcın önünde bazıları "şartlar koşarak" kendini koruyordu; bazıları arzularla; bazıları tutkularla, kandırmalarla, parayla, kanla; bazıları da tenin cazibesiyle. Tüm bu anlarda Peder'in kırılgan görüntüsü gözlerinin önüne gelirdi. Peder o anlarda da gülümserdi. Onun bir inancı vardı ve onun dışında da hiçbir şeye sahip değildi; ne "dayanılmaz" tutkuları ne de parası pulu vardı. Ama buna rağmen, gülümserdi. Bir yargıç olarak işte bu anlarda sert bakışlarla gözlerini yasa kitaplarına çevirirdi. Affetmeye çaba sarf etmeden, önündeki o vakanın, "kekeleyerek" kendini korumak için dil döken öznesine hangi yasayı uygulayabileceğini bulmaya çalışırdı. Peder'in anısı onun için bir ölçüydü; insani yasaların, bir insanda aynı anda olabilecek hem iyinin hem de kötünün ölçüsü.

Her yıl Paskalya tatili öncesi üç günlüğüne Mareza'ya kapanır ve birkaç yargıç meslektaşıyla Paskalya ruhuna uygun günler geçirirdi. Halk arasında dini bütün bir yargıç olarak tanınırdı. İnsanlar katı ahlak kurallarına sahip olduğunu bilirlerdi ve bu kuralları kendi özel hayatında da uyguladığından da eminlerdi. Ona gelince; o da

özel hayatında bir yargıç için olması gereken genel ahlaki kurallara neredeyse harfi harfine uyduğunu düşünürdü. Asla savurgan ve zengin bir hayat sürdürmezdi ve bu durumu da başkasının gözüne sokmazdı. Meslek hayatında dikkatli ve özenli çalışırdı. Günlük politikanın çıkmaz sokaklarında yolunu kaybetmezdi. Sadece kendi dünyasının insanlarıyla oturur kalkardı. Hayatı o kadar intizamlı ve olması gerektiği gibiydi ki, hayatının herhangi bir anında herhangi bir devlet dairesi, hakkında çok sıkı bir soruşturma bile başlatsa, hiçbir kusur bulamazdı. Toplumun yararlı ve saygıdeğer bir üyesi olduğunu hissederdi. Aslına bakılırsa bu duygu bile biraz övünç kaynağı olması nedeniyle onu rahatsız ederdi. Peder Norbert'in kendini toplumun yararlı ve saygıdeğer bir üyesi olarak görüp görmediğini bilemezdi elbet. Zaman zaman, kendini yorgun ve huzursuz hissettiğinde, ki bunlar sadece sağlılığıyla ilgili olumsuzluklar gündeme geldiğinde olurdu, Peder Norbert'in kendi hayatını acaba nasıl değerlendirdiği sorusu aklına takılırdı. Merhamet içinde mi yaşamıştı hep? Evet, bir Hıristiyan olarak çalışkan, yararlı ve saygıdeğer bir hayat sürmüştü. Ama artık Peder Norbert yoktu! Ve kimse kendisinden şöyle ya da böyle yaşamasını, ya da şuna inanıp buna inanmamasını beklemiyordu... İşinde çok başarılıydı ve meslek hayatında herkes önemli bir kariyerin onu beklediğinde hemfikirdi.

5

Yargıç olması ve hukuk dünyasını seçmesi kimse için sürpriz olmamıştı. Kömives ailesinin en büyük oğlunun bu alanda çalışacak olması normaldi, tersi garip olurdu. Meslektaşlarına kendini tanıtırken de, aile içinde olduğu duygusuna kapılmıştı. Biraz büyük de olsa, bir aileydi bu. Samimiyet ve güvenle karşılandı. Ona kendi aralarında yer açma gereği duymamışlardı, çünkü zaten ona ait olan koltuğa gelip oturuyor gibiydi. Ülkede yargıçlar dünyasında her dönem ünlü bir Kömives var olmuştu. Bu sanki bu ailenin bir hakkı gibiydi. Soyadı, geldiği ailenin gelenekleri yargıçlar dünyasının katı kurallarını olduğu gibi uygulamak için yeterli nedenlerdi. Kömives, onunla aynı dönemde bu mesleğe adım atan meslektaşlarına göre daha mütevazı bir hızla kariyer basamaklarını tırmanmıştı. Hem o hem de üstleri, adından ötürü bir imtiyaza sahip olduğu sanılmasın diye çok özen gösteriyorlardı. Kristóf Kömives bu geniş ailenin bir üyesiydi. Ve aynen eskiden hanedandan gelen prenslerin alçakgönüllülükten ve iyi terbiye almış olmaktan ordu içinde uzun süre alt rütbelerde görev yapmaları gibi, Kömives de, bu alana adımını atar atmaz adı en iyi hâkimler arasında anılsa da kariyer merdivenlerini yavaş yavaş tırmandı. Eninde sonunda en yüksek kademeye ulaşacaktı, bundan kimsenin şüphesi yoktu. Altmışlı yaşlarına geldiğinde ülkenin en önde gelen yargıçlarından biri olacağı kesindi. Bundan kendisi de kuşku duymuyordu. Yargıç koltuğuna oturduğu andan itibaren kariyerinin aşamaları belliydi. İstese o gün, bir grafik çizebilir, hangi mevkilere, aşağı yukarı ne zaman geleceğini bu grafik üzerinde işaretleyebilirdi. Yapması gereken tek şey, sağlıklı kalmaya dikkat etmek, saygınlığını korumaya özen göstermekti. Çok özel yeteneklere sahip olması da gerekmiyordu. Mesleğinde ciddi hatalar yapmaması yeterliydi. Direktifler vermeli, direktifleri yerine getirmeli, içinde bulunduğu kurumun işleyiş kurallarına saygı göstermeliydi. Gençlik yıllarında bir hukuk öğrencisi olarak, mahkemede staj yapmaya başladığında ve ilk kez bir duruşma salonuna girdiğinde, çok tanıdık bir ortama

geldiğini hissetmişti. Sanki memleketine kavuşmuştu. Adliyede yaşlı yargıçların çoğu, bir ailenin yaşlılarının aynı aileden gençlere davrandığı gibi samimi davranmışlardı ona. Şundan da emindi ki, eğer ileride gençliğin verdiği toylukla hata yapacak olsa bile, hataları, yargıçlar tarafından, aile içinde gençlere gösterilen hoşgörüyle örtbas edilecekti.

Bu tanıdık dünyada her şey bildikti; insanların ses tonu; disiplin, astlar ve üstler arasındaki hiyerarşi; odalardaki evrakların kokusu, loş ve rutubetli salonlar. Bir doktor için ameliyathanedeki kloroform kokusu ya da bir rahip için kilisenin içindeki koku ne anlama gelirse, bunlar da onun için aynı sembolik öneme sahipti. Onun dünyası buydu. Bir zamanlar baba evinde de benzer duygular yaşamıştı. Orada da mürekkep kokusu her yana sinmiş olurdu. Masaların üzerindeki ciltlenmiş dosyalardan etrafa matbaa kokusu yayılırdı. Ayrıca burada kendisini çok eskiden beri aşina olduğu yüzler bekliyordu; sakallı, bıyıklı, ailede hep gördüğü yargıçların alışık olduğu yüzleriydi bunlar. Sesleri, konuşurkenki vurguları hep tanıdıktı. İşte sanki ezelden beri tanıdık olan bu ortamda huzur bulabilirdi. Adliyenin bu esrarengiz yapısını, bu kurumu bir arada tutan vidaları o çok eskiden beri, neredeyse çocukluğundan bu yana biliyordu. Sanki hiç öğrenmesi gerekmiyordu! Sanki çocukluğunda odasında ceza mahkemeleri oyunu oynayarak büyümüş gibiydi. Tek yapması gereken, hafızasını biraz tazelemekti. Bir ata mesleği olan yargıçlığın tüm anılarını bir araya toplayan babasının anıları sanki tüm sinirlerinde kendine inceden inceye kanallar açmıştı. Kimse bu çok karmaşık ve olağanüstü büyük adli hizmet sisteminin mükemmel olduğunu iddia edemezdi. Sık sık aksaklıklarının belirtileri kendini gösterir, bu devasa mekanizmanın çarklarından gıcırtılar yükselirdi. Aksamının her bir parçasının paslı ve tozlu olduğu besbelliydi. Ama bundan daha iyisi de henüz keşfedilmemişti! Kimse daha mükemmelini, daha gelişmişini de icat edememişti. Yani var olanla yetinmek zorundaydılar. İşte bu ağır aksak mekanizmayı canlı bir ruhla dolduracak olan şey yargıcın ta kendisiydi. Adaletin kendisinin, kanun maddelerinde yazılanlardan, ya da "fiili olaylardan" farklı bir şey olduğunu, adını koyamasa da, hissediyordu. Hayatın içindeki olguların hep tereddütlü ve hep karmaşık dünyası, iş duruşma salonuna geldiğinde tamamen çarpıklaşırdı. Yargıcın yapabileceği tek şey adalete yönelik

varsayımlardı. Bu salona gelen insanlar ellerinde sanki görüntüleri çarpıtan aynalar taşırlardı. Cüceler kendilerini büyük gösterecek dev aynaları getirirlerdi. Şişmanların aynası zayıf, zayıfların aynası ise cüsseli gösterirdi – ve adalet burada ancak ölçülü olmayı başarabilmekle mümkündü. Bu gerçeği kimse ona öğretmemişti. Bunu, benliğinde hissediyordu. Ataların deneyimlerinden kalan bir mirastı ya da aklıselim olma, olası bir tehlikeyi bertaraf etme hissi. Mahkeme kürsüsünde yerini aldığı ilk duruşmadan itibaren, deyim yerindeyse, "ciddi bir yargıç" olarak ün salmıştı. Ürküten bir "disipline" sahip değildi, ya da tersine davranışlarıyla keyifli bir mahkeme salonu da yaratmıyordu. Onu, mükemmel uyguladığı "törensel" yönetimle tanımlamak mümkün olabilirdi. Bu onun sığındığı bir tavırdı. Kısa ve resmi cümleler kurardı. Sorularını böyle sorar, duruşmayı bu şekilde idare ederdi. Törensel tavrı, hep mesafeli yaklaşımı salondaki aptallıkların, kindar tavırların, yalanların etkisine girmesini engellerdi. Bu kendinden emin duruşun ardında ise bambaşka bir şey vardı: Aslında birisi onun duygularını öğrenmek için ısrarla sorular sorsa, eninde sonunda, mahkeme salonuna her gün, her dava için her girişinde heyecanlandığını itiraf ederdi. Yaşlı yargıçların mahkeme salonunda yarattıkları keyifli ortama ya da bazı yargıçların sıkı disiplinli uygulamalarına hep hayran olurdu. Onları taklit etmeye de çalışırdı. Bu eski yargıç ekolü, adalet dünyasının bu Jüpiterleri, mahkeme salonunda hakkında karar alınacak hayatlarla hep sıkı ilişkide kalmış insanlardı. Aralarında, duruşmalarda insanı isyan ettiren bazı alçaklıklarla ya da yalancılıklarla karşılaştıklarında, sanki kendi şahıslarına karşı yapılan büyük bir hakaretle yüz yüze kalmış gibi öfkelenenler de olurdu. Zanlıyla ya da tanıklarla tartışmaya başlarlardı. Kristóf Kömives bu tür olayların mahkeme salonundaki törensel havayı bozmamasına çok özen gösterirdi. "Evet, işte bu Kömives ekolü" demişlerdi tebessüm ederek ilk duruşmasını izleyen yaşlı yargıçlar. Sonra keyifle sırtını sıvazlamışlar, başlarını sallamışlardı. Bu yaşlı yargıçlar arasında babasının hatta dedesinin aktif yargıçlık dönemlerini görenler de vardı. Hareketler, tavırlar, konuşma ve idare şekli, bir ekolün özelliklerinin bu genç yargıcın stilinde de aynen nasıl devam ettiğini kanıtlıyordu. Kristóf daha sonra kulüp masasında, sırt sıvazlayarak, gülümseyerek dile getirilen bu tür övgüleri hep sıkıntıyla karşılardı. Evet, bazen, hangi ekolün

daha insancıl olduğunu da düşünmeden edemezdi. Bunca deneyin ve duruşmanın ardından hâlâ insanları yargılamaya şahsen de katılabilen, bazen hırsla ortaya laf söyleyen, öfkeyle azarlayan bu yaşlı yargıçlar, mahkeme kürsüsünde canlı insan kalabilen bu hukuk adamları belki kendisiyle kıyaslandığında, yani kararı ilan ettiği andan itibaren mesafeli ve uzak durmayı başaran kendisine göre adaletin ruhuna daha yakındılar. Pratikte, "adalet" nasıl bir şeydi? İşte dünya, davalarıyla, katilleriyle, yemin edip ant içen ve çıkar kavgası yapan insanlarıyla, nefretle, açlıkla önündeydi. Öte yanda da kanun duruyordu. Bunun nasıl ölçüleceği, nasıl hayata geçirileceği de tamı tamına belliydi; mağdur zanlıyla mahkemede, hâkimin gözleri önünde karşı karşıya gelecekti. Ve işte hâkimin rolü de belliydi; yargıç envai çeşit ölüm vakasından, bin bir türlü çatışmadan damıtılarak yasa maddesi haline getirilen adaleti burada bu salonda uygulamakla yükümlüydü. Evet ama adalet denilen şeyin, yasaların da ötesinde her zaman şahsi bir yanı da vardı. Bazen kükreyen yaşlı yargıçlar, salonda arada ona buna laf sokuşturan, mahkemeyi kişisel bir olayı idare ediyormuş gibi şahsi tartışmalara girerek sürdüren, bazen nasihat eden, bazen sus otur diyen, arada teselli eder gibi baş sallayan, yani sonuçta adalet mekanizmasının çarkları ve manivelaları arasında kendi kişiliklerini de korumayı başaran bu yaşlı yargıçlar sanki çok eski bir aşiret toplumunda, adaleti yerine getiren bir reis gibiydiler. Belki de insanların gözünde adalet mekanizmasının olması gereken içeriğini daha iyi dile getirmekteydiler. Evet, işte yasa buradaydı. İşte adalet de buradaydı. Ama adaleti yasalarla birlikte tam olarak uygulayabilmek için, belki de hayatın bitmek tükenmek bilmeyen kavga gürültüsüne sürekli kızabilmek de gerekiyordu.

Dört yıl boyunca mahkeme heyetlerinde oy kullanan yargıç görevini yerine getirmişti.

Ardından biraz da tesadüf eseri, kendisine "boşanma yargıcı" rolü biçilmişti. Payına düşen bu yeni görevi ilk zamanlarda biraz da rahatlayarak kabul etmişti. Boşanmayı mümkün kılmak, tarafların birbirinden ayrılmasına yardım etmekti görevi. Kimse bir karar vermesi için üzerinde baskı oluşturmayacaktı. Henüz fazlasıyla genç olduğunu ve bu dünyanın insanı ürküten davalarını gerçek boyutlarıyla ele almak için erken olduğunu düşünüyordu. O genç bir yargıç olarak insanların hayatlarına dair ne bilebilirdi

ki? Burada karşılaşacağı şeyleri hayal etmek bile mümkün değildi. Her gün, duruşma salonunda geçirdiği her saat, ifadesine başvurulan her tanık, her itiraf hayatın yeni bir teşhisi oluyordu; meçhul hastalıklar, gizli sakatlıklar ortaya dökülüyordu. Yargıcın önüne dikilen, yaşı yetmişe varmış sakallı çocuklar, tepinerek yargıçtan oyun arkadaşına ceza vermesini isterlerdi. Ya da yine yaşlı başlı adamlar, bir çocuk gibi titreyerek yargıçtan tazminat talep eder, adaleti uygulaması için yalvarırlardı. Onun çıraklık dönemi, toplumun, devrim yıllarının sarsıntılarını henüz üzerinden atamadığı döneme denk düşmüştü. Kömives zaman zaman böylesi fırtınaların ardından toplumun bir daha eski yapısına kavuşup kavuşamayacağını bile düşünürdü. Çünkü toplumsal mutabakat bir kere zarar gördü mü, acaba eski duruma tekrar dönülebilir miydi? Zaman dediğimiz şey geriye doğru da çalışır mıydı? Polisin, jandarmanın asayiş önlemleri tek tek insanların iradesinden bağımsız o süreci durdurmaya yeter miydi? İşte bu ne olduğu belirsiz "süreç" büyük bir olasılıkla sadece toplumsal bir partinin, ya da hayatından memnun olmayan bazı insanların kışkırtması da olamazdı. Hayat aradan geçen yıllar içinde kendine yeni yollar arıyordu. İşte söz konusu olan şey buydu. İnsanların çaresizlikle içine düştükleri durum, bu açıdan bakıldığında izah edilebilirdi. Her şey değişiyordu; moda, makineler, ideolojiler, toplumsal anlaşmalar ömrünü tamamlıyor, modası geçiyor ve fırlatılıp bir köşeye atılıyordu. Ama bir yargıcın birincil görevi bunları anlamak değil, değişiklikleri tespit etmekti. Toplumun ondan beklediği tamı tamına buydu: Ne bir eksik ne bir fazla. Büyük depremin ardından binalar restore edilmişti. Çatlaklar sıvanmış, binaların yüzleri boyanmıştı. Herkes çalışma masalarına çeki düzen verip yerleşmişti. Dükkânlar yeniden açılmış, demiryolları ihtiyat içinde yeniden işlemeye başlamıştı. İnsanlar hayatlarını yeniden düzenliyorlardı. Yargıcın görevi bu insanların ne istediği, ne beklediği ya da neye inandığı sorularına yanıt vermek değildi. Yargıcın görevi, toplumun, eski toplumsal sözleşmeye sadık kaldığını tespit etmekti. Ama gel gör ki, eski kızgın ortam daha soğumamıştı, var olan biçimler patlayıp dağılmıştı. Sanat ve düşünce dünyasına egemen olan o serinkanlı, ılımlı iklim düzeni sanki bir daha geri gelmeyecekti. İnsanların ruh dünyası bir yanardağı gibi alev püskürtüyordu; duman ve zift! Ölüm korkusu gelmişti, insanlar çılgınca bir çabayla kendilerini para kazanmaya vermişlerdi.

İlk yıllarda her şey parayla ölçülüyordu. Kırışık, eski, buruşuk banknotlar her şeyin kıstasıydı. Toplumsal hayat, aile içindeki duygular, insanların düşüncesi, hepsine yön veren paraydı. Ama para hırsı eskiye göre farklıydı: Para artık sadece bir amaç ya da değer ölçütü olarak algılanmıyor, bir uyuşturucu etkisi yapıyordu. Madde bağımlıları gibiydiler, kullandıkları miktarın artması için her şeye hazırdılar. Yalan söylüyorlardı, başkalarını aldatıyorlardı, cinayet işliyor, gerektiğinde de görmezden geliyorlardı. İnsanların beyinleri bu ortamı görmemelerini sağlayan bir toz bulutunun ardındaydı. Var olan toplumsal yapı her köşesinde ve her biriminde çatırtılar içindeydi. Bu çılgınlığın tüccarları, çılgınlığı daha da tırmandıran değerleri uluorta pazarlıyorlardı. "Şimdi işte çık ortaya ve insanlar hakkında karar ver" diyordu bazen kendi kendine, "çık ortaya ve herkesin gördüğü bu vakaları mahkûm et!" Keşke eskisi gibi, hem yargıç hem de rahip olarak çıkıp karar verebilecek yargıçlardan bir iki kişi olabilseydi! Hem hesap soran, hem gelecekle ilgili öngörüleri korkusuz dile getiren birileri! Bir iki Savonarola!* –Ama Savonarolalar artık bir daha geri dönmemek üzere çoktan kaybolmuşlardı. İşte bu nedenle de yargıcın elinden de artık bir şey gelemezdi. Yapacağı tek şey, dava dosyasını çıkarmak, davanın taraflarını salona çağırmak ve tespitler yapmaktı!

İşte boşanma davaları adasına, bu fırtınaların içinden çıkıp sığınmıştı. İlk başlarda, kapağı attığı bu yeni toprakların daha temiz, daha sakin olduğunu düşünmüştü. Evet, belki biraz daha kederli bir yerdi, ama daha insancaydı. Burada bütün mesele Hansel ve Gretel'in artık birlikte yaşayamamasıydı. Mahkeme salonunda hüzünlü ve bazen trajik hataların neden olduğu insan dramlarının artık son perdeleri oynanırdı. Bu dramlar, bir zamanlar balkonların altından verilen serenatlarla başlar ve yargıcın önünde sona ererdi. Yargıcın ödevi ise netti; önüne gelen iki insanın artık birbirine tahammül edemediğini tespit etmek. Çoğunlukla mahkemeye gelişlerindeki bahane aynı olurdu. Taraflardan biri suçunu kabul ederdi, ama yargıç bilirdi ki, aslında suç her iki tarafın da hesabında eşit ölçüde yazılıdır. Bazen de iki tarafından da suçsuz olduğunu görürdü. Bu durumlarda da sorumlu olarak geri planda bir başka kişi ya da taraf şekillenirdi. Ayrılma kararını ilan ettiği her duruşmada,

* 1452-1498 yılları arasında yaşamış İtalyan ve Katolik din adamı. (ed. n.)

kendini tanrının işine karışmış gibi hissederdi. Kömives evlilik kurumunun kutsal olduğuna inanırdı. Bu inanç onun hayatının en temel iç dayanaklarından biriydi. Evlilik kutsaldı, insana sunulan bir lütuftu. Tanrının gösterdiği amacın, insan tarafından da kabulüydü. Tanrıdan gelen her şey nasıl tartışmasız kabul edilirse, bu da aynı şekilde kabul edilecekti. Deneyimsiz ve acemi eller bu kuruma el sürmemeliydi. Onun düşüncesine göre evlilik "mükemmel" ya da "mükemmellikten uzak" gibi sıfatlarla değerlendirilebilecek olan bir kurum değildi. Evlilik farklı cinsiyetteki insanların bir arada yaşayacağı birim olan ailenin Tanrı tarafından saptanan ahlaki var oluş biçimiydi. Burada insanın söyleyebileceği başka bir şey olabilir miydi? İnsan başka ne isteyebilirdi? "Mükemmel" bir evlilik mi? İnsanın elini sürdüğü her şeyin çarpıklaştığı, mükemmellikten uzaklaştığı açık değil miydi? İnsanoğlu On Emir'in gereklerini yerine getirmiyordu! İnsanoğlu çalıp çırpıyordu, yalan söylüyordu, zina yapıyordu, başkasının malına, karısına göz koyuyordu. Ama bütün bunlar oluyor diye, On Emir'de yazılanların "yeniden düzenlenmesi" gibi bir çılgınlık kimsenin haddi olamazdı. Tanrının kuralları mükemmeldi, mükemmel olmayan bu kuralları uygulamakta bir türlü beceri gösteremeyen âdemoğluydu! İşte böyle düşünüyordu. Bu inanç, ruhunun kendisi için bile meçhul olan kaynaklarından fışkırıyor ve aklının talep ettiği rasyonaliteyi de bastırıyordu. İnsanlar ailenin ve evliliğin yükünü taşımakta zorlanıyorlardı. Evet, alametler ortadaydı, açıktı, aile kurumu binası çatırdıyordu. Evet, alametler korkunçtu. İnsanlar bu yıkılmaya yüz tutan, soğuyan barakadan çığlıklar atarak kaçışıyorlardı. Sahte peygamberler türemişti, kâhinler modaya uygun tahminlerde bulunuyorlardı: "Deneme evlilikleri" hatta "dost birliktelikleri" tavsiye ediliyordu. "Evlilik krizde" sohbetleri modaydı. Kömives bu sahte peygamberlerden nefret ediyordu. Sadece onlardan mı? Onların peşlerine takılan sinirleri iflas etmiş, ya da sıradan korkak karakterli, sorumsuz, hayatın zevkleri peşinde koşan aile fertlerinden de! Sonunda bir gün gözlerini yere eğecek ve mahkeme kürsüsü önüne çıkacaklardı. Çünkü evliliğin sorumluluklarına ve görevlerine dayanamıyorlardı. "Evlilik krizi" ha? Peki ama nasıl bir şeydi o? Bu birinin "Matematiksel adalet krize girdi" demesine benziyordu. Bundan böyle "a artı b eşittir c değil" demekti! Ya

da "Tanrı krizde" demekti! Bu nedenle de artık onun tarafından verilen emirler geçerliliğini yitirdi, demekti! Tanrı tarafından tüm insanlara gönderilen merhametin, bundan böyle bir dünya kurumu tarafından onaylanması gerekli, demek gibi bir şeydi! Bu merhamet ancak ondan sonra insanlara ulaşacaktı! Birkaç yıl süren boşanma yargıçlığı dönemi sonunda şu kanıya varmıştı: Bu dünyada yargıçları bekleyen ödevler arasında en zorlu görev onunkiydi! Bir zamanlar Tanrı tarafından bağıtlanan ve ancak yine onun tarafından çözülebilecek olan bir bağ, insan eliyle kopartılıyordu!

Her yıl tek sıra halinde onun huzuruna çıkıyorlardı. Yalanlar söylüyorlar, yeminler ediyorlardı. Israrla gözlerini birbirlerinden kaçırıyorlar, yargıcın da yüzüne bakmıyorlardı. Hayatlarını yalan üzerine kurmaya çalışıyor, birbirlerinden ayrılabilmek uğruna bir yığın yükün altına giriyor, rezaletleri üstleniyorlardı. "Esaret" olarak gördükleri, içinde bulundukları durumdan kurtulabilmek için yapmayacakları şey yoktu. Bu durumun onlar üzerinde yarattığı, ruhlarındaki sefaleti kabul ediyor ve yargıcın önünde de bunu gizlemeden duruyorlardı. Ve onun görevi de onları birbirinden ayırmaktı. Yasalar nasıl öngörüyorsa o şekilde, birliktelikleri noktalamaktı. O yargıçtı, ama yine de kararı ilan ederken yüzünü önüne eğiyordu. Çünkü o an söylediklerinin insanoğlunun yasası olduğunun bilincindeydi. Ve ağzından çıkan cümlelerin de tanrının yasalarını ihlal ettiğinin farkındaydı. Bu yıllarda boşanma mahkemelerindeki yargıçların işleri başından aşkındı. Evlilik sorunlarıyla boğuşan karı kocalar neredeyse mahkeme kapılarında sıraya giriyorlardı. Herkesin işi aceleydi! Hepsi bir an önce boşanmak istiyor, mahkemelerde yalabıklardan geçilmiyordu. Adliyeler akıl hastanesine benziyordu. Hemen boşanmak isteyen ve sanki akli dengesi yerinde olmayan evli çiftler, yargıçlara kendilerini kurtarması için yalvarıyorlardı. Kristóf Kömives ise bir kurtuluşun olmadığını hissediyordu. Yıllar sonra bazen, bu fani dünyanın tüm sorunlarını artık tanıdığını düşündüğü zamanlarda bile boşanma davalarının dosyalarından etrafa saçılan çirkeflikler, onda şaşkınlık yaratacak, damlayan kan gibi, bir ailenin çürüyüşünü gözlerinin önüne serecekti. Bazen bunun yaşanan krizin doğal bir uzantısı olduğunu düşünüyordu. Toplumun dokusunda yaşanan bozulmanın sanki bire bir yansımasıydı önüne gelen her boşanma dosyası. İşte bu Gretel ve Hanseller tanrının iradesine rağmen, artık birlikte yaşamak

istemiyorlardı. Onun gördüğü toplum dokusunun bir hücresiydi. Bu hücre, aile, ağır bir hastalıktan mustaripti. Ülkede parlamento gibi, kilise gibi önemli kurumlar "ailenin içinde bulunduğu kriz" üzerine konferanslar veriyor, boşanmaların engellenmesi için uyarılarda bulunuyorlardı. Bu uyarıları Kömives de dikkate alıyordu elbet. Bir doktor nasıl bir hastalık vakasında düşüncelere dalıyorsa, o da dosyalar üzerinde kendince analizlerde bulunuyordu. Bazen bu vakaları iyileştirme konusunda karamsarlığa kapıldığı da oluyordu. Tanrının insanların üzerine gönderdiği hastalıklara, belalara karşı insanoğlunun iyileştirme ümidi olabilir miydi?

6

Kristóf Kömives dokuz yıldır evliydi. Karısı Avusturyalı bir generalin kızıydı. General Karoly Wiesmeyer'in, yani savaş esnasında Polonya'daki çok kanlı bir çarpışmanın ardından Maria Terezia madalyasına layık görülen ünlü generalin kızıyla evlenmişti. Kız on yaşından bu yana Macaristan'da büyümüştü. Annesi yukarı Macaristan bölgesinde doğmuştu ve o bölgede yerleşik Almanlardandı. Biraz yabancı bir şiveyle, ama hatasız Macarca konuşuyordu.

Kömives'le yirmi yaşında tanışan Hertha Wiesmeyer küçüklüğünden beri güzel bir kızdı. İnce yüz hatları yüksek alnıyla berrak ve sakin bir uyum oluşturuyordu. Kibirli bir güzellik değildi ondaki, ama güzelliğinin farkında olduğunu da hatırlatan bir tavırdı. Göreni tahrik eden ya da büyüleyen türden bir güzelliği olmasa da, kimse yüz hatlarının ahenginden gözlerini alamazdı. Yarattığı etki neredeyse herkes üzerinde aynı olurdu. Yolda yürürken, hiç tanımadığı insanlar bile durur, arkasından bakarlardı. Bu bakışlar onu rahatsız etmezdi, çünkü onun sahip olduğu güzellik neredeyse yanına yaklaşılmaz türdendi. İnsanların elinden karşılaştıkları bu güzelliği kabul etmekten başka bir şey gelmezdi. Penceresi açık kalan bir evden dışarı süzülen harika bir melodi gibiydi. O yol üzerinde yürüyenler, eğer sağır değillerse kulaklarına dolan bu ahengi kabul eder, ve bu güzel anıyla oradan uzaklaşırlardı. Yüzünde her daim bir denge, huzur, alçakgönüllülük ve kadın olmanın bilinçli gururu okunurdu. Vücudu iki çocuk doğurmasından sonra da düzgünlüğünü koruyordu. Oysa hiç spor da yapmazdı, dönem dönem moda olan vücut hatlarını koruma akımlarına itibar etmezdi. Uzun boylu ve inceydi, ama dönemin zevklerinin öngördüğü gibi "sportif" bir zayıflık değildi onunki. Vücut hatları ve hareketleri de, gözlerine bakıldığında hissedilen ahengi yansıtıyordu. Işıltılı gülümsemesi de, bir müzik parçasında notaların başına yazılan ve parçanın ana temasını hissettiren anahtar gibiydi. İnsanlar onu görünce, önce bir şaşırır, ardından dönüp bakar ve sonra da tam anlayamadıkları bir şeyle karşılaşmış gibi yollarına devam ederlerdi.

Kristóf Kömives karısını tanıdığında yirmi sekiz yaşındaydı. Onunla Zell am See'de göl kıyısında bir akşam saat altıda tanışmıştı. Hertha göl kıyısındaki kayıkçılardan biriyle tartışıyordu. Kristóf onu tanımıyordu. Müdahale etmeden tartışmayı uzaktan izlemişti. Sonra kız biraz huzursuz bir tavırla ona doğru dönmüştü. Elinde kayıkçının bozamadığı büyük bir banknot vardı. Kristóf biraz utanmış, yüzünü öbür tarafa çevirmişti. Onunla göz göze geldiğinde kızın da rahatsız olduğunu hissetmişti. Yüzünün kızardığını duyumsamış, ardından başındaki şapkayı çıkarıp, kıza doğru eğilmiş, onu selamlamıştı. Birkaç saniye bu durumda, yani o elinde şapkası, kız da elinde banknotla birbirlerine bakmışlardı. O mevsimde hep olduğu gibi, ince bir yağmur yağıyordu. Kızın üzerinde bir yağmurluk vardı ve kumral saçları yağmurda biraz ıslanmıştı. O an Kristóf Kömives derin bir şekilde utandığını hissetmişti. Sonraları Hertha'yla defalarca şakayla karışık bu ilk buluşmalarından söz etmişlerdi. Tıpkı bütün evli çiftler gibi onlar da ilk tanıştıkları günü ne kadar sıradan olsa da, bir milat gibi anıyorlardı. "Hatırlıyor musun, sen orada kıyıda duruyordun, ben de tam o tarafa doğru yürüyordum. Sonra birden seni gördüm." Ondan sonra olup bitenlere de hayret ediyorlardı: Onları nasıl bir tesadüf bir araya getirmişti. Oysa tüm bunlar bir başka açıdan bakıldığında nasıl da basit görünüyordu. Kömives o an hissettiklerini daha sonraları Hertha'ya anlatmıştı: Göl kıyısında bakışları buluştuğunda önce korkunç bir utanç duygusuna kapılmış, hemen oradan ayrılmak istemişti. "Bu itiraf hiç de bir beyefendiye yakışır kibar bir itiraf değil" demişti şaşkınlıkla Hertha. Sonra da kahkahalarla gülmüştü. Evet, haklıydı da. Daha sonraları Kristóf da bunun yakışık almadığını düşünmüştü. Ama sonra o an hissettiklerini karısına açıklamıştı. Belki de kaçamayacağı o insandan, kendi kaçınılmaz kaderinden ürkmüştü. O gün Hertha'nın sırtında bordo bir yağmurluk vardı. Bu da onu biraz rahatsız etmişti. Ama ne olursa olsun, bu ilk buluşmadan en çok aklında kalan "kaçma" duygusuydu. Oradan bir an önce uzaklaşma, kızın şaşkın bir şekilde arkasından bakmasına aldırmadan, gülünç olma pahasına oradan koşarak kaçıp kurtulma arzusunu hatırlıyordu. (Bu buluşma hep tekrarlanan bir rüya olarak karşısına çıkacaktı. Sanki "göl kıyısındaki suikast" duygusuydu bu. Bir gazete manşeti bile olabilirdi.) İşte bu ilk buluşmalarından aklında en çok kalan bu panik duygusuydu. Tabii gülünç bir duyguydu.

Kristóf Kömives kadınlar söz konusu olduğunda kendine hiç güvenmezdi. Erkeklerin arasında büyüdüğünden kadınların bulunduğu ortamlarda hep tedirginlik duymuştu. Sanki onlara dair bilgisinin az olmasının bir sonucuydu bu. Okul arkadaşlarının zaman zaman anlattıkları kaba saba ilk deneyimler, ya da abartılı hovardalık hikayeleri elbette kadınlara dair net ve doğru bilgilenmesine yetmemişti. Kristóf Kömives hep yaptığı gibi, kendisine anlatılanları kibarca ve dikkatle dinlerdi, ama bu çapkın erkek hikâyeleri benliğinde hiçbir zaman, bu hovardalıkların kahramanı olma özlemini uyandırmamıştı. Hep utangaç bir nezaket duygusu içindeydi ve bu duygu nihayet neredeyse bir kaza sonucu cinsel hayatla tanışmasından sonra da devam etmişti. Okulunu bitirip yetişkin bir insan olduktan sonra da kadınların arasında aynı tedirginliği duymaya devam etmişti. Hatta bazen bulunduğu bir ortamda çoğu insana masum gelen bazı kelimeler telaffuz edildiğinde yüzünün kızardığı olurdu. Kendisi ise asla cinsel farklılıkları çağrıştıran ya da karşı cinse atıf yapan kelimeleri ağzına almazdı. Erkeklerin kendi aralarında bir dayanışma ifadesi olarak kullandıkları cinsel içerikli sohbetlerden de hoşlanmazdı. Çevresindekiler de bunu bilirlerdi elbet. Zaman zaman arkadaşlarının, onun utangaçlığını, nezaketini alay konusu yapmalarına, onunla eğlenmelerine de kızmazdı. Güler geçerdi. Evet, erkeklerin kadınlar hakkında konuşurkenki üslupları buydu ve ne yazık ki, o bu üsluptan hoşlanmıyordu. İşte gülümsemesi bu anlama geliyordu ve ne ilginçtir ki bu gülümseme onu alaya alanları da frenlerdi. Kadınların arasında olduğunda da susmayı yeğlerdi. Kadınlar da onun bu tavrını hemen anlarlardı elbet. Kristóf uzun süre kadınların onun yakınlığından çok hoşlanmadıklarını düşünmüştü.

Hertha Wiesmeyer tanıştıkları akşam sabırsızca onun yüzüne bakıyordu. Kristóf neden bir şeyler söylemiyordu? Toplumsal ahlakın ve terbiyenin gerektirdiği şekilde bir tepki vermesi gerekmez miydi? Susuyordu, çünkü korkuyordu. Korkmasının nedeni neydi peki? Bilmiyordu. Sadece korktuğunu ve bu şekilde korkmanın hayra alamet olmadığını hissedebiliyordu. Sonra kıza doğru eğilip birkaç kelime mırıldanmış, ardından da acele adımlarla otele yönelmişti. Kız ardından bakakalmıştı. Erkeklerin onun güzelliği karşısında her şeyi unutup bakakalmaları normaldi, buna alışmıştı, ama bu gencin neredeyse kaçtığı hissini uyandıran bir aceleyle

uzaklaşması yine de garipti. Daha sonraları, yani artık tanıştıklarında Kristóf'a, bir an için onun arkasından koşmak istediğini itiraf etmişti. Karşılaşmalarının ilk anında, evet her ikisi de bu garip durumun onlar için olağandışı bir şeyler ifade ettiğini fark etmişlerdi. Bir aşkın habercisi miydi bu? Kristóf odasına çıkmıştı. Yemek saatine kadar da inmemişti. Karanlık odada oturmak içindeki garip sıkıntıyı hafifletmişti. Bir süre sonra nedensiz bir şekilde gülünç davrandığını düşünmüştü, bu tavrının nezaketten uzak olduğunun da farkındaydı. Şimdi kendine kızıyor ve vicdan azabı duyuyordu. Çok sonraları, o ilk karşılaşmalarından birkaç saat sonra odasında oturur ve düşünürken, aklına hemen eşyalarını hazırlayıp oteli terk etmenin de geldiğini anımsayacaktı. Ama bu çocukça olurdu.

Hayatta önemli ve belirleyici olan şeyler elbette ki ağzımızdan çıkan kelimelere ve alacağımız tavra bağlı değildi. Bunu ta yüreğinde hissediyordu. Evet, çekingendi, ama asla kabalık etmemişti. Sonuçta durum neydi? Bir kız ona seslenmiş, bir şeyler söylemişti. Şimdi bunun için buradan kaçması mı gerekiyordu? Akşam olurken "sakinleşmişti." Gün içinde olup bitenler bir şekilde önemini yitirmişti. Aslında çarpıcı güzellikteki bu genç kızla otel çevresinde hiç karşılaşmamış olmasına şaşırıyordu. Omuzlarını silkip akşam yemeği için hazırlandı, takım elbisesini giydi. Restorana girer girmez genç kızı hemen gördü. Salonun girişine yakın bir yerde, Kristóf'a ayrılan masasının karşısında oturuyordu. O masada iki hanım daha vardı. Yemeğini bitirdikten sonra Hertha'nın masasına gidip öğleden sonraki davranışı için özür dileyip, kendini takdim etmişti. Hertha onu gülümseyerek dinlemişti. Sonra da bahçeye dolaşmaya çıkmışlardı. Saatlerce gölün etrafında dolaşıp konuşmuşlardı. Sonraları, beraber oldukları o ilk akşam saatlerce ne konuştuklarını bir türlü hatırlayamayacaklardı. Kristóf biri karşısında ilk kez bu kadar rahat olabildiğini fark etmişti. Küçük bir çocuğun dadısıyla konuşması kadar içten ve samimi olabildiğini hissediyordu. Konuşurken kelimeleri seçmeye uğraşmıyor, içinden nasıl geliyorsa öyle konuşuyordu. Özenle düzgün cümleler kurmaya asla gayret etmiyordu. Sanki her şey içinde hazırdı da birine söylemek için zamanın gelmesini beklemişti. İşte şimdi, sonunda birine bunları anlatıyordu. Hertha kısa yanıtlar veriyordu. Bazen başını sallamakla yetiniyor, bazen de, nihayet anlamış gibi "a, öyle

mi" diye hayret ifadesiyle yüzüne bakıyordu. Sanki artık her şeyi bilen bir dostmuş gibi ayrıntıları soruyordu. Çok eskiden birbirini tanıyan insanlar ya da uzun yıllardır birlikte yaşayan evli eşler gibi sembollerle konuşuyorlardı. Kişiliklerini birbirine bu kadar açan bu yakınlık, aslında beklenmeyen bir doğa olayıyla karşılaşmak gibi, biraz da tedirginlik vericiydi. Bazen sözleri tükeniyor, o zaman önlerine bakıyorlardı. Aralarında bir şeyler olup bitmişti bile! Şaşkınlıkla bu durumun bilincine varıyorlardı. Kristóf dolaşırken bazen onun koluna giriyordu ve bunu hiçbir "aşk belirtisi" olmadan, çok eski dostların, ya da akrabaların yapacağı kadar doğal bir şekilde yapıyordu. Otele geri döndüklerinde saat gece yarısını geçmişti bile. "Hissettikleri" şeyler üzerine o gece tek kelime bile etmemişlerdi. Kristóf çocukluğunu anlatmış, mesleğinden bahsetmişti. Hertha gülümsemiş ve başını iki yana sallayarak, biraz şaşırarak "yargıç ha" demişti. Yolun tam kıvrıldığı yerde, ışığın altında durmuşlardı. Kız, sesli harflerin üzerine özel bir vurgu yaparak, şarkı söyler gibi konuşuyordu. Sonra da Buda'da oturmak üzerine konuşmuşlardı. İyi bir bölge miydi, yerleşmek için iyi bir seçim miydi? Kristóf'un ne zaman döneceğini de sormuştu kız. Kristóf da ona sonbaharda nerede olacağını sormuştu. Odasına çıktığında kendini hemen yatağa atmış ve deliksiz bir uykuya dalmıştı. Sanki bir şeyleri nihayet yaşayabilmiş bir insanın hissettikleriydi şimdi içinde olan duygular. – Daha sonraları o gece olup bitenlerin nasıl baş döndürücü olduğunu düşündüğünü anımsayacaktı. Sanki sonunda işte hayatta ne istiyorsa bunu açıkça söylemişti. Ama neydi bu söylediği? Onu bilmiyordu. Sonunda uzun ve derin bir uykuya dalmıştı.

Üç gün sonra da kıza evlenme teklif etmişti. Viyana'ya, general olan babaya acil telgraf gönderilmişti. Baba haberi alır almaz sivil kıyafetle otele gelmişti. Biraz keyifsiz ve kırgın görünüyordu. General Wiesmeyer aslında genel olarak hayata kırgın bir insandı. O yıllardaki pek çok insan gibi, onu da küstüren aslında zamanın ta kendisiydi. Ama Kristóf'un babası kendi yaşadığı kırgınlıklara dayanamayıp yıkılırken, general tam tersine, bu küskünlüğü inatla ve hayata tutunarak göğüslüyordu. O "ağzına asla kilit vurmayan" bir adamdı. Aşırı sağcı bir partinin destekçisiydi ve cumhuriyetin kurumlarını, temel ilkelerini ve resmi dairelerini durmaksızın eleştiriyordu. Çevresine yaydığı hava da buna uygundu; korkul-

ması gereken bir insan izlenimi veriyordu. Tavırları gerçekten de garsonları, gişe memurlarını ve postacıları korkutmaya bire birdi. Kristóf bu insan tipini tanırdı. Böylelerinin gözlerinin ta içine bakmaktan çekinmezdi, çünkü kendisinin daha güçlü olduğunu bilirdi. Bu genç Macar yargıcın dengeli ve uyumlu tavrı, alçakgönüllü ama kararlı konuşması ilk günlerde Wiesmeyer'i fena halde sinirlendirmişti. Macarlardan bahsederken, biraz küçümser bir havada konuşuyordu. Ona göre Macarlar bir asker olarak mükemmeldiler, ama sivil hayatta pek işe yaramazlardı; kendini beğenmiş ve geçimsizdiler. Tartışmaya bile açmadığı kendi doğrularını anlatırken bir yandan da "Mikoch" fıkralarını sıralıyordu. Kristóf nezaketi hiç elden bırakmadan, ama kesinlikle anlatılanlara katılmadığını hissettirerek dinliyordu. Şahsına ve geldiği aileye karşı elbette generalin bir şey diyebilecek hali yoktu. Generalden kızını istemişti, sonra da general kelimeleri ağzında geveleyerek bir şeyler söylemişti, ama çok duygulandığı ve sanki bundan biraz da utanç duyduğu yüzünden okunuyordu. –Belki de bu duyguların nedeni, bir babanın, şimdi şu an bir yabancının önünde de açığa çıkan acizliğiydi. Çünkü şu an aile içi güçler dengesi de ortaya seriliyordu. Hertha babasından çok daha güçlüydü. Babasına karşı sakin ve nazikti, ama bu sükûnet güçlü olanın zayıfa karşı gösterdiği üstencilikle ve hatta sabırla eşdeğerdi. Yıllardır yaş dönümüne bağlı baş ağrısı krizleri çeken annesi ise, aile ortamına sadece iki baş ağrısı arasında ve alnına bastırdığı ıslak mendilleri odada bırakarak katılabiliyordu. Kadın başlarda çok ısrarlı, neredeyse tutkulu bir çabayla Kristóf'un sempatisini kazanmaya çalışmıştı. Örtük bir aşk gibi de algılanabilecek bu yüceltici tavır evliliğin hemen ardından tipik bir kayınvalide kıskançlığına dönüşmüştü. "Anneciğim sana âşık" diyordu Hertha gülümseyerek. "Bu yaşlar insan hayatında en tehlikeli yaşlardır. İnsan duygularına yanıt alamayacağını bilir ve bu onu kahreder, lütfen ona güler yüz göster!" Kızın bu tavırları başlarda Kristóf'ta bir tür panik ve şaşkınlık yaratmıştı. Hertha çok karmaşık görünen insani duygular üzerine bile sakin ve gülümseyerek konuşmanın ustasıydı. Asla kabalaşmadan, ama her şeyi, artık nasılsa öyle konuşmayı çok iyi becerirdi. Adı konmadan etrafında dönülüp durulan, üzerinde açıkça konuşmamak için sanki gizli mutabakatların olduğu şeylerin tanımlanması da Hertha'ya düşerdi. Normal koşullarda bir kız, annesinin "dama-

dına" âşık olduğunu söyleyemezdi. Böyle bir şey şaka yollu bile söylense sonuçta terbiyesizlik olarak algılanırdı. Ama bu sözler Hertha'nın ağzından çıktığında hiç de öyle bir etki bırakmazdı. Kristóf şaşkınlıkla Hertha'nın ne kadar zeki bir kız olduğunu teslim edecekti. Onunki hem dobra hem de gaddar bir zekâydı. Elbette Kristóf kızın aptal ya da kafasız olduğunu düşünmüş değildi ama bu kendine has zekâsı onu çok şaşırtmıştı. Bu sanki birinin fiziksel bir özelliğinin, mesela göz renginin değişmesi ya da genç bir kızın saç örgülerinin arasında bir tutam ak saçın belirmesi gibiydi.

Bu "zekâ" başlarda ona huzursuzluk verecekti. Hertha ilk başlarda ona yaşça daha büyük birinin genç olana birikimini nasıl aktarabileceğini düşünen temkinli tavrıyla yaklaşmıştı. Kristóf'un ahlak üzerine, ya da toplumsal ve politik ilkelerle ilgili anlattıklarını iyi niyetli bir ciddiyet içinde dinliyor, zaman zaman da insanoğlunun asla değişmeyeceğine kesinlikle inanmışçasına başını sallıyordu. Bu tavrında sanki şöyle bir mesaj da vardı: "Ne yapalım, adamın değişeceği yok, düşünceleri şimdilik benden daha güçlü." Sabırla gülümsüyordu. Kristóf bazen bu gülümsemeye kızıyordu. Ama hemen ardından bu gülüşün bir küçümseme olmadığını, aksine kızın onu olduğu gibi kabul ettiğinin bir ifadesi olduğunu algılıyordu. Bu gülümseme sadece evliliğin tarafları arasındaki daha bilinçli kişinin diğerine karşı duyduğu üstünlük belirtisiydi. Şimdi işte sıra ondaydı. Bu üstünlüğü "sineye çekmeliydi" Evet, ta ilk anlardan bu yana Hertha bir şekilde "tahammül edilmesi" gereken bir kadındı. Ama taşınması gereken "tatlı bir zorluk" olarak değil. Görüşleriyle ya da kişiliğiyle hayatı zorlaştıran bir kadın olarak da değil. Hertha onun için garip bir şekilde tanıdık, tanımlanamayacak bir şekilde ruhen akraba bir insandı. Yani Hertha, Kristóf Kömives için –şahsen onun için– biçilmiş kaftandı. Bu tartışılamazdı. Bazen, ikisi farklı ülkelerde bile yaşasalar bu durumun değişmeyeceğini düşündüğü olurdu. Eğer Hertha hiç bilmediği başka bir ülkede yaşasaydı, hayatta hiç karşılaşmasa bile onu "sonsuza kadar" arayacağından emindi. Yani genel olarak böyle bir kadını değil, onu, işte o tek somut Hertha'yı! Bu tür romansal tanımlamalar yaparak avuturdu kendini, ama sonra da şunları itiraf ederdi; evet Hertha'yı bulmuştu ve şimdi de ona "hayatının son anına kadar" tahammül etmesi gerekliydi. İşte nişanlılık dönemleri bu duygularla geçmişti.

Tanışmalarının bu ilk döneminin ne kadar hızlı geçtiği dikkate alındığında, hemen evlenmelerini beklemek yanlış olmazdı. Ama buna rağmen, şehrin Buda yakasındaki kilisede gerçekleşecek olan evlilik törenleri için aradan bir altı ayın daha geçmesi gerekmişti. Bu altı aylık süreyi Hertha, ailesinin Viyana'daki evlerinde geçirmişti. Kristóf ise her ayın birinci ve üçüncü pazarında Viyana'ya yolculuk etmişti. Kristóf bu yolculukların tarihi konusunda fazlasıyla titizdi. Hertha kavuşmalarının hiç de kolay değişmeyen takvimini kabul etmek zorunda kalmıştı. Kristóf'un geliş tarihleri belliydi, ve asla değişmezdi. Hertha hastalansa, ya da onu görmek için dayanılmaz bir istek duysa, veya hiç hesapta olmayan bir nedenle Kristóf birkaç günlük boş bir zaman yakalasa da Viyana'ya geliş gününü öne arkaya çekmez, aynen uygulardı. Hertha ondan hiç olmazsa arada bir telefon etmesini rica etmişti. Ama, parasal konularda aslında çok bonkör olan Kristóf bunu reddetmiş, telefona verilecek parayı israf kabul ettiğini söylemişti. Böylece de yedi ay süren nişanlılık döneminde tek bir kez bile telefonla konuşmamışlardı. Kristóf açısından nişanlılık süreci son derece ciddi, neredeyse kutsal bir süreçti. Nişanlılık döneminin gerektirdiği adetlere harfi harfine uyuyor, seremoniyi titizlikle uyguluyor, bir kez bile elinde bir demet çiçek olmadan Hertha'lara gitmiyordu. Kızı hediyelere boğmuştu; bir defasında elmas bir yüzükle gelmiş ve Hertha da biraz alaycı bir gülümsemeyle yüzüğü parmağına takmıştı. Elindeki hediye, ister yüzük, ister tatlı, ister çiçek olsun, takdim ederken o kadar törensel davranıyordu ki, görenler evlilikten sonra da bir vatandaş, bir insan ve bir koca olarak görevlerini yerine getireceği konusunda tekrar ve tekrar ant içiyor sanabilirdi. Hertha bazen kahkahalarla gülüyor, bazen ise abartılı tavırlarla önünde eğilerek ona teşekkür ediyordu. Arada bir nişanlısına tüm isimlerini sıralayarak, adliyedeki görev dağılımdaki unvanlarıyla birlikte sesleniyor, bu da Kristóf'un kendini sıkıntılı hissetmesine neden oluyordu. Bu durumda Kristóf nişanlısının alaycı tavırlarından, hediyeleri verirken resmiyette biraz abartılı davrandığını fark ediyordu. Yüzü utançtan kızarıyor, durumdan duyduğu rahatsızlığı böyle ifade ediyordu. Ama bu tavrında "evet biliyorum, ama başka türlü de davranamam" der gibi bir özür dileme de olurdu. Hertha bu durumu gayet güzel idare ediyordu ve Kristóf'un maalesef tam da göründüğü gibi olduğunun farkındaydı, ama Kristóf böyleydi ve o Kristóf'la nasıl konuşulması gerektiğini iyi biliyordu.

Uzun nişanlılık dönemleri gece yarılarına kadar devam eden konuşmalarla ve birbirlerine olan özlemle geçmişti. Sanki bedenleri uykuya dalmış, ruhları birbirlerine doğru var gücüyle açılmıştı. Tam anlamıyla samimiydiler. Çok ender öpüşüyorlardı ve birkaç heyecanlı ve tedirgin öpüşme girişiminin ardından panik içinde birbirinin kollarından uzaklaşmışlardı. Artık zaman zaman sadece bir görevi yerine getirir gibi öpüşür olmuşlardı. Sanki bu içinde bulundukları dönemin bir özelliği de bu tür bedensel ilişkilerin bir şekilde kurulması zorunluluğuydu ve bunun dışında kalamazlardı. Bunu alyans takmaya ya da arada mobilya bakmaya benzetiyorlardı. Hissettikleri, bedensel ilişkinin zamanının henüz gelmediğiydi, hatta evliliğin hemen ardından başlayıp başlamayacağı bile meçhuldü. Bu önemli an sabırla beklenmeliydi. Kristóf, Hertha'yla olan ilişkilerinde belli belirsiz bir mesafeyi koruyordu. Bu tavır, nişanlılık döneminde nişanlı olduğu kızdan alabileceği evlilik avanslarını kendince aşağılayıcı gören bir adamın tavrından çok, bir tür mahcuplukla açıklanabilirdi. Hertha, Kristóf'un kişiliğinin kopmaz bir parçası olarak gördüğü bu utangaçlığı anlamıştı ve anladığını davranışlarıyla, gerekirse suskunluğuyla ya da sadece bakışlarıyla Kristóf'a iletiyordu. Evet, onu anlıyordu ve ona katılıyordu. Birbirlerinin bedenlerine karşı tutkusuz bir tavır takınıyor, ama ruhlarını tutkuyla kavrıyorlardı. Hertha'ya özgü düşünsel cesaret ve bağımsız fikir oluşturma yeteneği Kristóf'u büyülüyordu. Söz konusu olan, ister kişilerle ilgili, ister toplumsal isterse mistik bir konu olsun, Hertha'nın yaklaşımı hayranlık vericiydi. O hazır cevaplarla yetinmeyen bir mizaca sahipti. Pazarlıkçı cevapları reddediyor, olayın iç yüzünü kavrayabilmek için acımasızca Kristóf'u sıkıştırıyordu. Kendine eş olarak seçtiği bu adamın ruhunun her köşesini aydınlatmak ister gibiydi. Kristóf'un ruhunda kendisinin bile tanımadığı, tanımak istemediği her şeyi inceliyor, nişanlısının endişelerine de aldırmıyordu. Kristóf'un elinde bir demet çiçekle çıkageldiği bu Viyana nişanlılık gezilerinden bazen ürpertiler içinde döndüğü de oluyordu. Böylesi günlerde evine ve işine dönerken, kendini biraz suçlu da hissediyordu; sanki dünyayı ve ahlaklı olmanın kurallarını ihmal etmiş gibiydi. Bu hislerle geri döndüğü hafta sonlarının ardından, işinin başına oturduğunda, çoğu kez endişeye de kapılıyordu: Peki ama Hertha hep böyle meraklı mı olacaktı? Eğer hep böyle olursa hayat nasıl geçecekti? Zaman zaman onu hakkında

karar veren bir resmi makam ya da bir üst mahkeme gibi hissettiği de oluyordu. Hertha bazen ona kendi mesleğini de anımsatıyordu, sanki şöyle der gibiydi tavırları: "Evet biliyorum, sen bir yargıçsın. Sen asla aldanmayan ve kanmayan bir yargıçsın. Ama unutma ki, ben de buradayım ve senin tüm zaaflarını görüyorum." Kristóf şimdi geleceğini düşünüyordu; artık her kararının, her niyetinin hesabını vereceği acımasız bir makam vardı hayatında.

Gece yarılarına kadar devam eden konuşmaların yeri hep Viyana'daki evin oturma odasıydı. Bu oda da onu bir şekilde rahatsız ediyordu. Görünüş itibariyle Budapeşte'deki orta sınıf evlerin salonlarına benziyordu, ama buna rağmen daha mütevazı ve aynı zamanda da daha zevkli bir hava uyandırıyordu. Aslında Hertha'nın çevresindeki her şey bu tanımlamaya uygundu. Her ikisi de aynı sınıftan geliyordu. Yetiştirilmelerinde ailelerinin temel aldıkları ilkeler ve koşullar da çok benzerdi. Yemek yerken çatal bıçak kullanışlarına kadar aynı terbiyeyi almışlardı. Hertha'nın ailesinin evinde de, orta düzey memur evlerine özgü hava vardı, aynen Kömives'lerde olduğu gibi. Ama tüm bunlara rağmen Kristóf hâlâ Hertha'nın hayat tarzında ve dünyaya bakışında kendisine yabancı bir şeyin varlığını sezinliyordu. Hertha belki de daha alçakgönüllüydü, ama bunun yanı sıra daha titiz ve daha mükemmeliyetçiydi. Kim bilir belki de Viyana burjuvazisi hayatın harcını aynı maddeleri başka oranlarda karıştırarak kuruyordu. Başka türlü yemek yiyor, daha mütevazı eğleniyorlardı. Kendi aralarındaki sohbetleri, yemek yeme koşulları, hayata bakışları, beklentileri daha farklıydı. General doğal olarak evde sessizdi. Dünyaları ben yarattım havasından çok, hafiften şaşkın bir çekingenlik vardı ev halinde. Hertha bir çiçeğe, tek bir çiçeğe bile farklı şekilde sevinirdi. Nesneleri eline alışı da farklı olurdu. Gün boyu önüne çıkan şeyleri, büyük bir olgunlukla kabul ederdi. Her anı sevinçle karşıladığını hissettirirdi. Güneşin vurduğu bir pencereden dışarı bakışı, müzik dinleyişi, kendini fiziki olarak iyi hissettiğinde yüzüne yansıyan memnuniyet, masada yemek yiyişi, ya da yağmur damlalarının vücuduna temasının yarattığı tepki diğer insanlardan farklıydı. Bir yandan son derece mütevazı, diğer yandan ise dolaysız, gösterişsiz ve bilinçliydi. Tüm bunlar Kristóf'un hayatta şimdiye kadar karşılaştıklarına göre çok değişikti. General bir konuyu tartıştıklarında nazik, ama gök gürültüsünü andıran bir sesle konuşurdu. Tıpkı bir komedi filmin-

deki general tiplemesi gibiydi. Ama savaşta dört bin kişiyi henüz nedenleri bilinmeyen koşullarda gözünü bile kırpmadan ölüme göndermiş bu Avusturya subayı, Hertha keman çalarken şaşılası bir şekilde etkilenirdi. Viyana Hayvanları Koruma Derneği'nin üyesiydi ve Pazar günleri sırtında çantası, ayaklarında tur ayakkabıları Viyana dağlarına gider, akşama da elinde çiçeklerle dönerdi. Kısa bir süre içinde Kristóf'a "Christopher" demeye başlamıştı. Onu çok sevdiğini hissettiriyor, kıskanç bir arkadaş gibi, bazen çocuksu tavırlarla peşinde dolanıyordu. Kristóf ise tüm bunları, "başka bir kültür ve farklı bir beden dili" diyerek önemsemiyordu. Ama adını koymasa da, bu "başka" olan şeyden aslında çekiniyordu. Kim bilir, belki de nişanlılık süresinin uzamasının gerisindeki neden de buydu. Bu başka olan şey "Hertha'ydı", ama sadece ona değil, çevresinde alışkın olduğundan daha zarif bir materyalle dokunmuş bu diğer "başka" şeylere de alışamıyordu. Kristóf'un kelimelere bile dökmekte zorlandığı, özümseyemediği tüm bunlar acaba bir evlilikle, fiziksel birliktelikle ortadan kalkacak mıydı?

Hertha'nın hayat temposu da farklıydı; bazen bir sel baskını gibi karşı konulmaz, bazen yavaş ve asla önceden tahmin edilemeyen bir *capriccio** ezgisi gibi olurdu. Hertha taklit edilemeyecek bir insandı. Dahası, her an, kişiliğinin o ana kadar hem çevresi hem de kendisi için gizli kalan bir özelliğini ortaya dökebilecek kadar sürprizlere açıktı. Tanışmalarının altıncı ayında Kristóf, Hertha'yı asla tam olarak tanıyamayacağını düşünmeye başlamıştı. Hayır, gizemli bir tip değildi. Ama bazen göz göze geldiklerinde, ya da dönüp, onun bakışlarını üzerinde hissettiğinde, ürperdiği de olurdu. Sanki gözleri hep üzerindeydi.

Evlilik törenleri Buda'da, eski bir kilisede gerçekleşmişti. General, bayramlık üniformasıyla Hertha'nın yanındaydı ve gözleri yaşlıydı. Nikâhın ardından balayına gitmeyip hemen yeni evlerine taşınmışlardı. İlk çocukları olan Eszter, evliliklerinin ikinci yılında dünyaya gelmişti. İkinci çocuk erkekti ve bir yıl sonra, yani evliliklerinin üçüncü yılında doğmuştu. İkinci çocukları doğalı altı yıl oluyordu. Hertha sakin ve neşeliydi. Kristóf da mutlu olduğunu hissediyordu. Anlaşılan, hayatta her şey, insanın önceden telaşlanmasına gerek kalmayacak bir şekilde, basitçe gerçekleşiyor-

* Bir temadan ansızın bir başka temaya geçen ve düzensiz bir türde hazırlanan müzik eseri.

du. Evliliklerinde var olabilecek sorunları ve çocukların duygusal olarak onlardan beklentilerini rahatça karşılayabilecek bir uyum yakalamışlardı. Adını koymamış ve üzerinde hiç konuşmamış olsalar da, neredeyse bir tür dinsel duyguyla birbirlerine yaslanmışlardı. Hertha çok ender kiliseye giderdi ve dinle ilgili duygu ve düşüncelerini de asla anlatmazdı. Kristóf zamanla Hertha'nın dinin gerektirdiği yaptırımlar konusunda o kadar itaatkâr olmadığını da fark edecekti. Herhalde sadece kendine özgü bir inanca sahipti. Kristóf zaman zaman Peder Norbert'i düşünüyordu. Acaba tanısaydı Hertha'nın inancı hakkında neler söylerdi? Bu tür fikir yürütmeler, sonunda hep Kristóf'un rahatlamasıyla sona ererdi; Hertha'nın dini inançları, görünüşte eksik ve yetersiz de olsa, o kendisi mükemmel olduğunu hissediyorsa, bu kadarı yeterliydi.

7

Buda'daki evin bahçe kapısı içeriye, duvarlarla çevrili avluya doğru açılıyordu. Misafirler için terasta direklerin arasında masalar hazırlanmıştı. Kristóf biraz geç kalmıştı. Minik masalarda konuklar artık yerlerini almışlardı. Terasın kapısı, iki katlı evin salonuna açılıyordu. Zemin katta bir salon, iki oda ve yemek odası, üst katta ise yatak odaları vardı. Evin bir kısmı, daha Osmanlı döneminde inşa edilmişti. Kalın duvarlarla çevrilen odalarda rutubet kokusunu tamamen ortadan kaldırmak olanaksızdı. Pencerelerin ve kapının mimarisinde tarihsel bir perspektifin izleri görünüyordu. Kale bölgesini oluşturan bu tepede, yüzlerce yıllık bir geçmişi olan bu sokakta, büyük köşklerin yanı sıra, aralara sıkışmış bu tür bahçeli küçük evler de vardı. Süslemeli saçaklarla bezenmiş dik çatılı bu evlerde genellikle geçen yüzyılda da bu bölgede yaşamış, çalışmış esnafların çocukları otururdu. Ev sahiplerinin, pencereleri genellikle sardunya saksılarıyla bezenmiş bu evlerin odalarını, çevredeki bakanlık binalarında çalışan genç memurlara kiraladıkları da olurdu. Bu evlerin sahibi olan düşük gelirli emekliler, eski şatafatlı yaşamlarını artık kaybetmiş yoksul asilzadeler çekerdi bu konforsuz evlerin kahrını. İşte genellikle bu kesimin oluşturduğu sokak sakinleri arasında son zamanlarda kendini diğerlerinden ayırarak sükseli bir hayat kuran yeni bir kesim, yani burjuvazi de belirmeye başlamıştı. Bu genellikle ikinci nesildi. Bir de "modern" olan şeye direnen sanatçıların kalenin eski evlerle dolu dört beş sokağına *spleen** aramak için yerleştikleri olurdu. Kendilerine özgü bir hayat tarzı yaratmaya çalışırlar, şehir halkından uzaklaşarak, eski evlerle dolu bu sokakta, çoğunlukla harap ve yıkılıp dökülen çatılar altında ruhsal dinginliğe dayalı, sessiz bir mutluluk ararlardı. "Kalede oturmak" şık bir duyguydu. Hele hele babası yüz yıl önce Kont ya da kale esnafı olmayan bir genç için. Biraz zorlama, içinde inat, özlem, özenti, hırs olan, ama aynı zamanda bir dünya

* Hayata küskün, acılı ruh hali.

görüşünü de yansıtan bir tercihti bu. Her ne kadar kimseyle görüşmemek için, kendilerini diğerlerinden uzak tutmaya çalışsalar da, bu rutubet ve küf kokulu evlerin sakinleri eninde sonunda hep birbirleriyle görüşmeye başlarlardı. Yüzlerce yıllık şatafatını kaybetmiş asilzadeler; bu evlerde kirada oturan uzun asil soyadları olan memurlar; mahallede sıkışıp kalmış eski kale esnafı çocukları; artık Hıristiyanlığa geçmiş Yahudiler... Buradaki herkes, çevredeki köşklerin hayat tarzını taklit etmeye çalışırdı. Kristóf bu sokağı iyi tanırdı. Her sabah kale bölgesinin burcunun altındaki bu yaya sokağında dolaşır, aşağılarda tepenin yamacında burçların ve köşklerin gölgesinde uzanan sağlı sollu burjuva evlerinin bulunduğu kestane ağaçlarıyla kaplı sokağı seyrederdi. Kaledeki evlerin bir kısmının sahibini şahsen de tanırdı. Burç sokağında da tanıdık yüzlerle karşılaştığı olurdu. Çocuk bakıcıları, devasa bebek arabalarında asilzadelerin bebeklerini gezdirirlerdi. Bakıcılar semtin daha da altlarında oturan işçi ailelerin çocuklarıyla bir irtibat kurmamak için büyük bir özen gösterirlerdi.

Kristóf eve girmeden önce eşikte durup etrafına göz attı. Miyop gözlerini kırpıştırdı, evin odalarındaki her şeyi tanıdığını düşünüyordu. Bu elbette evdeki eşyaları bire bir bildiği anlamına gelmiyordu. Ama bu biraz, kendi sınıfından bir başka memurun kıyafetlerini tanımaya benziyordu. İşte, tavanı hafif kubbemsi salonda üzeri Türk işi bir örtüyle süslenmiş bir piyano duruyordu. Yanında ayaklı bir okuma lambası, biraz ötede Bosna işi bir sehpa vardı, üzerine gümüş sigara kutusu yerleştirilmişti. Duvarda iki tablo asılıydı. Resimlerin her ikisi de evin hanımının resim okulunda yaptığı kendi eserleriydi. Şöminenin yanında işlemeli bir örtü vardı. Kiraz ağacından yapılmış ve baş yaslama kısmına dantel örtü konulmuş koltuklar salona yerleştirilmişti. Ortada oval bir yemek masası vardı. Tavandan çok tanıdık altı kollu, altın parıltılı ve üzerinde kartal kabartması olan bir avize sarkıyordu. Tüm bunlar çok tanıdıktı. Kendini evinde gibi hissedebilirdi. Bazı evlerde piyano olmazdı, bazı evlerde köşede, kitaplığın yanında, içinde pipo ve çubukların bulunduğu bir tütün büfesi bulunurdu. Ama aile resimleri tüm bu evlerde çok çekmeceli yazı masasının arkasındaki duvara asılırdı. Yemek takımlarının konulduğu camlı büfede ise genellikle sadece porselen yemek takımları olurdu ve son yıllarda tabakların yanında bazı evlerde birkaç sanat eseri el

yapımı kabartma manzara ve ceylan ya da minik köpek gibi biblolar da belirmeye başlamıştı.

Akşam olmasına rağmen hava garip bir şekilde aydınlıktı. Yaz akşamlarının aydınlığıydı bu. "Bahçe", birkaç ağaçtan, bir iki çalılıktan, tek bir gül fidanından ve bir zamanlar çakıl taşı döküldüğü belli olan minik bir avludan ibaretti. Yeşile boyanmış bahçe kapısı hemen burçların altındaki yürüme parkurlarına açılıyordu. Terasın birkaç basamaklık merdiveni çıkıldığında, bahçenin taş duvarları üzerinden Buda tepelerinin manzarası da görünüyordu. Havada, bitkilerden yükselen bir toprak kokusu vardı; ağaç dallarının ve olgun meyvelerin kokusu mayhoş, mayalıydı. Bahçe çitinin hemen yanında, bir ceviz ağacının altında üzeri örtülü bir masada karısını ve kız kardeşini gördü. Onları gülümseyerek ve neşeyle selamladı. Tanıdık yüzler yabancı bir yere her gidişinde üzerine çöküveren sıkıntıyı azaltıvermişti. Hertha, yüzü ışıl ışıl ona bakıyordu. Yumuşak ve dolgun dudaklarında bir tebessüm vardı. Gözleri parıldıyordu. Sonra da kız kardeşine doğru dönerek bir şeyler mırıldandı. Ardından yüzlerini birbirine yaklaştırıp kahkahalar attılar. "Bunlar bana gülüyor" diye düşündü Kristóf, bu bile onu rahatlatmaya yetmişti. Bu yabancı evin eşiğinde, biraz gergin, hatta biraz asabi bir görüntü çizdiğinin farkındaydı. Hertha'nın da onun bu sıkıntılı haliyle eğlendiğinden adı gibi emindi... Sonra da tanıdık insanların, çekeniten akıntısına kendini bırakıp çevreye gülümsedi. Biraz tereddütlü de olsa etrafına bakındı. Ev sahibesini arıyordu, ama gözleri erkek kardeşine takıldı. Üniforması içinde, paçaları bileklerine yapışan dar ve ütülü asker pantolonuyla iki dirhem bir çekirdek duvarın dibinde duruyordu. Elinde bir şarap kadehi vardı. Yanındaki çok da genç sayılmayan, saçları ondüleli, beyaz ipek bluzlu, iri memeli kadına iltifat ettiği belliydi. Girer girmez çevresindeki her şeyi anında "tanımıştı". Aynen insanın evine adım attığındaki ruh haliydi bu. Her şey bildik tanıdıktı. İlk andaki huzursuzluk buharlaşıp uçuvermişti. Evin salonunun bir ucunda ev sahibini gördü. Misafirler arasından en yaşlı ve saygıdeğer iki beyefendiyle sohbet ediyorlardı. Ellerinde purolar ve şarap kadehleri vardı. Köşedeki ayaklı lambanın ışığında bunlardan birinin mahkeme reisi, diğerinin ise çok tanınmış bir avukat olduğunu fark etti. Yanlarına doğru yürüdü. Gösterdikleri sıcak ilgi ve onu içtenlikle selamlamaları bu iki yaşlı adamın kendisini aralarına kabul edişlerindeki samimiyetin bir göstergesiydi.

Evet, bu insanlar onun ailesiydi işte. Bu ailenin iyi veya kötü olmasının bir önemi yoktu. Kimse yargılayacak değildi. Nasılsa öyle kabul edilmesi gerekiyordu. Çünkü bu ortam bir aile gibi, birbirinden asla kopmayacak insanların birlikteliğiydi. Bu sıcak ortam, ruhunu rahatlatıyor, ona güven veriyordu. Davet artık sunulan şarapların da etkisiyle sıcak bir atmosfere bürünmüştü. Gençler iskambil oynuyor ya da yan odada gramofon dinliyorlardı. Kristóf onları düşünürken kendi kendine "gençler işte" diye tekrarladı. "Gençler" deyişi, kendisini gerçekten de yaşlı gördüğünü gösteriyordu. Elli atmış yaşına kadar hayatta karşılaşabileceği her şey insanın başına geliyor, diye düşündü. O yaşa kadar insan artık somut bir gerçeğe ulaşıyor, hakikati buluyor. Bu düşünce bir bilgeliği ifade etmiyordu. Derin, ulaşılmaz bir gerçek de değildi. Sadece insanın ulaştığı yaşla ilgili fiili bir durumdu. İnsan o yaşına kadar hayatla ve ölümle tanışıyordu. Hayat harika bir şekilde kendini tekrarlamaya devam ediyordu. Hiçbir şey asla tam olarak beklediğimiz gibi gerçekleşmiyordu, ama öte yandan hiçbir şey hiçbir zaman büyük bir şaşkınlık da yaratmıyordu. İnsanı en çok şaşırtan tek bir şey vardı; hayatta zaman zaman unuttuğumuz tek bir sarsıcı olgu: Kendimizin de ölümlü olduğu gerçeği. İşte bu gerçeğe Kristóf otuz sekiz yaşında ulaşmıştı. İnsana derin bir utanç veren, ama bir an içinde de unutuverdiği derin gerçek, kendisinin de zedelenebilecek bir hayata sahip olduğu gerçeğiydi... Peki, ama ne olabilirdi? Başına ne gelebilirdi? Belki de kötü bir şey değil, olacak olan, ama kim bilebilir? Yine de gerçek ötesi, var olan durumu alt üst eden bir şeydi! Bir an içinde gerçekleşecekti ve ardından da dünya var olmaya devam edecekti! Bir fotoğraf tarafından dondurulan soğuk bir kare gibi, bulutlar, binalar, insanların yüz ifadeleri... Bir sigara yaktı, gözlerini yere çevirdi. Gençler yan odada iskambil oynamaya devam ediyorlardı. Gramofondan ortalığa yayılan bir Latin Amerika ezgisinde gerçeküstü bir tutku hissediliyordu, genç bedenler bu müzikle dans ediyorlardı. Kristóf sanki nehrin karşı kıyısında oturuyor ve olanları oradan izliyordu. Müzik fazlasıyla yakın ve özeldi, davet edici, kendini sunucu, tahrik ediciydi ve hatta iticiydi! "İşte bu tür müziğin ruhunda tutkular uyandırdığı insanlar evlenip ardından da boşanıyorlar" diye düşündü. Sonra da kendi kendine tebessüm etti. Bir müzikten yola çıkarak yaptığı bu sıradan ve ucuz genellemeden şimdi utanç duyuyordu. Evet, bu katman da geniş

bir aile sayılabilirdi; "gençlik ailesi" Onlar hakkında ne biliyordu ki? Şüpheyle gençlere baktı. Biraz ötede ev sahibesini gördü, onu selamladı. Sonra da "yaşlılara" doğru yöneldi. Onları tanıyordu, onlara güveniyordu.

Yaşlılar temkinliydiler ve az konuşuyorlardı. Mahkeme başkanı çok şey ifade eden bir el hareketiyle Kristóf'u yanına çağırıyordu. Sigarasını yakması için çakmağını tuttu. Sevgiyle yüzüne baktı. Kristóf onun yanında yetişmişti. Bununla da gurur duyuyordu. Kısa sürede olgunluğuyla, temkinliliğiyle, "şirkete", "geniş aileye" olan tarifsiz bağlılığıyla, sahip olduğu disiplin ve gösterdiği saygıyla bu insanların arasında yerini alıvermişti. Yaşlı yargıçlar ona baktıklarında kariyerlerinin başlarındaki kendi gençliklerini hatırlıyorlardı. İşte, gelenekleri teslim edecekleri genç adam buydu! Pratiklerinin gizli yanlarını, mesleklerinin ruhunu ona devredebilirlerdi. Yaşlı yargıç, Kristóf'un, aynen babası ya da dedesi gibi bu meşakkatli meslekte çok yükseklere ulaşacağından emindi. O bu ruhu tanırdı. Bakışlardan, bölük pörçük bir iki sözden bu sempatik gencin kimliğini okumuştu. İşte kulübe kabul edecekleri genç buydu! Özel bir çabayla ikna edilmesi gerekmiyordu. Yaşlı yargıcın şimdi savunduğu toplumsal ilkeleri neredeyse ana sütüyle emmişti. Yaşlı yargıç, Kristóf'un da bu toplumu kurtarmak istediğinin farkındaydı. Onunla duygular ve ilkeler üzerine tartışmak gereksizdi. Her sözü bir gerçeği yansıtıyor, çevresine inanç yayıyordu. Toplumu bu adamın eline teslim etmek mümkündü. Yaşlı yargıç yine de çevresini kaplayan puro dumanları arasından Kristóf'u süzdü. "Acaba ayrıntılara gereğinden biraz fazla mı düşkündü ne?" Kurallara bağlıydı. Kendine hâkimdi. Bir kez bile fazla içkili görmemiş, kendini yitirdiğine tanık olmamıştı. Yaşlı yargıç yetmişine yaklaşmıştı. Hayatta çok şeye tanık olmuştu. İnsanları, bedensel çıplaklıklarından daha da çıplak görmeye alışmıştı. Onları iyi tanıdığını sanırdı. Kristóf'un kurallara bağlılığını, düşünceli bir tavırla izliyordu. "Bu kadar temkinli hareket eden bir insan" diye düşündü kendi kendine "bir soruya cevap bekliyor demektir. Söylemediği bir şeyler daha olmalı, bazı şüpheleri, mesela..." Ama bu adamın kuşkuları olmamalı! Bu kişi bizim mirasçımız! Bu kişinin, belki de hayatta sadece bu kişinin hiç şüphesi olmamalı! Şimdi Kristóf'a diktiği bakışları alışılmışın dışında sertti. Onun hakkında her şeyi biliyordu. Ailesini tanıyordu. Bazen mahkeme

binasında onu odasına çağırır, dostça konuşmalarla hakkındaki her şeyi bilmek istediğini hissettirirdi. "Belki de ona baktığımda, onun kimliğinde Katolik inancında olan örnek birini görüyorum" diye geçirdi içinden. Elini sallayarak çevresini saran sigara dumanı bulutunu biraz dağıttı. Sanki Katolik mezhebine mensup, yani farklı bir dünyası olan Kristóf'u daha net görmek ister gibiydi. Yaşlı yargıç reformist mezheptendi. Verdiği disiplinli ve ilkeli eğitim nedeniyle ün salan yatılı bir okuldan mezun olmuştu. Belki de tam da Katolik olması nedeniyle Kristóf'a bu kadar ilgi duyuyordu. Kim bilir belki de Kristóf'da var olduğunu sezdiği bu "her şeyi affetme tutkusu, ne olduğunu tam olarak çıkaramadığı bu sıla özlemi, başka bir dünyaya olan özlem" onu bu kadar cezbediyordu.

Ama şimdi söz konusu olan "o başka dünya" değil, bu yaşadıkları dünyaydı. Bu elle tutulur, somut ve hem yaşlı hem de genç yargıç için önemli olan bu dünyaydı. Yaşlı yargıç için "vatanseverlik" bir propagandadan başka bir şey değildi. Ülke dediği şey, hayatın ta kendisiydi. Korunması gereken şey oydu. Herkes yerini bilmeli, herkes yerini tutmalıydı. Zeki ve pırıltılı bakışlarla Kristóf'u süzdü. Bu insanın ruhu sertliğini korumalı, diye geçirdi aklından. O "elit"e mensuptu! Buna ihtiyacı vardı. Şimdi söz konusu olan "insanlık" ya da "hakikat" değildi. Bundan çok daha fazlasıydı tehlikede olan; ağaçlar, insanlar, bu topraklarda var olan her şey! Ani bir şekilde, şu günlerde çok konuşulan, siyasi niteliği de olan bir davayla ilgili fikirlerini dile getirmeye başladı. Medya günlerdir herkesin ilgisini çeken bu davayla ilgili sansasyonel haberler yayınlıyordu. Zanlı ünlü bir aileden üst düzey bir memurdu. Hata yapmış, bulunduğu mevkiyi kötüye kullanmıştı. Duruşmalar esnasında yaşadığı perişanlık, mahkemenin aldığı kararın sertliğini etkilememişti. Hapis cezasına mahkûm olmuş, devlet memurluğundan ihraç, kamu haklarından da men edilmişti. Bu kadar ağır bir ceza verilmiş olması tepkilere de neden olmuştu. Gazeteler bu tepkileri abartılı bir şekilde yayınlıyorlardı. İnsanlar adalet mekanizmasından memnun değillerdi. Yaşlı yargıç işte bu dava hakkında konuşuyordu şimdi. Sonra koltuğuna yaslandı ve sustu. Sanki şimdi bir üst mahkemenin ne söyleyeceğini bekliyor, kendisine eleştirilerin yöneltilmesini arzuluyordu. "Söz şimdi sizde" der gibiydi. Çevresindeki üç kişi, yani ev sahibi, ünlü avukat ve Kristóf biraz da şaşkın ona bakıyorlardı. Çünkü yaşlı hâkim, mahkemenin verdiği bir kararın *res judicata*

olarak tartışılmasına asla tahammül göstermemesiyle ünlüydü. Şimdi ise tam tersine sanki bunu bekler gibiydi. Ağır vücuduyla koltukta hafif yan dönmüş, onlara bakıyordu. Bakımsız görünen dişleriyle purosunu ısırıyordu. Üzerinde karaciğer lekeleri bulunan, ama zarif ve şövalye yüzüklü eliyle zaman zaman purosunun ucunu tutuyor, onların konuşmaya başlamasını bekliyordu. Çevresindekiler huzursuzlukla birbirlerine baktılar. Sonunda önce ev sahibi konuşmaya başladı. Çok temkinli bir şekilde mahkemenin verdiği kararı destekleyen şeyler söyledi. Ev sahibi Erdel bölgesinden kaçıp anavatana sığınanlardandı ve sadece on yıldır başkentte yaşıyordu. Bir zamanlar tarihi Macaristan'ın en büyük şehirlerinden birinde savcı olarak çalışmıştı. Savaş sonrasında ülkenin parçalanmasının ardından Macaristan'a gelmiş, emekli olup başkente yerleşmiş ve bu kentte yalnız bir hayat sürmeye başlamıştı. Kaledeki bu ev asil bir aileden gelen karısına atalarından kalan mirastı. Kariyeri kendine bağlı olmayan dışsal bir nedenle, belki de bir kaza sonucu mahvolan her insan gibi bu savcı da eski meslektaşlarına karşı zor sakladığı bir kıskançlık taşır ve aslında bu nedenle de vicdan azabı çekerdi. Bu konuda haksız olduğunu bilirdi elbet. Kimse şahsen onun kötülüğünü istememişti. Ülkeyi mahveden fırtına onu savurup atmış, kariyeri yerle bir olmuştu. Ülkeden kopan Erdel'den kaçıp sığındığı Macaristan'da, mensup olduğu bu büyük aile ona yardım elini uzatmıştı. Eğer istemiş olsaydı, memur olarak çalışmaya devam edebileceğinin de farkındaydı. Ama o istememiş, emekliliğe sığınmıştı. Tüm bunların ardından kimseyi suçlamaya hakkının olmadığının da bilincindeydi. Ama bu, şimdi meslektaşlarını gıptayla izlemesine engel değildi. O, Macaristan'da adliyelerin o olmadan sanki çalışamayacağını hissediyordu; eğer o yoksa ne iddianame gerçekti ne de mahkeme! Şimdi alçak sesle, ama kararlı bir şekilde düşüncelerini ifade ediyordu. Evet, o mahkemenin bu sert kararına tam anlamıyla katılıyordu. Eğer sıradan bir vezne memuru hata yapmış olsaydı, sıradan bir gişe elemanı mahkemeye düşmüş olsaydı, mahkemeden bir tür merhamet beklenebilirdi. Ama bir üst düzey devlet memuru, yani memuriyeti kendisi için bir "*mobile officium*"* olarak gören bir asilzade, yani, bizler gibi biri böylesi bir hata yapamaz! Latince

Asil görev.

deyimleri söylerken sesi neredeyse kibirle yükseliyordu. "Böylesi bir hata, böylesi bir aşağılık damga, sadece bunu yapan kişiyi değil, hepimizi, bütün bir sınıfı rezil eder!" O bu konuşmasıyla hem bir iddianame okuyor ve hem de karar alıyor gibiydi. Savunma avukatı kendi kendine bir şeyler mırıldandı. Yaşlı yargıç sanki uyuyormuş gibi başını önüne doğru sarkıtmıştı.

"Peki, sen ne diyorsun bu işe, Kristóf?" diye sordu ardından ansızın. Birden başını kaldırmıştı. Biraz önceki yorgun halinin aksine gözbebekleri, vahşi bir hayvanın ava çıktığı anlardaki gibi pırıldıyordu. Yaşadığı gerilim şimdi açıkça yüzünden okunabiliyordu. Yargıç önce baygın, sonra parıltılı bu bakışıyla, gerginlikten insanı dehşete düşüren tavırlarıyla ünlüydü ve onun bu dik bakışına çok az insan tahammül edebilirdi. Kristóf da ürperdiğini hissetti. Bu yaşlı adam şimdi koltuğunda biraz öne eğilmiş, dostça bir nezaketle ona bakıyordu. Ama yaşlı bir adamın yorgunluğunu taşıyan bu bedende, bu bakışların gerisinde yine de tanımlanamayan bir inat ve sertlik yatıyordu. Onunla olan tanışıklığında Kristóf daha önce hiç buna benzer bir an yaşamamıştı; bu yaşlı ve deneyimli yargıç ondan ilk kez kişisel bir tavır almasını, eleştiride bulunmasını bekliyordu. Abajurun aydınlattığı masanın çevresinde oturan herkes; yargıç, savcı, avukat merakla ona doğru döndüler. Bu anın önemli bir an olduğunu onlar da fark etmişlerdi. Kristóf'un net tavır almasını, yani kendilerinden sonra gelen neslin bu önde gelen temsilcisinin yanıtını bekliyorlardı. Acaba kendilerinin tartışmaya ve pazarlığa bile açmadığı ilkeleri aynen kabul edecek miydi? Kristóf da biraz huzursuz bir şekilde çevresine bakındı. Yaşadığı anın taşıdığı önemi o da fark etmişti. Hayatın bu önceden tahmin edilemeyen anları ne kadar önemliydi. Bir insanın önüne birden kendi fikrini söyleyebileceği anlar çıkardı. Sonra ardından her şey olduğu gibi devam eder, hayat sürerdi. Yargıç birilerini mahkûm eder, adalet dağıtır, emin adımlarla yolunda ilerlerdi. Sonra da artık tam veda edeceği bir zamanda durup, bir an için kendinden sonra gelen neslin temsilcisini tartar, onun gücünü sınamak isterdi. Kristóf burada söz konusu olan dosyayı biliyordu. Skandalın politik yanı da sır değildi. Olayın "acı çeken" kahramanını da şahsen tanıyordu. Yanıt olabilecek kelimeleri aradı, daha doğrusu, verebileceği tek yanıt için, kurabileceği tek cümle için biraz düşündü. Sonra ağzından şu kelimeler döküldü: "Karar bence acımasız." Yanıt kısa

ve netti. Yaşlı yargıç tepkisini göstermedi. Söylenenleri onaylamadı, ama reddetmedi de. Dikkatle ve yine nazik bakışlarla Kristóf'u süzdü. Ardından purosunu kül tablasına bıraktı. İki elini göğsünün altında kavuşturdu, koltuğunun arkasına yaslandı ve sanki uyumaya hazırlanıyormuş gibi gözlerini yumdu. Kristóf bir süre, sessizce yerinde oturdu. Bir yanıt bekler gibiydi. Kimseden bir ses çıkmayınca, yerinden kalktı ve yandaki odaya yöneldi. Eşikten adımını atarken, masanın etrafındaki üç adamın bakışlarını hâlâ sırtında hissediyordu.

8

Eşikte durması gerektiğini hissetti. "Ne oluyor? Neyim var?" diye düşündü. Sırtını hafifçe duvara dayadı. Çevresine göz atan biri gibi duruyor, gülümsüyordu. Birilerinin ona baktığını, sonra bakışlarının başka yönlere çevrildiğini gördü. Başı dönüyordu. Zaman zaman bastırıveren o inatçı baş dönmesiydi bu. İnsanı huzursuz eden bu baş dönmesinin çok çeşidi vardı. Kristóf bunları artık derecelerine göre sınıflandırmayı iyi biliyordu. Şimdi de telaşlanmaya "gerek olmadığını" hissetmişti. Mendilini çıkardı, alnını sildi, dik durmaya çalıştı. Oturma ihtiyacı hissetmiyordu. Bir yudum su da gerekmiyordu. Eve gitmek için araba çağırmak, Hertha'ya işaret etmek gereksizdi. Bu aniden geliveren "kısa baş dönmesiydi" Bir alarm gibi kısa ve öz işaret veren türdendi. Artık geçmişti bile. Oda artık normal aydınlığına kavuşmuştu. Kimse ayaklanmamış, başına toplanmamıştı. Hiç kimse bir şeyin farkında değildi. Kristóf çevresine gülümsemeye devam etti. Dikkatle derin bir nefes aldı. Şimdi birkaç lokma bir şeyler yer, bir yudum şarap içer ve karısıyla kız kardeşinin oturduğu masaya ilişirdi. Bütün gece boyunca da oradan bir yere kıpırdamazdı. Gece de fazla geç kalmayız, diye düşünüyordu. Şimdi artık kan dolaşımının düzeldiğini hissediyordu. Yüzü yine sıcaktı. Kendine geliyordu, demek ki, "kriz" geçmişti. Güçlü olmalıydı. Daha önceki tecrübelerinden biliyordu ki eğer iradesi güçlü olursa, "beden" korkar, geri çekilirdi. Her şey "ruhun" ne kadar direngen olabildiğine bağlıydı. Buna rağmen bir süre daha kapının yanında durdu. Sanki oraya öylesine ilişivermiş gibi, gülümseyerek çevresini seyrediyordu. Nereye oturacağına karar verememiş bir misafir izlenimi yaratıyordu. Güçlü olmalıydı, dişlerini kenetledi, kimseye fark ettirmeden bir kez daha alnındaki soğuk terleri sildi. Nasıl bir duyguydu bu? Bu durumda ne oluyordu acaba insanın vücudunda? "Utanç verici" bir histi. Evet, başka türlü tanımlayamıyordu bu duyguyu. Bu kadar aciz durumda kalmaktansa ölmek daha iyi diye düşündüğü de oluyordu. Şimdi bunun bir tür itiraf anlamına da gelebileceğini düşündü. İtiraf

mı? Ne itirafı? Kime neyi itiraf etme ihtiyacı olabilir ki? "Benim hayatımda sırlar yok" diye düşündü ve gülümsedi. Şimdi şu an burada ölse, ardından hayatıyla ilgili önemli sayılabilecek hiçbir sır çıkmazdı. Yan odada oturan savcı onun masasını, çekmecelerini karıştırsa, dosyalarına göz atsa, evraklarını tarasa Kristóf'un "gizli" tuttuğu hiçbir şeyle karşılaşmazdı. Aynı durum Hertha için de geçerliydi; istediği kadar ceplerini, çalışma masasını, defterlerini karıştırabilirdi. Hayatı, hani nasıl derler, "boş bir defter" gibi temizdi. Bu benzetme hoşuna gitmemişti. Hayatını kitaba deftere benzetmek istemezdi. Acaba neden utanç duyuyordu? Bu gizliden kendine işkence eden, kendi kendinden nefret ettiren utancın nedeni neydi? Sanki sürekli bir şeylerin ortaya çıkmasından korkar gibiydi. Hemen şimdi bir şey açığa çıkacak tedirginliğini yaşıyordu sanki. O an başının yine dönmeye başladığını hissetti. Kan başından çekiliyordu. Tanrım, Hertha şimdi bana bakmasın, diye düşündü, hemen anlardı çünkü. Biraz zamana ihtiyacı vardı, az sonra geçecekti nasıl olsa. Bu kısa kriz anlarının bir önemi ya da bir anlamı var mıydı acaba? Düşünmeye çalıştı: Bu durumun ilintili olabileceği ne vardı? Bugün bir şey olmuş muydu? Ya dün? Ya da birkaç dakika önce? Evet, belki de başka türlü cevap vermeliydi biraz önce. Ama Kristóf, hayatta "başka türlü" cevapların verilemeyeceği anların da olduğunu biliyordu. Bu durumlarda insan ruhunun, kişiliğinin verebileceği tek bir cevap olurdu. Bunun böyle olduğunu Peder Norbert de iyi bilirdi. İnsanın içinde asla değiştiremeyeceği bir şeyler vardı. Neydi bu? Kişilik mi? Peki ama o neydi? Kristóf Kömives'i hayatta diğerlerinden bu kadar farklı kılan, onu o yapan neydi? Bedeni mi? Refleksleri mi? Aklı mı? İşi ya da hayatta üstlendiği rol mü? Köken olarak nereden geldiği mi? Hertha'nın bu durumu fark etmemesi için içinden dua ediyordu. Kapının pervazına dayanmış, oradan ayrılamıyordu.

Birkaç dakika sonra, nihayet sırtını yasladığı kapıdan uzaklaşmış, bahçede masaların arasından geçip Hertha'ların masasına ulaşmıştı. Bir sandalye alıp Hertha'nın yanına, kız kardeşinin karşısına oturdu. Biraz sonra erkek kardeşi de aile ortamına katılmıştı. Görüşmeyeli epey bir zaman geçmişti. Kardeşinin görev yeri şimdi taşradaydı ve başkente geri gelmesi şu aralar mümkün görünmüyordu. Kız kardeşi ise başkentin banliyölerinden birinde ailesiyle borç harç yaptırdıkları bahçeli bir evde oturuyor, bazen

haftalarca şehre inmiyordu. Çocuklarının peşinde geçen, tamamen onlara adadığı bir hayatı vardı ve bu nedenle de şehre inerken bindiği yarım saatlik tramvay yolculuğu bile onun için hayatın bir rengi oluveriyordu. Tiyatroya, konsere gitmezdi. Kristóf dikkatle kız kardeşine bakıyordu. "Birader" de gelmişti ve ceviz ağacının altında oturuyordu. Şimdi burada aile olarak bir araya toplanmış oturuyorlardı ve bu durum biraz nahoştu. Sanki büyük bir aile içinde bir kabile isyan etmiş, toplanıp ne yapacaklarını konuşuyor gibiydiler. Hertha onu süzüyordu, Sonra gözlerini çevirdi. Demek farkına varmamıştı. Önce sevinip rahatlamıştı, ama ardında içinden yükselen hafif de olsa kıskançlık duygusuna da hâkim olamamıştı; Hertha'nın bunu fark etmesi lazımdı! Onun bu sıkıntılı halini neden atlamıştı? Şimdi konuşmak neye yarardı? Eğer kendisi farkına varmamışsa, hissetmemişse, istediği kadar anlatsındı! Sohbet çocuklar ve okul üzerineydi. Kız kardeşi karşısında sanki diken üstünde oturuyor gibiydi. Rahat olmadığı her halinden belliydi. Mavi gözlerinde sürekli bir gülümseme vardı, ama bu yanına yaklaşılmaz türden bir tebessümdü. "Bu kız hakkında ne biliyorum?" diye düşündü endişeyle Kristóf. Emma ellerini kucağına koymuş, çevresine gülücükler dağıtarak orada, ceviz ağacının altında oturuyordu. Herkese bir şeyler söylemeye hazırdı. Herkese bir iki lafı vardı, ama içi boş, laf ola söylenmiş şeylerdi. Kristóf şimdi kardeşini sanki yıllardır görmemiş gibi inceliyordu. Giderek de gayreti artarak, hatta şaşkınlıkla. Şimdi elini onun eline değdirmek, omzunu tutmak, biraz sarsmak istiyordu. "Lütfen, bir şeyler söyle, kendine ait bir şeyler." Mavi gözleri tebessümler dağıtıyordu, ama içten değildi. Kristóf şimdi kardeşinin ruhunun dış dünyaya nasıl kendini kapattığını kavrayabiliyordu. Emma başkalarının kendisinden beklediği her şeyi vermeye hazırdı ve vermişti de; Tanrıya, ailesine, babasına, kocasına, çocuklarına, herkese karşı görevlerini yerine getirmişti. Ama şimdi herkesten ve her şeyden; anılarından, bugününden, kardeşlerinden, kocasından ve hatta çocuklarından bile o kadar uzaktı ki, sanki bilinmeyen yabancı bir ülkede yaşıyordu. Evet, Emma "tüm ödevlerini yerine getiriyordu" ve bunu bir zorunluluk olarak hissettirmeden, kahraman edalarına bürünmeden yapıyordu. Belki de "olması gerekenin" simgesiydi; kimse ona hayattan ne beklediğini asla sormamıştı. Kendisinden beklenenleri yerine getirmiş, hayatın kendisine ikramını da, nasılsa

öyle kabul etmişti. Kilise okulunda rahibeler tarafından eğitilmişti. Sonra kocasına, o sürekli böbürlenen geveze kimyagere tahammül etmişti. Temizlik manyağı bir adamdı ve Macar Turan Cemiyeti'nin de üyesiydi. Zaman zaman da Kristóf'u işyerinde ziyaret eder ve sanki toplumsal hiyerarşinin çok yukarılarındaymış gibi ona saygı gösterirdi. Emma asla kocasından bahsetmezdi. Kristóf'la, mutlu olup olmadığı üzerine konuşmazdı. Emma bir boşanma davasının dosyasındaki mağdur rolünde olmayacaktı. Sadık bir eş ve çocuklarını iyi yetiştiren bir anneydi. Bazen aylarca evinden çıkmadığı olurdu. Evet, Emma bir ülkünün elle tutulur örneğiydi. Ve artık ölünceye kadar da bu değişmeyecekti. Kimse artık bu insanın ruhuna ulaşamazdı. Acaba ruhunun kapılarını dış dünyaya ne zaman bu denli kapatmıştı? Eskiden de böyle miydi? Ama Emma'nın ruhsal içedönüklüğü mutsuzluk içermiyordu. Bu kapalılık o kadar tam ve mükemmeldi ki, sanki bir çiçeğin tehlike anında refleks olarak, ama anlaşılmaz bir karmaşıklıkla taç yapraklarını kapatmasına benziyordu. Kolayca ezilebilirdi, belki insan hafif bir temasla bile zedeleyebilirdi, ama kendisi, gönüllü olarak sırrını vermeyecekti. "Peki ama neden?" diye sordu kendi kendine Kristóf, bir yandan da etrafında çocukların okulu, ders kitapları üzerine süren sohbete kulak kabartıyordu, "Neden bu kadar hassasım bugün?" Asabiyim işte! İşyerimden geliyorum, burada arkadaşlarımın, dostlarımın arasındayım. Evet, kabul, meslektaşlarım gereğinden fazla meraklılar. Mesela biraz önceki soruya ne gerek vardı? Belki de bugün fazla sigara içtim, ondan da olabilir. Ne zamandır tatile de çıkmadım. Sinirliyim, bedenim bin bir türlü zehirle doldu! Yarın dört duruşmam olacak. Okul arkadaşım Imre Greiner ve karısı Anna Fazekas'ın boşanma davasında karar vermem gerekecek. Evet, o kızı hatırlıyorum, bir kez adada onunla tenis oynamıştık. Hertha, akşam burada çok kalmamak konusunda sabah beni uyarmıştı. Yarın çocukların okulları başlıyor. Çocukların en küçüğüyle sabah kiliseye gitmek istiyor. Evet, belki de artık kalkma vakti geldi. Akşamın bu saatleri artık eğlenme ve hoş vakit geçirme saatleri. Buraya kadar olan kısım, öğleden öncesi ve öğleden sonrası ise iş zamanıydı. Biraz sonra kalkıp eve gideceğiz ve bundan sonrası da artık aile saatleri faslı olacak. Evet, hayatımızın bu fasılalarını kolayca birbirinden ayırabiliyoruz. Peki ama ne eksik? Emma'nın nasıl düşündüğünü o kadar çok merak ediyorum ki!

Ama Emma sürekli konuşuyor ve düşündüğü her şeyi işte net olarak söylüyordu; ders kitapları yeniden gözden geçirilmeliydi; anne babalar okullarla ilgili eğitim bakanına dilekçeler vermeliydiler; okullarda derslere kış aylarında saat sekiz yerine dokuzda başlanmalıydı; oğlu geçen aralık ayında kilisedeki ayinlerde pedere yardımcılık yapmış ve soğuk kilisede hasta olmuştu; bu nedenle bu sene mazeret gösterecek, Ervin bu ayinlere katılmayacaktı. Sonra bir kumaş üzerine konuşmaya başladılar. Ardından da sıra Ersey'lerin ayrılmak üzere olduğu haberine geldi. Emma bu duruma üzülüyordu. Dün onlara gitmişti. Kadın çok kötü görünüyordu, yüzü solgundu ve sürekli ağlıyordu. Emma onu teselli etmeye çalışmıştı. Evet, burada artık hiçbir şey yapılamayacağının kendisi de farkındaydı. Bu evlilik, tahta kurtlarının yediği ahşap bir masa gibi kolayca parçalara ayrılacaktı, çünkü bu karı kocayı artık sadece alışkanlıklar bir arada tutuyordu. İçeriden bakıldığında bu ailedeki her şey yıkılmaya, dağılmaya hazırdı. Bu trajedinin adını koymak bile zordu. Kim suçlanabilirdi? Birbirine hiç de uymayan bu insanlar yıllarca acı çekmişler, ardında da hastalıklar baş göstermişti. Lajos iki kez, psikolojik sorunlarla ve mide şikâyetleriyle hastaneye yatırılmıştı. Ardından taburcu olmuş ve tam tanımlanamayan o kötü ilişkiler yeniden başlamıştı. Karısı, yani Adél bu dünyaya o kadar yabancı ve bilgisizdi ki, olup biteni kavrayamıyordu. "Oysa biz birbirimizi seviyoruz" demişti dün Emma'ya ve hıçkırıklara boğulmuştu. Ardından sakinleşmişti. O da aslında ayrılmalarının herkes için "daha iyi" olacağını kavrıyordu. Daha iyi mi? Hayatta daha iyi diye bir şey var mıydı ki? Hayat bir şeyler getiriyordu sadece. İşte nasılsa öyle yaşıyorlardı. Her şey aslında onların, yani bu dağılan parçalanan ailenin içinde bulunduğu cehennem ortamından daha iyi olmalıydı. Yani kimse kimseye bir kötü niyet beslemeden, alçaklık yapmadan bu noktaya ulaşmışlardı. Lajos karısı Adél'e ihanet de etmemişti. Boşanmalarında üçüncü bir şahsın gölgesi yoktu. Adél ise, başına gelenleri artık kabul etmiş olsa da hâlâ anlayamıyordu. Sustular. Hertha Kristóf'a baktı. Masanın çevresinde bir sürü insan oturmasına rağmen kocası ne kadar yalnızdı. Son zamanlarda hep böyleydi; ailesi çevresinde toplanmış olsa bile suskundu. Kristóf birden herkesin kendisine baktığını hissetti. Emma konuşurken laf arasında gözlerini ona çeviriyordu, sanki söylediklerine bir yanıt bekler gibiydi. "Yargıç olan sensin.

Bu senin alanın, bu anlattıklarımı yorumla" der gibiydi. "Lajos ve Adél neden birlikte yaşayamıyorlar? Söyle. Oysa birbirlerini seviyorlar!" Ama Kristóf gözlerini kaçırmış, yere bakıyordu. Evet bunlar bilinen beylik sorular. Emma'yı neden bu kadar ilgilendiriyor acaba? Emma'nın yüzüne baktı. Göz göze geldiklerinde Emma tekrar kendi içine kapanmıştı ve soruların yarattığı heyecan da artık bakışlarından yok olup gitmişti.

Emma hakkında hiçbir şey bilmiyorum, diye düşündü. O bizlerden ayrılalı çok oldu. Kim bilir sadece bizleri terk etmedi, her şeyi, herkesi terk etti. İyi yapıyor aslında, iyi dayanıyor. Çocukları için mükemmel bir anne. Zaman zaman aramıza katılıyor ve Lajos'la Adél'in neden artık birlikte yaşayamadıklarını sorguluyor. Ama sonra da hemen geri çekiliyor, ruhunun pencerelerini kapatıveriyor. Ruhuna kimsenin ulaşmasına izin vermiyor. Dokunulmaz biri. Bu dokunulmazlığın nasıl sağlanabildiğini ondan öğrenmem gerek, diye geçirdi aklından Kristóf. Belki de ateşin üzerine yatabilen Hint fakirleri gibi, bir yöntemi vardır. Ne ateşi, ne Hint fakiri, diye kızdı kendi kendine sonra da. Burada söz konusu olan, Emma'nın hayatı ve o da bu hayata dayanmasını biliyor, işte o kadar. "Dayanmalılar" dedi yüksek sesle. Şimdi sanki ilk başlarda çok da net olmayan bazı düşünceleri, tek bir kavramla birbirine bağlayıvermişti. Hertha gülümsedi. "Birader" suskundu. Aralarında en çok zedelenmeye açık olan oydu; üzerinde tören kıyafeti, şık ve gururlu bir edayla oturuyordu. "Evet, o benden çok farklı" diye düşündü Kristóf, "onu anlıyorlar, ben ise farklıyım." Sonra yargıç yine yüksek sesle konuştu: "Yapacak bir şey yok, hayatta karar verilmiş, artık dayanılacak..." Ne Adél'i ne de Lajos'u beraat ettirmişti. Hertha gururla kocasının yüzüne baktı ve elini gizlice onun eline doğru uzattı. Kristóf ise elini çekti.

9

Masanın üzerinde boş fincanların ve yemek artıklarıyla dolu tabakların arasında bir akşam gazetesi duruyordu. Manşetten, kocaman harflerle savaşı haber veriyordu. "Acaba bu matbaa harflerinin dökümünü nerede yapıyorlar?" diye sordu Kristóf, artık başka bir konuya geçmek ister gibi. "Belki de topların dökümün yapıldığı yerde!" Parmaklarının ucuyla, sanki elinin kirlenmesinden çekiniyormuş gibi, gazeteye uzandı. Bir şeylerden iğrenince yapılan bu hareket, tamamen refleks olarak gelip parmaklarına hâkim olmuştu. Eli yarı yolda kaldı, sonra elini dizlerinin üzerine koydu. "Birader" gazeteye uzandı ve insanın içini karartan savaş haberini okumaya başladı. Hava artık kararıyordu. Evde lambalar yakılmıştı. Burç sokağındaki gaz lambaları avluyu iyice aydınlatıyordu. Yandaki masada da savaş üzerine konuşuluyordu. Artık bu tür konuşmalar da tamamen doğallaşmıştı. Günlük sohbetlerde hayat ve ölüm ne kadar doğalsa, savaş da artık öyleydi. Kardeşi gazeteyi kapatıp masaya fırlattı. Kollarını göğsünde kavuşturdu ve başını ağaca yasladı. Yargıcın içini genç kardeşine yönelik tarifsiz bir sevgi seli kaplamıştı. Şimdi onun koluna girmeli ve burayı beraberce terk etmeliydiler. Başını tutuşu, vücut dili öylesine tanıdık, öylesine küçük bir oğlan çocuğunun tavırlarıydı ki! Bir zamanlar, yılın son günü babaları onları Noel hediyesi almaya götürdüğünde kardeşi işte bu tavırları takınır ve sonuçta asıl istediğini söyleyemezdi. Şimdi ondan ne istediğini sormak istiyordu. Küçük kardeşi artık koca bir adamdı; üniformasında iki yıldız taşıyan subaydı! Kristóf gibi üstlerinin gurur duyduğu biriydi. Kömives kardeşler hayatta iyi yerlere ulaşmışlardı işte. Kurallara karşı çıkmamışlar, tasvip görmeyen yollardan ilerlememişlerdi. Küçük kardeşi askerdi ve çok alçakgönüllüydü. Ama ne olursa olsun, ona baktığında onun hâlâ öğrenci olduğu yılları hatırlatan izler buluyordu. Kardeşi hiçbir zaman diğer askerler gibi yırtıcı ve haşin bir görünümde olmamıştı. Kristóf şimdi alacakaranlıkta kardeşini süzüyordu. "Zamane askerleri ne kadar başka" diye düşündü. "Şimdiki genç subaylar

askere değil, genç misyonerlere benziyorlar. Ne kadar masum bir hayat anlayışları var. Üniformayı artık bir sükse bir aracı olarak görmüyorlar. Peşlerine Çingene müzisyenleri takıp içki alemleri yapmıyorlar. İskambil oynamıyor, şampanyalar patlatmıyorlar. Acemilere keyif için eziyet etmiyorlar. Yıllarca dershane sıralarında dirsek çürütüyorlar. Her sene sınavlara giriyorlar. Ellerinde dosyalarıyla duraklarda otobüs bekliyorlar. O kadar masum, o kadar utangaçlar ki, sanki hep masum ve bakir kalmaya yemin etmiş gibiler. Sanki çok disiplinli, dünyevi ama yine de bir tür tarikat mensubu gibi yaşıyorlar. Kardeşi asla hayat üzerine konuşmazdı. Bazen okuldan izne gelir, ama o zaman da ya ders çalışır ya da başka hizmet görevlerini yerine getirirdi. Evet, bu gençler artık babasının zamanındakinden farklı bir asker tipini temsil ediyorlardı. Kristóf'un ardından gelen bu kuşak keyfe ve gösterişe burun büken başka bir kuşaktı. Hayatta beklentileri neydi? Kardeşi savaş konularına girmez, bir uzman gibi her konuda ahkâm kesmez, silah şakırtıları içinde kendini göstermezdi. Dünyayı dize getirmek, hasımlarını ezmek, seferlerin sonunda başkente beyaz bir atın sırtında geri dönmek onun rüyası değildi. Önüne bakıyor, büyük bir ciddiyetle susuyor ve bazen de onaylar gibi başını sallıyordu. Şurası kesindi ki, sıra kendisine geldiğinde aynı ciddiyetle savaşa gidecek, kendine emredilen yerde dövüşecek, aynı suskunlukla ve emirleri yerine getiren uysallıkla gerekirse yaralanacak ya da ölecekti. Ama son ana kadar tüm olup bitenler üzerine ne düşündüğünü söylemeyecekti. Şimdi de masada konuşanları dinliyordu. Sanki bu akşam burada bu insanların arasında savaş ve ordu üzerine uzman olan tek kişi kendisi değildi. Sanki bu grup içinde tek "sivil" oymuş gibi dikkatle ve nezaketle başkalarının savaş üzerine döktürdükleri söylemleri dinliyordu.

"Sevgili kardeşim benim" dedi içinden Kristóf. Şimdi kardeşine bu sevgisini ifade edebilmenin yolunu bulmaya çalışıyordu. Ama Kömives kardeşler sevgilerini açıkça dile getirmezler, olur olmaz duygusal patlamalar yaşamazlardı. Şimdi o bu tür bir sevgi gösterisine girişse kardeşi mutlaka şaşırır, hatta yüzü bile kızarabilirdi. Aslında bu tür "arsız" sevgi ilanları Kristóf'a göre de değildi. Herhalde bugün sinirli bir gün yaşadığı için bunları hissediyor olmalıydı. Ama Kristóf Kömives diğer insanlara benzemezdi. Bu tür duygusallıklar onun iç disiplinini zaafa uğratmamalıydı. Kar-

deşi sessizce anlatılanları dinliyordu. Masanın etrafında savaş konuşuluyordu. Ne kadar ilginçti, herkes tam bir savaş uzmanıydı sanki. Üslup artık dünkünden çok farklıydı. Sanki bir şeyler olup bitmişti. Artık savaş o kadar olanaksız görünmüyordu. Ama yine de insanlar kendi barışçıl dünyalarıyla savaş arasında denizler, dağlar kadar mesafe olduğunu düşünüyorlardı. Hâlâ bir şeyleri açıklamaya çalışıyor, hâlâ pazarlıklar ediyorlardı. Kimse bu "modern savaşın" nasıl patlayacağını hayal edemiyordu. Kimler savaşa katılacaktı? Kimler kimlere karşı cephe açacaklardı? Binlerce kiloluk bombalar, zehirli gaz silahları nasıl yıkım yapacaktı? Her şey açıklanması güç bir sır perdesi arkasındaydı sanki. Şimdi burada oturuyor ve konuşuyorlardı, ama sonra ansızın Londra ve mesela Budapeşte'nin Gellert tepesi arasındaki mesafe yok oluverecekti. Elbette bunun olabileceğini düşünmek insana gülünç geliyordu. Hayır, bir savaşın patlayacağını düşünmek doğru değildi. En azından bu savaş şehrin kahvehanelerinde konuşulduğu gibi olmayacaktı. Barış imkânları daha tükenmemişti. Dünyada yeniden "ekonomik kalkınma" fırsatı sunan işaretler gözlemleniyordu. Uygarlık, işte her gün yeni bir hedefe ulaşıyordu. Savaşın başlaması, bu uygarlığın bugünden yarına işleyişinin durması demekti, ki bu da akla mantığa sığmıyordu. Herhalde savaş böyle başlamayacaktı... Çevresinde herkes şu an ileri geri konuşuyordu ve Kristóf birden bir şeyleri algılamaya başladığını fark etti. Savaşın nasıl başlayacağını şimdi kavrıyordu; insanlar dünyanın dört bir yanında evlerinde, salonlarında oturuyor, kendi günlük işlerinden, gündelik hırslarından bahsediyorlardı. Sonra birden biri yüksek sesle "savaş" diye haykırıyordu! İnsanlar bunu duyduklarında dehşet içinde konuşmalarını sona erdirmiyor, korkuyla ve anlamsız gözlerle çevresinden medet ummuyor, tam tersine yüksek sesle bu haykırışı tekrarlıyorlardı: "Savaş, evet savaş"! Sonra da çok doğal bir şekilde bunu tartışmaya başlıyorlardı; evet, olabilir mi? Olursa ne zaman? Nasıl? Evet! Savaş işte böyle başlıyordu. Kristóf birden her şeyi anlayıvermişti. Savaş, cephelerde olup bitecek savaş eylemlerinden çok daha önce başlıyordu. İnsanların ruhunda doğallaşmasıyla boy veriyordu. Savaş meydanlarında patlayan bomba, evleri yakıp kül eden topçu ateşi olmadan çok önce "savaş" insanların ruhunda yer buluyor ve doğal karşılanıyordu. Emma alaycı bir ses tonuyla bazı korkakların evlerinde gazyağı, un, su, salam depolamaya başladıklarını

anlatıyordu. Bazıları ise büyük şehirlerden çok uzaklarda, köylerde evler kiralamışlardı. Çünkü atılması muhtemel gaz bombalarından korkuyorlardı. Kristóf bu anlatılanların akılsızlık olduğunu işaret eden bir vücut diliyle kafasını sallıyordu. Demek ki, işte tam da böyle başlıyordu; korkak ve ödlek birileri evlerinin kilerinde yiyecek ve gazyağı depolamaya başlıyor ya da zehirli gaz silahlarından dehşete düşen bazıları taşrada ev kiralıyorlardı. Yan masada bir bey oturuyordu. Kristóf kendisine tanıdık gelen bu şahsın kim olduğunu tam bilmiyor, sadece bir derginin, büyük bir ihtimalle de bir kilise dergisinin yayın yönetmeni olduğunu sanıyordu. Şimdi o da konuşmaya başlamıştı; ona göre örnek bir Hıristiyan bir savaşa ancak ruhsal olarak da temiz bir şekilde, olup bitenler karşısında tevekkül göstererek hazırlanabilirdi. Şimdi paniğe kapılanlar, bir sıçan gibi deliklerde saklananlar, siperlerden beyaz bayrakla çıkıp düşmana teslim olanlardan daha da alçaktılar. Şimdi de artık sesini iyice yükseltmiş, söyleve geçmişti. Evin teras kısmındakiler de bu tarafa bakmaya ve onu dinlemeye başlamışlardı. "Eğer Avrupa yok olacaksa ya da en azından bir kısmı enkaza dönüşecekse, şimdiye kadar yarattığımız, inandığımız her şey; şehirler, binalar, kiliseler, tiyatrolar ve evler yerle bir olacaksa, sokaktaki insanın, Janci'nin, Juila'nın bir lokma daha yiyeceğe sahip olmasının, hayatını bu şekilde sürdürmesinin ne anlamı olabilir? Bu ahlaki midir?" Kristóf bu sert konuşmayı dinliyor ve başını sallıyordu. Bu konuşma beyninde yankılanıyordu sanki. Şimdi her şeyi daha iyi kavrıyordu. Olaylar, bölük pörçük süreçler birleşiyor, tek bir tablo oluşturuyordu. İşte bu tür kavramların ortaya atılması gerekiyordu demek; "Avrupa yok olacak mı?" İnsan bunu duyduğunda, daha önce anlam veremediği bir şeylerin ete kemiğe büründüğünü hissediyordu. "Avrupa yok olacak mı?" sorusuna verilebilecek net bir yanıt yoktu aslında, çünkü kimsenin hayal bile edemediği bir konuda sorulan bir soruydu bu. Ama işte tam da sorulabiliyor olması yeterliydi! Burada, bir ev sohbetinde, kahvelerde, meydanlarda, dünyanın pek çok kentinde konuşmalara konu olabilmesi yeterliydi. Kuzeyin yağmurlu şehirlerinden, güneyin Kristóf'un da çok gitmek istediği sıcak avlulu yerleşim merkezlerine kadar her köşe bucakta işte insanlar bunu konuşuyorlardı. Kristóf birden artık çok geç olduğunu kavradı. Birçok insan aynı anda konuşmaya katılmışlardı. Kristóf nezaketle anlatılanları dinliyordu. "Artık bu

benim kardeşimin işi olacak! Savaş artık onun işi. Benim işim öbür yan, yani düzenin, asayişin, barışın korunması."

Kardeşine baktı. Güzel düzenlenmiş, bakımlı avluda gözlerini gezdirdi. İnsanların yüzlerine, dağınık masalara, odalarda yanan ışıklara, gölgede kalan mobilyaların silik çizgilerine baktı. Şimdi, ne zamandır aşina olduğu tüm bunlar, çevresinde alışkın olduğu her şey yeni bir anlam kazanıyordu. Sanki hep gözlerinin önünde duran bir masanın, ya da sandalyenin şeklini yeni kavrıyor gibiydi. "Eğer her şey yok olacak olursa" diye düşündü yüzünde müstehzi bir ifadeyle, çünkü bu tür büyük söylemlerden hoşlanmazdı, "her şeye yeniden başlamamız zorunlu hale gelirse, zehirli gazlardan korunmak için sığındığımız mağaralardan çıkıp hayatı yeniden kurmamız gerektiğinde, ben muhtemelen masa ya da sandalye yapamayacağım! Eğer marangozların hepsi yok olmuşsa, demek ki bir süre yerlerde oturup, yemeğimizi toprağın üzerinde yiyeceğiz. Lamba da yapamayacağız! Duvar kâğıtlarımız da olmayacak! Uygarlığın gereği dediğimiz bu şeylerin hiçbirinden anlamam ben!" Ama "uygarlık" henüz onları koruyor ve kolluyordu. Lambalar akşamın loşluğunda avluyu aydınlatıyordu. Masanın üzerinde koca puntolarla atılmış bir manşet bulunan bir akşam baskısı gazete duruyordu. Odada gençler, orta yaşlılara garip ve anlamsız gelen danslarını bitirmişlerdi. Şimdi nefesli sazlarla, özellikle de klarnetle çalınan bir ezgi evden avluya süzülüyordu.

10

"Ah, Mozart" dedi Hertha, uzanıp saçlarını düzeltti. *"Eine kleine Nachtmusik."** Artık yola çıkmaya hazırlanıyor, vedalaşıyorlardı. Müzik kıvrak ezgilerle avludan yükseliyordu. Bir mesajdı sanki ve ucuz taş plaktan yükselen net ve çok temiz ezgi, sanki insan dünyasına ait olmayan bir yerlerden geliyordu. Bir kuşun cıvıltısını dinliyor gibiydiler. Müzik vedalaşan insanları bir anlığına bir arada tuttu. Mahkeme başkanı uzaklaşmıştı. Ev sahibi, miyop gözleriyle çevreye keskin bakışlar fırlatıyor, Kristóf'u arıyordu. Hertha, sanki sadece onun için çalıyormuş gibi kendini tamamen müziğe vermişti. O hem tanıdık hem de çok yabancı ilginç bakışlarıyla Kristóf'a döndü, gülümsedi. Sonra ağaçlara çevirdi gözlerini. Müziği dinliyordu, ama sanki burada sadece kendisinin anlayabileceği, kendi memleketinden kopup gelen bir şeylerle karşılaştığını apaçık ortaya koyan duygular içinde olduğunu davranışlarıyla hissettiriyordu. *"Eine kleine Nachtmusik"* diye mırıldandı yine. Flütlerin ve klarnetlerin birbirlerini kışkırtan atışmalarına şimdi ağırbaşlı kemanlar da dahil olmuştu. Bu sesler uzaklardan geliyordu. Ama neredeyse mistik bir yanı olan bu şey, en az bu sesleri kabul eden dünyanın gerçekliği kadar nesneldi. Burada işte ruhsal bir seslenişi duyuyorlardı, aralarına sokulan buydu. Bu müzik bestelenirken bir zamanlar ulaşmaya çalıştığı özne artık olmasa bile, bu ruhsal yakarış, o günlerdeki rakslarıyla, mimikleriyle hâlâ yaşamaya devam ediyor, sırrını bugünlere taşıyordu. Emma biraz ileride, kubbeli tavanlı koridorda onu bekliyordu. Müzik onu ilgilendirmiyor gibiydi. Hertha ise son notayı da duymaya kararlıydı. Sonra gülümseyerek çevresine baktı, sanki bir şeylerin devamını bekliyordu.

Hisarın yanından ilerliyorlardı. Lacivert gökyüzü yürüyüş parkuruna esrarlı bir hava vermişti. Aşağılardaki eski mahalleler artık uykuya dalmış gibiydi. Kristóf bu mahalleyi iyi tanıyordu. Evlerinin pencerelerini tespit etmeye çalıştı, evet, ikisinde daha ışık

* Küçük bir gece müziği.

yanıyordu. "Çocuklar daha uyumamış" dedi Hertha. "Yarın okul var, ama bugün garip bir şekilde çıldırmışlardı! Trude de onlarla başa çıkamadı ve yeşil tren masalını anlatmanın da bir yararı olmadı. Teddy de bugün çok huzursuzdu." Kristóf sigarasını yaktı. Dostça, ama alaylı bir şekilde "Teddy huzursuzluğunu nasıl dile getirdi?" diye sordu karısına. Teddy köpekleriydi. Artık yaşlanan ve sürekli titreyen airedale terrier cinsi köpeğe Kristóf biraz haksızlık ederek de olsa "hiçbir işe yaramayan köpek" adını takmıştı. Bu tespit her defasında Hertha'yı karşı çıkmaya tahrik ederdi. Kadınlara özgü dikbaşlılığıyla hemen itiraz eder, bir canlının neden ille de bir işe yaraması gerektiğini anlamaz ve bu düşünceye isyan ederdi. Ama Kristóf sevmiyordu işte Teddy'yi! Ona göre bu köpek fazlasıyla ev köpeğiydi, kırılgandı! "Nazik köpek" diye dalga geçerdi. Köpek dediğin avcı köpeği olmalıydı! Gerçek köpek karmakarışık ve gür tüyleri olan, güçlü kuvvetli, avının peşinde kulaklarını sallayarak koşan köpekti. "Köpek" kavramı, insanoğlunun bir zamanlar sahip olduğu ve sonra kaybettiği cennet kavramını anımsatırdı. Asil sınıfın topluma egemen olduğu, engin toprakların, ekili dikili alanların, içki kokulu salonların, sürek avlarının moda olduğu mutlu dönemleri. Hertha kocasının bu özlemini her defasında hemen anlar ve onun özlem duyduğu dönemlerdeki yaşantıyı her defasında biraz da aşağılayarak Kristóf'a gösterirdi. Hertha o döneme özgü insan tipinden hoşlanmazdı. Centri'lerden* bahsederken biraz abartılı bir şekilde onları her defasında "pötikareli süvari pantolonlular" olarak tanımlar, ama kocasının dönemle ilgili sevgisini iyi niyetle karşılardı. Kristóf şimdi yanında gülümseyerek yürüyor, onun pötikareli süvari pantolonlularla dalga geçmesine itiraz etmiyordu. Evet, onlar birbirlerini iyi anlıyorlardı. Ama bu tür özlemler Kristóf'un kişiliğini oluşturuyordu. Onu böyle, olduğu gibi kabul etmek gerekirdi. Bu kesitleri, geçmişten kareleri, Hertha her defasında parça parça ediyor olsa da, sonunda omzunu silker ve Kristóf'un üzerine fazla gitmezdi. "Evet, Teddy de çok sinirliydi. Evi bir görseydin öğleden sonra! Yangın yeri gibiydi." "Yangın yeri tanımlaması herhalde biraz abartılı" dedi Kristóf. Onun bu her şeyi tam olarak tanımlama özelliği Hertha'nın duygusal yorumlarına karşı kullanabildiği tek silahıydı. Asla cüm-

* Asiller sınıfının artık yoksullaşan en alt tabakası. (ç. n.)

leleri başından sonuna kadar olması gerektiği düzgünlükle kurmazlardı. Biri bir şey söylemeye başladı mı, öteki hemen anlar ve bir şarkıda ezginin sürdürülmesi gibi devamını getirip bir yanıt verirdi. "Peki ama evdeki bu depremin nedeni neydi?" dedi bir aile babasına yaraşır olgun bir tavırla Kristóf. Nedeni mi? Hertha şimdi monologa hazırlanıyordu. "Hayatta nedenlerin satır satır sıralanamayacağı çok şey var, öyle değil mi? Her şey çocuk odasında başladı." Hemen öğlen, yani Kristóf evden çıkar çıkmaz başlamıştı. Gabor uyumak istememiş, çığlık atmaya başlamıştı. Bu da Eszter'i uyandırmıştı. Çocuk odasında perdeleri kapatıp, ışıkları yakmışlardı. Üç domuzcuk oyununu oynamak istemişlerdi, ama üçüncü domuz eksikti. Trude ütü yaptığı için oyuna katılamamıştı. Hertha ise yemekten sonraki ilacını alıp biraz uzanmıştı. Şu sonbahar günlerinde yine çok çabuk sinirlendiğini hissediyordu. Mevsimlerin değişmesine artık çok çabuk tepki veriyordu, gergin oluyordu. Yani galiba yaşlanıyordu! Kristóf biraz da âdet yerini bulsun diye mırıldanarak buna karşı çıktı. Hayır diye diretti Hertha, yaşlanıyordu, bu bir gerçekti. Artık değişikliklere tahammül edemiyordu. Odadan bir sandalye alıp başka bir yere koymak bile onu rahatsız ediyordu. Ona kalsa artık hiçbir şeyin asla değişmeyeceği ev talimatları hazırlardı. Takvimi sevmiyordu! Doğanın programının değişmesine bile dayanamıyordu. "Evet, program yani" dedi Kristóf sessizce ve biraz da şikâyet yollu. "Yani aslında doğa programı lafı belki biraz abartılı, ama lütfen benim abartılı tanımlamalarıma alış artık!" dedi Hertha. Abartı, eğer ardında kötü niyet yoksa konuşmalarda yararlıydı, sohbeti canlandırırdı. "Öyle değil mi? Belki bunlara başvurmadan, her şeyi tam tanımlayarak da sohbet edilebilir, ama onun da tadı tuzu olmaz! Ama şimdi konu bu değil. Devam edeyim: Gabor'la Eszter oyun için üçüncü kişiyi bulamayınca ışığı söndürüp, odanın bir köşesine oturup bağırıp çağırmaya başladılar. Trude onları bu halde buldu." Bu arada Teddy de Kristóf'un odasında kanepenin altından çıkıp, garip bir şekilde davranmaya başlamıştı. "Peki, tamam ona da bir sakinleştirici ilaç alırız doktordan" dedi Kristóf biraz kızgın bir ses tonuyla. Ama Teddy'nin bugünkü garip davranışlarını böyle alayla halledip başka konuya geçmek mümkün değildi. Hertha köpeğin halini anlatmaya devam ediyordu: Teddy boynunun çevresindeki tüylerini dikmiş, ayaklarını biraz yana ayırıp, odanın ortasında ulumaya

başlamıştı. Gözlerini fıldır fıldır çeviriyor, "Afrikalı bir yerli gibi dehşetle" etrafına bakınıyordu. Bu abartılı tanımlama yine Kristóf'u çileden çıkarmıştı, bunu derin bir nefes alarak hissettirdi. Karısı ise devam ediyordu: "Kulaklarını dikmişti. Ona şeker vermeme aldırmadı bile. Birçok kez kapıya koştu, deliler gibi kapıyı kokladı. Sanki birini bekliyor gibiydi. Hiç de doğal olmayan ürkütücü bir görüntüsü vardı." "Belki de midesini bozdu bir nedenle" dedi Kristóf, bu cümlesinde doğa bilimcisi bir uzmanın objektif yaklaşımı hissediliyordu. "Belki bu nedenle sokağa çıkmak istedi." Hayır, işte tam da bu nokta ilginçti, çünkü köpek dışarıya gezmeye gitmek için çağrıldığında da aldırış etmemişti. Ardından yine kanepenin altına dönmüş, orada homurdanmaya, ağlar gibi sesler çıkarmaya devam etmişti. Bir ara Trude'nin elini ısırmaya da yeltenmişti. Hayvan sanki bir şeyler hissediyor gibiydi. "Belki de yaşlanıyor, öyle değil mi" dedi sabırsızca Kristóf. Artık eski kilisenin civarına kadar inmişlerdi. Kilisenin çan kulesindeki saat on buçuğu gösteriyordu. Kristóf birden çok yorgun olduğunu hissetti. Neyse ki birkaç adım daha attıktan sonra evlerine varacaklardı. Herhalde Teddy aradan geçen bu sürede kendine gelmişti. Gabor ve Eszter akşamın bu geç saatlerinde artık çok uykulu olurlardı. Üç domuzcuk gibi oyunlar da bu vakitlerde ilgilerini çekmezdi. Kristóf ise akşamları eve girdiğinde, odasına kapanıp masasının başına oturmaya, okuma lambasının ışığında hiçbir şey yapmadan dinlenmeye can atardı. Günü unutmak, dinlenmek, içinin en ücra köşelerine kadar dinlenmek, her şeyi silmek bu saatlerde onun en büyük dileği olurdu. Evet, bugün böyle bir gündü, kuşkusuz yarın çok daha güzel bir gün olacaktı. Belki karısının bahsettiği bu mevsim değişikliklerini o da hissediyordu. Hertha'yı, pek de dikkat etmeden dinliyordu. Şimdi karısı da artık öğleden sonraki saatleri, çocukların ve köpeğin maceralarını alaycı ve üstenci bir ses tonuyla anlatıyordu. "Evet, istersen dalga geç benimle" dedi kocasının kolundan çıkıp, "Benim batıl inançlarım olmadığını iyi bilirsin, ama sanki bir şeyler hissettiler bugün... Ne bileyim... Şimdilerde herkes savaşlardan, felaketlerden bahsediyor. İyi ki bir de kuyruklu yıldız falan geliyor demediler... Ama hem Gabor hem de Eszter o kadar nedensiz bir şekilde çığlıklar atmaya başladılar ki. Teddy gazete de okumuyor, çok şükür. Ama sanırım hepsi geldi geçti. Akşama sakinlemişlerdir." Uzun dolambaçlı sokakta kestane

ağaçlarının altında yürüyorlardı. Sokak başındaki meyhanede şarap alan müşteriler vardı. Sokakta, kaldırımlarda kahverengi kestane yapraklarından oluşan öbekler duruyordu. Kristóf adımlarını yavaşlattı. Hertha bir adım gerisinde kalmıştı. Evet bazen böyle olurdu, insanın etrafında, ondan daha alt düzeydeki canlı varlıklar bazen hiçbir neden olmadan da sinirlenirlerdi. Bu durumda bize düşense, onları azarlamak ya da sakinleştirmekti. "Afrikalı yerli dehşeti" tanımlamasını duymak bile istemiyordu. Ama bazı ilkel batıl inançların var olduğunu, bunların insanlarda görünürde hiçbir neden olmadan panik yaratabileceğini de kabul ediyordu. Yine de Hertha'ya önümüzdeki günlerde çocukların yediklerine dikkat etmekte yarar olduğunu hatırlatmalıydı. Peki ama Teddy'yi ne yapmalı? Kristóf, boşver der gibi bir baş hareketinin ardından elini cebine soktu, anahtarını aradı. Hertha sırtını duvara yaslamış, bu gece olağanüstü yıldızlı olan gökyüzüne bakıyordu. "Bir şeyler hissetti onlar" dedi sakin ve kararlı bir ses tonuyla. Ama artık esniyordu. Kristóf sesini çıkarmadı. Hertha'ya yol verdi ve ardından da sokak kapısını kapattı. Ama son anda o da gökyüzüne bir göz attı. Gerçekten de olağandışı parıltılı gökyüzünün görüntüsü onda rahatlama duygusu yaratmıştı. İşte nihayet bu sıradışı ve "asabi" gün böylece sona eriyor, gece başlıyordu.

11

Sofada lamba yanıyordu. Trude ise bir zamanlar Hertha'nın Bavyera tatilinden dönerken aldığı sofadaki antik sandığın üzerinde oturmuş onları bekliyordu. Üzerinde ev kıyafetleri ve yüzünde şaşkın bir ifadeyle, oturduğu renkli sandığın üzerinden uykulu bir tavırla şöyle dedi: "Yargıç beyi bekleyen bir beyefendi var içeride!" Bu cümleleri söylerken hayli tedirgindi, ama bu sarışın Alman asıllı köylü kızın, ev sahiplerinin nihayet gelmiş olmasına pek sevindiği de belliydi. Trude, bu evde aileden biri olarak görülürdü. Babası Müryuschlag'da posta müdürüydü. Her Noel, şehrin görülmeye değer binalarını gösteren, "Rossegger-Stube"nin bulunduğu bir kartpostal gönderirdi. Trude tam bir hizmetçi sayılmazdı, onlarla birlikte sofraya oturur, ama aynı zamanda çocukların çamaşırlarını da yıkardı. Hertha onun histerik olduğunu düşünür ve bu nedenle de çok sevmezdi. Dolunay geceleri Trude'nin "garip tavırlara" büründüğünü söylerdi. Böylesi günlerde Trude çocuklara mavi geyiklerin ve denizler âleminde yaşayan insanların masallarını anlatırdı. "Visionen hat sie, die Jungfrau von Orleans"* derdi generalin karısı kızgınlıkla. Ama çocuklar Trude'yi severlerdi. Onun anlattığı mavi geyik masalına bayılırlardı. Trude'nin masallarında her hayvanın bir rengi olurdu. Mesela ayıları kızıl renkli olarak anlatırdı. Çocuklar bu masalları çok sever, seslerini çıkarmadan dinler, sonra da kendilerince öyküye devam ederlerdi. Kızın yüzü şimdi çok solgundu. "Bir beyefendi mi? Bu saatte kim bu adam?" diye sordu şaşkınlıkla Kristóf. Hertha korunmak ister gibi sırtındaki paltoya daha bir sarıldı. "Bir beyefendi. Tanımadığımız bir bey! Gecenin bir yarısı burada ne arar?" Fısıltıyla konuşuyor, durumu kavramaya çalışıyorlardı.

"Bilmem" dedi Trude, "bir bey işte. Yargıç bey, kusura bakmayın." Kız kekeleyerek sıraladı: O başka bir şey bilmiyordu. Saat dokuz civarında kapı çalınmıştı. Gelen adamı içeriye davet etmesi

* Almanca: "Bu Orleans bakiresinin gözüne hayaller görünüyor."

gerekmişti. O saate kadar çocuklar artık yatmışlardı. O, yani Trude de tam saçlarını yıkamaya hazırlanıyordu. İşte o zaman kapı çalınmıştı. Hayır, hemen içeri almamıştı elbet. Tabii ki söylemişti, "Yargıç bey evde kimseye randevu vermez" demişti. Beyefendinin de zaten bu eve ilk gelişiydi. "Yargıç bey tanımadığı kimseyi evine almaz" da demişti. "Sen aklını mı kaçırdın, kadın" dedi hırsla Kristóf. Başındaki şapkayı ve paltosunu sandığın üzerine fırlattı. Bu hareketi öfke doluydu. Kristóf şimdi ne yapacağını tam bilemez bir durumda holün ortasında duruyordu. Ama Trude hâlâ hızlı hızlı bir şeyler anlatmaya çalışıyordu. Aynen masallarındaki hava vardı sözlerinde. Gözlerini kocaman açmış, fısıltılı ve etkileyici bir ses tonuyla konuşuyordu. Evet, bir bey, ama ne genç ne de yaşlı denebilir. Yaklaşık sizin yaşlarınızda. Yok biraz daha yaşlı. Evet, kesin daha yaşlı. Ama bana kalırsa sadece yüzü daha yaşlı görünüyor. Trude artık konuya olan hâkimiyetini yitirmiş görünüyordu. Hertha hızla kıza doğru yöneldi. Daha eldivenlerini bile elinden çıkarmamıştı. Sert bir şekilde kızın kolunu tuttu. Bu hareket etkili olmuşa benziyordu. Trude biraz kendini toparlamıştı. Başını önüne doğru eğdi, gözlerini yerdeki renkli köylü kilimine dikmişti. Sonra, sanki artık hayalleri elinden alınmış birinin ilgisizliğiyle yargıcın sorularına yanıt vermeye başladı. Sesinde derin bir hayal kırıklığı vardı. Hertha'nın bu hareketi onu masallar dünyasından bu dünyanın gerçekliğine çekmişti. "Ne yazık ki siz düşler dünyasına inanmıyorsunuz" der gibiydi bakışları. Eğer birkaç saniye daha düşler dünyasının o "heyecanlı" ruh halinde kalabilseydi o zaman herhalde o "beyefendinin" yeşil bir kostümle geldiğini, bir kangurunun aşağıda sahibinin işini bitirip gelmesini beklediğini, ama bundan kimseye bahsedilmemesi gerektiğini, çünkü komşuların dedikodu yapacağını falan anlatırdı. Ama Hertha kızın kolunu sıkıca tutmaya devam ediyordu. Trude de olup bitenleri olduğu gibi anlattı: Evet, saat dokuzda gelmişti. İyi giyimli bir beyefendiydi. İşte eldivenleri ve paltosu da şurada duruyordu. Gerçekten de yabancı bir fötr şapka ve İsveç malı olduğu belli olan bir eldiven, bir suç delili gibi eski Alman sandığının üzerinde duruyordu. Bu geç saatte evde bulunan bu yabancı nesnelerin tuhaf bir mesajı vardı. Kristóf elinde olmadan sandığa doğru yaklaştı. Şapkayı eline aldı, inceledi. Yeni bir şapka değildi, ama şehirli bir insanın kullanabileceği iyi türden bir fötr şapkaydı. Sonra güvensiz bir şekilde sandığın

üzerine attı. "Hayır" dedi Trude bu arada daha önce sorulan bir soruya cevap vererek, "bu bey bu eve daha önce hiç gelmedi." "Peki adı? Kartviziti?" "Adını söylemedi" dedi Trude. "Salak, kaz kafalı" diye azarladı Hertha, kızı. Hırsla ve heyecanla, ama seslerini yükseltmeden konuşuyorlardı. Birbirlerine yaklaşmış, sanki gizli bir suikast planı yapar gibi fısıldaşıyorlardı. Ama bu kadarı da fazla diye düşündü Kristóf. İnsan gece yarısı kendi evine geliyor ve karşısına "yabancı biri" çıkıyor... Bu "haneye tecavüz" değil mi diye yasaları düşündü. Sonuçta aşağıda köşe başında polis noktası vardı! "Peki, ama siz böyle gece yarısı hiç tanımadığınız bir adamın eve girmesine nasıl izin verirsiniz?" Trude omuzlarını silkti: "Yargıç bey, inanın başka bir şey yapamazdım! Girmesine izin vermem gerekiyordu!" "Peki ama neden?" diye ısrar etti bu kez Hertha, "Buna zorladı mı?" "Zorlamak mı?" Trude düşünüyordu. Hayır, zorlama falan yoktu. Ama adamı eve alması gerektiğini hissetmişti. Bunu açıklaması da mümkün değildi. Adam dokuz civarında gelmiş, zili çalmıştı. Açtığında da kapının önünde dikilmiş duruyordu. Biraz önce yargıç beyin durduğu yerde. Aynen orada. Bir elinde şapkası vardı. Eldivenlerini de öteki eliyle tutuyordu. O kadar yaşlı bir yüzü vardı ki! Her koşulda içeri girmek istiyordu. "Dost olduğunu söyledi. 'Yargıç beyle birbirimizi tanırız, arkadaşız' dedi. Sonra da içeri girdi. Şimdi de işte orada, yeşil odada gelmenizi bekliyor." Trude konuşmasında ısrarla hep renklerden bahsederdi. Karı koca, bu kadar aptalca davranışların sıralandığı konuşmanın ardından "Elimizden artık ne gelir" der gibi birbirlerine baktılar. Yüzleri soluktu ve ikisi de çok yorgun görünüyordu.

"Sen şu taraftan git" dedi Kristóf, "Çocuk odasından geçebilirsin, ben de bu işi hemen hallederim." Hertha anladım der gibi başını salladı. Birlikte Trude'nin "yeşil oda" dediği çalışma odasının kapısına gidip içeriye kulak verdiler. Odadan, kapalı kapının ardından ses gelmiyordu. Yabancı bir adamın olduğu odada hüküm süren bu büyük sessizlik ürküntü uyandırıyordu. Kapalı kapının altından, eşikten ışık sızıyordu. "Kim olursa olsun, ne istediği biraz sonra anlaşılır. Sen sakin olabilecek misin?" diye sordu Hertha. Kristóf evet der gibi başını salladı. Bir eliyle Hertha'yı tuttu, sonra da çocuk odasına doğru itti. Ardından derin bir nefes aldı ve odanın kapısını açtı. Odaya tek başına girdi ve kapının hemen yanında durdu. Misafir, pencerenin önünde ayaktaydı. Gözlerini

karanlık sokağa dikmişti. Ellerini arkada belinde birleştirmişti. Yavaşça Kristóf'a doğru döndü. Sakin bir tavırla baktı ve yargıca doğru yöneldi. Odayı aydınlatan ışığın altında durdu. "Doktor Greiner!" Kristóf tanımıştı. "Imre Greiner!" Yüz tanıdıktı. Ama bu yüz gençliğinin artık yiten yıllarından çıkıp geliveren bir yüzdü. Tanıdık ama aynı zamanda da ürküntü verecek kadar yabancıydı. "Gerçekten de yaşlanmış" diye düşündü. Uzun bir süre birbirlerini süzdüler. Imre Greiner beli bükük duruyordu. Elleri iki yanında sarkık vaziyetteydi. Hafiften öne doğru eğilmişti. Boynunu da dik tutmuyordu. Yüzünde soru işaretleri dolu ve biraz da bir şeyler bekleyen bir ifade vardı. Bu tanıdık yüz neredeyse griydi ve çok donuktu. Sanki görünmeyen bir el, bu yüzdeki tüm duygu izlerini silmiş gibiydi. Mumyaya benziyordu. Kristóf şimdi ilk sözü bu adamdan bekliyordu. Bir tür özür, ya da toplumsal beklentilere uygun bir nezaket sözcüğü, yani bu alışkın olunmadık duruma uygun bir giriş. Bu gece baskınının yarattığı şaşkınlığın geçmesini sağlayabilecek birkaç kelimeyi konuk söylemeliydi. Evet, ev sahibi gerçekten de konuğu tanıyordu, o eski bir arkadaştı, ama yine de bir şeyler mırıldanmalı, bir açıklama yapmalıydı! Ama işte bu ilk cümleler bir türlü yükselmiyordu. Birbirlerine selam bile vermeden durmuş bakışıyorlardı. "Kim bu adam?" diye düşündü Kristóf ürkerek "Kim bu tanıdık adam? Başına neler geldi? Neden konuşmuyor? İnsanın bu şekilde konuşmadan durabileceği aklıma bile gelmezdi." Şimdi artık sabırsızlıkla bu karşısında duran adamın ilk nezaket cümlelerini söylemesini bekliyordu. Karar vermişti, o da son derece nazik olacaktı. Elbette, koşullar buna uygun olacak mıydı, bilmiyordu. Sonuç olarak bu şahıs gece yarısı onun evine gelmişti ve bir şekilde özür dilemesi gerekiyordu. İlle de sözle değil, ama özür dilediğini bir şekilde hissettirmesi lazımdı. Çocukluklarında tanışıyor olmaları, yabancı bir eve gecenin bir yarısı girmek için uygun bir mazeret olamazdı. Ama özür dilemenin gecikmesi ve Imre Greiner'in sessiz, donuk yüzü ve bir şeyler istediği belli olan gözlerindeki tuhaf bakışlar yargıca şunu hissettirmeye başlamıştı: Evet, bu adamın gece yarısı buraya gelmeye ve benim önümde bu şekilde durmaya "hakkı var." Bu hak yasal bir hak değildi belki, ama tartışmasız bir haktı ve yargıç buna karşı aciz olduğunu hissetti.

"Seninle konuşmam lazım" dedi Imre Greiner. Ama elini uzatmamıştı. Sadece nezaket gereği, selamlar gibi başını birazcık öne

eğmişti. Bu toplumsal jesti unutmamış olması Kristóf'un içine su serpti. Demek ki, terbiye kuralları işliyordu. Bu adam kendini hâlâ kontrol edebiliyordu. Kristóf buna çok sevinmişti. Ama şimdi devamının gelmesini bekliyordu, konuğuna doğru ilerledi, biraz tedirgin bir tavırla elini uzattı. Dr. Greiner ise uzattığı eline neredeyse sadece iki parmağıyla dokudu. Konuya girmek istediği belliydi, bu tür nezaket kurallarının şimdi de uygulanması zorunluluğu hoşuna gitmiyordu. Yüzünde bundan duyduğu kızgınlıkla konuşmaya başladı. Ama konuya giriş sözcüklerinin de söylenmesi gerekiyordu ve konuğun bundan duyduğu rahatsızlık yüzünden okunuyordu; gemiler batsa, yanardağlar patlasa, yine de nezaket turları atılmak zorundaydı! Belli hareketler, belli bazı jestler zorunlu olarak yapılacak, belli sözcükler mutlaka söylenecekti. Uygarlığın bu simgeler galerisi kullanılmak zorundaydı! Denizde boğulmak üzere olan adam da kurtarıcısına kendini takdim etmeliydi! "Beni mutlaka hatırlıyorsun, öyle değil mi?" dedi sakin bir ses tonuyla. –"Dokror Greiner! Altı yıl boyunca sınıfta arkanda, üçüncü sırada oturuyordum." Şu an aralarındaki ortama hiç de uygun düşmeyen bu tuhaf giriş Kristóf'u kızdırmıştı. Nihayet öfkelenebileceği bir gerekçe bulmuştu! İnsan gece yarısı zorla girdiği yabancı bir evde sınıftaki üçüncü sıradan bahsetmemeliydi! "Evet!" dedi, "Sen İmre Greiner'sin! Bu ziyaretini neye borçluyum?" Doktor kendini toparlamıştı. Alçakgönüllü, neredeyse yalvarır bir ses tonuyla: "Lütfen, çok rica ederim, böyle konuşma" dedi ve bir süre sustu. Sonra fısıltıyla, "başka türlü olmayacağını da biliyorum." Derin bir nefes aldı. "Çok affedersin! Tahmin edersin ki, durum böyle olmasa, gecenin bu saatinde evine gelmezdim! Yani bu iş olmasa... Demek istiyorum ki... Bir çözüm..." Uygun kelimeleri bulmakta zorlanıyordu. Nasıl ifade etmeliydi kendini? Nazik bir konuşma için söylenmesi zorunlu kelimeleri neredeyse iğrenerek telaffuz ediyordu. Sanki uçuruma atlamaya hazırlanan bir insanın, bu atlayış öncesi birini eğilerek selamlaması gibi, diye düşündü Kristóf. Şimdi artık ona yardım etmek istiyordu. Ama ruhsal olarak buna henüz hazır değildi. Sanki konuşmaya başlamak için gösterdiği çaba, bazı içsel direniş mekanizmaları tarafından engelleniyordu. Sonunda ağzından dökülen kelimeler de nezaket gereğinin bir başka ifade biçimi oldu: "Elbette, seni aslında resmi büronda görmem daha doğru olurdu. Evet, oraya da gittim. Sanırım altı

sularıydı." Bu "sanırım" kelimesi Kristóf'un kulağına çok çarpıcı gelmişti. Sanki, "Bugün öğle saatlerinde sanırım yaşıyordum, ya da hatırladığıma göre bir zamanlar Amerika'ya gitmiştim" gibiydi, yani mantıksızdı. Ne oldu bu adama böyle diye düşündü Kristóf. Görünüşe göre gayet normaldi. Peki ama? Şimdi artık sağlıklı birinin zayıf bir dostuna karşı duyduğu acıma ve üstünlük duygusu ruhuna egemen oluyordu. Her türlü kızgınlığı buharlaşıp uçuvermişti. Şimdi artık karşısında, tanıdığı ve zor durumda olan biri vardı. Kaza geçirmiş bir dost. Şimdi ona bir an önce yardım etmeliydi. Vakit geçirmeden. Burada, gecenin bir yarısında, bu adama yardım elini uzatmalıydı, evet, ona ilkyardım sunmalıydı. "Lütfen otur" dedi hızla. "Seni buraya getirecek ciddi bir neden vardır mutlaka. Lütfen, buyur!" Eliyle koltuğu işaret ediyordu. "Evet, ciddi bir nedenim var" dedi doktor, ama kendisi için gösterilen koltuğa da oturmadı. "Dokuz civarında size geldim. Bakıcı kız, biraz sonra gelecekler, dedi. Lütfen beni mazur gör ve saygıdeğer hanımefendiye de kötü bir niyetim olmadığını anlat... Yani... Başka türlü yapamazdım. Seninle konuşmak zorundayım! Bu gece, hemen bu gece olmalı bu. Bunun kolay olmayacağının da farkındayım. Her şeyi anlatmak istiyorum. Bunun için geldim." Kristóf, dostça, ama biraz da bir ağabey, ya da bir büyük edasıyla elini konuğunun omzuna koydu. Ama ardından hemen geri çekti. "Elbette" dedi, durumu çok anlamadığını ifade eden bir ses tonuyla: "Biraz heyecanlı olduğunu görüyorum. Lütfen, buyur, nasıl istersen... Ama uygunsa, yarına da bırakabiliriz? Burada ya da büromda da devam edebiliriz. Yani bir şeyler olduğunu görüyorum, ama istersen biraz sakinleştikten sonra..." Ama bu konuşmaların ardından artık asıl heyecanlanan kendisiydi. Doktor sakinleşmiş, kendini toparlamıştı. "Hayır, yarın artık çok geç olacak" dedi uysalca. "Büronda artık bunu anlatamam. En geç bu gece söylemeliyim. Aslında bu iş biraz seni de ilgilendiriyor." Kömives yüzünün renginin attığını hissediyordu. Ağızlarından çıkan her söz, sanki bir tensel temas gibi etkiliydi. "Beni de mi ilgilendiriyor? Ne demek istediğini çok iyi anlayamıyorum." Doktor başını salladı. "Evet inanmak zor gerçekten" dedi iyi niyetle.

"Bu sabah ben de inanamazdım" dedi doktor ardından. Artık ses tonu gayet normaldi. İnsanın başından geçenleri anlattığı günlük konuşma tarzıyla anlatıyordu. "Bu sabah, gecenin bu saatinde

senin evinde olacağım söylenseydi, elbette ben de inanmazdım. Size çok yakın oturduğumuzu biliyor muydun? İki sokak yukarıdayız. Bors sokağında evimiz." Bunları sanki bir müjde verir gibi, ev sahibini çok sevindirecek bir habermiş gibi söylüyordu. "Ben de bu akşam buraya gelirken anladım birbirimize bu kadar yakın oturduğumuzu. Oysa sekiz yıldır bu adresteyiz. Tuhaf, değil mi?" Kristóf artık tam bir ev sahibiydi: "Ah, öyle mi?" dedi serinkanlı bir sevinç içinde. "İnsan böyle yan yana oturuyor, ama birbirinden hiç haberi olmuyor" dedi garip bir coşkuyla doktor. Şimdi zorunlu bir gülümseme vardı dudaklarında.

"Son günlerde çok kez aklıma geldin. Anna'yla benim boşanma davasını görecek olan yargıcın sen olacağını biliyordum." Kristóf'un sustuğunu görünce doktor devam etti: "Davayı biliyorsun değil mi, karımdan, Anna'dan bahsediyorum." Yargıç başını salladı ve tedirgin olmaya başladığını hissetti. "Dosyanın sende olması lazım. Mahkeme yarın öğle saatlerinde. Tebligat geldi." Kömives şimdi gözlerini ayakkabılarına dikmişti. "Evet" dedi, ama sesinde artık bir ret ifadesi gizliydi. "Ama benimle bu konuyu görüşmeye gelmişsen, yani herhangi bir resmi işse görüşmemiz gereken, bunu büromda gündeme getirmen çok daha iyi olacaktır." Doktor sanki kendi evindeymiş gibi odada bir yukarı bir aşağı yürümeye başladı. Ellerini yine belinde kavuşturmuştu. Yürürken biraz öne doğru eğiliyordu. Onun bu davranışı Kristóf'u hayretler içinde bırakmıştı. Bir yandan da bu eski arkadaşını şimdi rahatça inceleyebileceği için sevinmişti. Çok zayıftı. Üzerindeki kıyafetler neredeyse dökülüyordu. Elleri ince uzun ama kemikli ve kuvvetliydi. Lacivert bir takım vardı üzerinde, ayakkabıları siyahtı. Böyle bir ziyaret için fazlasıyla resmiydi. Yüz ifadesi çok değişmemişti. Hâlâ zayıftı, sadece gözleri biraz daha yaşlı görünüyordu. Greiner kendisinden daha kısa boyluydu. Belki omuzlarına kadar gelirdi. Şimdi birden voltaya ara verdi. Kristóf'a döndü. Sonra gözlerini tavana çevirdi. "Bu duruşma yarın yapılamayacak" dedi. Kristóf yardımcı olmak istedi: "Lütfen, bir engel varsa, size yardımcı olmak isterim elbet..." Ama daha cümlesini tamamlamaya fırsat bulamadan doktor onun sözünü kesmişti bile: "Yarın duruşma olmayacak. Çünkü bugün öğleden sonra karımı öldürdüm!" Tekrar tavana bakmaya başladı. Beli büküktü. Sanki tavanda çok önemli bir ipucu arıyordu.

12

Kömives çocuk odasının kapısına doğru yaklaştı, kulağını kapıya dayadı. İçeriden Hertha'nın sakin sesini duymuştu. Alçak sesle çocuklara bir şeyler söylüyordu. Sonra oda sessizliğe büründü. Konsolun üzerindeki ayaklı saat yarımı gösteriyordu. Kristóf çalışma odasına yöneldi. Alışkın hareketlerle odanın kapısını açtı ve misafirine önden yol verdi. Oda öğleden sonrasının dağınıklığı içindeydi. Kanepenin üzerinde, yemekten sonraları gazete okurken ve daha sonra da kestirirken üzerine örttüğü battaniye duruyordu. Çalışma masasında okunurken bırakılmış bazı dosyalar, masanın bir köşesinde de içi izmarit dolu bir kül tablası duruyordu. Masasının yanındaki koltuğa oturdu, farkına bile varmadan eliyle birkaç dosyayı düzene soktu. Bronz zarf açacağını eline aldı, sağa sola çevirdi oyalandı, ardından da gayri ihtiyari, küçük bıçak şeklindeki zarf açacağının sapını avucuyla iyice sıkıp dirseğini de masanın üzerine yerleştirdi. Şimdi canı bir sigara istiyordu, ama yakmaktan da nedense çekiniyordu. Birkaç dakika önce Imre Greiner'in psikolojik dengesini yitirdiğinden emindi ve bu nedenle de saçmaladığını, anlattıklarının hiçbirinin gerçekle alakası olamayacağını düşünüyordu. Belki onu rahatça her şeyi anlatması için teşvik etmek lazımdı. Sonra nasıl olsa sakinleşecekti. Ama şimdi artık, elinde henüz hiçbir "kanıt" olmamakla birlikte bu adamın anlattığı her şeyin doğru olduğunu kesinlikle hissediyordu. İşte şimdi önünde kanepede oturan, dirsekleri dizlerinin üzerinde, elleriyle yüzünü kapatan, beli hafif bükük bir şekilde öne eğilen bu adam karısını öldürmüştü! "Anna Fazekas öldü ha" diye içinden tekrarladı Kristóf. Kadının öldükten sonraki halini gözlerinin önüne getirmeye çalışıyordu, ama başaramıyordu. Kadın hayalinde, adadaki kısa karşılaşmalarında, alacakaranlıkta yüzünü bir anlığına ona çevirdiği haliyle canlanıyordu. Çok fazla bir acı duyduğu söylenemezdi. Aslına bakılırsa hiçbir şey hissetmiyordu. "Şimdi buna tahammül etmeliyim" diye geçirdi kafasından. "Onun ifadesini almalıyım... Eğer doğruysa tabii, ama ne yazık ki

doğruya benziyor..." Doktor pantolonunun arka cebinden gümüş sigara tabakasını çıkardı. Becerikli parmaklarıyla kendine hemen bir sigara sardı. Kömives sigarasını yaktı. "Teşekkür ederim" dedi doktor. Kristóf sorgu hâkimi önünde ifade veren sanıkların sık sık böyle yutar gibi sigara içtiklerini iyi biliyordu. Her türlü kötülüğü yapmış sabıkalı zanlılar, belki de haftalardır hücrede bekletilmelerinin ardından sorgu hâkiminin önüne çıkarıldıklarında, ifadeleri alınırken sigara içme şansına da kavuşurlardı. Kendisi de bir sigara yakmak istiyordu, ama bunun o an için doğru olmayacağını düşünüyordu. Şimdi kendini yine mahkeme kürsüsündeki yargıç gibi hissediyordu. Birinin ifadesi alınacak, sonra da üzerinde düşünülüp bir karara varılacaktı. Oturduğu koltuğunda sırtını arkaya yasladı, kollarını önünde kavuşturdu. Zarf açacağı hâlâ elindeydi. Uzun bir süre böyle, biraz yukarıdan bakan, sert tavırlı bir yargıç gibi hareketsiz durdu.

"İşte karşımda bir insan duruyor" diye düşünüyordu. Tam karşısında kanepede oturan adam elleriyle yüzünü kapatmıştı. Öne doğru eğilmişti. Bir süre yerdeki halının motiflerine baktı. Sonra gözlerini yavaşça yukarıya doğru kaldırdı, temkinli bir şekilde çevresini, odayı süzdü. Yargıç da onunla birlikte, başını onun baktığı yöne doğru çeviriyordu. Masasının tam karşısındaki duvarda büyükbabasının altın yaldızlı bir çerçeveye yerleştirilmiş portresi asılıydı. "Birinci Kristóf" resimden sert bir yüz ifadesiyle ona bakıyordu. Ressam Barabas'ın eseriydi; maceracı bir kişiliğe işaret eden bir yüz, ciddi ve biraz alaycı gözler ve son derece sert bir disipline sahip olduğunu vurgulayan, sımsıkı kapatılmış ince dudaklar. Bu yüz, insanda daha çok on sekizinci yüzyıllardan kalma bir rahip havası uyandırıyordu. Doktor uzun bir süre gözlerini resimden ayırmadı. Uzun ve geniş alnını, zekâ dolu gözlerini inceledi. Duvar kitaplarla doluydu. Özel olarak ciltlenmiş, yanları yaldızlı "Corpus Juris" ciltleri sıra sıra diziliydi. Eski duvar saatinin sarkacı durmuştu. Doktor yargıcın nasıl bir odada yaşadığını iyice bellemek ister gibiydi. Şimdi ikisinin arasında, sözlerle tarif edilemeyecek kadar önemli bir iletişim cereyan etmekteydi. Şimdi bu iki insan birbirini tartıyor, pozisyonlarını inceliyor, diğerinin içinde bulunduğu durumu ölçüyordu. "İşte önümde bir insan duruyor" der gibiydi her ikisi de. Sanki bir yerden bir yere yolculuk ederken karşısına nereden tanıdığını bile hatırlamadığı bir istasyon adı

çıkıveren yolculara benziyorlardı. Bu tabelanın ardında acaba nasıl bir hayat gizliydi? Yargıç biraz rahatsızdı; gece yarısı, istemediği halde önüne seriliveren bu davanın kendi davası olmadığını düşünüyordu. Olup biten her şey usule aykırıydı. Onun bu davada, yani iki insanın birbirinden ayrılmak istediği boşanma davasında yarın öğleden önce karar vermesi gerekiyordu. Şimdi, gecenin bir yarısı ve hem de hemen çocuklarının yataklarının bulunduğu odanın iki oda ötesindeki, duvarında dedesinin portresinin asılı olduğu özel çalışma mekânında değil! Kaldı ki davanın taraflarından biri, diğerinin canına kıydığını söylüyordu! Diğer taraf, yani karısı artık hayatta değildi! Şimdi koltuktaki oturuşunu daha da dikleştirmiş, "zanlıyı" süzüyordu. Şimdi artık Kömives ekolünden bir yargıç rolündeydi. Aslına bakılırsa bu iş artık benim işim değil, diye düşündü. Gerçekten öldürmüşse bu bir ceza davası olacaktı. Ama hayat bazen böyleydi, mahkemelerin ceza usulünü birbirine karıştırıverirdi. Gece yarısı evine baskın yapan bu davanın keyfini kaçırdığını hissediyordu. Şimdi artık Imre Greiner'e biraz daha yukarıdan bakıyordu ve önünde oturan kişinin şahsında artık neredeyse zanlıyı görüyordu. "Bir insan" diye düşündü tekrar "ve şimdi konuşmaya başlayacak! Yalanlar söyleyecek. Acı içinde suçu başkasına atacak. Aslında doğruyu söylediğini düşünecek, ama anlattıkları baştan sona yalan dolan olacak! En sonunda da sıra itiraf etmeye gelecek. En sonunda, her şeyin sonunda herkes itiraf eder." Şimdi artık, istemese de burada bir tür "duruşma" olacağını kavramaya başlamıştı. Herkes, kendi konumunu anlatmaya çalışırdı, bu normaldi. Hafifçe öksürerek boğazını temizledi. "Duruşmayı açıyorum" der gibiydi.

Doktor başını kaldırdı. Bu "hadi artık" anlamına gelen ama nazik uyarı, dikkatini toplamasına neden olmuştu. Özel hiçbir vurgusu olmayan bu uyarıyla artık olgular üzerine konuşmaya başlayabilirdi. Yargıç da bunu biliyordu. Doktoru dinlemeye başladı: "Şimdi evde, daha doğrusu evimdeki muayenehanede yatıyor! Kanepeye yatırdım. Güzel bir ceset bırakmadım arkamda, bunu söyleyebilirim. Aslında çoğu insan öldüğünde güzelleşir. Ama bunlar zehirli ölümler, siyanürlü ölümler... Dün gece o kadar güzeldi ki! O kadar muhteşem bir güzellikte olduğu bir başka günü hatırlamıyorum. Ben onu altı aydır görmemiştim. Saat yediye doğru telefon etti. Gelmek istediğini söyledi. Yarınki duruşmadan bah-

setti, mahkemeyle ilgili söyleyecekleri vardı. Eğer o an biraz daha kararlı olabilseydim, evden çıkıp gitseydim, evde olmayacağımı söyleseydim ya da ona karşı biraz kaba davranabilseydim, belki şimdi yaşıyor olacaktı. Ama sesini duyduğumda ben de onun gibi düşündüm; mahkeme öncesi buluşmak, konuşmak yararlı olabilirdi. İnsan iradesi zayıf olunca işte böyle oluyor. Onunla görüşürsem, yarınki duruşmaya tahammül edebileceğimi sandım. Son günlerde onu son kez göreceğim gerçeği kafamdan hiç çıkmıyordu. Sen duruşma salonunda kürsüde oturacaktın. Biz senin mahkeme salonuna girecektik. Anna Fazekas ve Imre Greiner'in boşanmaları hakkında sen, tam da sen, yani Kristóf Kömives karar verecekti! Onunla benim aramda bu dünyada ve öbür dünyada her türlü ilişkinin sona erdiğini ilan edecektin! Tam da sen!" Doktorun bu "tam da sen" vurgusu yargıcın hiç hoşuna gitmemişti. Parmaklarının kasıldığını hissetti. Bir şeyleri tutup sıkmak, hiddetini hissettirmek istedi. "Hey, dur bakalım" demek istiyordu "daha sıra oraya gelmedi. Zaten sıra oraya hiç gelmeyecek. Kişisel hesaplar yeri değil burası. Hem, neden ben? Neden tam da ben?" Sessizce içinden geçen bu sorular aslında şimdi ikisinin arasında dimdik duruyordu. Yargıç bu adamla arasında şu an cevap verilmesi gereken birçok sorunun olduğunu hissediyordu. Geçmişin yitip gitmiş günlerinden biri ansızın karşısına dikiliveriyordu ve işte o andan itibaren de ne geçmiş vardı artık, ne de mahkemede üstlenilen roller. Sadece gerçeklikti önlerine serilen. Önüne çıkan her şeyi yıkıp geçen acımasız ve dayanılmaz gerçeklik. "Birkaç saat sonra adalet çalışmaya başlayacak" dedi doktor. "Dişliler dönecek, adalet mekanizması adı verilen çark işlemeye başlayacak. Hiç tanımadığım, benim hakkımda hiçbir şey bilmeyen bir devlet memurunun önünde oturup ifade vereceğim. Onun, hakkımda bildiği sadece benim ona anlattıklarımdan ve onun delillerden çıkarabildiği sonuçlardan ibaret olacak. Ben anlatacağım, o kayda alacak, soruşturacak, sonra bir ekip 'olay yerinde', yani Anna'nın şimdi de yattığı odada keşif yapacak! Peki sonra? Sonra ne olacak? Her şeyi anlatacağım. Ama bana ne söyleyebilirler? Kim ne anlatabilir bana?" Şimdi artık fısıltıyla konuşuyordu: "Bundan birkaç saat önce doktordum! İnsanları iyileştiren bir doktor! İsmi, adresi, telefon rehberinde kaydı bulunan bir doktor. İnsanlara yardım etme yemini etmiş bir insandım. Bir doktor gibi yaşadım! Çok

kişiye yardım elimi uzattım. Hastalarım benim yanımdan 'iyileşmiş olarak' ayrılırlardı. İlaçlar yazdım onlara, kliniklere sevk ettim, ameliyat edilmeleri için hastanelere gönderdim. Ama tüm bunlar benim için artık geride kaldı. Artık kimseye bir yararım dokunmayacak. Kimseye yardım etme imkânım kalmadı çünkü. Ama bu gece hâlâ bana ait bir gece. Bu yüzden geldim sana. Çünkü birkaç dakika ya da birkaç saat sonra artık hiçbir şey bana ait olmayacak. Bu biraz da sana bağlı. Aslında şu andan itibaren beni ilgilendirmiyor, ya da başka türlü söylersem, hayat benim için bitti de diyebilirim. Ama acaba gerçekten bitti mi? Kim bilir, belki de sabah olduğunda Anna olmadan da yaşamaya devam etmek isteyeceğim. Hayat olağanüstü güçlü bir şey, bunun bilincindeyim. Ama içinde bulunduğum an bilmek istediğim tek şey var; o da gerçeğin ne olduğu. Bunu öğrenmenin ne kadar zor olduğunu sana anlatmama gerek var mı? Mesleğin nedeniyle bunu sen benden daha iyi biliyor olmalısın. Sabah başlayacak olan süreç bir şeyleri ortaya çıkaracak muhtemelen. Ama bunun, benim bilmek istediğim gerçeklikle bir ilişkisi olmayacak. Sorular soracaklar. Yanıtlar vereceğim. Dünya kadar soru; şahsımla ilgili veriler, Anna'yla ilgili sorular; adı, yaşı, dini vb. Sonra neden? Ne zaman? Anlamayacaklar. Önce bir memur tarafından sorguya çekileceğim. Sonra yargıç karşısına çıkaracaklar. Sonra sıra bilirkişilere gelecek. Ardından karşı görüş bildiren bilirkişiler çıkacak. Ne yapacağım? Onlara neler anlatacağım? Hava aydınlandığında artık her sözün farklı bir anlamı olacak. Hiç itiraz etme! Sabaha artık bunları böyle anlatamayacağım, biliyorum, bunu hissediyorum." Kristóf suskunluğunu sürdürüyordu. "Saat kaç?" diye devam etti doktor, "Yarımı geçti, değil mi? Demek ki daha sürem var. Senden bu geceni istiyorum, kızma ne olur, sonuçta sen de mesleğin üzerine ant içtin. Ben de kaç gece mesleğim nedeniyle uykularımdan uyandım bir bilsen. Anna'nın sıcacık yatağından kalkıp acı çeken insanlara gittim. Aralarında bağıranlar da vardı! Ölümle hayat arasında gidip gelenler de! Acı gerçeği öğrenmek için haykıranlar da! Bütün gece onların başında sabahladığım da oldu. Şimdi ise hasta olan benim. Senin buna katlanman lazım. İnsanlara yardım edeceğine dair sen de yemin ettin. Sana anlatmam lazım. Ama önce şunu hayal etmeye çalış; bir doktorsun ve gece yarısı birisi seni kaldırıyor. Yanına gittiğin adam acıdan haykırıyor. Onun mutlaka bir doktorun yardımına ihtiyacı var.

Benim de mutlaka bu gece bir yargıca ihtiyacım var işte. Buna başlamak... Anlatmak o kadar zor ki. Benim bu gece, sabaha kadar nöbetçi olan bir yargıç bulmam lazımdı. Gün ışıyınca göreve başlayan yargıç beni anlayamaz. Elbette, bir şekilde o da karar verir, bu görevi. Ama benim bu gece ihtiyacım olan yargıç o değil. Bana lazım olan yargıcın kürsüden inmesi lazım. Kendisinin de davanın bir parçası olabilmesi gerekiyor. Yukarıdan bakarak değil, yasaların prizmasından geçerek değil, bu davaya başka türlü yaklaşmalı. Yani senin anlayacağın, benim yargıcım, aynı zamanda zanlı da olmalı, ya da benim yargıcım biraz savcı, biraz avukat da olmalı. Yani tam anlamıyla tarafsız bir yargıç! Beni anlıyor musun? Anlamakta güçlük çekiyorsun değil mi? Ama o kadar zor ki bunu sana anlatabilmek. Gece yarısı, bilirsin, ambulanslar da sürekli nöbetçidirler. Acil bir çağrı geldi mi hemen göreve çıkarlar. Anna'yı öldürdüğümde, bir doktor olarak kalp atışlarını kontrol ettiğimde ve uzmanlığımın tüm kurallarına göre yaşayıp yaşamadığına son kez baktığımda, yani Anna Fazekas öldüğünde, şunu biliyordum ki, benim için de bir şeyin sonuydu bu! Onunla vücudum vücudunun yanında, ruhum ruhunun yanında yaşadım ben! Ama hep 'yanında', anlıyor musun beni? Sona eren sadece Anna Fazekas'ın hayatı, ya da Anna Fazekas ve Imre Greiner'in ortak hayatı değildi. Sonsuzluk sürecinde bir kazaydı bu, benim açımdan. Bir kopma! Ama bunlar sadece sözler. Bak sana anlatayım; Anna'nın yanında, ayakta duruyordum. Gömleğimin kolunu sıyırmıştım, elimde bir şırınga vardı ve küçük, steril bir pamuk parçasıyla kolumda iğneyi batıracağım noktayı siliyordum. Anlıyor musun, en kötü şey bu, mesleğinde uzman olmak! Ölüme hazırlanmıştım oysa! Şırıngadaki zehri damarıma zerk edecektim! Kendimi öldürmeye hazırlanırken bile, iğneyi batıracağım yeri mikrop kapmasın diye ilaçlıyordum, düşünebiliyor musun? Buna çok şaşırmıştım. O an doktor olduğumun yine farkına vardım, yani hâlâ, son anda bile bir doktor gibi düşünüyordum. Oysa o an söz konusu olan artık sadece bendim. Bak 'sadece' diyorum! Sözleri ne kadar kolayca kullanıyoruz. Sarhoşlar gibi konuştuğumun farkındayım. İçki içmeden bile ortaya çıkan bu sarhoşluk halini de bilirim. Mesleğimi yaparken çok karşılaştım böyleleriyle de. Kusura bakma lütfen, ama sen yargıçsın, sen bu söylediklerimden ne kadarının gerçek, ne kadarının abartı olduğunu kolayca anlayabilirsin. Bunun için

geldim senin yanına. Sanki bilincim yerinde değil, ama bunun yanı sıra son derece de soğukkanlıyım! Söylediğim her kelimenin manasını tam olarak biliyorum. İşte, orada elimde iğneyle dururken, birden bunu yapmamın henüz mümkün olmadığını anladım. Ölümden korktuğumu sanma sakın. Sorun bu değil. Artık ölümden korkmuyorum. Yok, belki de daha temkinli konuşmam daha doğru olur; o kadar korkmuyorum. Dahası o anı merak da ediyorum. Sanırım insanoğlunun bilincinin en saklı yerlerinden birinde de hep bu duygu var, attığı her adımın gerisinde bir yerlerde yok olma anına karşı duyulan şiddetli merak yatıyor. Sadece merak da değil, dayanılmaz bir özlem! Ne kadar güçlü bir duygu bu! Şehvetten de güçlü. Sevgiden de... Belki de insana özgü en güçlü duygu bu. Evet, biliyorum, konumuz bu değil. Ben konuşurken araya girmediğin için teşekkür ederim. Gördün mü, işte fark tam da burada yatıyor; eğer bunları sana gündüz gözüyle anlatsaydım şimdiye kadar çoktan kaleminle masaya vurur, beni uyarırdın. İşte bu yüzden beni gece yarısı dinleyip hakkımda karar verecek olan bir yargıca ihtiyacım var dedim."

"Ben uyanıkken de uyurken de aynı yargıcım" dedi Kömives yavaşça ama soğuk bir sesle.

Sesinde kibir ya da kızgınlık yoktu. Doktor gözlerini ona dikti. "Ah, lütfen beni bağışla" dedi neredeyse kendini aşağılayan bir ses tonuyla. Onun bu yalvaran ses tonu Kömives'i irkiltti ve biraz da gerdi. "Elbette onu kastetmedim, hayır eski arkadaşlığımızdan yararlanmak gibi bir niyetim yok benim." Yargıç şimdi pürdikkat dinliyordu. Bu ses tonunu tanırdı. Bu kurnaz, yalan, numaracı ses tonuydu. Bir yandan saygı bir yandan yakarış tonu! Suçluların hitap şekli... Suçlu olan herkes, eninde sonunda böyle konuşmaya başlardı. "Beni dinle" dedi duygulardan uzak bir sesle ve kelimeleri tek tek vurgulayarak: "Seni buraya ne getirdi, henüz bilmiyorum. Seni de... Seni de hayal meyal anımsıyorum. Saat gece yarısını geçti. Sana itiraf etmeliyim ki... Ben buna alışkın değilim... Kimseyle, ama kimseyle böyle bir şeye izin vermedim. Çok oldu birbirimizi görmeyeli, ama sonuçta sen benim arkadaşımsın. Evet, çocukluk arkadaşım diyelim. Biraz önce anlattıkların... Karın... Karını... Şimdi bu ne anlama geliyor? Ama ne olursa olsun, mademki geldin, mademki buradasın, önce bir kendini topla. Anlatmak istiyorsan da anlat. Ama hayata son vermek falan konusuna gelince, kusu-

ra bakma ama bunlar boş laf! Sen 'o konuda' konuşmaya cesaret edemiyorsun, mesele bu. İki türlü yargıç olmaz! Gece yarısının da yargıcı tektir, ki ona da vicdan derler. Ben bu gece yarısı nöbete kalmıyorum. Bu amaçla açık olan, yani gecenin bir saatinde de başvuracağın devlet kurumları var şehirde. Karar, diyorsun, karara ihtiyacın var, öyle anlıyorum. Dostum, karar büyük ve kutsal bir iştir. Ben duygusal anlarda verilen duygusal ifadeler sonucunda bir karara varamam. Karar tüm bunların üzerinde olan bir şeydir. Bizler, insanlar, yani yargıç ve zanlı sadece kutsal kararın doğmasında birer aracız, dostum. Karar veren yer yüksek bir mercidir." Susmuştu. Sesi odada soğuk bir şekilde yankılanmıyordu. Doktor ise, başını eğmiş, gözleri yerde, belki de yargıcın, kurnaz tavır dediği bir suskunluk içinde dinliyordu. Kristóf daha yumuşak bir tonda konuşmaya başladı: "Yargıçtan bir şey bekleme. Bu saatte o da sana yardım edemez. Ama eğer, bir dostunun yardımına ihtiyacın varsa... Merak etme, bundan kaçmam, sana yardım ederim. Kendini topla, ahbap! Ne olmuş olursa olsun, insan olarak kalmalıyız; saygıdeğer bir insan, Hıristiyan ve Macar bir insan olarak... Seni yeteri kadar tanıdığımı sanıyorum. Çünkü seni hatırlıyorum. Sen suçlu olamazsın. O anlattığın dehşet dolu olaya inanamıyorum. Sen de beni anlarsın, buna inanamayacağımı bilmen lazım. Ama eğer doğruysa, gerçekten bunu yapmışsan, sana yardım edemem. Ne şimdi, ne daha sonra! Asla! Senin söylediğin sözcüklerle, Yargıç sana yardım edemez. Ama, acından pay üstlenirim, nasihatlerde bulunurum. Sonuçta hepimiz insanız. Ama insan olmamız hiçbir şeyin özrü olamaz." Sözlerini tamamlamıştı. Yorulmuştu, sesi çok yorulan insanlarda olduğu gibi, kısıldı. İnsanlarla bu kadar uzun ve ara vermeden konuşması pek nadirdi. Doktor bakışlarını yine ona dikmişti. Yargıç bu bakışları yine yalancı, ikiyüzlü bakışlar olarak hissediyordu. İşte bu da suçlu psikolojisinin bakışıydı. "Burada gerçekten bir şey var!" diye düşündü yargıç ve bu kendisi için uyarıydı. "Burada gerçekten bir şey var!" dedi tam o anda, garip bir rastlantıyla doktor: "Senin anlayamadığın bir şey bu. Yargıç olmak istemiyor musun? Olmanı bir şey yasaklıyor mu? Lütfen!" Yargıç bu "lütfen" kelimesine takılmıştı. Kızgındı. "Kimse benimle böyle konuşamaz! Kimse, ama kimse buna cüret edemez!" diye geçirdi içinden. Katil olsa da olmasa da, kimse benim kafamdan neler geçirdiğim konusunda tahminde bulunmamalı. – Ama doktor

inatla ve karşı durulamayan bir kararlılıkla onun üzerine geliyordu: "Peki o zaman bana cevap ver! Şimdi burada oturan bir tanık gibi konuş benimle. Neden tam da ben mi diyorsun? Bunu mu merak ediyorsun? Anlatayım o halde!" – Ama anlatmadı... Elini yüzüne doğru götürdü, parmaklarını alt dudağına değdirdi. Farkına bile varmadığı çocukça bir hareketti. Sonra devam etti: "Bak Kristóf" dedi, sesi şimdi dostça çıkıyordu. "Ben içinde bulunduğumuz şu anda henüz kendi kaderime hâkimim. Mesela, istersem kendimi öldürebilirim. Ya da atlar bir trene, buralardan çeker giderim. Ya da ilk karakola gider, teslim olurum. Şu an, hayatım ve ölümüm üzerine karar verecek olan kişi benim. Şimdi bu gecenin benim için ne kadar önemli bir gece, bir daha bulunmaz bir fırsat olduğunu anlıyor musun? Her dakikası paha biçilmez! Şunu sana söylemekte sakınca görmüyorum. Pasaportum cebimde. Param da var! Oradan, yani evimden çıkmadan önce dikkatle lazım olabilecek her şeyi ceplerime yerleştirdim. Bu gece ihtiyacım olacak her şeyim var. Pasaportlar, paralar, bak işte!" Birden elini cebine soktu ve cebinden çıkardığı şeyleri masanın kenarına dizmeye başladı; eski bir cüzdan, kahverengi kapaklı bir pasaport, içindeki sıvının rengi belli olmayan küçük bir ilaç şişesi ve de minik bir şırınga. Yargıç sanki çok uzaklardan, gökyüzünden bakar gibi, sıralanan bu eşyalara göz attı. Başını bile sallamıyordu. "Bunları böyle sıralamayı biraz çocukça bulmuyor musun?" dedi sonunda. Doktorun eli havada asılı kalmıştı. "Çocukça mı? Yani kararlılığımı yitirdiğimi, korktuğumu, paniğe kapıldığımı mı ima ediyorsun? Yani intihar etmek isteyen biri, bunun aracını herkese göstermez mi demek istiyorsun? Ama ben ölmek istemiyorum ki? Eğer mümkünse yaşamak istiyorum..." Yargıç şimdi tüm bu eşyalara tamamen yukarıdan bakıyordu, sanki tanımadığı biriyle karşılaşmıştı. "Ölümden daha kötü şeyler de vardır" dedi duygularını hissettirmeyen bir ses tonuyla, "Bu oyuncaklarını topla, görmek istemiyorum." Şimdi ilk kez her ikisi de birbirine hiddet dolu gözlerle bakıyordu. Doktor yargıca doğru eğildi. Gözleri dimdik onun gözlerindeydi. Bu tavrında, sanki elinde bir silah tutan cüretkâr birinin kararlılığı vardı. Yargıç yüzünün kızarmaya başladığını hissetti.

"Oyuncaklar ha!" dedi doktor, "Seninle işimiz çok zor." Kendi kendine konuşur gibiydi. "Hiç olmazsa samimi olduğumu itiraf et. Senin için samimi olmak ne anlama gelir, ha? Sen samimi olmayı

korkak olmanın bir başka biçimi olarak algılıyorsundur büyük bir ihtimalle. Evet, tam da böyle biri olduğunu düşünmüştüm zaten." Yargıç bu sözleri bir hakaret gibi algılamadığını şaşkınlıkla kavradı. Bedeni ve ruhu sanki garip bir duygusuzluğa bürünüyordu. İğne batırıp çıkarabilirlerdi; yabancı bir adam gece yarısı kendi evinde onu eleştiriyor, hakaretler ediyordu ve o hiçbir kötü duygu hissetmiyordu. Şimdi artık bu adamı dinleyebileceğini biliyordu. Belki kötü niyetle gelmişti. Belki bir çılgındı. Belki de budalanın biri. Şimdi artık bu gece yarısı konuğuna karşı bir acıma da duymuyordu. Ama içinde ona yönelik bir kırgınlık da yoktu. "Bu beni ilgilendiren bir iş değil" diye yatıştırdı kendini "bir kaza gibi kabul etmeliyim, biraz sonra unutacağım bir kaza gibi." Oysa biraz önce artık tahammül sınırına dayandığını hissetmişti. Masanın üzerine sıralanan bu garip nesneleri elinin tersiyle bu yabancının kucağına süpürmek, kapıyı gösterip sırlarıyla, suçlarıyla ya da tüm masumiyetiyle birlikte evini terk etmesini istemek için dayanılmaz bir arzu duymuştu. Oysa şimdi tekrar tahammül etmeye başlamıştı. Garip bir duyguya kapılıyordu; bu anlatılanlar onu da ilgilendiriyordu. Sıradan bir okul arkadaşlığının ötesinde bir ilişki şekillenmeye başlamıştı. Yarı tanıdık birinin başına gelen, kaderin sillesi mi, ya da kötü bir şaka mı olduğu henüz anlaşılamayan bir olaya duyduğu ilgiden çok fazlasıydı şimdi söz konusu olan. Şimdi artık önemli olan, bu adamın suçlu mu suçsuz mu olduğu da değildi. Yoluna çıkan ve bir kaza geçirmiş bu adama karşı duyduğu acıma ve teselli karmaşası duygular da geride kalmıştı. Şimdi artık bu adamın kendisi, bizzat bu adam onu ilgilendirmeye başlamıştı. Bu odada oturuyor olmasının ötesinde de kendisiyle bir ilgisi olmalıydı: Bizzat onunla bir hesabı vardı! "Bakın, benim için bu şekilde yaşamak, ya da bu şekilde ölmek artık mümkün değil, anlıyor musunuz?" dedi Doktor; "Bu şekilde ölemem bile! İtiraf tek başına bir işe yaramaz. İtiraflara yanıt da vermek gerekir. Senin hoşuna gitmediğini biliyorum, ama bir kararın da doğması lazım, bir hükmün yani... O zamana kadar ölemem, ama bir hüküm olmadan yaşamak da mümkün değil. Bu sabah bu gerçeğin henüz farkında değildim. Yani basitçe söylemem gerekirse, masum olup olmadığımı bilmem lazım. Masumiyet mi? Şimdi sen ne kadar abartılı kavram diye düşünüyorsundur. Evet, abartılı bir kavram gerçekten. Kim masum olabilir ki? Dinimize göre insanlar suçlu olarak doğarlar.

Ama ben kendi payıma her şeyi yaptım." Bu son cümlesinde sesini yükseltmişti. Sesinde şaşkınlık ifadesi dolu bir haykırış vardı: "Her şeyi, bir insanın yapabileceği her şeyi yaptım. Bazen neredeyse mükemmeldim. Eğer bir yerlerde, ona yardımı olabilecek, onun için önemli olan bir erkek olduğunu bilseydim, inan o erkeği ona kendi ellerimle getirirdim. Onu erkeklerle benim tanıştırdığım da oldu... Sandım ki... Yok, ama sen bunu anlayamazsın. Eğer sapkınlıkları olduğunu bilseydim, onu kendim iyileştirirdim, bunu yapmaya çalışırdım. Sadece bir doktor olarak elimden bir şey gelmediğini anlarsam... Ne demek sadece doktor olarak, daha fazlasını yapabilmek gerek... Biliyorum, bu sanki tanrıya eş koşmak gibi bir şey. Ama eğer insanların arasında yaşıyorsak ve onlara yardım edebilmeyi de kafamıza koymuşsak, tanrının mesleğinden de bir şeyler öğrenmek gerek, öyle değil mi? Yoksa yaptığımız şeyin bir anlamı mı kalır? Kabız ilacı vererek olsun, sadece ameliyat ederek olsun, şeker hastasıysa şeker ilacı vererek olsun yaşatabilirsin. Kanserse neşterini kullanarak ya da ışın tedavisiyle hayatını uzatabilirsin. Ölümün eşiğine gelmiş bir kansızlık vakasında bile haftalarca, aylarca süren dikkatli bir tedaviyle durumu düzeltebilirsin. Eğer çabuk müdahale şansı bulabilirsen kalp krizi geçiren bir hastayı hayata döndürebilirsin. Bilim çok gelişti. Bebek ölümleri azaldı, yetişkinlerin ömrü uzadı. Ama bu hayatların ötesinde ne var? Bu bin bir ihtimamla uzatılan yaşamların ötesinde? Neden razı olmuyorlar ölüme? Ölümün kendisi de harika olabilir. Maddenin tükendiği yerde, ruh da itaat eder. Ama ben daha hiç böyle bir ölüm görmedim. Yok, belki tek bir kez... Öğretmenimdi... Son anı beklemişti... Ölümlerin çoğu bir patlama gibi, bir suç vakası gibi. Daha zamanı gelmeden bizi öldüren doğa değil. Biz kendimizi ve birbirimizi katlediyoruz." Sustu. Birinci Kristóf'un resminin önünde duruyordu. Şimdi resmi inceliyordu. "Bu farklı bir yüz" dedi tamamen uysal bir sesle. Yani fiziki olarak senin yüzün; onun burnu, alnı, gözleri sende duruyor. Ama bu yüze yansıyan çatışma tamamen farklı bir olgu. Ondaki üstesinden gelinebilir bir şey." Başını sağa sola salladı. "Masumiyet konusunun abartılı sayılabilecek bir konu olduğu hiç aklıma gelmemişti. Ama hayatta var işte böylesi durumlar. Yanıt bulamadan yaşamak imkânsızlaşabiliyor. Ama yine yanıt olmadan ölüme gitmek de mümkün değil. Önce sorunu çözmek gerek." Gözlerini yine masada oturan Kristóf'a

çevirdi. "Artık söylemenin zamanı geldi. Sanırım sen de artık anlamaya başladın. Aramızdaki ilişki korkuya kapılan bir insanın senin yanına sığınması değil. Bu biraz da senin hikâyen. Söyler misin Kristóf" dedi ansızın, sesinde garip bir yakınlık vardı; "şu son sekiz yıl boyunca Anna hiç rüyana girdi mi?"

Şimdi suskunluk sırası Yargıca gelmişti. Kocaman açılmış gözleriyle misafirine bakıyordu. Şaşkın ve kederli gözleri olup biteni anlayamıyor gibiydi.

13

"Sen Anna'yı tanımıyorsun" dedi doktor üstenci bir hava içinde. Kitaplığa doğru yürüdü, orada durdu ve kollarını göğsünde kavuşturdu. Başını geriye doğru atmış, raftaki İngiliz ansiklopedisine dayamıştı. "Sen onunla topu topu dört kez konuştun!" Sonra parmaklarıyla sayarak sıralamaya başladı: "İlki hukukçular balosundaydı, sizi orada tanıştırmışlardı. Anna'yla hayatında ilk ve son kez olarak orada dans ettin. Onunla orada 'dörtlü dans' dediğimiz dansın ikinci kısmında dans etmiştin. Hungaria otelinin balo salonunda, hatırlıyor musun?" Kristóf çok emin olmamakla birlikte başını salladı. "Dansın ardından ona eşlik ettin, otelin barına götürdün. Yüksek bar taburelerine oturup sohbet ettiniz. Aşağı yukarı yarım saat kadar onun yanında kaldın. Ayrıca yanınızda başka biri daha vardı. Anna'nın çocukluk arkadaşı olan avukat, hani ona balolarda kavalyelik eden genç. İkinci karşılaşmanız Sziv sokağında gerçekleşti. Aşağı yukarı balodan altı ay kadar sonraydı. Anna İngilizce kursundan çıkmış eve gidiyordu, sen de ofisine gidiyordun. Onu görünce hemen tanıdın ve eve kadar eşlik ettin. Ona telefon edeceğini söyledin, ama aramadın. Üçüncü karşılaşmanız adadaydı. Onunla eşli tenis oynadın. Ardından birlikte eve doğru yola çıktınız. Yürüyerek adayı boydan boya geçtiniz. Adanın Buda köprüsüne kavuştuğu yere kadar birlikte geldiniz. Kız arkadaşı da sizle birlikteydi. Iren, hani daha sonra evden kaçıp tenor sevgilisiyle evlenen Iren Szávozdy. Hatırlıyor musun? Tenorun adı neydi? Benim aklıma gelmiyor. O gün yanınızda kız arkadaşının babası da vardı, yani milletvekili Pál Szávozdy. Sen ertesi gün Avusturya'ya gidecektin. Ondan sonra bir daha Anna'yı görmedin. Daha doğrusu bir kez daha, üç yıl sonra onunla karşılaştın, ama o zaman artık benim karımdı. O tarihte artık sen de evlenmiştin. Anna'yla operaya gitmiştik. Fuayede duruyorduk. Birden localardan birinden çıktın, hemen ardından da karın göründü. İçerden daha müzik sesi geliyordu. Hatırlıyor musun?" Kristóf gözlerini boşluğa dikmişti. Susuyordu. "Harika" dedi alçak ve kısık bir

sesle, "evet, evet hatırlıyorum... Aslına bakılacak olursa... bu tür karşılaşmaları unutuyor insan. Ama sen böyle sıralayınca hepsini hatırlıyorum. Operada *Don Juan* sahneleniyordu. Bugün gibi hatırlıyorum." "Peki Sziv sokağındaki karşılaşmanızı? Daha sonra adadaki görüşmeyi?" Kristóf sanki sorguya çekiliyormuş gibiydi, karşı da koyamıyordu: "Evet, adayı hatırlıyorum... Kesin hatırlıyorum. Szávozdy mi demiştin? Evet Irén Szávozdy. Evet, evet... Peki Sziv sokağındaki? Öğleden önce miydi?" Sustu. Şu anki halinden duyduğu hoşnutsuzluk yüzüne yansımıştı. Doktora bakmıyordu. Evet, o buluşmalarını da hatırlıyordu. Aynen, diğer karşılaşmaları gibi bir karşılaşmaydı. Çok sıcak olmayan, hafif resmi tonlu bir konuşma mı geçmişti aralarında, ne? Yok, bu kez öncekine göre daha samimi konuşmuşlardı. Birden her şeyi daha iyi hatırlamaya başladı; ortalık çok güneşliydi. Nisan ayının sonlarıydı. Çok sıcak ve aydınlık bir gündü. İngilizce konuşmuşlardı. Kız kurstan geliyordu. Her ikisinin de İngilizcesi yarım yamalaktı, ama şaka yollu aralarında yabancı dil konuşmayı tercih etmişlerdi. Kristóf kıza İngilizce iltifatlarda bulunmaya çalışmıştı. O saatte adliye binasında olması gerekiyordu, hatta geç bile kalmıştı. Anna İngilizce öğretmeniyle kursta Shakespeare okumuştu. Kitabını göstermişti; *Romeo ve Juliet*'ti. Kristóf saatine bakmıştı. Geç kaldığının farkındaydı, ama yine de Anna'ya evine kadar eşlik etmişti. Şaka yollu, kitaptan alıntılar yapmaya çalışmıştı: "*Let me be ta'en, let me be put to death; I am content, so thou wilt have it so...*" Anna da, kursa gidiyor olmanın gururu içinde, mutlu bir şekilde yanıt vermişti; "*O now be gone; more light and light it grows...*" – Gerçekten de pırıl pırıl güneşli bir gündü. Bahardan çok yazı hatırlatan bir sıcaklık vardı havada. Kapıda durup tokalaşmışlardı. O an, orada yaşanılan ana uygun bir şeyler söylemek gerekiyordu. Amacı olmayan, derin manalar içermeyen, bir su damlacığı gibi güneşte kendi başına da parıldayan, sonra da yere düşünce dağılıveren birkaç kelime. Evet, "Sonra telefon ederim" demişti. Uzaklaşan kızın ardından bakmıştı. Kızla birlikte yaşanılan o güzel an da uzaklaşıyordu. Ama şimdi artık hızla adliyeye gitmenin zamanı gelmişti. Böyle düşünmüştü. "O, now be gone" diye mırıldanıyordu doktor. "more light and light it grows..." Kristóf dirseğini masaya dayamıştı. "Evet" dedi, "nereden biliyorsun?" Doktor omuzlarını silkti. "O söyledi" dedi, umursamadan. "Ne zaman?" Şimdi doktor düşünüyordu: "Dün

gece, birkaç saat önce, yani o olaydan... Gece senin hakkında çok konuştuk."

"Anna'yı tanımıyordun sen" diye tekrarladı. "Uzun bir süre ben de tanımadım onu. Kaldı ki onu gerçekten tanıyan biri var mıydı acaba? Sen onunla karşılaştığın günün hemen ertesinde, belki de saatler sonra Avusturya'ya gittin. Irén'in babasının hani şu ihtiyar Szávozdy'nin Anna'ya âşık olduğunu biliyor muydun? Tanrım! İhtiyar mı dedim? O zamanlar onu çok ihtiyar sanırdım. Yirmi dokuz yaşındaydım. Anna'ysa yirmi iki. Szávozdy ise kırk iki! Gece hayatını çok seven bir adamdı. Anna onunla pek eğlenir, dalga geçerdi. Dört, hayır beş yıl sonra biz de Szávozdy'nin yaşlarına gireceğiz. Biliyorum sen benden biraz daha gençsin. Milletvekilinin, hani şu filmlerde genç kızları avlayan orta yaşlı adamların sesine çok benzeyen bir sesi vardı. Anna için karısından ayrılmak istiyordu. Ama bu plan asla gerçekleşmedi. Yok, benim yüzümden değil. Ben de o dönem hep Anna'nın etrafındaydım; hava gibi, gölge gibi, gece karanlığı gibi peşinde dolanırdım. Gençtim, yeni doktor olmuştum. İşim falan da yoktu. Biraz miras kalmıştı, onunla muayenehane için gerekli cihazları alabilecek durumdaydım, bu nedenle de bir iki yılımı eğlenceye ayırmıştım. Hayat öylece geçivermişti. Altı aylığına bir Hollanda üniversitesinden davet aldım. Yabancı bir tıp dergisine anatomik deneyler üzerine bir makale yazmıştım. Milletvekili bana burs çıkarabileceğini söyledi, ama istemedim. Artık bir yere gidemezdim. Anna da zengin sayılmazdı, ama onun fakirliği farklıydı, benim gibi çulsuz değildi. Benim büyükbabam, zamanında üfleyerek cam şişe yapan bir imalatçıymış. Annem bir köylü kızı. Babam da işçiymiş. Gül tepesindeki fabrikada çalışırmış. Sonra Amerika'ya gitmiş. Bir süre mektuplaşmalar falan sürmüş, para da göndermiş, ama sonra unutmuş bizi. Sonra da ondan bir daha asla haber almadık. Hayatta mı, öldü mü, onu bile öğrenemedik. Bir aralar izini sürmeye çalışmıştım, sonra ben de peşini bıraktım. Ona dair hiçbir anım da yok. Üniversite giderlerimi dayım üstlendi. Bartfa civarında yaşayan zengin, ama feci cimri bir köylüydü. Bana kalan miras da ondandır işte. Ama o zamana kadar neler çektim? Sınıftaki halimi hatırlar mısın? Orada hani üçüncü sırada otururdum. İhtiyar nalburun evinde kirada kalıyordum o zamanlar. Hizmetçilerle aynı yerde, mutfakta uyurdum. Senin hakkında kötü şeyler düşünmüyorum hiç, o gün-

lerden kalan, seninle ilgili anılarım hep güzel. Bartfa'daki dayım beni okutmaya azimliydi. Tahsilli bir efendi olacaksın derdi. Ama en çok da papaz olmamı istiyordu. Annem, ben okulumu bitirinceye kadar hizmetçilik yapmaya devam etti. Dayım annemi hiç sevmezdi, hatta nefret ederdi de diyebilirim rahatlıkla. Nedenini asla çıkaramadığım, kökü çok eskilere dayanan garip bir nefretti bu. Kim bilir nedeni neydi. Bilirsin, bazen aile arası olur bu tür kara nefretler. Kanımca beni okutmasının nedeni de, bu yolla beni annemden koparmaktı. Para gönderirdi, ama nasıl? Her defasında kuruşuna kadar hesaplar, milim fazla göndermezdi. Aç kalmamama yetiyordu gelen para. Daha fazla para göndermeye korkuyordu bence. Elime çok para geçerse benim de anneme göndereceğimden endişe ediyordu belki. Annem ömrü boyunca o köyde çalıştı, hem de dayımın hemen komşusu olan çiftlikte hizmetçilik yaptı. Annem sarışın bir kadındı. Hep ürkek hep kederliydi... Tatillerde, Noel'de falan okuldan eve gittiğimde, hep bu zengin dayımın evinde kalmam gerekiyordu. Ben geldim diye tavuklar, domuzlar kestirir, türlü çeşitli yemekler yaptırırdı. Ama bu yemeklerden bir kısmını bir şekilde anneme vereceğim diye de aklı çıkardı. Bir defasında cebimde bir çörekle kırlarda dolaşırken karşıma çıktı. O sıralar annem de komşu çiftlikte ırgatlık yapıyordu, bağ bahçe işlerinde çalışan yaşlı ve yoksul bir kadındı artık. Dayım çöreği anneme götürüyorum sandı ve elindeki baltayla bana saldırmak istedi. Arabacısı zor zapt etti. Şimdi artık benim hayatımı kurtaran bu adamın aslında bir çılgın olduğunu biliyorum elbet. Annemle ancak hava kararırken köyün dışında görüşürdük. İki sevgili gibi gizli gizli... Zavallı annem! Yakalanacağız diye çok korkardı. Çektiği sefaletten ve yorgunluktan bitkin olurdu hep. Sadece beni düşündüğünde, benle ilgili kaygılarını dile getirdiğinde yüzünde bir anlam belirirdi. Garip, ama annem dayımın bu yaptıklarını tamamen anlayışla karşılardı. Ona göre dayımın ona eziyet etmesi, benim lüks hayatım, onun haftalarca et yemeği görmezken, benim günde iki kez etli yemek yemem tamamen normaldi. Bense bunu anlayamıyordum. Üzerinde düşünmek bile istemiyordum. İşte bu tür çaresizlikleri insan çok sonraları kavrayabiliyor. Tatilde dayımın yanına gitmem gerekiyordu, çünkü dayım beni bir eşya gibi çevresinde gururla göstermek istiyordu. Beni köyün papazının yanına götürürdü. Latince konuşmalarımızı, kendinden geçerek,

anlaşılmaz bir mutlulukla ve elbet hiç anlamadan izlerdi. Sanki damızlıktan elde edilmiş bir süs köpeği gibiydim. Kanımca, bir ayı yavrusuyla panayırları dolaşan Çingeneler gibi burnuma bir halka takıp bana sahip olmak istiyordu. Ailesi yoktu. Genç bir Slovak hizmetçisiyle sanırım evlilik dışı sürdürdüğü bir ilişkisi vardı. Ama herhalde o zaman artık ihtiyarlamış olmalıydı, çünkü çocukları olmamıştı. Şimdi, yani bu olayın üzerinden yirmi yıl geçtikten sonra, ancak şimdi bu adamın bende neleri öldürdüğünü fark edebiliyorum! Orada geçirdiğim yaz tatillerinin benden neler alıp götürdüğünü şimdi artık biliyorum! Nasıl bir utançtı o, nasıl bir acı, nasıl kıskançlık, öfke, aşağılama! Yani bunu artık ne telafi edebilir? Para, başarı, hatta Anna'ya bile onun sayesinde kavuşmuş olmam bunları telafi edebilir mi? Ruhum ateşler içinde kavrulup küllendikten sonra, beni kim eski halime getirebilir? Toplum mu suçlu? Kabahati kimde arayabilirim? Evet, başarılı bir doktorum, param, servetim, güzel kıyafetlerim var. Ama aradan bu kadar yıl geçtikten sonra bile, böyle seninki gibi hoş bir eve girdiğimde üzerime bir tedirginlik çöker. Hizmetçilerin yüzüne bakmaya korkarım. Onların yüzünde annemi görme korkusudur bu! Hizmetçilerin bana hizmet etmesine asla tahammül edemem. Biliyorum, sen bunu hastalıklı bir alışkanlık olarak göreceksin. Ben de öyle düşündüğümden hep gizlerdim. Anna bile çok uzun bir süre farkına varmadı bunun. Annalar da çok varlıklı sayılmazlarmış çocukluklarında, ama hizmetçilerden bir şey kabul etmek onu hiç rahatsız etmezdi. Bense bir bardak su isterken bile yüzümün kızarmasını engelleyemezdim, ya da sabahları hizmetçi ayakkabılarımı getirince başımı öbür tarafa çevirirdim. Anna bunu anlayamazdı. Onun için bu mutlu ortam, hizmet veren güvenlikli çevre çok doğaldı. Ona göre, bazı insanlar hizmet etmek için vardı, bazılarının işi ise bu hizmetleri rahatlıkla kabul etmekti. Düzen böyle diye düşünürdü. O bu mutlu ve güvenlikli hayata daha doğar doğmaz kavuşmuştu. Bazı insanların işlevinin başkalarına hizmet etmek olduğuna inanırdı. Ve elbette bazı insanlar da bu hizmetleri kabul ederlerdi. Düzenin böyle kurulduğundan emindi. Evet, kimbilir, belki başka türlü de sürdürülebilir hayat, ama... İşte bu ama hep orada dururdu. İnsan bir süre sonra gayret etmekten yoruluyor ve var olanı kabul etmeye başlıyor. Ben hizmetkârların Sovyetler Birliği'nde bile var olduklarını duymuştum. O zamanlar

daha Tolstoy'u okumamıştım. Onun kahramanlarından Jasnaya Polyana'nın öyküsünü bilmiyordum. Ama hayatımın bir döneminde isyan ettim. Bu evliliğimizin üçüncü yılına denk gelir. Annemi o sıralar kaybetmiştim. Cenaze töreni için de köyüne gitmiştim. Sıradan bir hizmetçi cenazesi olmuştu. Ben de daha güzel bir tören olsun diye girişimde bulunmamıştım açıkçası. Böyle yaparak hem kendimi hem de dünyayı kandırmayı içim kaldırmamıştı. Yaşadığı gibi ölmeliydi, yaşadığı yoksul koşullara uygun bir cenaze töreni yapılmalıydı. Sonunda basit bir tabutla toprağa verildi. Ama ardından evime döndükten sonra içimde bir şeyler kopmuştu. Tahammülsüzleştim. Bir süre evimizdeki hizmetçi de bizimle aynı masaya oturacak, bizle birlikte yemek yiyecek diye tutturdum. Ama inan, bu durum hizmetçimiz de dahil her birimize dayanılmaz bir sıkıntı verdi. Sonunda hizmetçimiz işi bırakıp gitti. Anna için de sıkıntılıydı elbet, ama sanırım en kolay o kabul etti durumu, çünkü o hep her şeyi anlamaya çalışırdı. Sonra, bir ara hizmetçi odaya girdiğinde bir hürmet ifadesi olarak ayağa kalkmaya da başlamıştım. Şimdi artık biliyorum elbet, bu tavrımla bir şeyleri dile getirmeye çalışıyordum. İster zorunlu olarak, ister elimde olmadan yaptığım şeyler olsun, bunlar bir şeylere karşı amansızca ve ümitsizce tavır almaktı. Ama ne yaparsan yap, dünyayı değiştiremiyorsun. Sonunda nasılsa öyle kabul ettim. Biliyorum bu dünyada, hayatın bu yönlerine karşı tavır alan sadece ben değilim. Ama mesela bu durum Anna'yı hiç rahatsız etmezdi. O kendisinin, hizmetçilerine karşı gerektiği kadar iyi davrandığından emindi. Gözlerini gözlerime diker ve şöyle derdi: "Ne istiyorsun daha? Onların hayatta ihtiyacı olan her şeyleri var, inan bana!" Bu söylediği doğruydu da. Gerçekten de hayatta gerekli olabilecek şeylere sahiptiler. Ama sorun bu da değildi ki. Ben hep annemi düşünüyordum. Onun da her şeyi var mıydı? Tüm bunlar evliliğimizin üçüncü yılından itibaren hayatımızı etkilemeye başladı." "Hepimiz yoksuluz sonuçta" dedi Yargıç kısık bir sesle. Doktor gözlerini ona çevirdi. "Evet" dedi yorgun bir sesle. "Ama bu başka bir şey. Başka türlü bir yoksulluk. Burada söz konusu olan bir mülke sahip olmak değil. Burada hukuk, sorumluluk ve insani bir vicdan sorunundan bahsediyorum ben. Anna'yla ilk tanıştığım zaman rol yapıyordum elbet; gecelerin prensi gibiydim. Deli dayımın mirası daha suyunu çekmemişti. Dayım savaşın sonlarına doğru öldü. Annem ise daha

hayattaydı. Onun yaşadığı köye gittim, benimle birlikte gelmesini, benim evimde yaşamasını teklif ettim. Ama gelmek istemedi. O zaman ona köyde ev almak istedim, evini dayayıp döşeyebileceğimi söyledim. Onu da kabul etmedi. Tek kuruş almak istemedi benden. Hatta bana düşmanıymışım gibi davrandı. Uzun bir süre onun bu davranışının nedenini anlamamıştım. İlk başlarda bunun nedeninin, beni kollamak olduğunu sanmıştım. Yani benim kariyerim için gerekli olduğunu düşündüğü parayı kabul etmek istemeyişine yordum... Ama asıl neden bu değildi. Sonra bir ara, dayımın servetine elini sürmek bile istemiyor diye düşündüm. Ama bu da doğru değildi, çünkü dayımın eski giysilerini bile topladı, evindeki külüstür, delik tavalara varıncaya kadar her şeyi aldı. Bunu yaparken, çok yoksul insanların, her şeyin değerini bilen bir bilgelikle, hatta açgözlülükle, kullanılmış eşyaları bile toplamalarına benzer bir sevinç yaşıyordu. Asıl neden, onun köyünü, orada yaşadığı evini terk etmek istememesiydi. Artık alışkın olduğu hayatı bırakıp, dertsiz tasasız yeni bir hayata başlamayı arzulamamasıydı. O hizmetçiliğe devam etmek istiyordu. Bir hayvan sefaletiyle sürdürdüğü hayattan vazgeçmek istemiyordu. Neden peki? İnattan mı? Bir tür çaresizlikten mi? Köylülere özgü temkinli olmak kaygısından mı? Hayatta acı deneyimleriyle öğrendiği türden bir yaşam tarzının dışında başka şeyler de olabileceğine artık inanmadığından mı? Bilmiyordum... Bunun nedenini o zamanlar anlamamıştım. Çok sonraları, yani doktor unvanını taşımama rağmen, artık ruhen o meslekten uzaklaştığım zaman gerçeğe yaklaşacaktım; hastalarımı dinlerken, onlara reçeteler, ilaçlar verirken, kabızlıklarını, karın ağrılarını tedavi ederken bir şeyi fark ettim; onların acılarını hafifletebilirdim, ama hastalıklarına neden olan şeye tıbbın imkân verdiği hiçbir araçla ulaşamayacaktım. Yani o el sürülemeyen, yanına yaklaşılamayan, insanın ruhunun saklandığı o en mahrem yere... İnsanın kaderiyle tek başına karşı karşıya kaldığı, bir yabancının asla adımını atamayacağı en özel yere asla elimi süremeyecektim... Yani insanda böyle bir yer olduğunu keşfettim. Bunu kavradığım anda işte o zaman annemi de anladım. Ama annem artık hayatta değildi. İnsanlar, kendi hayatlarına yön veren yasaya bir şekilde bağlılar. Annem, hayatın kendisini hapsettiği o karanlık dehlizlerden çıkmaya cesaret edememişti. Hayatta, kendi deneyimlediği, ruhunda izler bırakan acıların, yoksullukların ve

mahrumiyetin dışında bir gerçekliğin olabileceğini kabul edememişti. Bunların ötesindeki her şeye kuşkuyla yaklaşmıştı. Kontların ya da toplumun önde gelenlerinin inandığı kendi gerçekleri vardı, işte annemin gerçekliği de buydu. Onu orada kaderiyle yalnız bırakmak zorundaydım. Herkes eninde sonunda kendi kaderiyle baş başa kalmak zorundadır. Belki sen henüz bilmiyorsun, ama hayatta kimseye yardım etmek mümkün değildir. Edemezsin! En zor iştir bu! Çevrende sevdiğin, ya da senin için önemli olan bir insanın kendi sonunu hazırladığını görüyorsun, kendi çıkarlarının tam aksi yönünde çılgınca koşuyor! Kederle, hüzünle, ya da bitkin bir şekilde... Bunu fark ettiğin anda kafanda tek bir şey var; ona koşmak, yardım etmek. Ama kısa sürede anlıyorsun ki bu mümkün değil. Peki bunun nedeni ne? Ona karşı fazlasıyla alttan mı aldın? Ona iyi davranmadın mı? Yeteri kadar samimi, heyecanlı, ya da alçakgönüllü olamadın mı? İşte sorun tam da burada gizli. Asla 'yeteri kadar' olamıyoruz. Peygamber olsan, mucizevi güce sahip olsan ve peşine havarileri toplasan yine de yeterli olamıyorsun! Zorlama kendini, kimseye yardım edemezsin. Çünkü insanın 'çıkarı' onun için iyi ya da anlamlı olanla özdeş değil. Belki o acı onun için gerekliydi! Kim bilebilir, belki dışarıdan 'onun çıkarına aykırı' gibi görünen şey, ona lazımdır! Bir insanın 'çıkarından' daha gizemli bir şey yok hayatta. Şikâyetlere çare bulabilirsin, baş ağrısına ilaç verebilirsin. Ama başının ağrımasına neden olan ruhundaki şeyin yanına bile yaklaşmak mümkün değildir. Annemle durum buydu! Anna ile de öyle..." Odada yeniden dolaşmaya başladı.

14

"Gecelerin prensi gibi davranıyordum" dedi gülümseyerek. "Anna'ya kur yapıyor, kalbini kazanmaya çalışıyordum. En iyi terzilere takım elbiseler ısmarladım. Düşünebiliyor musun, dans okullarına kaydoldum, dans etmeyi öğrendim. Bir dönem 'altın çocuk' hayatı yaşadım. Eğer Anna benden, siyasi partilerden birine kaydolup aktif siyaset yapmamı isteseydi, inan yapardım. Ama o benden hiçbir şey istemedi. Sadece varlığıma tahammül etti. O istemedi, ama ben o kıyafetlerle, o davranışlarla, o dış görünüşle, genç erkeklerin o günkü modasıyla beni daha kolay kabul edeceğini düşündüm. İstese fötr şapkama yeşil tüy takar, öyle dolaşırdım. Bunu bile yapardım. Uzun bir süre benim hakkımda ne düşündüğünü bile bilemedim. Kendi dengi olarak mı görüyordu? Yoksa zorla yanına yaklaşmaya çalışan can sıkıcı biri olarak mı? Anna ilginç bir şekilde hep sakin bir insandı. Hep rüyada gibiydi. Baloda, tiyatroda, misafirliklerde herkese karşı aynı derecede kibar, alçakgönüllü ve güler yüzlüydü. Gülümsemesi, yüzünden hiç eksik olmazdı. Hele biri ona seslenmesin, hemen gözlerini biraz kısar ve karşısındakine gülücükler gönderirdi. Ama bu gülümseme yapay, boşluğa gönderilmiş bir tebessüm olurdu. Çevresinde sürekli ona kur yapanlar bulunurdu. Yoksuldu, ama para kavramını da bilmezdi. Babası ihtiyacı olan her şeyi ona sunardı. Elbiseleri şehrin en iyi terzisinde dikilirdi. Dört odalı bir evde oturuyorlardı. Doğal olarak Anna'nın çok zevkli döşenmiş kendi odası vardı. Yaşlı erkeklerin genç sevgililerine hoşgörüyle yaptıkları gibi, babası bu tek kızı için hesapsız para harcardı. Bu yüzden de borca batmıştı. Altmış beş yaşında öldüğünde gerçek ortaya çıktı: Hiçbir kötü alışkanlığı olmayan, Küba işi puro içmeyen, bir kıyafeti on yıl giyen kırk beş yıl memurluk yapmış bu saygıdeğer aile babası, geriye on beş bin pengö borç bırakmıştı. Bu borcu ben ödedim. Daha doğrusu hâlâ ödemeye devam ediyorum. Büyük bir kısmı da tefecilerden alınan borçlardan oluşuyor. Bu paraların hepsini, dahası memur maaşını da kızına harcadı o. Anna Peşte'nin en ünlü yatılı rahibe okulunda

yetişmişti. Noel hediyesi olarak inci kolye verirmiş ona babası. Nikâha altı ay kala odasındaki mobilyaları değiştirmişlerdi. Anna kürklerle gezerdi. Yaz aylarında İsviçre'nin sayfiyelerine gidermiş bir kız arkadaşıyla. Acaba bu hayatı o mu dayattı babasına, yoksa babasının gayretiyle mi oldu, bunu asla öğrenemedim. Ama şurası kesin ki, baba, hayatının tüm gizli kalmış tutkularını ve sevgisini kızına harcamıştı. Ben Anna'yı tanıdığımda hayata dair hiçbir fikri olmayan, para nedir bilmeyen bir kızdı. Evlerinde mutfak harcamalarında babası aşçıdan kuruşların hesabını sorarken, kızının yetmiş pengölük şapka faturalarını gıkını çıkarmadan ödermiş. Anna ise sürekli gülümserdi. Bu gülümsemede, bu tavırlarda, bu konuşma stilinde garip bir hava olurdu. Sanki sürekli başka bir âlemdeydi, sürekli bir şeylerle meşguldü kafası. Gerçek kahkahasını hiç duymadım, ama sürekli gülümsemesi hâlâ gözlerimin önünde. Beni de işte bu tebessümle kabul etti zaten."

Başını salladı, gözleri uzaklarda gülümsedi. "Onunla annem hakkında ilk kez dün gece konuştum" dedi sakin sesle. Konuşması, affeden insanlara özgü yumuşak ses tonundaydı. "Annem hakkında hiç bir şey sormadı, daha doğrusu en başlarda, belki biraz sormuştu. Ama o zamanlar ben de ne anlatacağımı bilemiyordum ki? Hemen ardından da soru sorduğu için neredeyse özür diledi. Anna bu konuda çok hassastı. İnsan ruhunun, yabancının yaklaşmaması gereken köşe bucağını çok çabuk hissederdi. Ailem, annem, çocukluğum sosyal koşullarım hemen onun ilgi alanı dışında kaldı. Aslında bu cümle bu biçimiyle belki de fazla acımasız, onu ilgilendirmediği doğru değil. Aramızdaki ilişkilerde bu tür konularla karşılaştığında hemen yön değiştirdi desem daha iyi bir tanımlama olur. Her insanın sırları vardır ve bu sırları eşelememek gerek, derdi. Çok özel bir yanı vardı. İnsanları kendi çevresine kolayca ve geçmişinden soyutlayarak kabul ederdi. İnsan onun kanatları altında sanki yeniden doğardı. Geçmişi yokmuş gibi. Sanki hayatın geride kalan yıllarında yaşanan karmaşık ve acılı hatıralar onunla buluştuğun andan itibaren yok olur gidiverirdi. Uzun bir süre bu davranışının bir tür korkaklık olduğunu düşündüm. Gözlerini kapatıp, diğer kişiyle ilgili hiçbir şeyi fark etmek istememek, daha doğrusu, söz konusu kişiyle ilgili, sadece o an için önemli ve ilginç olan şeyleri algılamak ne derece doğruydu? Tabii hayatta bunu uygulamak çok daha kolaydı. Ama aynı zaman-

da da karmaşık... Anna'yı tanıyamamış olmana çok üzülüyorum." Bu son cümleyi söylerken sesi gerçekten de hüzünle dolmuştu. Yargıç hiç sesini çıkarmadan dikkatle anlatılanları dinliyordu. "Tüm bunların ötesinde onda çok hafif bir yan da vardı... Sanki havada süzülme duygusu... Sanki ruhun bir şeylere karışıp yükselmesi... Hani müzikte de hissederiz ya? Dikkat etmem lazım, çünkü kolayca hata yapabilirim. Anna'nın ruhunu hissettirmeye çalışıyorum. Bu hiç de kolay değil. Ben sekiz yıldır... Tam sekiz yıldır ona dair hiçbir şey bilmedim. Birlikte yaşamak, hayranlık ifadesi ya da hesaplı konuşmalar, kucaklama, öpücükler, düşler, bunlar neye yarar? Sonuçta hiçbir şey! Bunların ötesinde bilmek zorunda olduğumuz bir şey var. İlk başlarda sadece yanında olabildiğim için de mutluydum. Âşıktım ona! Anna da... Evet o da! Sana şunu söylemeliyim, evet söylemeliyim, çünkü belki de bilmiyorsun; o da bana âşıktı! Dün geceden bu yana kesinlikle biliyorum ki, beni seviyordu. Ben onunla ilkbaharda tanışmıştım. Tam olarak, nisan başlarındaydı. Her aşk insanın yeniden doğmasıdır derler, ama benimki tam öyleydi işte. Bir hafta içinde bambaşka bir insan olup çıkmıştım. Çalışıyor, para kazanıyordum. Hayatımda karanlık ve kötü olan ne varsa yok olup gidivermişti. Çevremde olup bitenler beni mutlu ediyordu. Mutlu olmaya cüret etmeye başlamıştım! Çocukluğumun karanlık sisleri dağılıyordu. Her şey bir anda kolaylaşıvermişti. İşim, insanlarla olan ilişkim bambaşkaydı. Zorluklara gülüp geçiyordum. Bu tür değişiklikler çabuk fark edilir. İnsanların ilgisini ve dikkatini çekmeye başladım. Anna'yı tanıyalı sanırım üç ay kadar olmuştu. Birden muayenehaneme gelen hastaların sayısının arttığını fark ettim. Kim bilir adımı nereden duyuyorlardı; muayenehanemin önünde kuyruklar oluşmaya başladı. Gece yarıları yatağımdan kaldırılıp uzak mahallelere, hastalara çağrılmaya başlandım. Birden bir şeyleri daha net görmeye başladığımı fark ettim; uyguladığım bir yöntem vardı. Hastalıklarda teşhise yardım eden bir tür hücre sayımı. Yok, ben keşfetmemiştim. Ama uygulaması zordu. Hastane, klinik gibi kurumlarda yapılabiliyordu sadece. Birden bunun başka türlü de uygulanabileceğini keşfettim. Yöntemi yaygınlaştırıp kullanmaya başladım. Şöhretim artmaya başlamıştı. İsmim artık bilinir olmuştu. Şehir hastanesindeki laboratuarlardan birini de benim idareme verdiler. Böyle şeyler, bilirsin, aniden olur. İnsan hazırlanamaz

bile... Ama şunun farkındaydım ki, tüm bunların gerisinde Anna vardı. Onun nefesi, tebessümü. Onun akşam beni beklediğini bilmek ya da öğleden sonra bir yerden onu almaya gideceğimi düşünmek beni değiştiriveriyordu; kıvrak, becerikli yapıyordu, işimde hızlıydım. Bu da lazım başarı için, öyle değil mi? Her zaman işini çok temelli ve derin yapman da sonuca götürmüyor. Hesap adamı olmuştum. Kiminle nasıl konuşacağımı çok çabuk kestirebiliyordum. Üstlerimi parmağımda oynatıyordum. Altımdakilerle ise dostça bir ilişki içindeydim. Amacıma ulaşabilmek için ihtiyacım olan herkesi, kısa sürede arkadaşım haline getirebiliyordum. Amacım dedim de, aslında bunu da açmam lazım. Benim amacım tekti: Anna! Odada oturup onu bekliyorum. Evde değil, biliyorum. Sonra birden geldiğini hissediyorum. Evet, işte geldi, şimdi dış kapıda. Şimdi merdivenlerden çıkıyor. Onun hakkında o an her şeyi hissettiğimi biliyorum. Evet, geliyor, biraz sonra kapıyı çalacak. O an üzerinde hangi elbise olduğunu da görüyorum. Kapı çalıyor, içeri giriyor. Benim düşündüğüm elbise var hem de üzerinde. Evet, bunlar duyu ötesi hisler diyeceksin belki, doğru... Hani hayvanların da vardır böyle hisleri. Bu tanımlama beni korkutmuyor. O ana kadar içimde olan, bastırılan, benliğimin kuytularında gizlenen tüm hisler uyanmış durumda. Para mı lazım! Şehre çıkıyorum, dolaşıyorum, bir avcının başarılı bir şekilde evine dönmesi gibi bir yığın parayla geri dönüyorum. Unvan, toplumsal başarı mı? Üç yıl içinde profesör unvanını kazanıyorum. Anna'ya yeni bir kürk mü lazım? Sibirya'daki avcılar gibi işe koyuluyorum, karmaşık manevralardan sonra kürkü ele geçiriyorum, Anna'nın ayaklarının dibine bırakıyorum. Yeni inci kolye mi lazım? Kolay! Uzak Asyalı dalgıçlar gibi, hayati tehlikeleri göze alarak dalıp denizin dibinden çıkarıyorum. Şurası kesin ki benim için imkânsız diye bir şey yok. Hiçbir konuda tereddüt etmiyorum. En zor işler bile kolayca üstesinden gelebileceğim şeylere dönüşüyor. Zorlanmıyorum. Gücümü, enerjimi, zamanımı kullanmam bile gerekmiyor. Her şeye zaman buluyorum. Güçlüyüm, zindeyim. Her gün yirmi dört saatten oluşuyor ve bu benim için minik de olsa bir sonsuzluk demek. Her şeye yetiyor. Sabah altıda hastalarıma gidiyorum; sekiz buçukta Anna'yla ata biniyorum; gün boyu uzmanlık bilgimi ilerletmek için okuyacak zaman da buluyorum; laboratuardaki görevlerimi yerine getiriyorum; öğleden önce muayenehaneyle uğraşıyorum;

öğleyin Anna'ya koşuyorum, beni kumaşçıda bekliyor, çünkü yatak odasının mobilyalarına yeni yüz diktiriyor; öğleden sonra çok zengin bir hanımı hipnozla tedavi ediyorum. Bunu yaparken kadının iyileşmeyeceğini, bu konuda hiç ümit olmadığını biliyorum elbet. Ama hipnoz tedavisi sürerken, kadın kendini çok iyi hissediyor ve morfine ara veriyor. Yıllar sonra, pencereden kendini atarak intihar ediyor; öğleden sonra hastalarımı kabul ediyorum, bir yandan da konferansıma hazırlanıyorum; kitapçılara telefon ediyor, Anna için yeni kitap siparişleri veriyorum, bu kitaplarla kendini tanımasına yardımcı olmaya çalışıyorum. Benim onda hissettiğim, ama söylemeye cesaret edemediğim yanları kendi görsün istiyorum. Sahne ışıklarının altında alkışı bekliyorum. Başarı benim kaderim sanki. Bazen eğilip çevremdekilere alkışları için teşekkür etmek gerektiği duygusuna kapılıyorum. Gece gündüz demeden, uykuda mıyım, rüya mı görüyorum ayrımına varmadan garip ve anlaşılmaz bir güvenlik duygusu içindeyim. Her an her şeye hazır hissediyorum kendimi. Sanki ruhum, vücudum, her hücrem, kemiklerim, iliklerim ve kaslarım her şeye hazır. Bir trapezcinin ölüm atlayışına uçuşu gibi, bunu gözlerim kapalı bile yapmaya hazırım ve ardından aşağılardan gelecek alkışları bekliyorum. Acaba benim bu halimi Anna görüyor mu? Ya da sadece kabul mü ediyor? Farkına varmaması mümkün olabilir mi, çünkü tüm bu duyguları bana veren kendisi. Ondan bana yansıyan bir şeyler benim bu beceriksiz bedenimi bu kadar yetenekli, bu kadar esprili ve tükenmez enerjili kılıyor. O olmadan, onun bana yansıyan ruhu olmadan ben kimim? Imre Greiner, Slovak asıllı bir ırgat kadının ve gündelikle çalışan bir ırgatın oğlu. Korkular içinde yaşayan, kendi bile ne olduğunu bilmeyen, yetenekleri olmayan, rüyalarında hep birilerinden kaçan ve çocukluk anılarından aklında, gökyüzündeki, bir canavara benzeyen küme küme bulutlar kalmış bir adamım. Ama şimdi artık korkmuyordum. Anna'yla birlikteydim ve onun büyüsüyle yaşıyordum. Gerçekten bir büyü dünyasındaydım ve sihirli kelimeyi biliyor gibiydim. Ama aslına bakılırsa sihirli kelime birini sevmekten ibaretti."

Sanki bunları söylemekten utanır gibiydi, bu nedenle de kelimeler ağzından hızla dökülüyordu. Devam etti: "Elbette hep böyle opera sahnesindeymişiz gibi yaşayamayız ki. Opera sanatçısı da yorulur, nefesi tükenir. Sürekli bir tenor edasıyla, bana bir bardak

su verir misin ya da bugün öğlen beni yemeğe beklemeyin, diyemeyiz, öyle değil mi? Ama bu yorgunluğu Anna'nın fark etmemesi gerekiyordu. Beni kabul ediyordu ve bu harika bir şeydi. Herhalde başka türlü de yapamazdı. Benim çevreme yaydığım, insanları bir araya topladığım, gruplara ayırdığım bir enerji vardı. Ve bu enerji, bu hava, bir insanı hayatında bana yer açmaya, beni kabul etmeye zorluyordu. Anna da benim etkimden kendini kurtaramıyordu. Beni kabul ediyordu. İlk zamanlarda bu çok net değildi ve bu kabulde bazen tedirginlik de hissediliyordu. Artık kendi kaderine hâkim olamadığını sezinliyordu sanki. Artık karar veren, hür iradesiyle seçim yapan o değildi, beni kabul etmesi için üzerinde o zamana kadar tanımadığı güçlerin baskısını hissediyordu. Sadece kabul etmesi de yetmiyordu. Teslim de olacaktı! Tamamen! Pazarlık yapmıyordum ve koşullarım da acımasızdı. Sadece güçsüz bir 'tamam kabul' tavrı, ya da 'kabul etmiş gibi yapmak' beni tatmin etmiyordu. Fetih seferine çıkmıştım sanki. Gerçekten de tek tek bireyler temelinde baktığımız zaman, bu, halkların savaşa çıkmasına denk düşüyor. Söz konusu olan sadece ganimet değil, karşı tarafın tamamen silahı bırakması, her şeyiyle teslim olması! Ben her şeyi almak için yola çıkmıştım. Bana lazım olan sadece Anna Fazekas adlı kadının iyi niyetli kabulü değildi. Ben onun her şeyini istiyordum: Muğlaklaşan çocukluk anılarını, tüm düşüncelerini, çocukluğunun sırlarını öğrenmek istiyordum; ilk şehvet anlarını, onun ruhunu, bedenini... sinir hücrelerini... Doktor olduğuma da seviniyordum. Anatomiyi biliyordum. Sadece bakmakla yetinmiyordum, bir sesi duymak ya da elin zarif bir hareketine tanık olmak tatmin etmiyordu. Onun bütün bedenini, kalbini, akciğerini, derisini... her şeyini istiyordum! Bunlar seni ürkütüyor mu? Yeter mi artık? Evet onu da ürkütmüştü. Ama şunu anlaman lazım; bu hayat ya da ölüm demekti! Anna'nın yokluğu sadece benim, yani Imre Greiner'in değil, bende ve Anna'da yaşayan o akşamki buluşmada kendini gösterecek olan gücün de yok olması demekti. Benle kalmak zorundaydı. İçimde yanan ateşin gücünde her şey, her tür direniş erir yok olurdu! Her şey mi? En azından o zaman öyle düşünüyordum. O zaman daha yanmış, erimiş maddelerin içinde bile bir şeylerin yaşamaya devam ettiğini bilmiyordum. Bir insanın en içsel, en kendine ait, en özel ve biricik mülkiyetiydi bu! Hiçbir tutkunun erişemediği, hiçbir dış gücün diş geçiremediği, bölünmeyen,

dokunulmayan ve kendi içinde bütün olan bir şey. En derinlerde, orada, bedenin ve ruhun en dip noktasında! Kim bilir, belki de bir grup hücre, birkaç milyonluk bir hücre kolonisi! Bir nöron grubu! Her şey olup bittikten sonra işte böyle uzmanca terimler ve açıklamalar bulmaya çalışıyorum. Ama bu harika şeye ne isim verirsek verelim, onun yapısını değiştiremeyiz. Hâlâ kibirliyim, değil mi, her şeyi gözden çıkarabilecek dünyanın hâkimi gibiyim! Tanrım ne kendini beğenmişlik! Oysa Anna'yla birlikte olduğumda alçakgönüllü de olabiliyordum. Her davranışını, her hareketini, deney yapan bir bilim adamının tavırlarıyla izliyordum: Acaba şu şişede rengini değiştirecek mi? Çevresinde tutuşturduğum bin derece ateşte niteliği farklılaşacak mı? Bu artık âşık bir erkeğin nezaketi ya da her şeyi yapmaya hazır beklentisi değildi. Doğal sevgiden taşan şefkate, onunla birlikte olmanın yarattığı neşeye dayalı bir yakınlık da değildi. Benim onun çevresindeki hayranlığım içerik olarak asık suratlıydı. Gergindi... Neredeyse mekanikti... Sanki bir spor yarışmasındaki gerginlik de vardı benim tavrımda. Arka planda biri benim aldığım sonuçları ölçüyordu sanki. Başka türlü olması da mümkün mü? Öyle bir zamanda yaşıyoruz ki, tamirci çıraklarına kadar herkesin yaptığı işte daha verimli olma kıstası aranıyor! Yarış pistlerinden hastanelere ve kimya laboratuarlarına kadar her alanda arka planda yarışı ölçen saatin sesini duymak mümkün. Birileri ya da bir şeyler sanki alınan sonuçları hep takip ediyor. Her şey giderek daha yapay gerginlikler içeriyor, zamanla endişelerden kaynaklanan bir şekilde daha da hızlandırılıyor... Kim bilir, belki aşklar da bu endişelerden etkileniyor. Bu yükselme hırslarının, bu insanı kahreden endişelerin peşine takılıyor. Artık masum bir oyun olmaktan çıkıp bir rekabet oyununa dönüşüyor. O zamanlar bunun üzerinde çok kafa yormuyordum... Ama hayatımın ritmi, hırslarım ve ona ulaşmak için yazdığım makaleler, duygularım, dinlenme anlarım bu korkunç iradi istekle doluydu. Çevremde her şey giderek hızlanıyordu.. Artık dinlenmem mümkün değildi... Hayat tarzları katılaşmaya başlıyordu. İnsanların yüzleri gergin ve köşeliydi. Daha sonraları, yani yaşadığımız zamanın ruhu hakkında bilgi sahibi olmaya başladığımda insanların yüzlerine daha bir bilinçli bakmaya başladım. Ve şunu fark ettim: İnsanların yüzlerinde her şeyi unutan mutluluk izlerini giderek daha az görüyorum. Şu çağa ait yüzlerde rahat bir yumuşaklık yok. Yarış

yapan insanların çarpık bakışı, duygusuz gözleri seni karşılıyor. Bu bakışlar kime benziyor biliyor musun? Artık finişe çok yaklaşan atletlerin korkunç bakışlarına! Hani o bitişe, yani hem zafer hem de her şeyin sonu demek olan finişe yaklaşan insanın gözlerine yerleşen bakışlara... Anna'yla bir yarış halindeydim. İçimde insanı uçuran o rahatlık duygusunun yok olduğunu biliyordum. Ruhu hafifleten o duygu yoktu. İçimde tebessüm yoktu. Her anım Anna'ya aitti, ama bunun yetmediğinin farkında değildim. Belki de, bu şekilde değil de, kendiliğinden ortaya çıkan ve ona sunabileceğim dakikalarım, saatlerim olsa! Takvime bağlı olmadan, tesadüfen ona verebileceğim zaman bulsam! Her zaman ve "her şeyi" Anna'ya vermek istiyordum. Ama, bazen, tesadüfen, öyle rastgele verilen bazı şeylerin daha bir değerli olduğunun farkında değildim. Hırsım, bir nevi aşk kahramanlığı yaratıyordu. Anna gözlerini kocaman açmış beni izliyordu, hem de yakın bir mesafeden. Bu mesafeyi ölçmek mümkün değildi. Sadece ben farkındaydım. Onun yüzünde, her şeyi unutabilen o rahat mutluluğun hâlâ var olduğunu görüyordum. Anna asla acele etmiyordu. Anna'nın asla bir şey için özel olarak ayırdığı bir zamanı olmuyordu. Yani onun her şeye zamanı vardı. Benden kaçmak da istemiyordu ve zaten artık kaçma imkânı da yoktu. Belki bunu istemiyordu da. Nikâh dairesinden çıktığımızda kapıya doğru yaklaşırken, biraz endişeyle çevreme bakınıyordum; ipi göğüslemiş, elinde kupası, boynunda madalyası olan bir atlete benzetiyordum kendimi. Şimdi şuradan fotoğrafçılar çıksa ve zaferi kazanan kişinin fotoğrafını çekseler bile şaşırmam diye düşünüyordum. Ve gerçekten de birden fotoğrafçılar çıkıp, resim çekmeye başladılar. Bunun artık bir âdet olduğunu orada kavramıştım."

"Aralık ayında evlendik. Şimdi tam dokuz yıl olacak" dedi ayrıntılara önem veren bir tavırla, "Senin evlenmenden iki ay sonra. Son ay, artık evlenelim diye Anna ısrar etmeye başlamıştı."

15

Kitaplığın önünde durdu. Raftan öylesine bir kitap çekti. Sayfalarını hızlıca karıştırdı ve gerisin geriye, rafa yerleştirdi. "Çok iyi bir kitap bu" dedi memnun bir tavırla. "Evet, fikirleri bu matematikçiye benzeyen bir dahi daha vardı, öleli çok olmadı. Ne harika teorilerdi onlar! Nasıl bir deha! 'Bilimin değerlendirilmesi' kitabını duymuşsundur. Eğer bu tür kitaplar ilgini çekiyorsa okuman için sana gönderebilirim, benim evdeki kütüphanemde var çünkü." Özür dileyen bir el hareketiyle durumu açıklamaya çalıştı: "Evet, benim evim diyorum, ama artık öyle bir şey kalmadı! Buna artık alışmam lazım. Ev, mobilyalar, kitaplar, çekmecelerde mektuplar bunların hiçbiri yok. Ev diye bir kavramın olduğunu unutmam gerek." Ama Yargıç hiç tepki vermiyordu. Kollarını göğsünde kavuşturmuş, koltuğunun arkasına yaslanmış, ona bakıyordu. Yüzü ışığın aydınlatamadığı loşluktaydı. Şimdi birbirlerinin yüzlerini görmüyorlardı. "Bu ev dediğimiz şey, doğal olarak Anna'nın eseriydi. 'Ev' onun için ne kadar önemliydi! Şimdi artık, yani onun yokluğunda eve ne kadar önem verdiğini anlıyorum. Buda'ya taşınmak da onun fikriydi. Bizim evin sokağını biliyor musun? Hemen şu komşu sokak. Taşınacağımız evi de o seçti. Ben o sokağı sevmiyorum, hiç de sevmemiştim zaten. Taşrada yaşamayı da sevmemiştim. Bana yabancıydı orası. Benim için şehrin göbeği ideal yerleşim yeri. Bir şehrin gürültülü ana caddelerinden birinde yaşamak isterim hep. Burası da bana taşrayı anımsatıyor. Sakin, dingin... Taşra benim hayatımda hep bir anı olarak kalmaya devam edecek. Ne zaman 'taşraya benzer' bir şeyle karşılaşırsam, hemen bana bazı şeyleri anımsatıyor! Anna taşrayı da seviyordu. 'Buda'ya taşınmak istiyorum, orayı çok özlüyorum' diyordu. Bir zamanlar hele, ciddi bir şekilde taşraya taşınmaya niyetlenmiştik. Oradaki üniversitelerden birine müracaat etmeyi planlamıştım... Sonra birden birilerinden, başvursam bile hiç şansım olmayacağı haberi geldi. Vazgeçtik ve işte Buda'da kalışımız da böyle oldu. Sonra bir dönem muayenehanem Peşte'deydi. Ama çok pahalı geldi, kaldıramadım. Ve bir başka

önemli neden de, Peşte'deki muayenehanede çalışırken gün boyu Anna'dan çok uzak kalmamdı. Buna dayanamazdım. Anna'nın hep yakın olduğunu bilmek, hemen yanı başımda olduğunu düşünmek mükemmeldi. İstediğim her an görebilirdim. Evet dostum, işte böyle başladı. İlk yıllarda, hatta ilk dört yıl boyunca saat başı Anna'yı görmeden yapamadım. Hiç olmazsa sesini duymalıydım! O da olmadı, o zaman, yan odada gidip gelirken çıkan ayak sesleri de beni mutlu ediyordu. Bağımlılık, diye açıklar bir doktor bu durumu. Ama bunlar sadece kelimeler, teşhis raporu üzerinde altı kırmızı kalemle çizilen laflar. Bağımlılık ha? Ne demek bağımlılık? Ben Anna'yla evlilik hayatı sürdürmek istiyordum. Kutsal Kitap'taki şekliyle. Ne eksik, ne fazla, tam o kadar! Ne diyor Kutsal Kitap? Kadın annesini babasını terk eder, kocasının izinden yürür. Ölüme kadar! Önüne ne çıkarsa çıksın! Kanımca evlilik insanlar arasında, bir daha asla çözülemeyecek olan bir bağdır. Başka nasıl olabilir ki? Başka türlü anlamı ne ki? Bunun üzerine tartışma bile açılamaz." Şimdi, sanki Yargıç farklı bir şey söylemiş gibi öfkeli bir tonda konuşuyordu. "Anna da elbette bunu benimle tartışmıyordu. Asla bu konuyu tartışmadık. Şimdi gözlerimin önünde bu dönem canlanıyor tekrar. Anna'yı yeniden görmek istiyorum." Elleriyle yüzünü kapattı. Sanki gerçekten onu görmek ister gibi bir çaba içindeydi. "Evet, işte görüyorum" dedi yavaşça. "O kadar nazik ve dikkatli ki. Bunu anlatmakta bile güçlük çekiyorum. Sanki benden bir şey istiyor. Bana doğru bakıyor, tebessüm ediyor. Bir şey bekliyormuş gibi. Herkesin seveceği yumuşak bir gülümseme var dudaklarının kıvrımlarında. Ama bir yandan da merakla bakıyor. Dikkatli ve hassas bir tavır. Sabırlı ve iyi niyetli. İşte tüm bunlar birlikte Anna'yı oluşturuyor. Ha, evet, bir şey daha var; ama bunu sana nasıl söylesem? Benimle ilgili her şeyi merak ederdi. Ona her şeyi anlatmamı isterdi; işimi, arzularımı, nefretlerimi ve elbette onun hakkında neler düşündüğümü de. Söylediğim her şeyi dikkatle dinler, her şeyi biriktirirdi. Düşüncelerimin, ona ulaştığı andan itibaren güvende olduğunu bilirdim. Hiçbir şekilde hafife almaz, söylediklerimle eğlenmezdi. Ama şimdi cevap vermiyor" dedi kederli bir ifadeyle. Sonra da heyecanla ekledi: "Hayır, öyle değil! O her konuda bir şeyler söylerdi. Gizlisi saklısı yoktu. Başka erkeklere ya da kadınlara yönelik beni de içermeyen bir bakışı yoktu. İlk andan itibaren onu kıskanıyordum. Bunu o da biliyordu.

Zaten bu duygumu saklayamazdım ki? Hayır, sakın bunu kaba bir kıskaçlık olarak düşünme... Sonuçta her kıskançlığın da temeli aynı aslında... Çevremizde onu kıskanabileceğim, onun ilgisini çekebilecek tek bir erkek bile yoktu. Anna cilve yapan bir kadın değildi. Başka bir erkeğe mesaj olarak gönderdiğini düşündüğüm tek bir gülüşüne ya da davranışına tanık olmadım. Burada bir sorun yok, diyordum hep kendi kendime, bu konuda bir sorun yok. Evet ama, öte yandan da dayanılmaz biçimde kıskançtım. Herkese karşı. Akrabalarından, hatta babasından bile kıskanıyordum. Ona kur yapan o yaşlı kavalyesi öldüğünde rahatlamıştım. Çevresinde yaşayan, nefes alan herkese şüpheyle bakardım. Eğer sokakta bir çocuğun başını okşayacak olsa, şefkat duygusu azalacak diye ödüm kopardı. Kız arkadaşlarına bile tahammül edemezdim, sonunda hepsiyle koptu ilişkisi. Biliyorum bu hastalık gibi bir takıntı. Bu konuyu Anna'yla da defalarca konuşmuştuk. O beni anlıyordu, başka türlü yapamazsın, diyordu. Seven kıskanır, diyordu. Sevdiğimiz kişiyi her şeyden kıskanırız, çünkü aslında ölümden, yok oluştan esirgemeye çalışırız. Bunu o söylemişti. Anna'ya her sabah rüyalarını anlattırırdım. Onu benden alıp koparan ve sabaha kadar da uzak tutan gecenin o sadakatsiz saatlerinde neler yaptığını, neler düşündüğünü mutlaka bilmek isterdim. Rüya tabirlerine pek inanmam, ama Anna'nın rüyaları benim için paha biçilmez bir öneme sahipti. Gün, bana göre bu rüyalarla başlıyordu. "Rüya maceradır" diyordu Anna ve her sabah maceralarını anlatıyordu. Böyle yaşıyorduk, güzel yaşıyorduk ve bence mutlu yaşıyorduk. Ama bir süre sonra bu hayatın hayat olmadığını, bu "mutluluğun" ardında şüpheli ve karanlık gölgelerin olduğunu fark edecektim. Geçen bu yıllar bilinçsizdi ve bir anlamda da yapaydı diyebilirim. Anna dikkatliydi, bir şeyler bekliyordu. Görünüşte örnek bir hayatımız vardı; ben anlatıyordum, Anna dinliyordu, sorular soruyordu ve ben cevap veriyordum. Ve işte her şey böyle giderken bir gün onun artık cevap vermediğini hissettim."

Uzun bir süre konuşmadı. "Söylediklerimi anlıyor musun?" diye sordu sonunda. Elleri hâlâ yüzündeydi. Gerilerden gelen sesi boğuktu.

"Evet" dedi Kristóf fısıltıyla, "sanırım anlıyorum."

"Belki bundan sonrasını da anlatabilirim" diye devam etti boğuk sesiyle. "Anna çok itaatkâr görünüyordu. Benim düşlerimde

ve hayatla ilgili beklentilerimde küçük burjuva ideallerinin şekillendiğini fark etmişti. Bu tür idealler çocukluk yıllarının mutlu günlerinde oluşur. Mesela benim için 'ev' çok önemlidir. Sen de bilirsin delikanlılar güçleriyle övülürler. Babalarını taklit ederek, kendi evlerini yaratabileceklerini düşünürler; ev idealleri de kafeste bir kanaryanın, salonda şöminenin, ayaklarında da terliklerinin olduğu sıcak bir yuvadır. Evet, elbette Alman mobilyalarıyla kocaman bir yemek salonu, dantelli örtülerle, altın yaldızlı çerçevelerdeki resimlerle süslü bir salon. Elbette, 'salon' benim için de önemliydi. Her ne kadar antik mobilyalar olmasa da –çünkü onlar çok pahalıydı– evimizde misafirlerin ağırlanacağı, sohbetlerin yaşanacağı bir salonun bulunması çok önemliydi. Ve elbette salonda bir Makart* tablosu ve yanında da sallanan koltuk da unutulmamalıydı. İçimdeki 'aydın' elbette bu tutkularıma karşı çıkmaya çalışıyordu, ama Anna 'aydınlar' hakkında sezgisiyle çok daha fazla bilgiye sahipti. Saklanmaya çalışılan, utanılan tutkuları hayata geçiriveriyordu. Evimiz kısa süre içinde, geçen yüzyılda zenginleşmiş ve ardından da emekli olmuş bir fabrikatörün evini andırmaya başlamıştı. Tablolar satın alıyor, gümüş şamdanlar seçiyordum. Hem de bunu bu pahalı şeylerin benim zevkim olmadığını, yaşadığım tarih için gereksizliğini bilerek yapıyordum. Ama direnmek boşunaydı. İçimdeki bu tutkularla başa çıkamıyordum. Annemin bir Makart tablosu yoktu ve babam da hiç sallanan koltukta oturmamıştı. Anna asla annemle ya da babamla ilgili soru sormuyordu. Cevap alamayacağını biliyordu çünkü. Daha zamanı gelmemişti. Unutulan, silikleşen, ayrıntılarını yitiren anıların yeniden ortaya çıkması şarttı. İşte o buna yardım ediyordu; üzeri kabuk bağlayan eski yaraları ovuyor, okşuyor, hantal yemek takımlarına ve sallanan koltuğa tahammül ediyordu. Evet, sanırım eve 'tahammül ediyorduk', nasılsa öyleydi. Tümden bakıldığında, sonuç olarak son derece zevksiz olduğunu söyleyebilirim. Anna birçok şeye tahammül ediyordu. Çok duyarlı bir şekilde, acıtmadan benim ruhumdaki yaraları iyileştirmeye çalışıyordu. O kadar iyiydi ki! Tarif edilemeyecek kadar yardıma hazırdı; bana güven ve destek veriyor, sevdiğim şeyleri sevdiğimi söylemekten kaçınmamam için yanımda oluyordu. İlle de çağı yakalamış, genç ve 'modern' bir doktor olmam gerekmiyordu ki!

* Hans Makart: 1840-1884 arasında yaşamış Avusturyalı ressam. (ç. n.)

Utanmamam için elinden geleni yapıyordu, çünkü ben de evimizi modern, basit, kullanımı rahat mobilya ve eşyalarla döşememiz gerektiğini biliyordum. Bizim için öylesi uygundu. Sonuçta modern insanlardık. Anna sadece gülümsüyor ve divan için yastık seçmeye devam ediyordu. Eğer eve günün birinde kanarya ya da içinde altın renkli balıklar yüzen bir akvaryum getirseydim de sesini çıkarmazdı. İşte bu sabırdı, anlıyor musun? Tahammüldü! Bu evde sabırla, bir şeyleri bekleyerek yaşamaya devam ediyordu; günün birinde tüm bunların anlamının ortaya çıkmasını, bu mobilyaların, bu gizli kalmış tutkuluların nedeninin belirginleşmesini, bu tozlu şeylerin ardında saklanan acıların kendini göstermesini bekliyordu. O zamana kadar da tahammül etmeliydi. Gerçekten acaba bunları mı hissediyordu? O kadar yumuşak, o kadar hizmete hazırdı ki, çoğu kez işinin uzmanı bir ev hizmetçisi gibi davranıyordu."

Kısık bir sesle konuşmasını sürdürdü: "Seviyordu işte! Evet seviyordu... Hani derler ya, kendi tarzında bir aşktı bu. Peki, ama Anna'nın 'tarzı' nasıldı? Ah, 'koşulsuz', evet koşulsuz bir aşktı bu. Anna kendisiyle pazarlık yapmıyordu. Birini sevmek ne anlama gelir? Sanırım bu uzun bir süreliğine onu tanımaktır. Yani tam anlamıyla tanımak; her sırrını çözmek, bedeninin tüm reflekslerini öğrenmek, ruhunun tüm titreşimlerini okumak! Evet, tanımak, herhalde sevmek anlamına geliyor. Elbette, bu sadece bir teori. Ama tanımak deyip geçme, nasıl tanınabilir bir kişi? Ne kadar mümkündür tanımak? Yabancı bir ruhun izini sürebilir misin? Nereye kadar? Uykuya dalıncaya kadar mı, mesela? Peki ya sonra? Organların kendi içsel işleyişlerine kadar onu izleyebilir misin? Gözlerini kapatması bile gerekmiyor, senle vedalaşıp, gecenin o diğer boyutuna geçtiği andan itibaren... Evet, farklı boyutları var bizim hayatımızın. Yaşadığımız, bildiğimiz boyutun dışında bir boyut daha var. Kim bilir, belki de o diğer boyutta, zamanın ve mekânın dışında insan daha bir gerçek yaşıyor... Şimdi artık bu boyutun var olduğuna kesinlikle inanıyorum. Orası sadece bizim, yani herkesin kendine özgü, farklı bir boyut... Anna başka zamanlar da benden uzaklaşabiliyordu. Gündüzleri de oluyordu bu. Bazen sadece bir anlığına, yemek esnasında bile... Ne demek istediğimi anlıyor musun? Mesela birden orada olmadığını fark ediyorum. Ona sesleniyorum. Kararlı bir şekilde yanıma dönmesini söylüyorum. Buna hakkım olduğunu düşünüyordum. Buna inanmak

için de her neden mevcuttu. Anna benimle anlaşmıştı. Koşullar olmayacaktı, pazarlıklar yapmayacaktık. Elbette yatak odalarımız da ortaktı. Bunu ben talep etmiştim. Ayrı yatak odalarımız olmasına tahammül edemezdim. Ben evliliklerde özel alan olmasına, maceralar yaşanmasına karşıydım. Yatak odası da, aynen varoşlardaki mobilya mağazalarının vitrinlerindeki gibi olmalıydı; iki yatak, iki dolap. Bir de karyolaların üzerinde duvarda bir dua! Birinde ben, diğerinde Anna yatacaktı. Ölümün ardından da, yandaki mezarda Anna olmalıydı. Bu derece yani. Bir kadın bir erkekle birlikte yaşıyor, Tanrının ve bu dünyanın yasaları uyarınca ve mutlu olarak. Özü buydu. Ama sevmenin aslında ne anlama geldiğini hâlâ bilmiyordum. Bu bilinebilir mi? Ayrıca bilsek ne olacak? Bu, izanla, mantıkla kavranabilir mi? Herhalde sevmek, tanımanın da ötesinde bir şey. Bir sınır olmalı. Sevmek belki de birlikte var olmaya dönüşmek. O kadar harika ve tesadüfi bir olay; mesela sonsuz uzayın derinliklerinde aynı yörüngede dönen, aynı maddeden ve aynı atmosferden oluşan iki gezegenin var olması gibi bir şey. O kadar ender bir tesadüf ki, gerçekleşmesi mümkün değil. Belki de yok gerçekten. Peki bu dediğim türden aşkla karşılaştım mı hiç? Evet, belki... Ama çok ender... ve o zaman da kesin emin olamamıştım ki? Birlikte var olmak, yani hayatta ve aşkta tekleşmek. Aynı yemekleri sevmek, aynı müzikten hoşlanmak, yolda hızlı ya da yavaş, ama sonsuz uyumla yürümek, yatakta da aynı tempoyla birbirine ulaşmak... Belki işte söz konusu olan bu. Böyle bir şey ne kadar nadirdir hayatta değil mi? Bu tür karşılaşmaların mistik bir yanı olduğunu düşünüyorum. Bu tür insanların bedenlerindeki bezlerin bile aynı anda ve aynı miktarda salgıladıklarını düşünürüm. Dünyayı aynı şekilde değerlendirir, aynı kelimelerle yorumlarlar. Oysa tüm bunlar mümkün mü? Biri yavaşsa biri hızlı; biri cüretkârsa, diğeri ürkek; biri ateş gibiyse, diğeri ılık! Hayat böyle, insanların karşılaşmalarını buna uygun düşünmek lazım. Mutluluk ancak bu koşullarda ortaya çıkacak, eğer mümkünse. Sonuçta ben bir doktorum, hayaller dünyasında dolanan bir âşık değil. Muayenehanem her gün, sevgiye aç insanlarla dolup taşıyor. Bu insanlar 'asıl benliklerini, kendilerini gösterememekten' yakınıyorlar, ümitsiz yalnızlıkları içinde kahroluyorlar. İnsanın hiç olmazsa tek başına olmaması bile önemli, bunun farkındayım. Diğer insanın seni kabul etmesi de büyük nimet. Hayal kırıklıkları, ya da koca dünyada

tek başına olman doğa için bir şey ifade etmiyor. Yalnız değildim, Anna benimleydi, işte hemen yanımdaki yatakta uyuyordu! Salonda sallanan koltuğum vardı! Birlikte yolculuk ediyor, birlikte kitap okuyorduk! Anna'nın, benim bildiğimden başka bir hayatı yoktu. Anna otuz ikinci yaş günüme üzerindeki goblenleri kendi işlediği bir kutu hazırlamıştı. Küçük burjuva alışkanlıklarıma atıf yaparak, gülümseyerek vermişti hediyemi. Bu dünyada tanrısal ve dünyevi yasalar ne kadar izin veriyorsa, o kadar mutluyduk anlayacağın..."

16

"Bir gün öğle sularında eve geldim. Bu normal bir eve geliş saatiydi, sanırım bir buçuk sularıydı." Sesi şimdi sınıfta ders anlatan bir öğrencinin sesi gibiydi. "Ekim sonlarıydı. İki gündür yağmur yağıyordu. Hizmetçi kız koridorda sırtımdan paltoyu aldı, bir bezle ayakkabılarımı sildi. Bizim evde ısıtma sistemi mutfaktan çalışır. Mutfağın yanından geçerken, yani koridorda Anna'nın ev kaloriferini yaktırdığını anladım. Sevindim, çünkü kışın evin ısıtılmaya başladığı ilk gün evimizde bir bayram havası yaratır. Koridor ılıktı ve radyatörlerden sıcak metal kokusu geliyordu. Ürperdiğimi hissettim, oysa ev sıcaktı. Herhalde biraz üşütmüş olmalıyım diye düşündüm. Evin sıcak olmasına sevinmiştim. Sessizce oturma odasına girdim. Anna çalışma masasında oturmuş bir şeyler yazıyordu. Sabah ben söylemiştim. Muayenehane için, artık eskimiş bir iki cihazın yerine yenilerinin siparişini vermemiz gerekiyordu. Şimdi, öğle yemeğine oturmadan önce herhalde onları yazıyor olmalıydı. Sırtı bana dönüktü. Arkadan yaklaşıp başının üzerinden kâğıda göz attım. Mor ve kıvrak harfleri kâğıda döken zarif eline, boynunun kıvrımına baktım. Üzerinde lacivert bir elbise vardı. Bu sokak elbisesi, öğleden önce dışarıya çıkmış olmalı diye düşündüm. Başını çevirip bana bakmadı, mektubu acele bitirmesi lazımdı, sadece sol elini bana doğru uzattı. Eğilip elini öptüm. Pencerenin pervazında asılı termometreye baktım. İçerisi on yedi dereceydi. Yani soğuk sayılmazdı, ama yine de üşüyordum. İlaçların bulunduğu yere gidip bir aspirin almaya karar verdim. Şimdi sana belki de garip geliyordur, o günü bu kadar ayrıntılı hatırlamam. Aslında bana da garip geliyor. Ancak tarihi olayları hatırlayabiliriz bu kadar ayrıntılı olarak ya da mesela sevdiğimiz bir insanın tanık olduğumuz ölüm anını: Mesela 'Günlerden salıydı. Ekimin yirmi sekiziydi ve öğleden sonra saat iki sularıydı'. Ya da: 'Ben odanın bir köşesinde duruyordum. Biraz sonra, yani iki buçuğa doğru doktor geldi. Saat üçe birkaç dakika kala bir bardak limonata istedi. Üçü dört geçe de hayata veda etti.'

Bu ayrıntıların, aslında tek başlarına bir anlamları yok. Ama buna rağmen önem veriyor ve beynimizde onları taşımaya devam ediyoruz. Belki de başka türlü anlatılırsa hikâye anlaşılmaz oluyor. Gerçek hayatın kırıntıları arasında tutunacak bir şeyler arıyoruz. Çünkü anlattığımız olay o kadar inanılmaz ki, birkaç gerçek ayrıntı arıyoruz. Tutunabileceğimiz, anlattığımız olayı gerçek kılabileceğimiz, dengeyi sağlayabileceğimiz birkaç şey. Böyle işte. Devam edeyim. Sessizce yemek yedik sonra. Ardından kahvemizi içtik. Sonra da muayenehaneme döndüm. Saat üçte randevusu olan bir hastam vardı. Birkaç haftadır izliyordum. Takıntılarını saymazsak, uzun bir hayat sürebilecek kadar sağlıklı olan, kırklı yaşlarında ve bir bakanlıkta çalışan bir memurdu. İçindeki gerginlikleri ortalığa dökmeyen, çok kültürlü olmasına rağmen, rüyada gibi davranan, çok yavaş ve şarkı söyler gibi konuşan bir adam. Bir Alman doktorun yazısında benzer bir vakayı incelediğini hatırlıyorum. Muayenehanede çalışma masamın başında, ayakta duruyordum. Evrakları, yazıları karıştırıyordum. Birden bir şeyin eksikliğini hissettim. Parmaklarım tamamen otomatik bir şekilde bir şeyler arıyordu. Ha, evet, kibrit arıyordum. Hayır, aradığım kibrit değil, çünkü o öteki elimdeydi. Puromu yaktım. Eksiklik duygusunu üzerimden atamıyordum. Bu duygu giderek daha baskın bir hal aldı ve huzursuzlanmaya başladım. Bir şey mi unutmuştum acaba? Elbet, herhalde yan odada bir şey unutmuştum. Yan tarafa geçtim. Kız yemek masasını toplamıştı. Yemek odasını havalandırıyorlardı. Pencereye kadar yürüyüp camı kapattım. Ne istiyordum ben? Aklıma gelmiyordu. Elimde puroyla muayenehaneme geri döndüm. Yeniden masamın başındaydım. Ayakta öylesine duruyor, masanın üzerindeki öteberiye bakıyordum: Evraklar, stetoskop, tansiyon ölçme cihazı, büyüteç, minik bir doktor çekici, camekânlı dolapta makaslar, küçük çanaklar; ilaç dolabında şırıngalar, morfin, insülin, tentürdiyot, uzak memleketlerden gelen egzotik ağrı kesici kremler, bant, gazlı bez... Biraz sonra hastalar sökün edecekti, tedaviler başlayacaktı. Aynen dün ya da beş yıl önce olduğu gibi. Her şey ve herkes hazırdı. Ben de hazırdım, burada hastaları bekliyorum. Evimdeki muayenehanede... Anna hemen yandaki odalardan birindeydi. Bankada param vardı. Çok değildi, ama 'ya bu yıl başıma bir şeyler gelirse' diye tasalanmamak için yeterdi. Belki gelecek yıl için bile yeterli mik-

tardaydı. Daha uzun vadeli düşünmeye de gerek yok, öyle değil mi? Çevremdeki düzen Anna'nın eseriydi; onun elinin izlerini hep etrafımda görüyordum. Evrakları o kayda alıyor, yerli yerine koyuyordu. Araç gereçleri de öyle. Bu yüzden aradığımı hemen buluyordum. Ama yine de bir şey eksikti! Hayır, hayır, hiçbir şey eksik değildi. Yemeğimi yedim, karnım tok, ağzımda kahve tadı ve sigara dumanı kokusu birbirine karışıyor, bir küçük kadeh likör de içtim. Ama kendimi sanki kanatlanmış gibi hafif hissediyordum. Evet, o kadar hafif ki, bir an başımın döndüğünü düşündüm. Acaba bir şey mi unutmuştum? Tekrar randevu defterimi önüme çektim. İki buçukta o takıntılı adam. Ardından mide komplarından şikayetçi olan hasta. Sonra geceleri uyuyamayan malum general... Sonra lokmaları yutamamaktan şikâyet eden, ama iyice şişmanlayan yargıç karısı... Onun ardından yirmi yıl mükemmel bir hizmet döneminin ardından istasyon şefini şaka yollu tokatlayıveren kondüktör. Evet, işte her şey yolundaydı. Randevularda da bir hata yoktu. Peki ama ne eksikti? Acaba neyi unutmuştum? Birini kaydetmemiş olabilir miydim? Bu giderek artan huzursuzluğumun nedeni neydi? Kapıyı açtım ve alçak bir sesle yan odadaki Anna'ya seslendim. Cevap yoktu. Parmaklarımın ucuna basarak koridora çıktım. Yandaki odasına yöneldim. Kapı aralıktı. Başımı uzatıp içeri baktım. Anna kanepede yatıyordu. Üzerine yeşil bir battaniye atmıştı. Uyuyordu. Yüzü yorgundu, gözlerinin altında siyah halkalar vardı. Herhalde âdet günleriydi... Gürültü etmemeye çalışarak kapıyı usulca kapattım. Odadan odaya geçerek evi dolaştım. Her şey yerli yerindeydi. Sehpalı saati yeninden ayarladım. Üç dakika geri kalmıştı. Tam o esnada işte... Böyle bir şey olabilir mi? Böyle bir şeyi anlık olarak tespit etmek mümkün mü? Bu anlattıklarımı kanıtlama imkânım yok elbet. Ayrıca seni ikna etmek falan da istemiyorum... Hissettiklerimi, sana sırasıyla anlatıyorum. Nasılsa öyle, olduğu gibi... O an, işte tam o an hiçbir şeyin anlamının kalmadığını kavradım. Etrafıma bakındım. Her şey o kadar tanıdıktı ki! Her şey kendi içinde mükemmel bir düzen ve ahenk içindeydi. Bu benim evimdi! Kapıda isim levham duruyordu, telefon rehberinde adım, numaram kayıtlıydı! Bunlar benim eşyalarımdı. Odada Anna'm uzanmıştı... Evet, ama bunların hiçbirinin hiçbir anlamı yok! Durumu, hislerimi açıklayamıyorum. Anlamıyorum! Bunların ne anlamı olabilirdi ki zaten? Bir

anlamlarının olması amaç değildi ki? Hole geçtim. Paltom kapının girişindeki vestiyerde, yarım saat kadar önce kızın astığı yerde duruyordu. Duvarda eski bir Oxford gravürü. Hemen altındaki rafta, hava durumunu gösteren minik kulübe; elinde bir şemsiye tutan bir adam ve güneş şemsiyeli bir kadın. Şimdi tam adam çıkmış kulübeden. Evet, dışarıda hâlâ yağmur yağıyor çünkü. Şimdi geri dönüyorum, Anna'yı uyandırmak istiyorum. Ama ne söyleyebilirdim ki ona? Öte yandan daha hastalarım gelmeden bir şeyleri düzeltmem gerektiğini de hissediyorum... Bu şekilde çalışamazdım, bu halimle kimseyi tedavi edemezdim. Böyle yaşayabileceğim bile meçhuldü! Yaşamak mı? Kendime de kıyarak gülüyorum. Abartıyorum. Muayenehaneme gidip masama çöktüm. Holden sesler geliyordu. Hizmetçi kızla, takıntılı hastanın konuşmalarını duyuyorum. Bir şeyler konuşuyorlar. Bu böyle olmayacak, diye düşünüyorum. Acilen bir şeyleri değiştirmek, yoluna koymak gerekiyordu. Belki odada mobilyaların düzenini değiştirmeliyim? Belki kat kaloriferi yerine odun sobası kurmalıydık! Birkaç günlüğüne seyahat etsek nasıl olurdu? Acaba başka bir mesleğe mi başlasaydım? En iyisi bunları Anna'yla konuşmalıydım... Ama ne konuşacaktım Anna'yla? Hayattaki her şeyi konuşmuştum onunla! Şimdi kişilerle de olgularla da ilgili bir şey konuşmak istemiyordum. Lambaya gözüm takıldı. Düğmesini çevirip ışığı açtım. Belki oda karanlık olduğu için kapılmıştım bu kötü duyguya! Tamam, artık ışık yanmıştı ve herhalde her şeyin manası da değişecekti. Ama lamba boşuna yanıyordu! Yerimden fırladım. İki elimle kalbimi tutuyordum. Yüzümün sapsarı kesildiğini hissediyordum. 'An-na! Anna!' diye haykırıyordum, ama boğazımdan hiç ses çıkmıyordu! Korkunç bir paniğe kapıldım. Bir şeyler olmuştu! Bunu hissediyordum! Hayır, hissetmiyordum, kesinlikle biliyordum! Anna şimdi uyuyordu! Yok yere onu nasıl kaldırırdım? Bir şey olmuştu! Ya şimdi şu anda, ya biraz önce, ya da çok önce, ama ben şimdi haberdar oldum! Anlamlar ve hisler evreninde bir yıldızın ışığı söndü ve bu trajedi ancak şimdi bana ulaştı! Yani benim de bulunduğum 'diğer' boyuta ancak gelebildi! Bu 'diğer' yani gerçek evreni şimdi, kendimi de koyduğum o alacakaranlık ve sonsuz evrene göre minicik hissediyordum. Evet, bir şey olmuştu, ama ne zaman? İki insanın arasında bir şeylerin kırılıverdiği o anın fotoğrafını kim çekebilir? Kim o anı dondurabilir? Kim elle

tutulur hale getirebilir? Ne zaman olmuştu bu? Gece, herkes uykudayken mi? Ya da bugün öğle yemeğine oturduğumuzda mı? Muayenehaneye geldiğim an mı? Yoksa eskiden, çok eskiden olmuştu da, şimdi mi algılıyordum? Ve biz buna rağmen yaşamaya devam mı etmiştik? Sohbetler ederek, öpüşerek, birbirimizin elini tutarak, gözlerimizle diğerinin bakışlarını arayarak! Zembereği kırıldığı halde, yayı boşalıncaya kadar hareket eden kuklalar gibi bir süre daha var olmaya devam mı etmiştik? Ölülerin de bir süre daha sakalları ve tırnakları uzar! Sinir hücreleri artık öldüğü halde alyuvarların bir süre daha yaşaması gibi... Hiçbir şey bilmiyoruz biz! Şimdi ne yapabilirdim? Elimden ne gelebilirdi? İki insanın arasında bir şeyin sona erdiği o anı, o anın binde biri kadar kısa süreyi yakalayabilmek için, bu alacakaranlığı neyle aydınlatmalıydım? Ama 'bir şey' olmamıştı ki? Anna beni 'aldatmamıştı'. O an keşke bana ihanet etmiş olsaydı dedim, keşke elle tutulabilir, hedef olacak biri olsaydı! Hırsımı ondan çıkarabilirdim! Onu öldürebilirdim! Ama kimse yoktu... Sadece biz ikimiz vardık; yani o ve ben. Ve bu korkunç alacakaranlık. Ve çevremde bulunan her bir şey, yani eşyalar, ev, mesleğim, bir anda manasını kaybeden şeyler, artık bir kimya formülü gibi, içeriği buharlaşıp kayboluveren gerçekler. Her şey sisler içinde, her şey bir alacakaranlığa büründü. Hayatın manası, içeriği kayboldu. Bu şekilde ne zamana kadar hayatta kalabilirim? Evet, biliyorum, bu şekilde uzun bir hayat sürebilirim. Bana tedaviye gelen vakalardan biliyorum ki, on yıllarca da karanlık uçurumların kıyısında sürünerek yaşanabilir. O uçurumun dibinde ne olduğu bilinmeden! Manası kavranmadan! Çevremin uçsuz bucaksız bir boşluğa ve karanlığa büründüğünü hissediyorum. Anna uyuyordu. Şu an onun ölümcül bir uykuda olduğunu düşünüyorum. Bizi ne bekliyordu acaba? El yordamıyla bu boşluğun içinde ilerlemeye çalışacağız. Soluk bir külrengini andıran bu dünyada, bu dondurucu boşlukta yaşayacağız. Böyle upuzun bir hayat sürdüreceğiz! Yemek yiyeceğiz, uyuyacağız, sevişeceğiz! Şimdiye kadar da olduğu gibi! Şimdi artık bu alacakaranlığın daha aydınlık ve daha karanlık tonlarının olduğunun da farkındayım. Boşluk daha seyrek ve daha yoğun da olabilir. Artık ne zamandır böyle yaşadığımızı da biliyordum; dünden beri değil, bir yıl öncesinden bu yana da değil, tanıştığımızdan beri bu şekilde yaşıyorduk! Sadece farkında de-

ğilmişiz. İnsan, hayatının belli bir gününden itibaren artık bir anlamının kalmadığını görmek, bu gerçeği bilmek istemiyor. En büyük şahsiyetler bile buna dayanamadı. Tolstoy, günün birinde bu şey... bu boşluk ona egemen olduğunda elli yaşındaydı. O da kaldıramadı. Kimse dayanamaz buna. Nereye kaçabilirim? 'Hayata' mı? Peki hayat ne? Süslenmiş kadınlarla, gürültülü şölenlerle, terbiye edilmiş fok balıklarıyla sürdürülen bir tür tiyatro mu? Para kazanma hırsına mı yöneleyim? Kendimi mesleğime mi hapsedeyim? Ama benim için bunların hepsinin anlamı, eğer bunların gerisinde Anna yaşıyorsa vardı. Hayat mı? An-na'nın kendisi hayattı benim için. Şimdi yan odada uyuyordu ve ben biliyordum ki, ne onun benimle bir ilgisi var ne de benim onunla! Onu kim çaldı benden? Bunu bilebilsem, gidip arayacağım, bulacağım, buraya çağıracağım! Onun Anna'yla birlikte yaşamasını bile kaldırabilirdim. Yaşamanın çok biçimi var sonuçta... Ah bu boşluk olmasaydı! Böyle başladı işte. O günün ardından dört yıl daha böyle yaşadık."

İşaret parmağını tavana doğru kaldırdı: "Tıp dilinde buna duygu yitimi deniyor. Mesleğimizde birçok şeyi açıklasa da hayatta hiçbir şeyi açıklamaya yetmiyor. Dört yıllık bir evliliğin, bu süre içinde hep ve her şeyi beraber yaşamanın ardından bir gün ansızın Anna'nın böyle olduğunu fark ediyorum. O zamana kadar anlamamışım demek... Bunu kavramak da kolay değil elbet. Anna da fark etmemişti ki! O andan sonra, yani bu olguyu böylesine yalın kavramamdan sonra ciddi bir şekilde incelemeye başladım. Bu konudaki vakaları toplamaya giriştim. Ne kadar çok vaka olduğunu hayretle gördüm. Yüzümü ne tarafa çevirsem bir benzeriyle karşılaşıyordum. Aileler dağılıyor, insanlar kurtuluşu ölümün kucağında arıyorlardı! Sosyal sorumluluk duyguları azalıyordu! Ailevi ilişkiler soğuyor, duygular buharlaşıyor ve günün birinde hayat paramparça olup insanların ellerinden dökülüveriyordu... Ve tüm bunların ardında hep cinsel soğukluktan mustarip bir partner vardı. İnanamıyordum. Daha derin araştırmalara başladım. Önüme çıkan ve olayı açıklamaya çalışan teorileri fırlatıp attım. Bunu benim tek başıma aydınlatmam gerekiyordu. Elimde baltayla bu bilmediğim ormana dalıp yol bulmaya çalışıyordum. Yönümü kendim tayin etmem gerekiyordu. Zaman zaman beni biraz olsun teselli edecek sonuçlara da ulaşıyordum. Elde ettiğim

verileri derlemeye başladım. Ne kadar geciktirsem de bir sonuca ulaşmam gerekiyordu, öyle değil mi? Cinsel soğukluk büyük ölçüde toplumsal bir olguydu. Bunun bir nedeni vardı; toplumsal terbiye; yaşanılan ortam; korku; yani aslında uygarlığın bireye kestiği faturalar. Araştırmamın sonuçlarına göre, kişinin, uygarlık için aldığı sınıfsal sorumluluk ne kadar fazlaysa, bu etkilere o kadar çok maruz kalıyordu. Toplumsal hiyerarşinin alt tabakalarında ise daha azdı. Tespitlerime göre, bizim de bağlı olduğumuz toplumsal sınıfa mensup kadınların çoğu cinsel açıdan soğuktu." –Bunları söylerken sesi tizleşmiş ve sertleşmişti. Yargıç elindeki zarf açacağıyla masaya vurdu. Hareket istem dışı ve hissettirdiği tavır buyurgandı. "Kusura bakma ama, senin bu tespitin fazlasıyla genelleyici. Ve her genellemede olduğu gibi, bu da seviye düşürücü bir tespit." Öksürmeye başladı. Doktor Greiner yargıcın öksürük nöbetinin geçmesini bekledi. "Hayır, benim tespitim son derece temkinliydi. Ben 'kadınların çoğu' dedim. Ve bizim dahil olduğumuz toplumsal ortamda, diye de vurguladım. Sanırım bu uygarlık sürecinin kaçınılmaz bir sonucu. İnsanların duyguları felç oluyor. Ardından da yaşam biçimleri. Bazen bunun temelinde ne yattığını kolayca görmem mümkün oldu, tesadüfen ya da çabayla ama genelde çok ciddi analizler gerektiriyor. Genellikle sadece olgu tespit edilebiliyor. Nedeni ise artık bilinemiyor. Bazen sorunları hafifletmek mümkün. Ama bu da ender... Bir zamanlar, insan ruhunun derinlerine dalan bir doktor olarak ün kazanmaya başlamıştım ve bu da beni rahatsız ediyordu. Bir sürü dertli insan benden mucizeler bekliyordu. Bense yardım edemiyordum, sadece sorunları hafifletiyordum. Belki de artık iyi niyetimi ve inancımı kaybettim! Hastalarım beni hiç mi hiç ilgilendirmiyor. Düşün ki, çok sevdiğin biri hastalandı... Hastalığına bir çare bulabilmek için yaşayan insanlar üzerinde diriaçımı yapman gerekiyor. Yaşayan canlılar üzerinde deneyler uyguluyorsun. Bu yoldan belki bir sonuca ulaşabilmeyi umuyorsun. Ben Anna'yı iyileştirmek istiyordum. Bunu artık o da biliyordu. Onunla aramda, benim ona tamamen yaklaşmamı engelleyen bir şey vardı. Bedeni itaatkârdı, ruhu söz dinleyici ve uysaldı. Ama son sırrını, o en özel yerlerde tutulan şeyi bana vermeyi reddediyordu. Onun için değeri çok fazla olan bir şeydi bu; bir anı, bir arzu, bir şey ya da biri! Hayatın sonsuz çeşitliliğiyle karşılaştırıldığında bu minik ayrıntının ne

önemi olabilir, diye düşünüyor insan. Doğa inanılmaz bir israfla çalışıyor; insan beyninde altı yüz milyar sinir hücresi olduğu tahmin ediliyor. Bu kadar büyük israfın yanında bilinçdışı bir tutku, gizli bir duygu nedir ki? Bazen bunun zerre kadar öneminin olmadığı kanısına kapılıyordum. Bazen ise, her şeyin bu noktada düğümlendiğini düşünüyordum. Elbette bu şekilde yaşamak güçtü. Yapabileceğim tek şey vardı; insanlara hizmet etmek için yaşamaya çalışmak. İşe sarılmak. Bu arada kendimi ameliyat masasına yatırmaya gelmişti sıra; her duygumu, her anımı, her sırrımı büyüteç altına alıyordum. Kendime karşı da insafsızdım. Gizliden gizliye şunu ümit ediyordum: Hata bendeydi, Anna'yı aslında sevmiyordum ya da yeteri kadar sevmiyordum, yeteri kadar kurnaz ya da becerikli değildim... İyi bir ilişki için herhalde bunlar da gerekliydi. Bu arada hastalandım ve meslektaşlarımın teşhisi beni rahatlattı: Erkeklerdeki ilk yaşdönümü kriziydi teşhis! Elbette adı da vardı! Biz her şeye bir isim veririz, bilirsin. Stres ve kalpte ritim bozukluğu. Eğer insan ruhu bir sorunu çözemezse, bunu kalbe taşır ve ardından da bedende işlevsel sorunlar ortaya çıkar. Bu sıradan bir olaydır, ama bazen sorun büyüyüverir. Tıp bilimi bu mekanizmanın tam olarak nasıl yürüdüğünü henüz çözemedi. Bir tür gerilim ve insan üzerinde yoğun sıkıntı duygusu. Görünürde bir neden olmadan bastırıveriyor. Sonra da geldiği gibi yok oluyor. Sen bunu bilmezsin, çünkü sen sağlıklı bir adamsın ve bu tür bastırılmış sıkıntıların, tepkilerin yoktur." Doktor tüm bunları sanki bir meslektaşına bilgi veriyormuşçasına tekdüze bir sesle söylemişti. Yargıç ise şimdi yüzünün solduğunu hissediyordu. Alnında soğuk terler belirmişti. Sıradan bir hareketmiş gibi görünmesine özen göstererek cebinden mendilini çıkardı, alnını sildi. "Bir teoriye göre bu duygu aslında yok olmakta olan uygarlık biçiminde kalıplaşmış bir kültürel yapının türevi. Elbette, tüm bu anlattıklarım sadece teori. Ama yine de olguyu ortaya koyan belirtiler inatçı bir şekilde var olmaya devam ediyorlar. İnsanı küçük düşüren, utanç veren bir duygu bu. Sanki bir şeyi ihmal ettik ya da unuttuk gibi. Sonra ne mi oldu? Dört yıl boyunca bu şekilde yaşamaya devam ettik. Ardından Anna'nın böyle yaşayama tahammül edemeyeceği anlaşıldı. Bu gerilime dayanamıyordu. Evliliğimizin sekizinci yılında boşanmaya karar verdik. Evliliğimizi sona erdirme kararı dostlarımız ve tanıdıklarımız arasında

hayal kırıklığı yarattı. O zamana kadar biz örnek bir çifttik. Kavga falan da etmezdik. Sadece, birbirimize anlatmadığımız şeylere artık tahammülümüz kalmamıştı. Hani o insanın en özel yanıyla ilgili... Anna ardından bir yolculuğa çıktı. Ve altı ay ayrı yaşadık."

17

"Bu dört yıl, yani evliliğimizin ikinci yarısı nasıl mı geçti?" diye sordu ve gözlerini dışarı çevirdi. Karanlık sokağa bakıyordu. Ev sanki soğumuş gibiydi. Yargıç yorgundu ve titriyordu. Ellerini ovuşturdu. Doktor Greiner ellerini kucağında birleştirmiş oturuyordu. Bazen avuçlarına bakıyor, sonra yine parmaklarını birbirine geçirip düşüncelere dalıyordu. "Ben tüm bu görüşleri... Bu bakış açısını dikkate almamaya çalıştım. İçimde, ruhumun derinliklerinde bir yerde buna itiraz ediyordum. Hayat bir tür sentezdir. Birlikte kalmak, ne gelirse birlikte göğüslemek ve bunalımları da bertaraf etmek gerekli diye düşünüyordum. İrade diye bir şey var, değil mi? Evet var ve iradenin yapabileceği çok şey olduğunu da düşünüyorum. İyileşmek de mümkün. Kendi gözlerimle de tanık oldum. İnsan bir şekilde iyileşebiliyor ve nedeni de çoğu kez gizli kalıyor. Bu hastalık belirtilerini dikkate almamaya çalışıyordum. İnsan ruhunu ve bedenini bir bütün halinde tutabilir diye düşünüyordum. Akıl bize yol gösterebilir diyordum kendi kendime. Korkunç olan yer derinlikler; gölgelerin, sürüngenlerin, bin bir türlü ürkütücü yaratığın olduğu yer. Yukarı çık, ışığa ulaş, diyordum. Ama şimdi artık başka türlü yapmanın da mümkün olmadığını biliyorum. İnsanın kendini mükemmel bir şekilde tamamen ötekine verebilmesi olanaksız. Kaderimizi koşullar ve tesadüfler belirliyor. Payımıza düşenle yetinmemiz lazım. Yani döküntülerle. Belki bununla da yetinebilirdim... Yani düşün bir, ya hep ya hiç sorusu sorulduğunda... İnsan bu durumda birden alçakgönüllü oluyor. Azla da yetinebiliyor. Anna benimle olduğunda da benimle değildi... Bu konuda konuşabilmek zor. Bu gece bile konuşmakta zorlanıyorum. Bir süredir bu meseleye bir çözüm bulmak istediğini hissediyordum. Çalışkan bir öğrencinin ev ödevini yapmak isterken gösterdiği azim gibi bir şeydi bu. Anna iyi öğrenciydi... Anna temizdi... Anna beni seviyordu... Düşünsene, herkes en iyi ve en mükemmel olan tek çözümü istese hep, sonumuz ne olur? Başka çözümler de var. İnsanlar için ortaya atılmış sabır diye bir şey var!

Ve bu dünya sonsuz bir dünya! Ama işte sorun tam da burada, eğer o garip akımı hissetmezsen, seni ve diğer canlıyı birbirine bağlayan o ilginç iletişim artık sönmüşse... İşte hayat oraya kadar. Elbette ondan sonra da hayatını devam ettirebileceğin, doldurabileceğin binlerce şey var. Ama o andan itibaren benliğinin çarkları boşuna dönüyor, çünkü artık bu değirmen bir şey öğütmüyor. Belki ben dayanabilirdim. Ama Anna bir gün bu dekorların arasından firar etti. Düne kadar hayat alanımız olan evimiz birden bir tiyatro dekoruna dönüşüvermişti çünkü. Artık bizi ilgilendirmiyordu. Daha düne kadar derin anlam taşıyan kelimeler artık sadece gerekli enformasyonları ileten birer araca indirgenmişlerdi."

"Bu tam dört yıl sürdü" dedi alçak bir sesle. "Dört yıl... Dört yıl süren sabırlı bir bekleyiş. Dört yıllık deney, tıbbi gözlem, hayat tarzı değişikliği, yalnızlık ve insanı rahatlatan bazı ilaçlar. Yani dört yıl süren cehennem."

"Kusura bakma, ama bir şey sormak istiyorum" dedi Kristóf. Sesine aynı sükûnet hâkimdi. "Sen hiç, nasıl söyleyeyim, yani senin bir dini inancın yok mu?"

"Bu soruya yanıt vermek istemiyorum" dedi doktor.

Şimdi ikisi de susuyordu. Kapı usulca açıldı. Yarıya kadar açılan kapının arasından Teddy odaya girdi. Terrier cinsi köpek sinirli görünüyordu, postunu kabartmıştı, şu an yaptığı işin doğru olup olmadığından emin değildi ve bu her halinden belliydi. Herhalde bütün günkü asabi hali devam ediyor, diye düşündü Yargıç. Yerine göndermek için ona komut vermeye hazırlandı, ama elini bile kaldıramayacak durumdaydı. Ayrıca kendini çok garip hissediyordu. Aklına alakasız bir şekilde şu cümle geldi: "Sevgi asla tükenmez." Bunu Kitab-ı Mukaddes'ten hatırlıyordu, geçenlerde bir mezar taşında da okumuştu. Yüksek sesle de tekrarlamak istedi, ama gırtlağından hiç ses çıkmıyordu. Saat çok geç olmuştu. Herhalde biraz sonra şafak da sökecekti. İlginç bir şekilde kendini hiç yorgun hissetmediğini fark etti. Zihni hiç olmadığı kadar açıktı. Teddy doktorun karşısında oturmuş, başını onun dizlerine koymuştu. Sabırla bu yabancıyı süzüyordu. Doktor yavaş hareketlerle köpeğin başını okşadı. "Bu dört yılla ilgili olarak ne söyleyebilirim?" Bunları sanki köpeğe söyler gibiydi, gözleri köpeğin üzerindeydi. "Bu cehennemî bir şeydi. İnsan olmanın onurunu ayaklar altına alan bir dönem. Onur olmadan yaşamak mümkün mü? En azından Anna

onsuz yaşayamaz. Ardından da beni terk etti. Altı ayı seyahatlerle geçirdi. Avukatı da boşanma dilekçesini vermişti. Dün telefon etti. Yoksa evvelsi gün mü? Bilemiyorum... Zaman mefhumunu artık yitirmeye başladım galiba. Saat akşam altıya doğruydu. 'Geldim' dedi. Telefondaki sesi çok sinirliydi. Otele yerleşmişti. Evet, yarın öğleden sonra mahkeme olacağını biliyordu, avukatı haber vermişti. Sonra telefonda sustu. Altı aydır görmemiştim. Bu altı ay içinde neler olmuştu? Altı ay boyunca nasıl bir hayat sürdü? Peki ya ben? Bunlar nasıl açıklanabilirdi? Ya bir nefeste anlatılacaktı ya da susulacaktı... Telefon ettiği kulübedeki suskunluğu duyuyordum. Daha sonra 'seninle konuşmak istiyorum' dedi ve hızla 'merak etme korkulacak bir durum yok' diye ekledi. 'Her şey kararlaştırdığımız gibi olacak.' Evet, diyordu, belki şimdi hiç buluşmamak daha iyi, ama... Çok yorgunum, diyordu, benim onun bulunduğu yere gitmemi istiyordu. Adresini verdi. Tuna nehri kıyısındaki otele yerleşmişti. Oda numarasını verdi. Girişte resepsiyona söylemeden de yukarı çıkabilirdim. Tüm bu söyledikleri garip bir şekilde yabancı, insanı ürkütecek kadar bize ait olmayan cümlelerdi. Ben onun bulunduğu otele gidecektim ve otelin resepsiyonuna haber vermeden yanına çıkacaktım! Sonra da konuşacaktık. Peki neyle ilgili olarak? Karşıma çıkan kim olacaktı? Nasıl bir elbiseyle? Peki sonra? Garsonu çağırıp, çay getirmesini mi söyleyecekti? Tüm bunları hayal etmek beni o kadar rahatsız etmişti ki, cevap yerine telefonda gülümsemekle yetindim. Durumumu gözlerimin önüne getirebiliyordum; bir otel odasında Anna'nın önünde elimde şapkamla duruyordum. O da oturabileceğimi söylüyordu. Ya da kendini evinde hisset falan gibi nezaket cümleleri mırıldanacaktı. Odada bavulları ve giysileri olacaktı. Belki de benim ona bir buçuk yıl önce Dorottya sokağında satın aldığım kırmızı renkli valizi vardı yanında. Belki de hiç tanımadığım yeni eşyalara sahipti. Evet kesinlikle öyleydi. Bu 'yeni' eşyalardan korkmaya başlamıştım. Belki yeni bir sabahlık olacaktı üzerinde. Yeteri kadar para vermiştim giderken. Altı ay Stayer bölgesinde kalmış, sonra Berlin'e geçmiş, genç kızlığındaki arkadaşlarından birinin yanına gitmişti. Belki de artık bir başka erkekle birlikteydi. Keşke, diye geçti içimden. Ama hemen ardından, birden acıyı ta yüreğimde duydum. Bir ameliyat esnasında narkozun derin etkisinde olmayan bir hastanın neşteri hissettiğinde duyduğu acı buna benzerdi herhalde. Belki de bana

tekme tokat saldıracaktı. Biz ne kadar uygar olarak ayrılalım demiş olsak da, bu mümkündü. Evde kalmanın daha doğru olacağını düşündüm. Böyle bir görüşmenin yararını açıkçası göremiyordum. Boşanma aşamasında, hatta boşandıktan sonra da bir araya gelen, beraber yemek yiyen, arkadaş kalan neşeli evli çiftlerden oldum olası nefret etmişimdir. Ben onunla dost kalmak istemiyordum ki! Bizi ayıracak yargıcın kim olduğunu da biliyordum. Çocukluk arkadaşımdı hem de. Bundan sonra da Anna'yı bir daha görmek istemiyordum. Onun dostu kalmak, derdini açabileceği bir dert yoldaşı olmak gibi bir niyetim yoktu. Benim için onun artık olmadığı bir dönem arzuluyordum. Mesela, Avrupa'dan ayrılmış olsa ne kadar sevinecektim. Hatta, artık hayatta olmadığı haberi bile benim için iyi bir haber olacaktı! Boşanmanın ardından dost kalan, hiçbir şey olmamış gibi bir araya gelip neşeyle sohbet eden insanları hep garipsiyorum. Beni Anna'ya bağlayan tutkular çok daha ilkel, karanlık ve güçlüydü. Ben onu, her şeyiyle, sırları olmadan sevebilirdim. Şimdiyse, onu bütün sırlarıyla gömmek istiyordum. Laf olsun diye gerçekleşecek buluşmalar bana göre değildi. Birden 'Beni evde bekle...' dedi ve ahizeyi yerine bırakıverdi."

Doktor iki eliyle köpeğin başını kaldırdı ve başparmaklarıyla alt çenesini açtı, kehribar sarısı sağlıklı dişlerinde göz gezdirdi. "Muayenehanem artık boşalmıştı. Yerimden kalkıp evi dolaştım. Son altı ayı bu evde tek başıma geçirmiştim. Hizmetçinin işine de son vermiştim. Eski günlere tanık olan hizmetçi, sizin deyiminizle suç ortağıydı benim gözümde. Hizmetçim yoktu artık, sadece zaman zaman temizlikçi alıyordum. İnsan ne zaman neyle ilgili olarak utanç duyacağını bilemiyor. Bazen temizlikçiye yatak odama girmemesini söylüyordum. Sanki geceyi orada yabancı bir kadınla geçirmişim gibi. Oysa gerçekte orada kimse olmamıştı. Altı ay boyunca, hiç kimse, anlıyor musun? Aslında en kötüsü bu altı ay da değildi. Bomboş bir altı ay! Ben bu dönemi hatıraları canlandırmanın altı ayı olarak tanımlamıştım. Geride kalan dört yıl, sekiz yıl, ya da otuz sekiz yıl daha kötüydü. İçimde huzur yoktu, ama kendimi kötü de hissetmiyordum. Bu sanki ölümcül hastaların tam ölüm öncesi hissettikleri, görece iyileşme duygusuna benziyordu. Evet, şimdi bu dönem de sona eriyordu demek. Şimdi burayı terk etmem doğru olacaktı belki de. Tüm benliğim buradan kaçmam için beynime baskı yapıyordu. Şimdi gelecekti

ve biz evi bir uçtan bir uca birlikte dolaşacaktık. Onu salona buyur edemezdim! Peki, sonra ne olacaktı? Birlikte eski günlerde olduğu gibi mobilyalar hakkında mı konuşacaktık? Evlilik bu konuları konuşmakla başlıyordu. Peki ya boşanma? Holde durdum. İçimde alarm zilleri çalıyordu. Anna'yı işte böyle bekledim. Geldi ve kapıyı çaldı. Uysal bir şekilde... Her şey yine tasarladığımdan farklı şekilde cereyan ediyordu. Her şey çok daha basitti. Onu nasıl selamladım, elini mi öptüm, yoksa sadece tokalaştık mı, hatırlamıyorum bile. Peki Anna nasıldı? O kadar tanıdıktı ki! Ama elbisesi, ayakkabısı, çantası ve şapkası yeniydi. Çok yorgun görünüyordu. Doğrudan muayenehane olarak kullandığım odaya yöneldik. Orası sanki daha az özeldi ve ikimizin de bu buluşmada buna ihtiyacı vardı. Anna odada hastaların yattığı külüstür kanepeye uzandı. Çay yapmaya davrandım. Anna gereksiz ev sahibeliği tavırlarına girmedi, şu ya bu eşya neden yer değiştirdi gibi lüzumsuz sorular da sormadı. Gözleri kapalı, öylece yatıyordu. Çayı getirip ikram ettim. İçti, yatmaya devam ediyordu. Usulca yanına gittim. Kanepeye oturdum. Elini tuttum. Gözlerini açmadan hafifçe gülümsedi. Susuyorduk. Kahredici bir şekilde tanıdığım bu soluk yüze bakıyordum. O an sorulabilecek her soru gereksiz ve umarsızdı. Neden gelmişti? Ne söylemek istiyordu? Yarın yanında avukatıyla mahkeme salonuna gelmesi, enkaza dönüşen sekiz yıllık evliliğimizin son anlarını yabancıların yanında konuşup noktalamamız daha akıllıca değil miydi? Susuyordum. Çünkü Antik Yunan tiyatrolarındaki gibi her lafın çok özel anlamı olduğu anlardaydık. Çünkü bu anlarda tek bir söz bile içinden ne akacağını bilemediğin kapıları açabilirdi. Böyle saatler geçti. Gece yarısına doğru uzandığı yerden doğruldu, kanepede oturdu, ama elimi bırakmadı. Ve konuşmaya başladı. Bana bir şey söylemek istiyordu. Bunu o epeydir biliyordu, ama bilmekle, o konuda emin olmak farklı şeylerdi. İnsan bir şeyleri bilirdi ve bu bilincindeki şey onun düşüncelerinde, duygularında, rüyalarında kökler salardı. Sürekli o düşünce olurdu insanın kafasında, hayır hayır, düşünce olarak değil, düşünmezdi belki, ama tüm benliğinde o olurdu. Sonra bir gün ansızın o şey insanın bilicinde adını koyduğu bir şeye dönüşüverirdi. O andan sonra elden bir şey gelmiyordu. Sanki satranç oyunundaki gibi, artık tek bir hamlemiz kalıyordu. Tek bir hamle, bu kadar işte, istersen oyunu terk edebilirdin, bu da mümkündü. Tek bir hamle! Çünkü

hayat bu kadarına izin veriyordu. Görünmez karşı taraf sana "mat" demedikçe oyun devam edebilirdi. Ümitsiz bir şekilde bir süre daha bu tek hamlelik oyuna devam edebilirdin. Ama şimdi artık fazla şansının kalmadığını düşünüyordu. Köşeye sıkışmıştı ve bu tek hamlelik oyundan da nefret ediyordu. Tanrım, nefret ediyordu! Bunlar dayanılmaz sözlerdi. İki parmağımla her şeyi unutmuş bir şekilde nabzını tutuyordum. Kalbi sükûnetle atıyordu. Heyecanlı değildi, duygu patlaması yaşamıyordu. Bütün bir gece işte böyle, duygusallıklar yaşamadan, atışmadan soğukkanlı bir şekilde konuştuk." Doktor biraz durdu.

"Dedi ki, artık benimle her şeyi konuşabilirmiş, çünkü artık içi acımıyormuş." Greiner artık ona iyice alışan Teddy'nin ağzını açmış dişlerini inceliyordu. "Bu tür kararlar alabilmek için yalnızlık yaşaman lazım. İşte o böylesi bir dönemden geliyordu. Aylarca kendi kendisiyle savaşmıştı. Ruhsal güç biriktirmişti. Bu bilinci kabul etmesini mümkün kılan silahları olmalıydı. Bir insanın kendi kendisiyle yüzleşmesiydi bu. Korkunç bir şeydi. Ben buna cesaret edemeyeceğimi düşünüyorum. Benim işim, varlığım, üstlendiğim rol, aslında biraz da kendimi tam olarak tanımamam üzerine inşa edilmiş vaziyette. Anna bu cümleleri söylediğinde, yaşadığı anın derinliğinin tadına varıyordu. 'Bundan kaçman mümkün değil, derin uçurumuna düştüğün yalnızlık korkunç bir şey' dedi. 'Bu uçurumda sana yardımcı olabilecek kimse yok. Tahammül etmekten başka da elinden bir şey gelmiyor.' Her şey Berlin'deyken başlamıştı. Duruşmada kendisini temsil edecek olan avukattan bir mektup almıştı. Avukat boşanma celsesinin tarihinin kesinleştiğini, duruşmadaki yargıcın da kim olduğunu haber veriyordu. Yargıç Dr. Kristóf Kömives'ti. Avukat benimle konuştuğunu, nafaka konusunu netleştirmek için görüşmeler yaptıklarını anlatarak mektubuna devam ediyordu. İşte o an bir şeyin bilincine çıkıverdiğini fark etmişti. Ve buna hiç de şaşırmamıştı. Sanki bir darbe almış ya da kesin olarak yerine getirilmesi gereken bir emirle karşı karşıya kalmıştı. Asıl şaşırılması gereken, bunca zaman bu gerçeğe direnmesini sağlayan ruhsal güçtü. Sekiz dokuz yıl geçmişti aradan. Anna sonra tam olarak hesaplamıştı. Tam on yıl üç ay geçmişti. İlk kez o zaman bir baloda karşılaşmıştı seninle. Yirmi yaşındaydı ve sen artık yargıçtın. Bekar bir yargıç! Sonrası mı? Sonrasını biliyorsun artık. Kendini savunmaya çalışma sakın. Çünkü savunman için

bir neden yok. Seni kimse suçlamıyor ki! Kimse bir şey yapamazdı sanırım... Ama bir sorum olacak sana. Tek bir soru. Daha önce de sormuştum, ama şimdi tekrar sormak istiyorum. Belki... Belki şimdi artık bunları bildikten sonra... Şimdi artık daha iyi anlarsın sorumu. Bu geride kalan sekiz dokuz yıl içinde hiç Anna'yı rüyanda gördün mü?"

Sesi alçakgönüllüydü, uysal ve neredeyse yalvarır gibi soruyordu sorusunu. Biraz doktor, biraz dilenciydi şimdi. Yargıç elindeki zarf açacağını üç kez masaya vurdu, ve sonra elinden fırlatıp attı. "Rüya mı? Ne diyorsun sen?" dedi boğuk ve alaycı bir sesle. "Hayatı rüyalar belirlemiyor!" "Ah elbette" dedi aceleyle doktor, "Haklısın, rüyaların çok bir önemi yok hayatımızda. Yani biçimlendirici bir rolü yok. Hayatımıza yön verici ışık saçmıyorlar. Yani en azından gündüzlerimizi de belirleyen rüyalar çok ender. Bilimde, edebiyatta ve sanatta bunun da örnekleri var ama. En nihayetinde rüya, haklısın, çoğu kez karmaşıklıktan ibaret. Anlamsız. Ve rüya çok ender, hayatta bir şeyin nedeni olabilir. Bana bak" dedi doktor rica eden, yalvaran bir sesle, "senden çok şey istemiyorum. Ben bunun için geldim. Senin için bir önemi yok ki bu soruma cevap vermenin? Yani... Bir karar almadan önce... Gerçeği bilmek istiyorum. Benim yerimdeki bir adam bundan daha azını isteyemez sanırım. Bu, sokakta bir dilenciye beş kuruş vermen gibi bir şey. Benim için bu beş kuruş da yeterli. Kabul et... Hayır, yanlış söyledim, bu abartılı ve kaba bir deyim. Bana acı lütfen; düşün, hatıralarını eşele ve sislerin arkasında kalan anıların arasından gerçeği hatırla ve bu gerçek bana hediyen olsun. Bu geride kalan yıllarda rüyanda Anna'yı gördün mü hiç?" Sorusunu inatla tekrar soruyordu. Yargıç titrediğini hissetti. Oturmaktan uyuşan bacaklarını uzatıp biraz hareket ettirdi. Saatlerdir burada hareketsiz oturuyorlardı ve soğuk iliklerine işlemişti. "Rüya" diye başladı konuşmasına çok yavaş bir şekilde. Sanki her kelimeyi tek tek bir yerlerden koparması gerekiyordu. "Rüya, aptallığın ta kendisi! Rüya sis kadar bile olamayan bir şey! Elimizden ne gelir? Gölgeler dans eder bizimle! Rüyanda gördün mü diye soruyordun." Yargıç gözlerini boşluğa dikmişti. "On yıl diyorsun" dedi, "On yıl dedin az önce. Hatırlamıyorum." Doktor yatıştırıcı bir ses tonuyla konuştu bu kez: "İnanıyorum elbette! Bunu sormaya cüret etmek bile çok akıllıca bir iş değil. İnsan rüyasında gördüğü her saçmalığı anımsamaz. Eğer ben bu gece sana

gelmeseydim, bu konuyu asla bilincine çıkaramayacaktın. İnsan ruhu bazen harikalar yaratır. Bazen bir düşünceyi, bir duyguyu, bir tutkuyu, bir anıyı hiç açılmayacakmış gibi kapatır ve bir yere yerleştirir. Gördüğün gibi uzun bir süre Anna da bilmiyordu. Bu gerçekle yüzleşinceye kadar! Yani gerçeği tanıyıncaya kadar! O an, bu kadar uzun bir dönem bunu nasıl olup da içinde tutabildiğine, bu gücü nereden bulduğuna kendisi de şaşırmış. Bunu bilincinde bu kadar dikkat dışı bırakabilmesi neredeyse mükemmelmiş. Elbette gece rüyalarında her zaman sonuç onun açısından mutlu edici değilmiş. Oysa on yıl boyunca bu dünyada benim kollarımda neredeyse her defasında mutluydu. O beni seviyordu. Başka türlü bu mümkün olabilir mi? Ama sana bağlanmıştı bir kez! İnsan böyle bir şeyin olabileceğine inanamıyor. Ben de inanmadım o zaman... Kim bilir belki hâlâ şüphe duyuyorum. Doğrulamak için bir deneye daha ihtiyacım var belki. Bu nedenle de buradayım. Elbette kişisel olarak da yakından ilgilendiriyor, hele şimdi Anna artık öldükten sonra...

Biliyorsun, ben tüm bunlardan o gece haberdar oldum. Seni on yıl önce ilk gördüğünde, "Benim için yerle gök birinden ayrıldı" diyormuş, hayatta tek bir kez olabilen o büyük buluşmaymış bu! Bu sanki göksel bir emir gibidir. Bir kez emir verildi mi, kayıtsız yoluna devam edemezsin. Ona göre o gece senin de bu emri duyman, hissetmen gerekiyordu, o bundan emindi. Bu gök gürültüsünden bile güçlü olan sesi duymamak mümkün mü? Yanından hiçbir şey olmamış gibi duygusuzca çekip gitmek, yola devam etmek mümkün mü? İnsan bu kadar sağır olabilir mi? Ama işte hayat... Bir süre sonra başka bir insan çıkıyor karşına. Açıklamak zor elbette. Hayat devam ediyor. Bu reddedilmesi mümkün olmayan emrin ardından birkaç kez daha buluşuyorsunuz. Sonra sen evleniyorsun. Sonra hayat kendi boşluklarını dolduruyor, ben çıkıp geliyorum ve seninle olan buluşması, bir zamanlar gerçekleşmiş, sisler arasındaki bir anıya dönüşüveriyor. Sadece sesini hatırlıyor, ya da adada tenisten sonra yürürkenki halini. Çok mu? Değil! Acaba bu süre içinde seni düşündüğü oldu mu? Sanmıyorum. Genç kızların etrafında kur yapan delikanlı çok olur ve aslına bakarsak, sen ona kur da yapmadın. Tabii şimdi kur yapmak nedir diye sorsak, kendimizden bambaşka yerlere gider konuşmamız. Kelimelerin çok bir önemi yok. Hepsi hepsi bir genç kızın hülyalarından ibaretti. Hayat kendi yolunda

ilerliyor, Anna başka bir erkeğin karısı oluyor. O erkek benim. Birbirimizi seviyoruz, anlıyor musun? Her ne pahasına olursa olsun seviyoruz! Bana her şeyini veriyor. Bir seni vermiyor! Bilmiyor, bahsi geçmiyor, üzerinde düşünmüyor bile. Ruhun derinliklerinde böylesi için için yanan sırları ben maden ocaklarına benzetirim. Çok derinlerden böyle ince dumanlar yükselir. Gündüz yaşanan gerçek dünyanın arkasından rüyalar geliyor, içinde bin bir biçimle, olguyla, varlıkla ve tabii sen de oradasın. Sonra uyanıyor ve benimle oluyor, ama acaba benimle mi? Benimle olduğunu sandığı anlarda, sonuçta onun üzerine eğilen sendin!" "Çılgınlık bu" diye bağırdı Kristóf ve yerinden kalkmaya çalıştı. Ama doktor sert ve soğuk bir el hareketiyle onu yerine oturttu. "Şimdi anlıyor musun beni? Bu tespiti yapabilmem için sana ihtiyacım var! Evet, belki gerçekten çılgınlık! Histerik bir kadının çılgınlığı! Ama rüyanın diğer yarısını sende bulabilirsem... O andan itibaren artık çılgınlık değil işte! Karşıdaki dağlar kadar, binalar kadar, içinde konuştuğumuz bu dört duvar kadar gerçeğe dönüşecek. Eğer böyleyse, bu durumda olayların, tutkuların gerçekleşebildiği bir başka dünyanın da var olduğunu kabul etmek zorundayız. Bu dünyanın, yani şu anda içinde bulunduğumuz dünyanın gerçekliğini nesnelere borçluyuz. Eğer bana cevap verirsen, verebilirsen, o zaman Anna demek ki doğruyu söyledi. Senin için tek bir cümle. Cesaret edemiyor musun yoksa? Yardım edeyim mi sana? Ya da hangi kelimeyi kullanmanın doğru olacağını mı düşünüyorsun! Cevap ver!"

Şimdi gayrete getirici bir üslupla konuşuyordu. Yerinden kalktı. Belini doğrulttu. Sanki uzamıştı. Kömives'in karşısına gelip dikildi, meydan okur gibiydi. "Cesaret edemiyorsun değil mi? Evet anlıyorum seni. Kolay değil bu. İtiraf edersen, bu ne anlama gelecek? Yıllar boyunca burada kendin için inşa ettiğin, çevrende yaşayan, uyuyan huzurun aslında bir yalan olduğunu kavrayacaksın! Bir tür uydurma... Ama konuşmak zorundasın, sen de biliyorsun." İki eliyle şimdi masanın üzerine yaslanmış, Yargıç'a doğru eğilmişti. "O sırasını savdı! Anna cevap verdi. O kadar emindi ki kendi gerçeğinden! Sabaha doğru, söyleyeceği her şeyi tamamlamasının ardından mutfağa gittim ve bir kahve pişirdim. Titriyordum! Geri döndüğümde uyumuştu! Arada ürperiyor, omuzları titriyordu. Küçük bir örtü getirip üstünü örttüm. İki saat kadar böyle uyudu. Birden ağzından köpükler aktığını fark ettim. Zehrin bulunduğu

cam ampul, üst kısmı koparılmış olarak yazı masamın üzerinde duruyordu. Benim kahve için on dakikalığına mutfağa gittim sırada almış olmalıydı! Sabah oluyordu, beş buçuk sularıydı. Zehir artık muhtemelen ana damarlara karışmıştı. Anna'nın bedenini tanıyordum! Dünyada bu kadar yakından tanıdığım tek bedendi! İnsan bu durumlarda bir makine gibi hareket etmeye başlıyor. Daha geç kalınmadığının farkındaydım! Tamamen kana karışması için dört beş saat gerekliydi. Doktor olmanın yükümlülükleri beynimde otomatik devreye girmişti; neler yapmam gerektiğini biliyordum. Alt çekmeceden mide yıkamak için kullandığımız pompa türü cihazı çıkardım. Bir taraftan da telefonun ahizesini elime aldım; acilen ambulans çağırmalıydım. Bir doktor bu durumlarda düşünmüyor, hissetmiyor, yapması gerekenleri yapıyor. Gördüğün gibi bir an içinde yeniden doktora dönüşüvermiştim. Sinirler harika tempoda çalışıyor, sana yükümlülüklerini sıralıyorlardı. Şırıngayı çıkardım ve bir ampulden kalbin çalışmasını güçlendiren bir ilaç çektim. Bir elimde şırınga, diğer elimde mide pompası, Anna'ya yaklaştım. Ölümcül baygındı, ama baygınlık henüz ölüm noktasına ulaşmamıştı. Pompayı masaya fırlattım, parmağımla göz kapağını kaldırdım. Refleks donuktu! Orada onun önünde duruyordum! Ve biliyordum ki... İnsan karısını bilir... Yani Anna'nın bünyesini, uyuşturucu maddeye ne kadar ve nasıl tepki göstereceğini, ne kadar süresi kaldığını biliyordum... İçtiği doz ölümcüldü, ama henüz tamamen kanına karışmamıştı. Ona yardım edebilirdim. Belki yarım saatim vardı, en fazla yardım saat! Nabzı hızla düşüyordu, ama şimdi elimden gelen her şeyi yapmaya başlasam, belki onu ölümün ağzından çekip alabilirdim. Belki mi? Hayata döndüremeyecek olsam, artık doktorluğu bırakırım! Bu bir ders olabilirdi; bakın bir insan bu durumda, bu kadar kısa sürede şu araçlar kullanılarak kurtarılabilir... Elimden şırıngayı bıraktım. Yanına oturdum. Ona baktım. Nabzını yeniden parmaklarımın arasına aldım. Mendilimi çıkardım, ağzından çıkan köpükleri temizledim. Uzun uzun ona baktım. O anda artık Anna'yı hayata döndürmeyeceğimi biliyordum! Uzun bir yola çıkmıştı ve işin zor kısmı da artık geride kalmıştı! Şu andan itibaren artık hiçbir şey hissetmiyordu. İşte böylesine kolayca, rüyada gibi, evet, aslında tam rüyada gibi, hayattan ölümün kucağına atılıverecekti. Bilinçsizce havada uçuşuveriyormuş gibi... Hayatta da yaptığı gibi kolayca...

Bileğini tuttum. Nabzı giderek düşüyordu. Zaman zaman tekliyor, bazen duruyor, sonra tekrar atıyordu. Ambulans da çağırmayacaktım artık. Anna'nın bileğini bıraktım, çünkü kapı çalınmıştı. Saat sekizdi ve gelen temizlikçi kadındı. Kadını gönderdim. Kapıya da 'Dr. Greiner seyahate çıktı' levhasını astım. Anna'ya döndüm. Şimdi artık istesem de bir şey yapamazdım zaten. Önümde yatan bu beden, dünyada benim için en değerli, en tatlı hazine olan bu beden artık bilincin son ışıklarının yanıp söndüğü bir hücre yığınından başka bir şey değildi. Bu beden hiçbir zaman bana kendini tam olarak vermemişti! Diz çöküp ona baktım. Bu bedeni hayata neden geri getirmem gerekiyordu ki? O kimsenin sorumlu tutulamayacağı bir kazanın kurbanı olmuştu! Dünyanın kaosu içinde biriyle çarpışmış ve sonra da yaralı ruhu bir türlü iyileşememişti. Daha ne bekliyordu onu? Hastalarım için de aynı soru geçerli? Ne bekliyordu onları? Anna ne kadar kolayca gidivermişti. Yüzünde hep tanıdığım, taptığım gülümsemesiyle... Anna kendisi o gülümsemeyle özdeşti zaten. Bu gülümsemenin soluk izlerini önümde cansız yatan bedende hâlâ görebiliyordum. Sonra öğlen oldu. Artık nabzını alamıyordum. Acaba burada, Anna'nın bedeninin yanı başında ne kadar zamandır oturuyordum? Onun baygın olduğunu fark ettiğimde sabah beş buçuktu. Saate baktım. Öğleden sonra üçü geçmişti. Demek ki, onunla yedi sekiz saattir böyle baş başaydık. Bu saatlerde Anna'yı anladım işte. Hayatı ve ölümü filizlendiren büyük güçlerin varlığını. Ne olduğunu belki tam olarak anlatamam, ama anladım, kavradım. Saat dört sularında Anna'nın üzerini çok sevdiği şalıyla kapattım. Onu öldürdüğümün farkındaydım. Bunun yasalardaki adı ne? Düşüncesizlikle ölüme sebep olmak mı? Cinayet mi? Aslına bakılırsa hukukun bu fiili nasıl tanımladığı beni hiç ilgilendirmiyor. Sonra banyoya gidip tıraş oldum. Anna'nın yanına döndüm. Anna'ya kalp güçlendiricisi vereceğim şırıngayı kullanılmış eşyaların arasına fırlattım. Başka bir şırınga çıkardım. İçine morfin çektim. Gömleğimin kolunu sıvadım, derimi steril bir mendille ovaladım. Ama bu refleks hareket beni ürküttü. Demek ki daha ölüme hazır değildim. Başka bir işim daha vardı. Bu küçük doktor davranışı benim için bir uyarıydı. "Samimi değilsin, ölmek istemiyorsun, en azından daha değil" diyordu. Yapmam gereken başka bir şey daha vardı. Bir şeyi öğrenmeliydim. O zamana kadar ölemezdim. Gerçeği bilmek için cümlenin diğer yarısını da dinle-

mek zorundaydım. Sonra ölebilirdim belki. Cümlenin başını Anna söyledi, lütfen, senin tamamlaman gerekiyor. Kanımca bir centilmenin bir hanımefendinin bu son isteğini yerine getirmesi gerekir. Anna'yı orada bıraktım, kapıyı kapatıp senin yanına geldim. Senin söyleyeceklerini dinlemek için. Senden bir yanıt almadan buradan gidemem, anlamıyor musun? Bunca yıl boyunca rüyanda Anna'yı gördün mü hiç?"

Teddy şimdi odada dolaşmaya başlamıştı. Masanın yanında durdu, Kristóf'a yaklaştı. Yargıç yerinden doğruldu. Dimdik durdu, ellerini arkasında kavuşturdu. Oda sabahın kurşuni ışığıyla aydınlanmaya başlamıştı. Kristóf Kömives'in yüzü bu soluk sabah ışığında külrengiydi. "Evet" dedi kısık bir sesle. "Birçok kere mi?" diye sordu doktor. "Birçok kere!" Doktor sanki başka bir cevap alması zaten mümkün değilmiş gibi iyi niyetle başını salladı. "Tekrarlanan rüyalar mıydı bunlar?" Yargıç düşünüyordu. Ağzından çıkan her kelime kuru ve kesindi. Sanki sekretere bir şeyler dikte eder gibiydi: "Bu soruya cevap veremeyeceğim!" Doktor yine başını salladı. Farkına bile varmadan ellerini ovuşturdu, üşüyordu. "Evet, anlıyorum, buna yanıt vermek kolay değil. Ama önemli de değil zaten. Peki, o halde... Son bir sorum kaldı. Peki şöyle bir şey oldu mu hiç..." diye sürdürdü nazik bir ses tonuyla "bu aradan geçen on yıl ve üç aylık zaman dilimi içinde, diyelim biriyle birlikteydin... elbette bir kadını kastediyorum ve tensel birlikteliği... ve bu birliktelik esnasında... senin bilincinde hiç Anna canlandı mı?" Kristóf masadan pencereye doğru yürüdü. Camdan sokağa bakıyordu. Kafasını çevirmeden mırıldandı: "Bu soruna cevap veremeyeceğim." "Teşekkür ederim, bana bu kadar da yeter" dedi doktor nezaketle. "Başka sorum yok. Bu kadar uzun zamanını aldığım için lütfen beni bağışla." Eğilerek selam verdi ve hole doğru yöneldi.

18

Kristóf Kömives doktoru kapıya kadar geçirdi. Paltosunu tuttu, kapıyı açtı. "Tanrı yardımcın olsun" dedi doktor. Paltosunun kolunu hafifçe yukarı sıyırmıştı ve şapkası elindeydi. Son selamını da verirken hafifçe eğildi. "Tanrı senin de yardımcın olsun" dedi Kömives ve kapıyı kapattı. Bir süre kapının ardında bekleyip karanlıkta usulca yürümeye çalışan doktorun merdivenlerden gelen ayak seslerine kulak kabarttı. Odasına geri döndü. Teddy şimdi yanından ayrılmıyordu. "Git yerine, yat" diye komut verdi köpeğe kısık bir sesle. Ama gerçekten de Teddy bir tuhaftı, tüylerini kabartıyor, titriyor ve ağlar gibi sesler çıkarıyordu. Yargıç hayvanın yakınlığına artık tahammül ediyordu. Sandalyesine oturdu, bir eliyle de zaman zaman sadık köpeğinin başını okşuyordu. Dış kapının gürültüsü ıssız sokağın derin sessizliğini birden bölüverdi. Kristóf saate baktı. Altıyı çeyrek geçiyordu. Yarım saat sonra evde temizlik başlayacaktı. Üşüyordu, loş evde dolaşmaya başladı. Çocuk odasının kapısının önünde durdu. Kapının kolunu usulca çevirdi. Teddy ne yapmak istediğini anlamış gibi, hiç ses çıkarmamaya özen göstererek öne geçti, vücuduyla kapıyı itti ve dönerek ona baktı. İki küçük çocuk yatağının arasındaki minik masanın üzerinde tülle kaplı bir gece lambası vardı. Tombik yüzlü Gábor yorganını üzerinden atmıştı. Eszter ise uykusunda terlemişe benziyordu. Dağınık sarışın bukleli yüzü yastıktan kaymıştı. Kolunun altında da kayınvalidesinin son gelişinde Viyana'dan getirdiği, dönemin moda oyuncaklarından Miki fare'yi tutuyordu. Yargıç usulca kızının başını yastığın üzerine çekti. Sonra tekrar Gábor'a baktı. Annesinin anlattığına göre öğleden sonra "üç domuzcuk" oyununa üçüncü oyuncuyu bulamadığı için sinirlenmiş, herkesle kavga etmişti. Şimdi artık bu sinirli halinin geçtiği, huzuru bulduğu, uykuda bile gülümseyen yüzünden okunuyordu. Demek ki güzel rüyalar görüyordu. Kristóf çocuğun tebessümünü uzun uzun inceledi. Oğlu, Kömives sülalesi ağacında açan son tomurcuktu. Kristóf şimdi bu tombik yüzlü çocuğun iyi ve huzurlu rüyalar görmesini

ne kadar güçlü bir şekilde dilediğini hissetti. Gece yarısının ürkütücü gölgeleri çocuğunun ruhuna ulaşamamalıydılar! Eğer böyle olursa, oğlunun yani Gábor Kömives'in bu dünyadaki hayatı da belki huzurlu ve mutlu olurdu. Çocuklarının yatakları arasında durup bu gece evlerine girmeye cüret eden kötü gölgeyi düşündü. Ardından Hertha'nın odasına geçti. Kapıda durup, karısının alacakaranlığa saklanmış uyuyan bedenini seçmeye çalıştı. Karısının yüzünü inceliyordu. Bir yandan da odanın o çok tanıdık kokusuyla ciğerlerini dolduruyordu. Yatağın baş kısmındaki rafın üzerinde duran haça ve kiliseden getirilmiş ve içinde kutsanmış su bulunan minik kaba baktı. "Hertha dindar bir kadın" diye geçirdi aklından "rüyalarını bilirim." Tüm bunlar, burada önünde yatakta yatan kadın, yan odadaki çocuklar, bir yalan olabilir miydi? Yüzünde kederli bir gülümseme belirdi. Sanki yatakta yatan kadın da onun bakışlarını hissetmişti: Derin bir soluk alarak yüzünü duvara doğru çevirdi. Alacakaranlıkta çıplaklığı belirginleşen kolunu dönerken hafif kaldırmış, sonra yine yorganın üzerine bırakıvermişti. "Huzur içinde uyu" diye mırıldandı usulca Kristóf, "artık sabah oluyor." Parmaklarının ucunda yürüyerek çıktı ve ses çıkarmamaya çalışarak kapıyı kapattı. Şimdi, artık sevdiklerinden uzakta, çalışma odasındaydı. Gerindi. Peki şimdi ne yapacaktı? Uyumak için artık çok geçti. Birkaç saat sonra gün başlıyordu. Şimdi kendisini uzun bir yolculuktan dönmüş gibi yorgun, ama heyecanlı hissediyordu. Sanki bütün gece yabancı diyarlarda dolaşmıştı ve tanıdık coğrafyaya ulaştığı için mutluydu. Evet, artık güne başlayabilirdi. Güzel bir banyo alır, iş için giyinir ve belki de ender olarak yaptığı gibi çocuklarıyla birlikte kahvaltı ederdi. Saat ondaki ilk duruşmada, tam zamanında orada olacağı kesindi. Elbette gündemi değiştirmeleri gerekecekti. Duruşmalardan biri iptal olacaktı çünkü. Ama o orada olacaktı! Yasa adına birleştiren, ayıran kişi oydu, her zaman olduğu gibi yasayı o temsil edecekti!

Pencerenin önüne gitti, sokağa baktı. Giderek aydınlanan dışarısı, artık şekilleri, sınırları her zamankinden daha net bir şekilde ortaya koyuyordu. Bir elini pencerenin pervazına dayadı. Uzun bir süre öylece durdu. Evet, bu gerçekten de bir gece yolculuğunun ardından ulaşılan memleketin siluetinin görülmesi gibi bir duyguydu. Tüm vücudunda hissettiği yorgunluk, daha çok ruhu canlandıran bir heyecana benziyordu. Ve bu duygusunun gerisinde

de bir rahatlama vardı; yolcunun sanki bu kez de kazasız belasız memleketime ulaştım derken duyduğu huzurdu bu. Şimdi artık memleketinde yaşamalıydı. Yani olabildiğince fazla kalmalıydı evinde. Çünkü onun için gerçek buydu; işte bu pencereden gördüğü evler, yan odalarda uyuyan insanlar, çalıştığı iş, hepsi onun memleketini oluşturan şeylerdi. Bu gece çok uzun bir seyahate çıkmıştı. İnsan kibirli olmamalıydı! Çünkü uykuyla bu dünya arasında gidip gelirken kendi kaderine bile sahip olamayabilirdi. Bilmediği bir şey, tanımadığı bir amaç insanın ruhuna yön verebiliyordu. O bu dünyaya, bu önünde duran, gördüğü ve bildiği dünyaya inanmak istiyordu. Ama kibirli olmamalıydı, öteki, yani bilmediği dünya da orada duruyordu işte! Kendisi için önemli olan adalet dünyasının o büyük ailesine de hizmet vermeye devam edecekti. Tanrının ve insanoğlunun yarattığı yasaları uygulayacaktı. Gerisi onu ilgilendirmiyordu. Peki gerisi... Alnının kırıştığını hissetti. Dalgın bakışları sokağın giderek aydınlanan ayrıntılarından, odadaki "Birinci Kristóf"un portesine döndü. Büyük yargıç huzurlu ve tutkusuz gözlerle bakıyordu dünyaya. Portrenin ressamı tarafından görkemli bir yargıç cübbesine büründürülmüştü. Korkusuz gözlerle bu dünyayı süzüyordu. Resme bakarken sanki zaman boyutu içinde artık yok olup giden bir insanın sesini duyar gibiydi: "Uyan Kristóf Kömives, uyan ve güçlü ol! Senin işin rüyalar dünyası değil, bu dünya! İnançlarına sıkı sıkıya sarıl, kibirli olma, ama doğru bildiğinden de geri adım atma! Dünya yumuşak bir maddeden yaratılmıştır ve senin işin de o maddeye biçim vermektir! Bunun ustası ol!" Elleriyle yüzünü kapattı.

Ne zamana kadar sürecekti peki bu? Hissettiği bu kararsızlık, ruhundaki bu gevşeklik, bedenindeki yorgunluğun eseri olmalıydı. Başka bir neden söz konusu değildi! Hertha biraz sonra uyanırdı. O zaman onunla da konuşabilirdi elbet. Derin kavramlarla, ikisinin de önem verdiği sözcüklerle ve içtenlikle. hayatı, ölümü, geceyi ve gündüzü değerlendirirlerdi. Hep yaptıkları gibi. Sokaktan geçen bir sütçü arabasının tıngırtısı odaya doldu. Yer yer kuş sesleri de duyuluyordu. Sabahın canlı ışığında evler dimdik, yerli yerindeydi. Anlaşılan sıcak ve nemli bir sonbahar günü onları bekliyordu. Gece sona ermişti. Artık, gün başlıyordu.

ROMAN

İkinci Dünya Savaşı öncesi Budapeşte. Hukukçu bir aileden gelen Yargıç Kömives elindeki boşanma dosyalarını incelerken içlerinden biri dikkatini çeker: Okuldan tanıdığı Doktor Greiner ve karısının boşanma davasıdır bu. Kömives, doktorun karısıyla da daha önce birkaç kez karşılaşmıştır. Ne var ki daha boşanma davası görülemeden o akşam evine döndüğünde davetsiz bir misafir onu bekiemektedir...

Bir yanda çalışkan, inançlı ve sorumluluk sahibi Kömives'in temsil ettiği değerler... Öte yanda bu görünüşün altındaki, yüzeye çıkmayı bekleyen karanlığı kurcalamaktan geri durmayan, saplantılı ve ihtiraslı kişiliğiyle Greiner... Tutkuyla sevdiği ama ilişkilerindeki yabancılaşmanın önüne bir türlü geçemediği karısı Anna...

Buda'da Bir Boşanma, iki Dünya Savaşı arasındaki dönemde toplumsal ve insani değerlerin sorgulanışının ve giderek çözülüşünün romanı.

"Bu gece çok uzun bir seyahate çıkmıştı. İnsan kibirli olmamalıydı! Çünkü uykuyla bu dünya arasında gidip gelirken kendi kaderine bile sahip olamayabilirdi. Bilmediği bir şey, tanımadığı bir amaç insanın ruhuna yön verebiliyordu. O bu dünyaya, bu önünde duran gördüğü ve bildiği dünyaya inanmak istiyordu. Ama kibirli olmamalıydı, öteki, yani bilmediği dünya da orada duruyordu işte!"

yapikrediyayinlari.com.tr

ISBN 978-975-08-5389-0

